

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Δήμητρα Ι. Τραγουδάρα

Α.Μ.: 1859

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΫΠΑΛΛΗΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ, 2022

Δήμητρα Ι. Τραγουδάρα

Ο θεσμός της αργίας στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΙΑΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΕΠΤΑΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΙΑΣ

5. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΗΛΙΑΔΟΥ

2. ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

6. ΠΑΥΛΟΣ-ΜΙΧΑΗΛ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

7. ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΣΟΥΡΟΥΦΛΗΣ

4. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΑΖΑΡΑΤΟΣ

Copyright © [Δήμητρα Ι. Τραγουδάρα, 2022]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στους γονείς μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον επιβλέποντα Καθηγητή μου, κ. Σπύρο Βλαχόπουλο, με τον οποίο είχαμε μια άριστη και επικοινωνιακή συνεργασία και του οποίου οι καίριες παρατηρήσεις και συμβουλές συνέβαλαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση της διατριβής μου.

Οφείλω, επίσης, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τα λοιπά μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής, τον Καθηγητή κ. Κώστα Μαυριά και τον Αναπληρωτή Καθηγητή, κ. Βασίλειο Κονδύλη.

Σύντομο διάγραμμα περιεχομένων

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΜΕΡΟΣ Α΄ - Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της αργίας.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Έννοια και νομική φύση του θεσμού της αργίας.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Η εξέταση του θεσμού της αργίας κατά τα έτη 2012-2015.....	26
ΜΕΡΟΣ Β΄ - ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Αυτοδίκαιη αργία.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Δυνητική αργία.....	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Συνέπειες αργίας.....	126
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: Προστασία του δημοσίου συμφέροντος και των ενόμων αγαθών που θίγονται από την επιβολή του μέτρου της αργίας.....	140
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄: Δικαστική προστασία του υπαλλήλου	160
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	173
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	175
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	178
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	180

Αναλυτικό διάγραμμα περιεχομένων

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΜΕΡΟΣ Α΄ - Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της αργίας.....	11
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	11
II. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 1811/1951.....	12
III. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο π.δ. 611/1977.....	16
IV. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 2683/1999.....	17
V. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 3528/2007.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Έννοια και νομική φύση του θεσμού της αργίας.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Η εξέταση του θεσμού της αργίας κατά τα έτη 2012-2015.....	26
I. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012.....	26
A. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012 ως προς την αυτοδίκαιη αργία.....	29
B. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012 ως προς τη δυνητική αργία.....	31
Γ. Συνέπειες αργίας και επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντα.....	33
Δ. Σύσταση αμιγώς πειθαρχικών συμβουλίων.....	34

E. Κατηγορίες υπαλλήλων που υπάγονται στις νέες ρυθμίσεις του ν.4057/2012.....	37
II. Οι ρυθμίσεις του ν. 4093/2012.....	38
A. Οι ρυθμίσεις του ν.4093/2012 ως προς την αυτοδίκαιη αργία.....	40
B. Επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντα.....	43
Γ. Αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας με τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012.....	44
Γ.1. Υποβολή ερωτήματος στα πλαίσια της έρευνας.....	46
Δ. Οι ρυθμίσεις του ν.4093/2012 για τη δυνητική αργία.....	48
Ε. Επέκταση των ρυθμίσεων περί αργίας του ν.4093/2012 και σε άλλες κατηγορίες υπαλλήλων.....	50
ΣΤ. Αποδοχές αργίας με βάση τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012.....	54
Ζ. Αύξηση αποδοχών αργίας έως το 75% των αποδοχών ως προσωρινό μέτρο του δικαστηρίου της αίτησης αναστολής.....	58
Η. Το τεκμήριο αθωότητας με βάση τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012.....	60
III. Μεταγενέστερες νομοθετικές τροποποιήσεις της αργίας.....	65
A. Η από 09.11.2012 πράξη νομοθετικού περιεχομένου.....	65
B. Οι ρυθμίσεις του ν.4203/2013.....	68
Γ. Οι ρυθμίσεις του ν.4210/2013.....	68
Δ. Οι ρυθμίσεις του ν.4305/2014.....	70
Ε. Οι ρυθμίσεις του ν.4310/2014.....	71

ΜΕΡΟΣ Β΄ - ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ	
ΑΡΓΙΑΣ	72
I. Οι ρυθμίσεις του ν.4325/2015.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Αυτοδίκαιη αργία.....	76
I. Προϋποθέσεις και διαδικασία επιβολής του μέτρου της αυτοδικαίης αργίας.....	76
Α. Προϋποθέσεις επιβολής της αυτοδικαίης αργίας.....	76
1. Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου ως προϋπόθεση θέσης αυτού σε αυτοδίκαιη αργία.....	77
i. Αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους άλλους πλην της εγγύησης.....	79
2. Η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης ως λόγος θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία.....	82
3. Η άσκηση ποινικής δίωξης ως λόγος θέσης σε αυτοδίκαιη αργία.....	84
Β. Διαδικασία επιβολής της αυτοδικαίης αργίας.....	85
1. Ως προς την αναδρομική ισχύ του μέτρου της αυτοδικαίης αργίας.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Δυνητική αργία.....	89
I. Προϋποθέσεις και διαδικασία επιβολής του μέτρου της δυνητικής αργίας.....	89
Α. Προϋποθέσεις επιβολής της δυνητικής αργίας.....	89
1. Η άσκηση ποινικής δίωξης	90
1.1. Η έκπτωση του υπαλλήλου.....	92
1.2. Η άσκηση ποινικής δίωξης για συμμετοχή σε αδίκημα δυνάμενου να επισύρει την έκπτωση ενεργοποιεί τις διατάξεις της δυνητικής αργίας;.....	96

2. Η άσκηση πειθαρχικής δίωξης.....	99
2.1 Η ποινή της οριστικής.....	101
3. Αποχρώσεις ενδείξεις για έκνομη διαχείριση.....	101
B. Διαδικασία επιβολής της δυνητικής αργίας.....	103
1. Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης κατά τη διαδικασία της δυνητικής αργίας.....	104
2. Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα της υπόθεσης.....	110
3. Το δικαίωμα παράστασης με δικηγόρο.....	119
4. Η αιτιολογία της απόφασης θέσης σε αργία.....	120
II. Το μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων	122
A. Διαδικασία επιβολής του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων.....	122
B. Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης κατά την επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων.....	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Συνέπειες αργίας	126
I. Ύψος αποδοχών αργίας.....	126
II. Αποδοχές υπαλλήλων που τελούν σε αναστολή άσκησης καθηκόντων.....	128
III.Επιστροφή αποδοχών αργίας.....	130
A. Απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου για επιστροφή αποδοχών.....	131
IV.Λοιπές συνέπειες της αργίας.....	132
V. Πειθαρχικό παράπτωμα αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση	

καθηκόντων.....	133
VI. Αξίωση για πλήρη μισθό μετά την άρση της αργίας.....	137
VII.Αναδρομική ισχύς της επιβολής του μέτρου της αργίας.....	138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: Προστασία του δημοσίου συμφέροντος και των εννόμων αγαθών που θίγονται από την επιβολή του μέτρου της αργίας.....	140
--	-----

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	140
II. Δημόσιο συμφέρον.....	141
III. Τεκμήριο αθωότητας.....	143
A. Η διττή φύση του τεκμηρίου αθωότητας.....	145
IV. Η επίλυση της σύγκρουσης στη συγκεκριμένη περίπτωση.....	147
A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	147
B. Η στάθμιση συμφερόντων στη συγκεκριμένη περίπτωση.....	149
1. Τα κριτήρια της στάθμισης.....	149
i. Η συνάφεια του τελεσθέντος αδικήματος με τα υπηρεσιακά καθήκοντα.....	149
ii. Η σύνδεση της ποινικής διαδικασίας με την έναρξη πειθαρχικής διαδικασίας.....	150
iii. Η βαρύτητα του πειθαρχικού παραπτώματος.....	150
iv. Οι ιδιαίτερες περιστάσεις της κάθε περίπτωσης.....	151
v. Η ένταση της προσβολής του δημοσίου συμφέροντος	152
2. Η συνεκτίμηση άλλων εννόμων αγαθών	153
i. Το δικαίωμα σε μισθό.....	153
ii. Το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του υπαλλήλου.....	156
iii. Βλάβη δημοσίου συμφέροντος από την απομάκρυνση του υπαλλήλου.....	158
iv. Ο εν τοις πράγμασι «στιγματισμός» του δημοσίου υπαλλήλου.....	159

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄: Δικαστική προστασία του υπαλλήλου.....	160
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	160
II. Αίτηση ακύρωσης κατά πράξης θέσης υπαλλήλου σε αργία.....	161
III. Προσωρινή δικαστική προστασία.....	163
Α. Η απόρριψη των αιτήσεων χορήγησης αναστολής εκτέλεσης.....	165
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	171
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	173
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	175
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	178
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	180

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΑ	Αριθμός Διαδικτυακής Ανάρτησης
β.δ.	βασιλικό διάταγμα
ΓΚΠΔ	Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων
Γν.	Γνωμοδότηση
ΔΕφ	Διοικητικό Εφετείο
ΔιΔικ	Διοικητική Δίκη
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΕφημΔΔ	Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
εκδ.	Εκδόσεις
ΕλΣυν	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΘΠΔΔ	Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου
ΚΔΔιαδ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ν.	Νόμος
ν.δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
παρ.	παράγραφος
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
σελ.	σελίδα
ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το δημόσιο συμφέρον επιτάσσει τη νόμιμη, εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας. Η τήρηση της αρχής της νομιμότητας από τους δημοσίους υπαλλήλους δύναται να διασφαλιστεί μέσα από ένα πλήρες, άρτιο και αποτελεσματικό σύστημα πειθαρχικού ελέγχου της δράσης αυτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Το εκάστοτε κανονιστικό πλαίσιο, με το οποίο ρυθμίζεται η πειθαρχική ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων δύναται να δρα τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά. Προληπτικά με την εκ των προτέρων γνώση των δημοσίων υπαλλήλων του κανονιστικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να κινείται η δράση τους εντός και εκτός υπηρεσίας, ώστε να αποφεύγουν συμπεριφορές και δραστηριότητες που πραγματώνουν την αντικειμενική υπόσταση πειθαρχικών παραπτώματων, κατασταλτικά δε με την εκκίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας, στις περιπτώσεις που τελικώς τελείται το πειθαρχικό παράπτωμα από το δημόσιο υπάλληλο, και την επιβολή της προσήκουσας πειθαρχικής ποινής. Αρωγή στη νόμιμη, εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας προσφέρει ο θεσμός της αργίας που προβλέπεται από το δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο και συνεπάγεται την, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, διακοπή της ενεργού άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου κατά τη διάρκεια της εκκρεμότητας της πειθαρχικής ή ποινικής του υπόθεσης. Δεν παροράται όμως ότι ο θεσμός της αργίας θίγει και τα δικαιώματα του υπαλλήλου.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί η παρουσίαση και η κριτική θεώρηση του θεσμού της αργίας στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο. Για τους λόγους αυτούς, κρίνεται σκόπιμο η ύλη να διαρθρωθεί σε δύο κύρια μέρη:

Στο πρώτο μέρος ο ρόλος και η δυναμική του θεσμού της αργίας θα αναδειχθούν μέσα από την ιστορική διαδρομή του θεσμού καθώς και μέσα από την έρευνα της έννοιας και της νομικής φύσης του, των σκοπών που

εξυπηρετεί και των συγκρουόμενων εννόμων αγαθών. Τούτο κρίνεται αναγκαίο, διότι η ιστορική και εννοιολογική προσέγγιση του θεσμού της αργίας αποτελούν το απαραίτητο υπόβαθρο για την ανάλυση, την παρουσίαση και την περαιτέρω επεξεργασία του ίδιου θέματος. Περαιτέρω, θα αναπτυχθεί η εξέταση του ισχύοντος κατά τα έτη 2012-2015 νομικού πλαισίου του θεσμού της αργίας στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο, διότι η εξέταση αυτή κρίνεται αναγκαία, λόγω των αλληπάλληλων νομοθετικών αλλαγών επί του θεσμού στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα, αλλά κυρίως λόγω των προβληματισμών που ανέκυψαν από την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων. Θα παρουσιαστούν τόσο οι απόψεις της θεωρίας που διατυπώθηκαν επί των ζητημάτων και των προβληματισμών που ανέκυψαν όσο και οι θέσεις της νομολογίας.

Στο δεύτερο μέρος θα αναπτυχθούν η εξέταση του ισχύοντος νομικού πλαισίου του θεσμού της αργίας στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο, οι περιπτώσεις στις οποίες αυτή επιβάλλεται, ενώ θα εξεταστούν ειδικότερα ζητήματα, όπως η άσκηση και τα κριτήρια της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης στις περιπτώσεις επιβολής του μέτρου της αργίας και του μέτρου της αναστολής άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του υπαλλήλου στις περιπτώσεις αυτές, το δικαίωμα πρόσβασης του υπαλλήλου στα έγγραφα της διαδικασίας, το δικαίωμα παράστασης του υπαλλήλου με πληρεξούσιο δικηγόρο, η αιτιολογία των αποφάσεων που θέτουν τον υπάλληλο σε αργία, η σύγκρουση του δημοσίου συμφέροντος υπό την ειδικότερη έκφανση του συμφέροντος της υπηρεσίας με το τεκμήριο αθωότητας καθώς και η παρεχόμενη δικαστική προστασία, ιδίως η προσωρινή.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ
Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της αργίας

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Κατά τα έτη 1917-1923 ξεκινά μία ουσιαστική προσπάθεια κατάρτισης κώδικα δημοσίων υπαλλήλων. Με το ν.964/1917 συγκροτείται η πρώτη νομοπαρασκευαστική επιτροπή, η οποία ολοκλήρωσε το έργο της το 1923, χωρίς όμως να αποτελέσει τελικά το πόρισμά της νόμο του κράτους. Το 1947, ειδική επιτροπή βάσει του ν.342/1947 περατώνει τη σύνταξη προσχεδίου νόμου «Περί Υπαλληλικού Κώδικος» και το σχέδιο αυτό, ύστερα από περαιτέρω επεξεργασία, ψηφίστηκε τελικά από τη Βουλή ως ν.1811/1951 «Κώδιξ Καταστάσεως δημοσίων διοικητικών υπαλλήλων» (ΦΕΚ Α΄ 141/16.05.1951). Ο ν.1811/1951 τέθηκε σε ισχύ την 01.05.1952 (άρθρο μόνον ν.1972/1951).

Είκοσι πέντε χρόνια μετά, η πολυνομία που έχει μεσολαβήσει από την έναρξη εφαρμογής του ν.1811/1951 μέχρι το 1975, καθιστά αδύνατη την εφαρμογή του αρχικού Υπαλληλικού Κώδικα, λόγω του μεγάλου αριθμού τροποποιητικών νόμων. Επιχειρείται έτσι, διοικητική κωδικοποίηση των διάσπαρτων διατάξεων (π.δ. 611/1977), που έγινε βάσει της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 47 του ν.22/1975 και με την οποία επιτράπηκε η απλή

κωδικοποίηση των ισχυουσών διατάξεων χωρίς τη δυνατότητα τροποποίησής τους ή θέσπισης νέων¹.

Διαδοχικά κατά τα επόμενα έτη 1983 και 1991 (άρθρο 26 ν.1400/1983 και άρθρο 11 ν.1943/1991), συστήνονται επιτροπές με σκοπό την κατάρτιση ενός νέου Υπαλληλικού Κώδικα, ακριβώς λόγω της πολυνομίας που έχει εμφιλοχωρήσει από την κωδικοποίηση με το π.δ. 611/1977, δίχως όμως να ψηφισθεί από τη Βουλή νέος Υπαλληλικός Κώδικας. Η επιτροπή, δε, που είχε συσταθεί βάσει των διατάξεων του άρθρου 26 του ν.1400/1983, είχε συντάξει σχέδιο Υπαλληλικού Κώδικα, που περιλάμβανε ρυθμίσεις τόσο για τους μονίμους υπαλλήλους όσο και για τους υπηρετούντες με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, το σχέδιο όμως αυτό αν και παραδόθηκε στην τότε Κυβέρνηση εν έτει 1988 και κατατέθηκε στη Βουλή τον Απρίλιο του 1989, δεν κατέστη νόμος του Κράτους εξαιτίας της διάλυσης της Βουλής.

Το έτος 1994 με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 31 του ν.2190/1994, συστήνεται ειδική εννιαμελής επιτροπή που λειτούργησε στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης² για τη σύνταξη νέου υπαλληλικού κώδικα. Ο νέος αυτός Κώδικας κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.2683/1999. Μετά την πάροδο οκτώ (8) ετών, κυρώνεται νέος Υπαλληλικός Κώδικας με το άρθρο πρώτο του ν.3528/2007, ο οποίος καταρτίστηκε από ειδική επιτροπή που συγκροτήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 1 του ν.3242/2004.

II. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 1811/1951

Στο άρθρο πρώτο του ν.1811/1951 «Περί Κώδικος καταστάσεως των Δημοσίων Διοικητικών Υπαλλήλων» μνημονεύεται ως σκοπός της ψήφισης του κώδικα αυτού η καθιέρωση ενός συστήματος ενιαίων και ομοιόμορφων κανόνων δικαίου που θα διέπει την κατάσταση του προσωπικού των

---

¹ ΣτΕ 3298/1989

² Εισηγητική Έκθεση ν.2683/1999

διοικητικών υπηρεσιών, με βάση την ισότητα και τη δικαιοσύνη, την εξασφάλιση της ορθής επιλογής του προσωπικού των διοικητικών υπηρεσιών, την ομαλή σταδιοδρομία και τη μέγιστη δυνατή απόδοση της εργασιακής απόδοσής του.

Στο πέμπτο μέρος του νόμου αυτού, υπό τον τίτλο «Μεταβολαί της καταστάσεως του δημοσίου υπαλλήλου», στο Κεφάλαιο Β' υπό τον τίτλο «Μεταβολαί» και στο Τμήμα Ζ' του κεφαλαίου αυτού υπό τον ειδικότερο τίτλο «Αργία» ορίζονται, στα άρθρα 119 έως και 123, τα περί της αργίας του δημοσίου υπαλλήλου³.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 119, ορίζεται ότι ο υπάλληλος, ο οποίος στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία, κατόπιν έκδοσης εντάλματος φυλάκισης ή δικαστικής απόφασης, έστω και αν μεσολάβησε απόλυσή του με εγγύηση, τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία.

Επίσης, σε αυτοδίκαιη αργία τίθεται ο υπάλληλος σε βάρος του οποίου εκδόθηκε πειθαρχική απόφαση απόλυσής του⁴. Στην τελευταία αυτή

---

³ Γ. Παπαχατζή, Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου, Τομ. Α' και Β', 7^η εκδ., Αθήνα 1991, σελ. 495, όπου αναφέρεται ότι η υπηρεσιακή κατάσταση της αργίας αποτελούσε αντικείμενο ρύθμισης και πριν από τη θέσπιση του ΥΚ με ειδικές διατάξεις για ορισμένους κλάδους υπηρεσιών

⁴ Άρθρο 183 ν.1811/1951: «Πας μόνιμος δημόσιος υπάλληλος απολύεται μόνον: α) επιβληθείσης πειθαρχικής ποινής οριστικής παύσεως κατά τα εν άρθροις 131 και επομ. του παρόντος οριζόμενα, β) δια πράξεις τελεσθείσας υπ' αυτού εντός της προ του διορισμού του πενταετίας, συνιστώσας έλλειψιν των εις τον δημόσιον υπάλληλον προσηκόντων ηθικών προσόντων, εφ' όσον δεν παρήλθε διετία από του διορισμού, μετ' απόφασιν του υπηρεσιακού συμβουλίου, γ) δια σωματικήν ή πνευματικήν ανικανότητα, δ) δι' αναίτιον υπηρεσιακήν ανεπάρκειαν, ε) δια κατάργησιν του κλάδου, της υπηρεσίας ή της θέσεως εις ην υπηρετεί, και στ) δια συμπλήρωσιν του υπό του νόμου οριζομένου ορίου ηλικίας»

Άρθρο 133 ν.1811/1951 «1.Πειθαρχικάι ποιναί είναι: α) έγγραφος επίπληξις, β) πρόστιμον μέχρις αποδοχών τριών μηνών, γ) δυσμενής μετάθεσις, δ) διακοπή του προς προαγωγήν δικαιώματος από ενός μέχρι πέντε, ε) υποβιβασμός, στ)οριστική παύσις.(...) 4. Την ποινήν της οριστικής παύσεως δύναται να επιβάλη ο πειθαρχικός δικαστής μόνον δια τα εξής αδικήματα: α) παράβασιν του άρθρου 132 εδαφ.α' [η έλλειψις πίστεως και αφοσιώσεως προς την Πατρίδα και τα εθνικά ιδεώδη, ως και η επιδίωξις της δια βιαίων μέσων ανατροπής του υφισταμένου πολιτειακού ή κοινωνικού καθεστώτος] β) παράβασιν καθήκοντος κατά τον ποινικόν ή άλλους ειδικούς νόμους, γ) αδικαιολόγητον αποχήν από της εκτελέσεως των καθηκόντων επί τριάκοντα τουλάχιστον ημέρας, δ) παραβίασιν απορρητήτων της υπηρεσίας κατά το άρθρον 46 παρ.2, ε) χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπή ή αναξίαν δημοσίου υπαλλήλου διαγωγήν εν τε τη υπηρεσία και εκτός ταύτης, στ) συμμετοχήν εις απεργίαν έστω και λευκήν, ζ) διάπραξιν εντός έτους, αφ' ης ετελέσθη αδικήμα τιμωρηθέν τουλάχιστον δια προστίμου ίσου προς τας αποδοχάς ενός μηνός, ετέρου αδικήματος δυναμένου να επισύρη την αυτήν ή

περίπτωση, η αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου άρχεται από την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης και διαρκεί έως τη λήξη της προθεσμίας προσβολής της ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της τυχόν ασκηθείσας προσφυγής.

Ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του, εφόσον είτε εκλείψει ο λόγος για τον οποίο τέθηκε σε αργία είτε εξαφανισθεί ή μεταρρυθμιστεί η πειθαρχική απόφαση απόλυσης.

Περαιτέρω, στις διατάξεις του άρθρου 120 του ν.1811/1951 προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις, υπό τις οποίες δύναται ο υπάλληλος να τεθεί σε δυνητική αργία. Η εκκρεμής ποινική δίωξη για αδίκημα που μπορεί να επισύρει την έκπτωση του υπαλλήλου⁵, η εκκρεμής πειθαρχική δίωξη για αδίκημα που μπορεί να επιφέρει την απόλυση του υπαλλήλου καθώς και η βάσιμη υπόνοια περί άτακτης διαχείρισης, απορρέουσας από έκθεση προϋσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή, είναι οι αναφερόμενες στο νόμο προϋποθέσεις, που πρέπει να συντρέχουν, προκειμένου να εξεταστεί η θέση του υπαλλήλου σε καθεστώς δυνητικής αργίας.

Ο υπάλληλος τίθεται σε αργία με πράξη που εκδίδεται από τον αρμόδιο Υπουργό και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, αφού προηγηθεί

βαρύτεραν ποινήν, η) διάπραξιν εντός διετίας, μετά επιβολήν τριών πειθαρχικών ποινών, του αυτού αδικήματος, θ) εκ συστήματος κακήν συμπεριφοράν προς τους πολίτας, ι) σοβαράν απείθειαν, ια) πάν πειθαρχικόν αδίκημα δυνάμενον ως εκ της φύσεως αυτού να προκαλέση δημόσιον σκάνδαλον και προκαλέσαν τοιούτο και ιβ) παράβασιν των διατάξεων των άρθρων 56 παρ.3 [δήλωση κωλύματος τοποθέτησης], 80 παρ.5 [αδικαιολόγητη μη προσέλευση σε ιατρική εξέταση], 137 παρ.2 [η χρήση από τον υπάλληλο βίας, δόλου ή δωροδοκίας για την επίτευξη διορισμού] και 215 [συμμετοχή σε διοίκηση ανώνυμης εταιρείας, κατοχή μετοχών ανώνυμης εταιρείας, άσκηση έργων ασυμβίβαστων]»

⁵ Άρθρο 177 ν.1811/1951: «1.Ο υπάλληλος εκπίπτει αυτοδικαίως της υπηρεσίας εάν κατεδικάσθη δι' αμετακλήτου αποφάσεως: α) εις ποινήν τουλάχιστον προσκαίρου καθείρξεως, β) επί πλημμελήματι εκ των εν άρθρω 18 § 2 αναφερομένων [άρ.18§ 2: «Δεν διορίζεται ο καταδικασθείς εις οιαδήποτε ποινήν επί κλοπή, υπεξαίρεσει (κοινή και εν υπηρεσία), απάτη, εκβίασει, πλαστογραφία, απιστία δικηγόρου, δωροδοκία, καταπιέσει, απιστία περί την υπηρεσία, παραβάσει καθήκοντος, εγκλήματι κατά των ηθών και συκοφαντική δυσφημία. Επίσης, δεν διορίζεται ο υπόδικος ο δια τελεσιδικού βουλεύματος παραπεμφθείς επί κακουργήματι ή επί τινι των εν τη παρούση παραγράφω αναφερομένων πλημμελημάτων», γ) εις στέρησιν των πολιτικών δικαιωμάτων ή δ) επί ανυποταξία ή λιποταξία. 2.Περί της εκπτώσεως ταύτης δημοσιεύεται περίληψις, επιμελεία της αρμοδίας αρχής, εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως»

απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και για την επαναφορά του υπαλλήλου στα καθήκοντά του.

Μετά την παρέλευση χρονικού διαστήματος ενός (1) έτους από τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, το υπηρεσιακό συμβούλιο υποχρεούται να αποφανθεί για τη συνέχιση της αργίας του υπαλλήλου ή για την επαναφορά αυτού στα καθήκοντά του. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται στις περιπτώσεις που ο υπάλληλος έχει τεθεί σε δυνητική αργία κατόπιν άσκησης πειθαρχικής δίωξης για αδίκημα που μπορεί να επιφέρει την απόλυση του ή βάσιμης υπόνοιας περί άτακτης διαχείρισης απορρέουσας από έκθεση προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή.

Ως χρόνος έναρξης της δυνητικής αργίας ορίζεται εκ νόμου η κοινοποίηση της σχετικής πράξης, η οποία μπορεί να λάβει χώρα και προτού να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ο υπάλληλος επανέρχεται στα καθήκοντά του από την κοινοποίηση της πράξης επαναφοράς του. Στην περίπτωση που εκδόθηκε οριστική ποινική απόφαση που δεν επάγεται την έκπτωση του υπαλλήλου καθώς και στην περίπτωση που εκδόθηκε πειθαρχική απόφαση, η οποία δεν επάγεται την απόλυση του υπαλλήλου, ο υπάλληλος επανέρχεται στα καθήκοντά του από την τελεσιδικία των αποφάσεων αυτών.

Απόρροια της θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας είναι η παρακράτηση του ενός τέταρτου ($\frac{1}{4}$) των αποδοχών του, το οποίο δύναται να αποδοθεί σε αυτόν, με απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου, κατόπιν τελεσιδικίας απόφασης που τον απαλλάσσει ή πειθαρχικής απόφασης που του επιβάλλει ποινή κατώτερη της απόλυσης ή αν αποδειχθεί αβάσιμη η υπόνοια περί άτακτης διαχείρισης (άρθρο 121 ν.1811/1951). Έτι περαιτέρω, η θέση του υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας συνεπάγεται, πέραν της αυτονόητης αποχής από τα κύρια καθήκοντά του, την αποχή αυτού και από τα παρεπόμενα λειτουργήματα⁶.

---

⁶ Άρθρο 122 ν.1811/1951, επιπλέον δε σύμφωνα με το άρθρο 123 ιδίου νόμου εξακολουθούν να ισχύουν και οι περιορισμοί που προβλέπονται από τα άρθρα 51-54 για το χρονικό διάστημα που ο υπάλληλος τελεί σε αργία.

III. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο π.δ. 611/1977

Το άρθρον μόνον του π.δ. 611/1977 «Περί κωδικοποίησεως εις ενιαίον κείμενον, υπό τον τίτλον "Υπαλληλικός Κώδιξ", των ισχυουσών διατάξεων των αναφερομένων εις την κατάστασιν των υπαλλήλων του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ.» (ΦΕΚ Α΄198/15.07.1977) ορίζει ότι κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις του ν.1811/1951 περί κώδικος καταστάσεως των δημοσίων διοικητικών υπαλλήλων και του από 23/31.12.1955 β.δ. περί εφαρμογής του Υπαλληλικού Κώδικα επί των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, όπως αυτές τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν μέχρι την έκδοση αυτού του προεδρικού διατάγματος.

Στο Έβδομο Μέρος του π.δ. 611/1977 υπό τον τίτλο «Μεταβολαί της καταστάσεως των Υπαλλήλων» και στο κεφάλαιο Θ΄ αυτού εμπεριέχονται οι διατάξεις που αφορούν στο θεσμό της αργίας (αρ.191-195). Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 191 του π.δ. 611/1977 τίθεται αυτοδικαίως σε αργία ο υπάλληλος που στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία κατόπιν έκδοσης εντάλματος φυλάκισης ή δικαστικής απόφασης, έστω και αν απολύθηκε με εγγύηση και ο υπάλληλος σε βάρος του οποίου εκδόθηκε πειθαρχική απόφαση περί απόλυσής του από την κοινοποίηση της απόφασης αυτής μέχρι τη λήξη της προθεσμίας προσβολής αυτής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης επί της τυχόν ασκηθείσας προσφυγής. Η επαναφορά του υπαλλήλου στην υπηρεσία συντελείται αυτοδικαίως αν εκλείψει ο λόγος για τον οποίο τέθηκε σε αργία ή εξαφανιστεί ή μεταρρυθμιστεί η απόφαση περί απόλυσέως του.

Με τις διατάξεις του άρθρου 192 του π.δ.611/1977 ορίζεται ότι σε δυνητική αργία τίθεται ο υπάλληλος κατά του οποίου εκκρεμεί είτε ποινική δίωξη για αδίκημα που μπορεί να επισύρει την έκπτωσή του από την υπηρεσία είτε πειθαρχική δίωξη για αδίκημα που δύναται να επιφέρει την απόλυσή του ή

όταν υφίσταται βάσιμη υπόνοια άτακτης διαχείρισης που στηρίζεται σε έκθεση προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή. Η δυνητική αργία άρχεται από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης, η οποία μπορεί να λάβει χώρα και πριν τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ενώ ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδικαίως στα υπηρεσιακά του καθήκοντα από την τελεσιδικία της ποινικής απόφασης που δεν επιφέρει την έκπτωση του υπαλλήλου ή της πειθαρχικής απόφασης που δεν επιφέρει την οριστική παύση του υπαλλήλου. Η θέση του υπαλλήλου σε αργία εκτείνεται και στα παρεπόμενα λειτουργήματα αυτού (αρ. 194 π.δ. 611/1977).

Μετά την πάροδο ενός έτους από τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία λόγω εκκρεμούς πειθαρχικής δίωξης και λόγω ύπαρξης βάσιμης υπόνομιας περί άτακτης διαχείρισης, το υπηρεσιακό συμβούλιο υποχρεούται να αποφανθεί για τη συνέχιση της αργίας ή την επαναφορά του υπαλλήλου. Στον υπάλληλο που τελεί σε αργία παρακρατείται το ¼ των αποδοχών του, το οποίο δύναται να αποδοθεί σε αυτόν με απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου εφόσον εκδοθεί απαλλακτική ποινική απόφαση ή τιμωρηθεί με πειθαρχική ποινή κατώτερη της οριστικής παύσης ή αποδειχθεί αβάσιμη η υπόνοια περί άτακτης διαχείρισης (αρ. 193 π.δ. 611/1977).

IV. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 2683/1999

Με το άρθρο πρώτο του ν.2683/1999 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 19/09.02.1999) κυρώθηκε ο νέος Υπαλληλικός Κώδικας, οι διατάξεις του οποίου στοχεύουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1, στην τήρηση των αρχών της αξιοκρατίας, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της διασφάλισης της μέγιστης απόδοσης του υπαλλήλου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, ο νέος αυτός Υπαλληλικός Κώδικας «διέπεται από τις αρχές της σύμμετρης εφαρμογής της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, δηλαδή του ελληνικού Λαού (άρθρο 103 παρ. 1 του Συντάγματος) αλλά και του ατομικού συμφέροντος των υπαλλήλων, ως ανθρώπων και πολιτών».

Προσέτι, στην αιτιολογική έκθεση αναφέρεται ότι η αργία αποτελεί μέτρο πρόσκαιρης απομάκρυνσης του υπαλλήλου από την ενεργό υπηρεσία όταν, λόγω υπαιτιότητάς του, παρίσταται επείγουσα ανάγκη πρόσκαιρης απομάκρυνσής του. Ως δυνητικό δε μέτρο η αργία προστατεύει την υπηρεσία, διότι σε διαφορετική περίπτωση είτε θα κινδύνευε η ίδια είτε θα κλονιζόταν η εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτή. Επίσης, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, το μέτρο της αργίας προστατεύει και τον υπάλληλο «αποτρέποντας την πρόωρη και ενδεχομένως άδικη απόλυσή του».

Με τις ρυθμίσεις του ν.2683/1998, εισάγεται για πρώτη φορά το μέτρο της αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του υπαλλήλου, προκειμένου, όπως τονίζεται στην αιτιολογική έκθεση, η υπηρεσία να ενεργεί άμεσα σε περιπτώσεις κατεπείγουσες, όταν διακυβεύεται το συμφέρον της.

Ειδικότερα, στο Μέρος Δ' του ν.2683/1999 υπό τον τίτλο «Υπηρεσιακές Μεταβολές» και στο Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 103-105) αναπτύσσεται το μέτρο της αργίας του δημοσίου υπαλλήλου, το οποίο, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση του μέσα στη νομοτεχνική κατάσταση του νόμου, αντιμετωπίζεται ως υπηρεσιακή μεταβολή, παρά το γεγονός ότι συνδέεται άρρηκτα με την πειθαρχική διαδικασία.

Ως προϋποθέσεις για τη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία τίθεται εκ του νόμου (άρθρο 103) οι εξής: i) στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου κατόπιν έκδοσης εντάλματος προσωρινής κράτησης ή δικαστικής απόφασης, έστω και αν απολύθηκε με εγγύηση, ii)

επιβολή ποινής οριστικής παύσης⁷ του υπαλλήλου κατόπιν προηγηθείσας πειθαρχικής διαδικασίας.

Χρονικό σημείο έναρξης της αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου ορίζεται η κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης, ενώ ως χρονικό σημείο λήξης αυτής ορίζεται η τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή η ημέρα δημοσίευσης της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας στην περίπτωση άσκησης προσφυγής. Η επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντά του συντελείται αυτοδίκαια στην περίπτωση που εκλείπει ο λόγος για τον οποίο έχει τεθεί σε αργία.

Ως προϋποθέσεις για τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία τίθεται εκ του νόμου (άρθρο 104) οι εξής: ι) η άσκηση ποινικής δίωξης για αδίκημα, το οποίο μπορεί να επισύρει την έκπτωση από την υπηρεσία⁸, συγκεκριμένα δε για την περίπτωση του αδικήματος της παράβασης καθήκοντος απαιτείται ως

---

⁷ Άρθρο 109 ν.2683/1999: «2. Η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί μόνο για τα ακόλουθα παραπτώματα: α) παράβαση του άρθρου 107 παρ. 1 (α) του παρόντος κεφαλαίου [άρθρο 107 παρ. 1 (α): πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται άρνηση αναγνώρισης του Συντάγματος ή έλλειψη αφοσίωσης στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία], β) παράβαση καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς νόμους, γ) αποδοχή οποιαδήποτε υλικής εύνοιας ή ανταλλάγματος που προέρχεται από πρόσωπο του οποίου τις υποθέσεις χειρίζεται ή πρόκειται να χειριστεί, κατά την άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του, ο υπάλληλος, δ) χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπή ή ανάξια για υπάλληλο διαγωγή εντός ή εκτός της υπηρεσίας, ε) παραβίαση απορρήτων της υπηρεσίας κατά τις κείμενες διατάξεις, στ) αδικαιολόγητη αποχή από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων πάνω από είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες συνεχώς ή πάνω από τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες σε διάστημα ενός (1) έτους, ζ) εξαιρετικώς σοβαρή απειθεία, η) άμεση ή μέσω τρίτου προσώπου συμμετοχή σε δημοπρασία την οποία διενεργεί η αρχή στην οποία αυτός ανήκει ή επιτροπή, μέλος της οποίας είναι αυτός, θ) εμμονή σε άρνηση προσέλευσης για εξέταση από υγειονομική επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 56 παρ. 8. 3) Η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί στον υπάλληλο για οποιοδήποτε αδίκημα [=παράπτωμα] αν α) κατά την προηγούμενη της διάπραξής του διετία του είχαν επιβληθεί τρεις (3) τουλάχιστον πειθαρχικές ποινές ανώτερες του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός ή β) κατά το προηγούμενο της διάπραξής του έτος είχε τιμωρηθεί για το ίδιο παράπτωμα με ποινή ανώτερη του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός».

⁸ Άρθρο 150 ν.2683/1999: «Ο υπάλληλος εκπίπτει αυτοδικαίως της υπηρεσίας, εφόσον με αμετάκλητη δικαστική απόφαση: α) καταδικασθεί σε ποινή τουλάχιστον πρόσκαιρης κάθειρξης, ή σε οποιαδήποτε ποινή για πλημμελήματα από τα αναφερόμενα στην περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8 [άρθρο 8 ν.2683/1999: 1. Δεν διορίζονται υπάλληλοι α) όσοι καταδικάσθηκαν για κακούργημα και σε οποιαδήποτε ποινή για κλοπή, υπεξαίρεση (κοινή και στην υπηρεσία), απάτη, εκβίαση, πλαστογραφία, απιστία δικηγόρου, δωροδοκία, καταπίεση, απιστία περί την υπηρεσία, παράβαση καθήκοντος, καθ' υποτροπή συκοφαντική δυσφήμιση, καθώς και για οποιαδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής] ή σε οποιαδήποτε ποινή για λιποταξία, β) του επιβληθεί στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων».

προϋπόθεση η παραπομπή στο ακροατήριο, ii) η άσκηση πειθαρχικής δίωξης για παράπτωμα, το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης και iii) η ύπαρξη βάσιμης υπόνοιας για άτακτη διαχείριση, η οποία στηρίζεται σε έκθεση προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή.

Το μέτρο της αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του υπαλλήλου, ως νεοεισαχθέν με τις διατάξεις του ν.2683/1999 μέτρο, επιβάλλεται από τον προϊστάμενο της αρχής όπου υπηρετεί ο υπάλληλος, σε κατεπείγουσες περιπτώσεις όταν διακυβεύεται το συμφέρον της υπηρεσίας. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την επιβολή του μέτρου αυτού, το υπηρεσιακό συμβούλιο οφείλει να συνεδριάσει για να αποφασίσει για τη θέση του υπαλλήλου σε αργία, άλλως επέρχεται αυτοδίκαιη άρση του μέτρου της αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του.

Ως συνέπειες της θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης ή δυνητικής αργίας προβλέπεται η αποχή του υπαλλήλου από την άσκηση των κύριων ή παρεπόμενων καθηκόντων του και η καταβολή σε αυτόν του ημίσεος των αποδοχών του (άρθρο 105).

Επιπλέον, πέραν της απορρέουσας υποχρέωσης αποχής του υπαλλήλου από την άσκηση των κύριων και παρεπόμενων καθηκόντων του, προβλέπεται ότι ο υπάλληλος εξακολουθεί να υφίσταται τους περιορισμούς των άρθρων 31-35 του υπαλληλικού κώδικα, ήτοι τους περιορισμούς όσον αφορά την άσκηση ιδιωτικού έργου με αμοιβή (άρθρο 31), τη συμμετοχή του σε εταιρείες (άρθρο 32), την άσκηση έργων ασυμβίβαστων με το βουλευτικό αξίωμα (άρθρο 33), το ασυμβίβαστο της ιδιότητας του δημοσίου υπαλλήλου προς την ιδιότητα του δικηγόρου (άρθρο 34) και την απαγόρευση κατοχής δεύτερης θέσης.

V. Οι ρυθμίσεις της αργίας στο ν. 3528/2007

Ύστερα από την παρέλευση οκταετίας από την ψήφιση του προηγούμενου Υπαλληλικού Κώδικα κυρώνεται νέος Υπαλληλικός Κώδικας

με το άρθρο πρώτο του ν.3528/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.» (ΦΕΚ Α΄26/09.02.2007).

Όπως επισημαίνεται χαρακτηριστικά στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, η ανάγκη κατάρτισης νέου Υπαλληλικού Κώδικα υπαγορεύθηκε από την ύπαρξη χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων, όπως «ιδίως η χαμηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών, το μεγάλο κόστος των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών, η προβληματική οργάνωση και ο συγκεντρωτισμός των δημοσίων υπηρεσιών, η έλλειψη αξιολόγησης, η αναξιοκρατία, η απουσία ελέγχων και κυρώσεων, η διαφθορά και η συνακόλουθη έλλειψη εμπιστοσύνης στις κρατικές υπηρεσίες».

Ειδικότερα όσον αφορά το θεσμό της αργίας, ο νέος Υπαλληλικός Κώδικας δεν επιφέρει αλλαγές ως προς τις προϋποθέσεις θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης ή δυνητικής θέσης σε αργία σε σχέση με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Προβαίνει σε συμπλήρωση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, προσδιορίζοντας το αρμόδιο όργανο για την έκδοση της διαπιστωτικής πράξης θέσης σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου ή επανόδου αυτού στην υπηρεσία, το οποίο και είναι το αρμόδιο για το διορισμό του υπαλλήλου⁹.

Έτι περαιτέρω, θέτει ως γενική προϋπόθεση για τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, τη συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακών λόγων¹⁰ («αν συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακοί λόγοι»), ενώ συμπληρώνεται το θεσμικό πλαίσιο του χρόνου λήξης της δυνητικής αργίας, ορίζοντας την αυτοδίκαιη άρση της δυνητικής αργίας μετά την παρέλευση δύο (2) ετών από την έκδοση της απόφασης θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία¹¹, η οποία αποτελεί και το νέο λόγο επανόδου του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα¹². Τονίζεται, επίσης, η υποχρέωση

---

⁹ Άρθρο 103 παρ. 4 ν.3528/2007

¹⁰ Άρθρο 104 παρ. 1 ν.3528/2007

¹¹ Άρθρο 104 παρ. 4 ν.3528/2007

¹² Άρθρο 104 παρ. 5 ν.3528/2007

για αιτιολογημένη απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου περί του αν ο υπάλληλος θα εξακολουθήσει να ευρίσκεται ή όχι σε καθεστώς δυνητικής αργίας, προσθέτοντας τη λέξη «αιτιολογημένα» στη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 104 του ν. 3528/2007.

Ως προς τις συνέπειες που συνοδεύουν την περιέλευση του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης ή δυνητικής αργίας παραμένουν οι ίδιες, όπως αυτές ίσχυαν και έχουν προαναφερθεί, με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς του ν.2683/1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Έννοια και νομική φύση του θεσμού της αργίας

Η αργία αποτελεί δυσμενή μεταβολή στην υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου. Ο υπάλληλος απομακρύνεται προσωρινά από την ενεργό υπηρεσία του, ένεκα βεβαιωθέντος ή εικαζόμενου παραπτώματος αυτού¹³.

Με άλλα λόγια, η αργία είναι κατ' ουσίαν προσωρινή παύση από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου και προϋποθέτει υπαιτιότητα αυτού¹⁴.

Οι διατάξεις περί αργίας δεν περιλαμβάνονται στις διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου, αλλά εντάσσονται στο κεφάλαιο εκείνο του υπαλληλικού κώδικα, που αφορά τις υπηρεσιακές μεταβολές¹⁵. Ο νομοθέτης, ενόψει της ευχέρειάς του να οργανώνει την υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων, διασφαλίζοντας κατά τον πλέον πρόσφορο τρόπο την εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας και το δημόσιο συμφέρον, διατηρεί το διοικητικό μέτρο της αργίας και δεν το ενσωματώνει στο πειθαρχικό δίκαιο.

---

¹³ Θ. Αγγελόπουλου, Δίκαιον των πολιτικών υπαλλήλων εν Ελλάδι, Αθήνα, 1923, σελ.286 υποσημ.1,

¹⁴ Ε.Σπηλιωτόπουλου – Χ.Χρυσανθάκη, Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, σελ. 72, Θ.Παναγόπουλου, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη, Αθήνα, 2014, σελ.149

¹⁵ Μέρος Δ΄, άρθρα 65-105 ΥΚ

Η αργία αποτελεί εξαιρετικό διοικητικό μέτρο απομάκρυνσης του υπαλλήλου από την υπηρεσία του¹⁶ και ενεργοποιείται για το συμφέρον της υπηρεσίας¹⁷. Το μέτρο της αργίας είναι εκ της φύσεως του επείγον και προσωρινό¹⁸.

Σκοπός της επιβολής του μέτρου αυτού είναι η άμεση απομάκρυνση του υπαλλήλου από την υπηρεσία, χάριν της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, υπό την ειδικότερη έκφανση του συμφέροντος της δημόσιας υπηρεσίας. Λόγοι, επομένως, δημοσίου συμφέροντος επιτάσσουν την επιβολή του μέτρου της αργίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας και το κύρος αυτής. Προσέτι, η επιβολή του μέτρου αποσκοπεί στη διασφάλιση της απρόσκοπτης διερεύνησης των συνθηκών διάπραξης του παραπτώματος¹⁹ και την αποτροπή διατύπωσης δυσμενών σχολίων σε βάρος της υπηρεσίας²⁰.

Το μέτρο όμως αυτό αποβλέπει και στην προστασία του ίδιου του υπαλλήλου²¹, ο οποίος παύει προσωρινώς και ουχί οριστικώς, να ασκεί τα υπηρεσιακά του καθήκοντα μέχρις ότου διαλευκανθεί η ποινική ή η πειθαρχική υπόθεση που τον αφορά.

Αν και συνδέεται άμεσα με την πειθαρχική διαδικασία²², ωστόσο η αργία δεν έχει το χαρακτήρα πειθαρχικής δίωξης ή κύρωσης²³. Ειδικότερα, η αργία δεν συνιστά κύρωση, καθόσον δεν αποσκοπεί προεχόντως στην πρόληψη ή την καταστολή της παραβατικής συμπεριφοράς του υπαλλήλου. Επιπλέον, δεν αποτελεί πειθαρχική ποινή που αποβλέπει στη διασφάλιση της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας και της πειθαρχίας εντός του

---

¹⁶ Ν.Πανταζής, Σ.Χριστοφορίδου σε Σ. Κτιστάκη, Β. Κονδύλης, Ε. Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 697-699

¹⁷ Φ. Σπυρόπουλος, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2η έκδ., 2020, σελ. 389

¹⁸ ΝΣΚ 149/2020, 9/2019, 25/2017, ΔΕΦΑΘ (Ακυρ) 180/2012

¹⁹ ΣτΕ 27/2008, 2163/2004, 15/2003

²⁰ ΝΣΚ 89/2016

²¹ Α.Ι. Τάχος, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1996, σελ. 130

²² Α.Ι. Τάχου – Ι.Λ. Συμεωνίδη, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Τόμος Α' και Β', Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 1152, ΝΣΚ 242/2019

²³ ΣτΕ 1502/2011, 3727/1994, 2363/1992, 4635/1987

δημοσιούπαλληλικού σώματος δια του πειθαρχικού κολασμού και του σωφρονισμού του υπαλλήλου.

Περαιτέρω, η αργία δεν ενέχει κρίση επί της ενοχής του υπαλλήλου²⁴. Εμπεριέχει, ωστόσο, το στοιχείο της έντονης ηθικής μομφής²⁵, αν και σύμφωνα με την πάγια θέση της νομολογίας, μετά το πέρας της ποινικής ή πειθαρχικής δίωξης του υπαλλήλου με την απαλλαγή αυτού, δεν καταλείπεται καμία συνέπεια ή ηθική απαξία για τον απαλλαγέντα²⁶. Όπως όμως έχει παρατηρηθεί²⁷, «Οι συνέπειες του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας μπορεί να είναι κατά πολύ δυσμενέστερες και από αυτές ακόμη τις ποινές που επιβάλλει ένα ποινικό δικαστήριο».

Από πλευράς εννόμων αποτελεσμάτων, η αργία δεν συνεπάγεται τη λύση της υπαλληλικής σχέσης. Αντιθέτως, ο υπάλληλος διατηρεί την οργανική θέση του και τον κατεχόμενο από αυτόν βαθμό. Ως εκ τούτου, η επιβολή του διοικητικού αυτού μέτρου δεν αποτελεί πράξη απόλυσης του υπαλλήλου από την υπηρεσία ή υποβιβασμού ή πράξη εκτέλεσης σχετικής απόφασης του πειθαρχικού συμβουλίου. Δεν εμπίπτει, επομένως, στις περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται προηγούμενη απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου κατ' άρθρο 103 παρ. 4 Συντ²⁸.

Η θέση του υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας συνεπάγεται την πρόσκαιρη διακοπή της ενεργού άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου για το χρονικό διάστημα που παραμένει εκκρεμής η ποινική ή πειθαρχική του υπόθεση²⁹.

---

²⁴ Ε.Σπηλιωτόπουλου – Χ.Χρυσανθάκη, Βασικοί θεσμοί δημοσιούπαλληλικού δικαίου, ό.π., σελ.73, ΣτΕ 140/1992, 1506/1989, 649/1987, 1957/1975, 1548/1970

²⁵ Α.Ι. Τάχου – Ι.Α. Συμεωνίδη, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, ό.π., σελ. 1153, Σ.Χριστοφορίδης, Δυσμενή μέτρα κατά δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 43

²⁶ ΣτΕ ΕΑ 1118/2010, 113/2011, 300/2006, ΣτΕ 15/2003, 3260/2002, 1566/2001, 3249/1999, ΔΕΦΑΘ 3021/2015, ΔΕΦΛαρ 60/2013

²⁷ Κ. Ρέμελης, Η αναδρομική εφαρμογή της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία επί εκκρεμών πειθαρχικών υποθέσεων, ΕφημΔΔ 6/2012, σελ. 799

²⁸ ΣτΕ 1860/1997

²⁹ ΣτΕ 474/2012, 504/2011, 1421/2011, 1118/2010, 649/1987, 1693/1977, ΝΣΚ 239/2017, 8/2017, 94/2015, 53/2014, 184/2014, 382/2012, 55/2013

Στην αρ. 1506/1989 απόφαση του Τμήματος Γ΄ του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφέρεται ότι ο θεσμός της αργίας αποσκοπεί στην απομάκρυνση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων για προφανείς λόγους δημοσίου συμφέροντος, που αφορούν στην προστασία της υπηρεσίας και στην ομαλή διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας. Επίσης, έγινε δεκτό ότι, η θέση του υπαλλήλου σε αργία δεν παραβιάζει το δικαίωμα της προσωπικότητας, ούτε αντίκειται σε άλλη διάταξη του Συντάγματος, αλλά αποτελεί εξαιρετικό διοικητικό μέτρο και δεν συνιστά πειθαρχική ποινή, ως εκ τούτου δεν προδικάζει την ενοχή του υπαλλήλου για τα αδικήματα που του αποδίδονται³⁰.

Στην αρ. 1900/2014 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας επαναλαμβάνεται η ήδη παγίως διαμορφωθείσα θέση³¹ ότι η αργία «συνιστά προσωρινό διοικητικό μέτρο, το οποίο συνεπάγεται την για λόγους δημοσίου συμφέροντος διακοπή της ενεργού ασκήσεως των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου κατά τη διάρκεια της εκκρεμότητας της πειθαρχικής ή ποινικής του υποθέσεως. Συνεπώς, η επιβολή του μέτρου αυτού δεν ισοδυναμεί από πλευράς εννόμων αποτελεσμάτων προς απόλυση ή υποβιβασμό».

---

³⁰ Ζ.Παπαϊωάννου, Εφαρμογές δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου με βάση τη νομολογία των δικαστηρίων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000, σελ.62-63

³¹ ΣτΕ 1421/2011, 2163/2004, 3727/1994, 140/1992, 1241/1993, 1506/1989, 649/1987, 4635/1987, 3121/1987, 4826/1986, 1957/1975, 1548/1970

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η εξέταση του θεσμού της αργίας κατά τα έτη 2012-2015

I. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012

Με τις ρυθμίσεις του ν.4057/2012 που φέρει τον τίτλο «Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου» (ΦΕΚ Α΄54/14.03.2012) επέρχονται αλλαγές στο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων. Οι αλλαγές αυτές καταλαμβάνουν αναπόδραστα και τις διατάξεις περί του μέτρου της αργίας, ενός αναπόσπαστου μέρους, παρ' ότι νομοτεχνικά καταστρωμένου στο κεφάλαιο περί υπηρεσιακών μεταβολών του υπαλληλικού κώδικα, του πειθαρχικού δικαίου.

Οι ρυθμίσεις του νόμου αυτού αποτελούν την πρώτη νομοθετική πρωτοβουλία για ενιαία πειθαρχική αντιμετώπιση, διαδικαστική και ουσιαστική, όλων των υπαλλήλων του κράτους, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, δηλαδή όλων των υπαλλήλων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των ν.3528/2007, ν.3584/2007 και του π.δ.410/1988³².

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η ριζική αναμόρφωση των διατάξεων περί πειθαρχικού δικαίου του υπαλληλικού κώδικα κρίθηκε επιβεβλημένη για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των παθογενειών που παρατηρούνταν στη λειτουργία του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος, ως απόρροια της διόγκωσης των φαινομένων διαφθοράς³³. Οι υπερβολικές καθυστερήσεις κατά τη διερεύνηση των πειθαρχικών υποθέσεων, η ανυπαρξία

---

³² Ν.Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 1

³³ Περί ριζικής αναμόρφωσης του πειθαρχικού δικαίου των υπαλλήλων για την αντιμετώπιση των παθογενειών και δυσλειτουργιών του υφιστάμενου συστήματος κάνει λόγο και η αρ. ΔΙΔΑΔ/Φ.58/341/οικ.10874/3.5.2012 (ΑΔΑ: Β499Χ-ΟΥΗ) εγκύκλιος του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

ενός αναγκαίου εύρους και μιας απαιτούμενης κλιμάκωσης στις πειθαρχικές ποινές, η αδυναμία των επιβαλλόμενων από τα πρωτοβάθμια υπηρεσιακά συμβούλια πειθαρχικών ποινών να ανταποκριθούν στο κοινό περί δικαίου αίσθημα οδηγούσαν, με βάση την αιτιολογική έκθεση του νόμου, σε ουσιαστική ατιμωρησία των παρανομούντων υπαλλήλων. Έτσι, βαθμιαία επέφεραν την ηθική διάβρωση του κρατικού μηχανισμού καθώς και την υπονόμηση των αρχών του κράτους δικαίου και της νομιμότητας της διοικητικής δράσης.

Όπως παρατηρεί³⁴ ο Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, Μιχάλης Πικραμένος³⁵, μερικές από τις αιτίες αδυναμίας της Διοίκησης να απομακρύνει από τους κόλπους της διεφθαρμένους και αδιάφορους υπαλλήλους υπήρξε η απροθυμία των πειθαρχικώς προϊσταμένων να θέσουν σε κίνηση τον πειθαρχικό μηχανισμό ελέγχου καθώς και η περιορισμένη αξιοποίηση του θεσμού της δυνητικής αργίας, που είχε ως αποτέλεσμα πειθαρχικώς διωκόμενοι για σοβαρά πειθαρχικά αδικήματα να ασκούν καθήκοντα για μεγάλο χρονικό διάστημα, εξαιτίας των καθυστερήσεων στην ολοκλήρωση της διαδικασίας. Επίσης, όπως παρατηρεί, ανάμεσα στις αιτίες αυτές συγκαταλέγεται και η απροθυμία των υπηρεσιακών συμβουλίων, στα οποία μετείχαν ως μέλη υπάλληλοι που υπηρετούσαν στην ίδια υπηρεσία με τους πειθαρχικώς διωκόμενους και αιρετοί εκπρόσωποι των δημοσίων υπαλλήλων, να επιβάλουν αυστηρές ποινές στους επίορκους υπαλλήλους, ακόμα και για πολύ σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα, λόγω της κακώς νοούμενης συναδελφικής αλληλεγγύης.

Σκοπός των νέων ρυθμίσεων είναι ο σαφής και αποκλειστικός προσδιορισμός των πειθαρχικών παραπτωμάτων των δημοσίων υπαλλήλων με

---

³⁴ Ν.Πανταζής, ό.π., σελ. XI-XII

³⁵ Μέλος της τριμελούς νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που συστήθηκε με την αρ. πρωτ. ΔΙΔΚ/Φ.38/2/οικ.6765/29.03.2011 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών (ΑΔΑ:4ΑΓ1Κ-ΓΖ), με αντικείμενο την αναμόρφωση των διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου του κώδικα δημοσίων πολιτικών διοικητικών υπαλλήλων και υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.

την αποκλειστική απαρίθμηση παραπτωμάτων³⁶, ρύθμιση η οποία καθιερώνεται για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου. Είναι μία από τις σημαντικότερες αλλαγές που επήλθε στην επικρατούσα έως τότε ενδεικτική απαρίθμηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων. Όπως παρατηρείται³⁷, οι διατάξεις του ν.4057/2012 αποτελούν μία εκτεταμένη τροποποίηση του προηγούμενου καθεστώτος και ουχί μια συνολική υποκατάστασή του, παρά τις διατυπώσεις για ριζική αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου³⁸. Η αποκλειστική απαρίθμηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων σε συνδυασμό με τη διεύρυνση του είδους και του αριθμού αυτών και της ευρείας διατύπωσης της νομοτυπικής μορφής ορισμένων εξ αυτών, δεν επέφερε μια ουσιαστική διαφοροποίηση συγκριτικά προς το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς³⁹.

Στόχος, επίσης, των νέων ρυθμίσεων είναι η διασφάλιση της πειθαρχικής δίωξης των παρανομούντων υπαλλήλων με τη θέσπιση μεγαλύτερου χρόνου παραγραφής των πειθαρχικών παραπτωμάτων και με τη

---

³⁶ Απαλοίφθηκε η λέξη «ιδίως» που αναφερόταν στο άρθρο 107 ΥΚ και προστέθηκαν και νέα πειθαρχικά παραπτώματα

³⁷ Ι.Μαθιουδάκης, Το νέο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων (ν.4057/2012), ΔιΔικ 2013, σελ.1165

³⁸ Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4057/2012 «κρίνεται επιβεβλημένη η ριζική αναμόρφωση των ρυθμίσεων του Υπαλληλικού Κώδικα, που αναφέρονται στο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων, προκειμένου να αντιμετωπισθούν, κατά τρόπο αποτελεσματικό, παθογένειες που έχουν εμφιλοχωρήσει στη λειτουργία του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος, οι οποίες συνίστανται, ιδίως, στη διόγκωση των φαινομένων διαφθοράς. Η πρακτική των τελευταίων δεκαετιών κατέδειξε ότι υπάρχει εγγενής αδυναμία του υφιστάμενου συστήματος πειθαρχικού ελέγχου να ανταπεξέλθει με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στο αίτημα για πάταξη της διαφθοράς και των εν γένει παράνομων δραστηριοτήτων και συμπεριφορών των δημοσίων υπαλλήλων».

³⁹ Ι.Μαθιουδάκης, ό.π., σελ. 1167, Λ.Μαργαρίτης, Σημεία επαφής πειθαρχικού και ποινικού δικαίου – Έρευνες ελεγκτικών οργάνων και ποινική διαδικασία (Μέρος Β΄) ΠοινΔικ, 7/2019 σελ. 814, ο οποίος υποστηρίζει ότι: «Με τον Ν. 4057/2012, η απαρίθμηση των παραπτωμάτων από ενδεικτική κατέστη αποκλειστική, προφανώς σε μια προσπάθεια τόνωσης της αρχής της σαφήνειας και σμικρύνσεως της απόστασης από τις απαιτήσεις του (μη έχοντος κατά τη νομολογία εφαρμογή στον χώρο του πειθαρχικού δικαίου) άρθρου 7 παρ. 1 Συντ.· ακριβές, πάντως, είναι ότι η εγκατάλειψη του ενδεικτικού χαρακτήρα της απαριθμήσεως δεν έχει, παρά τη θετική κανονιστική αύρα της, ιδιαίτερα μεγάλη ουσιαστική συνέπεια, ενόψει κυρίως της αφθονίας «ανοικτών ρητρών» στα κατ' ιδίαν παραπτώματα».

θέσπιση ειδικής παραγραφής (από την ημέρα που η υπηρεσία έλαβε γνώση της τέλεσης του πειθαρχικού παραπτώματος και ουχί από την ημέρα τέλεσης αυτού) για τα πειθαρχικά παραπτώματα με οικονομικό αντικείμενο.

Η νεοεισαχθείσα διάταξη περί συγκρότησης αμιγώς πειθαρχικών πρωτοβάθμιων συμβουλίων, με αποκλειστική αρμοδιότητα την εξέταση πειθαρχικών υποθέσεων, αποσκοπεί στην καλύτερη και πιο άμεση διερεύνηση των πειθαρχικών υποθέσεων. Η συμμετοχή δικαστικών λειτουργών στη σύνθεση των πρωτοβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων, με ταυτόχρονη απουσία συμμετοχής των αιρετών υπαλλήλων σε αυτά, αποτελεί εγγύηση πλήρους διασφάλισης των αρχών της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας.

A. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012 ως προς την αυτοδίκαιη αργία

Με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 επέρχεται τροποποίηση των διατάξεων του άρθρου 103 ΥΚ περί αυτοδίκαιης αργίας και διευρύνονται οι νομικοί λόγοι θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας.

Ειδικότερα, συγκρίνοντας την προϊσχύσασα μορφή του άρθρου 103 ΥΚ με τις τροποποιήσεις που επέφερε σε αυτή το άρθρο πρώτο του ν.4057/2012, διαπιστώνεται ότι η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου εξακολουθεί να είναι ο κύριος λόγος θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας, είτε ύστερα από την έκδοση πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας απόφασης ποινικού δικαστηρίου, όπως διευκρινίζεται με τις νέες ρυθμίσεις, είτε ύστερα από ένταλμα προσωρινής κράτησης.

Η περίπτωση της απόλυσης με εγγύηση εντάσσεται πλέον στη δυνητική αργία⁴⁰, προκειμένου, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου,

---

⁴⁰ Ι. Συμεωνίδης, Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων, Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 250, όπου υποστηρίζεται ότι η μη συμπερίληψη της απόλυσης με εγγύηση στους λόγους θέσης σε αυτοδίκαιη αργία ενισχύει το επιχείρημα υπέρ της φυσικής αδυναμίας άσκησης των καθηκόντων του υπαλλήλου

το πειθαρχικό συμβούλιο να κρίνει με βάση τα συγκεκριμένα στοιχεία. Επίσης, προστίθεται - για αποτρεπτικούς λόγους βάσει της αιτιολογικής έκθεσης - ως λόγος θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία η αμετάκλητη παραπομπή του στο δικαστήριο για τα αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων.

Περαιτέρω, ως προς τους πειθαρχικούς λόγους θέσης σε αυτοδίκαιη αργία, εξακολουθεί να ισχύει ως προϋπόθεση αυτής η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης, ενώ προστίθεται και η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της προσωρινής παύσης άνω των έξι (6) μηνών⁴¹.

Ως προς το χρόνο έναρξης της αργίας προστίθεται, πέραν της κοινοποίησης της πειθαρχικής απόφασης στον υπάλληλο, η πλήρη γνώση αυτής, ενώ ως προς τη λήξη αυτής προστίθεται και η τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής, πέραν του Συμβουλίου της Επικρατείας, και ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου.

Ειδική αναφορά γίνεται ως προς την έκδοση της πράξης επανόδου του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα. Προβλέπεται ότι ο υπάλληλος επανέρχεται στα καθήκοντά του στην περίπτωση που απολύθηκε ή απολύθηκε υπό όρους κατόπιν έκδοσης εντάλματος προσωρινής κράτησης, ενώ υπό το προγενέστερο καθεστώς, ο υπάλληλος τίθετο σε αυτοδίκαιη αργία έστω και αν είχε απολυθεί με εγγύηση.

Επιπλέον, απαριθμούνται και οι υπόλοιποι γενεσιουργοί λόγοι έκδοσης της πράξης επανόδου του υπαλλήλου στην υπηρεσία, ήτοι η έκδοση απαλλακτικής απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του αρμόδιου διοικητικού εφετείου ή έκδοση σχετικής βεβαίωσης του προέδρου του οικείου δικαστικού σχηματισμού καθώς και η έκδοση απαλλακτικής απόφασης του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου ή σχετικής βεβαίωσης του Προέδρου αυτού. Επίσης, ρυθμίζεται ρητά ως χρόνος επανόδου του

---

⁴¹ Με τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν.4057/2012, με τις οποίες τροποποιήθηκε το άρθρο 109 ΥΚ περί πειθαρχικών ποινών, η ανώτερη διάρκεια της πειθαρχικής ποινής της προσωρινής παύσης επεκτάθηκε από τους έξι (6) μήνες στους δώδεκα (12) μήνες.

υπαλλήλου στην υπηρεσία η κοινοποίηση σε αυτόν της αντίστοιχης διαπιστωτικής πράξης.

B. Οι ρυθμίσεις του ν.4057/2012 ως προς τη δυνητική αργία

Εξετάζοντας τις τροποποιήσεις που επιφέρουν οι ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 στις προϊσχύσασες διατάξεις του άρθρου 104 ΥΚ περί δυνητικής αργίας, παρατηρείται ότι παραμένει ως γενική προϋπόθεση η συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακών λόγων σε συνδυασμό είτε με την άσκηση ποινικής δίωξης για αδίκημα που μπορεί να επισύρει την έκπτωση από την υπηρεσία είτε με την ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων (αντί της «βάσιμης υπόνοιας» που προβλεπόταν στις προγενέστερες ρυθμίσεις του άρθρου 104 ΥΚ⁴²) για άτακτη διαχείριση, η οποία στηρίζεται σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή.

Ωστόσο όμως, έχει απαλειφθεί η αναφορά πειθαρχικού παραπτώματος το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης ως προϋπόθεση θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία και πλέον προβλέπεται ότι η άσκηση πειθαρχικής δίωξης, για οποιοδήποτε πειθαρχικό παράπτωμα, δύναται να αποτελέσει λόγο θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία⁴³. Τούτο διότι, με τις νέες ρυθμίσεις του ν.4057/2012 το πειθαρχικό συμβούλιο έχει την ευχέρεια να επιβάλει την πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης για οποιοδήποτε πειθαρχικό παράπτωμα. Επιπλέον, προστίθεται ως προϋπόθεση θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς δυνητικής αργίας η έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης και άρση της προσωρινής κράτησης ή αντικατάστασή της με περιοριστικούς όρους.

---

⁴² Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση η βάσιμη υπόνοια πιθανόν να μην υπάρχει εξ αρχής αλλά να προκύψει μετά τη διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας

⁴³ Με τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν.4057/2012 καταργείται η περιοριστική απαρίθμηση στην παρ. 2 του άρθρου 109 ΥΚ των παραπτωμάτων που δικαιολογούσαν την επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης

Παρέχεται επίσης, η δυνατότητα σε κάθε πειθαρχικό προϊστάμενο ανώτερο από τον προϊστάμενο της αρχής στην οποία υπηρετεί ο υπάλληλος, να επιβάλει στον τελευταίο το μέτρο της αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του σε περίπτωση παράλειψης – η οποία ελέγχεται πειθαρχικά - του προϊσταμένου της αρχής να το πράξει. Υπό το προηγούμενο καθεστώς την αρμοδιότητα επιβολής του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων την είχε μόνον ο προϊστάμενος της αρχής.

Ως προς το χρονικό περιθώριο μέσα στο οποίο το πειθαρχικό πλέον συμβούλιο υποχρεούται να συνεδριάσει και να αποφανθεί για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία αυξάνεται από δεκαπέντε (15) ημέρες σε τριάντα (30) ημέρες⁴⁴. Προβλέπεται, ωστόσο, ότι το πειθαρχικό συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να επιληφθεί της υποθέσεως και μετά την πάροδο της ανωτέρω προθεσμίας, έστω και αν ορίζεται ότι μετά την πάροδο των τριάντα (30) ημερών από τη λήψη του μέτρου της αναστολής της άσκησης καθηκόντων αυτό αίρεται αυτοδικαίως.

Με τις νέες ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 παύει να ισχύει η αυτοδίκαιη άρση της δυνητικής αργίας μετά την πάροδο δύο ετών από την έκδοση της αντίστοιχης απόφασης που έθεσε τον υπάλληλο σε δυνητική αργία και αντί της ρύθμισης αυτής, προβλέπεται η υποχρέωση του πειθαρχικού συμβουλίου να συνεδριάζει κάθε έτος, μετά την πάροδο ενός έτους από την έκδοση της αντίστοιχης απόφασης, προκειμένου να αποφανθεί για τη συνέχιση ή μη της θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία.

---

⁴⁴ Η αύξηση της προθεσμίας δικαιολογείται, με βάση την αιτιολογική έκθεση του ν.4057/2012, για λόγους δημοσίου συμφέροντος αλλά και την καλύτερη συλλογή και επεξεργασία των απαραίτητων στοιχείων για την τυχόν λήψη απόφασης θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία από το πειθαρχικό συμβούλιο

Γ. Συνέπειες αργίας και επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντα

Ως προς τις συνέπειες θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης ή δυνητικής αργίας με τις νέες ρυθμίσεις του ν.4057/2012 προβλέπεται η καταβολή του ενός τρίτου (1/3) των αποδοχών που ελάμβανε ο υπάλληλος, αντί του ημίσεος των αποδοχών του που ίσχυε υπό το προγενέστερο καθεστώς.

Στην περίπτωση που ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία λόγω της αμετάκλητης παραπομπής του στο ακροατήριο για τα αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων προβλέπεται η καταβολή του ενός τετάρτου (1/4) των αποδοχών του⁴⁵.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής του υπαλλήλου από την εκτέλεση των καθηκόντων του και ενώ, υπό το προϋσχύσαν καθεστώς του ν.3528/2007 η μη καταβολή αποδοχών αργίας είχε ως προϋπόθεση την επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης, με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 αρκεί η επιβολή οποιασδήποτε πειθαρχικής ποινής για το ως άνω παράπτωμα για τη μη καταβολή στον υπάλληλο αποδοχών αργίας.

Αξιοσημείωτη δε, είναι η ρύθμιση για την περικοπή των αποδοχών του υπαλλήλου στην περίπτωση που έχει επιβληθεί σε αυτόν αναστολή άσκησης καθηκόντων. Εν αντιθέσει με τις προϋσχύσασες ρυθμίσεις, όπου το μέτρο αυτό δεν συνεπαγόταν την περικοπή των αποδοχών του, με τις νέες ρυθμίσεις του ν.4057/2012, προβλέπεται η καταβολή του ενός τρίτου (1/3) των αποδοχών στον υπάλληλο που τίθεται σε αναστολή άσκησης καθηκόντων.

Ως προϋποθέσεις επαναφοράς του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα προβλέπονται, από τις τροποποιημένες βάσει του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 103 και της παρ. 4 του

---

⁴⁵ Διότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.4057/2012, η διάπραξη των σοβαρών πειθαρχικών παραπτώματων της δωροδοκίας ή της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία πλήττει καίρια το κύρος της υπηρεσίας

άρθρου 104 ΥΚ, η απόλυσή του ή η απόλυσή του υπό όρους κατόπιν έκδοσης εντάλματος προσωρινής κράτησης. Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί ότι μνημονεύεται η έκδοση πράξης επανόδου του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντά του και όταν αυτός απολύθηκε ή απολύθηκε υπό όρους κατόπιν έκδοσης εντάλματος προσωρινής κράτησης, περίπτωση όμως που δικαιολογεί τη θέση του σε καθεστώς δυνητικής αργίας και ουχί την επάνοδο του στην υπηρεσία⁴⁶.

Επίσης, ο υπάλληλος επαναφέρεται στα καθήκοντά του μετά την έκδοση απαλλακτικής απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του αρμόδιου διοικητικού εφετείου ή προσκόμισης σχετικής βεβαίωσης του Προέδρου του οικείου δικαστικού σχηματισμού καθώς και κατόπιν έκδοσης απαλλακτικής απόφασης του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου ή προσκόμισης σχετικής βεβαίωσης του Προέδρου αυτού. Προβλέπεται, επίσης, η αυτοδίκαιη επαναφορά του υπαλλήλου μετά την τελεσιδικία της ποινικής απόφασης, που δεν συνεπάγεται την έκπτωσή του, ή της πειθαρχικής απόφασης, που δεν επιβάλλει την ποινή της προσωρινής παύσης άνω των έξι (6) μηνών ή την ποινή της οριστικής παύσης.

Δ. Σύσταση αμιγώς πειθαρχικών συμβουλίων

Με δεδομένο ότι το πειθαρχικό συμβούλιο καθίσταται εκ νόμου αρμόδιο και για την περίπτωση της επιβολής του διοικητικού μέτρου της αργίας, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει ως προς τις μεταβολές που επήλθαν στο συλλογικό αυτό όργανο με τις ρυθμίσεις του ν.4057/2012⁴⁷.

---

⁴⁶ Ι. Συμεωνίδης, Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων, ό.π., σελ.251

⁴⁷ Ι. Συμεωνίδης, Τα πειθαρχικά συμβούλια των δημοσίων υπαλλήλων πριν και μετά το ν.4057/2012, ΘΠΔΔ 2017, σελ. 566-574, Σ.Βλαχόπουλος, Το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων σε Ξ.Κοντιάδης, Αχ. Αιμιλιανίδης, Χ.Ανθόπουλος (Επιμ.) Η δημόσια διοίκηση μετά την κρίση, σελ. 11, ο οποίος επισημαίνει «Προς διασφάλιση της αμεροληψίας και προκειμένου να αντιμετωπιστεί η μομφή της «συντεχνιακής νοοτροπίας» και της επίδειξης πνεύματος κακώς νοούμενης «συναδελφικής αλληλεγγύης», ο νομοθέτης του ν.4057/2012 προέβλεψε για τα

Υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, το υπηρεσιακό συμβούλιο επιλαμβανόταν τόσο πειθαρχικών υποθέσεων όσο και υποθέσεων που άπτονταν των λοιπών θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου δεύτερου του ν.4057/2012 προστίθεται, στις μέχρι τότε ισχύουσες διατάξεις του ΥΚ, Τμήμα Γ' υπό τον τίτλο «Πειθαρχικά Συμβούλια» (άρθρα 146Α και 146Β), όπου προβλέπεται η συγκρότηση πρωτοβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων με αποκλειστική αρμοδιότητα την εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων⁴⁸ και αλλαγές στη συγκρότηση και λειτουργία του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.4057/2012 με τη συγκρότηση αμιγών πειθαρχικών συμβουλίων «διασφαλίζεται η καλύτερη διερεύνηση των πειθαρχικών υποθέσεων, διότι τα πειθαρχικά συμβούλια δεν επιβαρύνονται και με θέματα της εν γένει υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων, όπως συνέβαινε υπό το κράτος των μέχρι τώρα ισχυουσών διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικα, αλλά εξειδικεύονται μόνον στις πειθαρχικές υποθέσεις, με αποτέλεσμα να παράγουν περισσότερο και ποιοτικότερο έργο σε συντομότερο χρόνο».

Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 146Β ΥΚ «Σύσταση – Συγκρότηση και λειτουργία πειθαρχικών συμβουλίων» συστήνονται πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια. Προβλέπεται ότι στη σύνθεσή τους

πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια όχι μόνο τη συμμετοχή ανώτερων δικαστικών λειτουργιών και μελών του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, αλλά και τη μη συμμετοχή αιρετών εκπροσώπων των εργαζομένων», Ι. Μαθιουδάκης, ό.π., σελ. 1177, ο οποίος αναφέρει ότι «οι ρυθμίσεις του νόμου προάγουν, αναμφίβολα, την εξειδίκευση και την αμεροληψία στον χώρο των Πειθαρχικών Συμβουλίων», Μ.Πικραμένος, Οι μείζονες μεταβολές στη δημόσια διοίκηση και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ΘΠΔΔ 5/2015, σελ.479, ο οποίος επισημαίνει «η αυστηροποίηση του νομοθετικού πλαισίου και η απουσία συνδικαλιστών από τα πειθαρχικά συμβούλια συνέβαλαν στον εξορθολογισμό του συστήματος και στην αισθητή μείωση του φαινομένου της ατιμωρησίας που προκαλούσε την κοινή γνώμη και επέτεινε τη διαφθορά στους κόλπους του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος»

⁴⁸ Βάσει της αιτιολογικής έκθεσης του ν.4057/2012, τα συμβούλια αυτά «συνιστούν «υπηρεσιακά συμβούλια» κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 103 του Συντάγματος, διαφέρουν δε από τα λοιπά υπηρεσιακά συμβούλια μόνον ως προς το εύρος των αρμοδιοτήτων τους, δηλαδή είναι αρμόδια μόνον για τις πειθαρχικές υποθέσεις ενώ τα λοιπά υπηρεσιακά συμβούλια είναι αρμόδια για τις άλλες μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων».

μετέχουν τρία μέλη, με τους αντίστοιχους αναπληρωτές τους, εκ των οποίων: i) ως Πρόεδρος ορίζεται πάρεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή εφέτης ή πρόεδρος πρωτοδικών ή πρωτοδίκης των διοικητικών ή των πολιτικών δικαστηρίων ή αντεισαγγελέας εφετών ή εισαγγελέας ή αντεισαγγελέας πρωτοδικών, οι οποίοι υποδεικνύονται από τον πρόεδρο του οικείου δικαστηρίου ή από τον προϊστάμενο της οικείας εισαγγελίας, ii) ως μέλος ορίζεται πάρεδρος ή δικαστικός αντιπρόσωπος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, οι οποίοι υποδεικνύονται από τον Πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, iii) ως τρίτο μέλος ορίζεται μόνιμος υπάλληλος, προϊστάμενος διεύθυνσης Υπουργείου, Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Περιφέρειας ή Ν.Π.Δ.Δ., που δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα του οργάνου που εκδίδει την απόφαση σύστασης του συμβουλίου και υποδεικνύεται από τον Πρόεδρο του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου κατόπιν κλήρωσης. Η θητεία των μελών του πειθαρχικού συμβουλίου είναι διετής.

Η συμμετοχή των δικαστικών λειτουργών στα πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια στοχεύει, σύμφωνα με τη σχετική αιτιολογική έκθεση, στην πλήρη διασφάλιση των αρχών της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας. Η δυνατότητα συμμετοχής των δικαστικών λειτουργών παρέχεται από το άρθρο 89 παρ. 2 Συντ⁴⁹. Ως προς τη μη συμμετοχή των αιρετών υπαλλήλων στα πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια επισημαίνεται, στην αιτιολογική έκθεση, ότι «η φύση της πειθαρχικής δίκης επιτάσσει όπως τα μέλη τους ορίζονται από το νομοθέτη με βάση αμιγώς υπηρεσιακά κριτήρια, δεδομένου ότι οι υπάλληλοι με συνδικαλιστική ιδιότητα, οι οποίοι έχουν εκ προοιμίου ως σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων των εκλογέων τους δημοσίων υπαλλήλων δεν μπορούν εξ αντικειμένου να λειτουργήσουν με την επιβαλλόμενη αμεροληψία κατά την εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων».

---

⁴⁹ Άρθρο 89 παρ. 2 Σ.: «Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς να εκλέγονται μέλη της Ακαδημίας Αθηνών ή του διδακτικού προσωπικού ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και να μετέχουν σε συμβούλια ή επιτροπές που ασκούν αρμοδιότητες πειθαρχικού, ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα και σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, εφόσον η συμμετοχή τους αυτή προβλέπεται ειδικά από το νόμο. (...)»

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην παρ. 2 του άρθρου 146B ΥΚ προβλέπεται ότι τα πειθαρχικά συμβούλια συνεδριάζουν δημόσια. Όμοια ρύθμιση περί δημόσιας συνεδρίασης εμπεριέχεται και στην παρ. 2 του άρθρου 146Α ΥΚ για το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο. Αμφίβολο, ωστόσο είναι, αν τελικά λειτούργησε στην πράξη η ρύθμιση αυτή περί δημόσιας συνεδρίασης μέχρι την κατάργησή της με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 18 του ν.4210/2013.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 146Α ΥΚ προβλέπεται για πρώτη φορά από τη σύσταση του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου η μη συμμετοχή εκπροσώπων της Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ), καθόσον θεωρήθηκε ότι δεν συνάδει με τη φύση και την αποστολή του Συμβουλίου η σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας του εκπροσώπου συνδικαλιστικής οργάνωσης και της ιδιότητας μέλους του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου⁵⁰.

Οι ρυθμίσεις αυτές περί της συγκρότησης των πειθαρχικών συμβουλίων υπήρξαν ομολογουμένως μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες του ν.4057/2012.

Ε. Κατηγορίες υπαλλήλων που υπάγονται στις νέες ρυθμίσεις του ν.4057/2012

Με τις διατάξεις του άρθρου τέταρτου του ν.4057/2012 γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο προσωπικό που υπηρετεί στο δημόσιο και στα νομικά

---

⁵⁰ Ι. Συμεωνίδης, ό.π., σελ.571-572, ο οποίος επισημαίνει επιπλέον την παντελή απουσία δικαστικού λειτουργού από το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο και την πλειοψηφική συμμετοχή σε αυτό μελών του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Για το ίδιο ζήτημα επισημαίνεται από τον Ι.Μαθιουδάκη, ό.π., σελ.1177 «Οι ρυθμίσεις του νόμου προάγουν, αναμφίβολα, την εξειδίκευση και την αμεροληψία στον χώρο των Πειθαρχικών Συμβουλίων. Δεν μπορεί, ωστόσο, να αποφύγει κανείς τη σκέψη, ότι υπάρχει αυξημένη ανάγκη στελέχωσης με δικαστικούς λειτουργούς των Δευτεροβάθμιων Πειθαρχικών Συμβουλίων έναντι των Πρωτοβάθμιων, τα οποία δεν επιλύουν κατά κανόνα οριστικά την υπόθεση. Αντ' αυτού ο νομοθέτης προέκρινε τη στελέχωση των Δευτεροβαθμίων Συμβουλίων με μέλη του ΝΣΚ, τα οποία εκπροσωπούν ως εκ της θέσεώς τους τα συμφέροντα της δημόσιας υπηρεσίας, παρά τις εξαγγελίες του νόμου για προώθηση της αμεροληψίας των συλλογικών αυτών οργάνων».

πρόσωπα δημοσίου δικαίου με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και κατέχει οργανικές θέσεις επεκτείνοντας τις διατάξεις του ν.4057/2012 περί αργίας, πειθαρχικών παραπτώματων και ποινών και στο προσωπικό αυτό.

Ειδικότερα, και προκειμένου, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, το νέο πειθαρχικό δίκαιο να καταλάβει όσο το δυνατόν περισσότερες κατηγορίες υπαλλήλων, προβλέπεται, το πρώτον, ότι οι διατάξεις του νόμου αυτού, που αφορούν στα θέματα αργίας (Κεφάλαιο ΣΤ΄ του Μέρους Δ΄ του Υπαλληλικού Κώδικα, άρθρα 103-105) καθώς και στα πειθαρχικά παραπτώματα και στις πειθαρχικές ποινές (Τμήμα Α΄ του Μέρους Ε΄ του Υπαλληλικού Κώδικα, άρθρα 106 έως 121) έχουν ανάλογη εφαρμογή και στο ως άνω προσωπικό.

Ορίζεται δε ρητά, με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου τέταρτου του ν.4057/2012, η αρμοδιότητα για την εξέταση των θεμάτων αργίας, πειθαρχικών παραπτώματων και ποινών καθώς και καταγγελίας από την υπηρεσία της σύμβασης εργασίας του προσωπικού αυτού από τα πειθαρχικά συμβούλια, που συστήνονται με τις διατάξεις του ίδιου νόμου. Όμοιες ρυθμίσεις προβλέπει το άρθρο πέμπτο του ν.4057/2012 και για το μόνιμο προσωπικό και το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου των δήμων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών.

II. Οι ρυθμίσεις του ν. 4093/2012

Με τις διατάξεις της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ «Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης» του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 (ΦΕΚ Α΄222/12.11.2012), τροποποιούνται εκ νέου οι διατάξεις των άρθρων περί αργίας του ΥΚ, οι οποίες είχαν αντικατασταθεί νωρίτερα με τις διατάξεις του ν.4057/2012.

Σκοπός των νέων τροποποιήσεων αποτελεί, όπως αναφέρεται στη σχετική αιτιολογική έκθεση του νόμου, η αντιμετώπιση του φαινομένου της μακρόχρονης παραμονής ενός μεγάλου αριθμού υπαλλήλων στη θέση τους. Πρόκειται για τους υπαλλήλους εκείνους, που είτε έχουν καταδικασθεί είτε διώκονται για σοβαρά ποινικά ή πειθαρχικά αδικήματα και παραμένουν, ωστόσο, στη θέση τους για μεγάλα χρονικά διαστήματα, κατά τα οποία διαρκεί η ποινική ή πειθαρχική εκκρεμότητα των υποθέσεών τους. Τούτο, όπως επισημαίνεται, επιφέρει δυσμενέστερες συνέπειες για το κύρος και τη λειτουργία των υπηρεσιών.

Οι νέες ρυθμίσεις του ν.4093/2012 επεκτείνονται και εφαρμόζονται αναλογικά, ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις και συνέπειές τους, σε ολόκληρο το δημόσιο τομέα και σε όλες τις κατά περίπτωση πειθαρχικές διαδικασίες που ισχύουν και εφαρμόζονται στους φορείς του, ενώ εφαρμόζονται ακόμα και στις εκκρεμείς πειθαρχικές διαδικασίες⁵¹. Η επέκταση όμως αυτή πραγματοποιήθηκε χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες και η φύση των καθηκόντων του προσωπικού της κάθε υπηρεσίας. Επιπλέον, η πρόβλεψη της επιβολής του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας και σε υπαλλήλους κατά των οποίων δεν προβλεπόταν κατά το χρόνο της ασκηθείσας σε βάρος τους πειθαρχικής δίωξης η θέση τους σε αργία συνιστά αναδρομική εφαρμογή των αυστηρότερων έννομων συνεπειών μεταγενέστερου νόμου και γεννά ζήτημα συνταγματικότητας ενόψει της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικής θεώρησης των εγγυήσεων του άρθρου 7 παρ. 1 Συντ⁵².

---

⁵¹ Αιτιολογική έκθεση ν.4093/2012

⁵² Α. Τσιρωνάς, Η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων (μία συνταγματική «αναθεώρηση» που ξεκίνησε ήδη στην πράξη), ΘΠΔΔ 8-9/2014, σελ.695, Κ. Ρέμελης, Η αναδρομική εφαρμογή της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία επί εκκρεμών πειθαρχικών υποθέσεων, ό.π., σελ. 786-800, Σ.Βλαχόπουλος, Η εφαρμογή της αρχής nullum crimen nulla poena sine praevia lege στο πειθαρχικό διοικητικό δίκαιο, ΔιΔικ 3/1999, σελ.564-583

A. Οι ρυθμίσεις του ν.4093/2012 ως προς την αυτοδίκαιη αργία

Με την παράγραφο 1 της περίπτωσης 1 της υποπαραγράφου Z.3 της παραγράφου Z του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 διευρύνονται οι περιπτώσεις θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία, με σκοπό την άμεση απομάκρυνση των υπαλλήλων που διώκονται ή τιμωρούνται για σοβαρά ποινικά αδικήματα και πειθαρχικά παραπτώματα.

Προβλέπεται η θέση σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου που στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία κατόπιν πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας απόφασης ποινικού δικαστηρίου ή ένταλμα προσωρινής κράτησης (εδάφ.α'), καθώς και η εξακολούθηση παραμονής του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία, έστω και αν μετά την προηγηθείσα έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης κατά αυτού, ήρθη η προσωρινή κράτησή του ή αντικαταστάθηκε αυτή με περιοριστικούς όρους (εδάφ. β').

Εισάγεται ως αυτοτελής λόγος αυτοδίκαιης αργίας η αμετάκλητη παραπομπή του υπαλλήλου ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου για κακούργημα (εδάφ. γ'). Παραμένει ως λόγος αυτοδίκαιης αργίας η επιβολή στον υπάλληλο της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης και της προσωρινής παύσης (εδάφ. δ'). Με τη διαφορά όμως, ότι πλέον η ποινή της προσωρινής παύσης αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης αργίας ανεξαρτήτως του χρονικού διαστήματος για το οποίο αυτή επιβάλλεται, εν αντιθέσει με τις προϋσχύουσες διατάξεις του ν.4057/2012, υπό τις οποίες απαιτείτο η συνδρομή επιβολής πειθαρχικής ποινής προσωρινής παύσης άνω των έξι (6) μηνών.

Αυτοτελή, επίσης, λόγο αυτοδίκαιης αργίας αποτελεί η πειθαρχική παραπομπή του υπαλλήλου ενώπιον του αρμόδιου πειθαρχικού συμβουλίου για τα πειθαρχικά παραπτώματα της παρ. 1 του άρθρου 107 του ν.3528/2007, όπως οι διατάξεις του άρθρου αυτού είχαν αντικατασταθεί με τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν.4057/2012.

Έτσι λοιπόν, ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία όταν παραπέμπεται πειθαρχικά για τα εξής παραπτώματα: i) της τέλεσης πράξεων

με τις οποίες εκδηλώνεται άρνηση αναγνώρισης του Συντάγματος ή έλλειψη αφοσίωσης στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία (περ. α΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), ii) της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους (περ. γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), iii) της απόκτησης οικονομικού οφέλους ή ανταλλάγματος προς όφελος του ιδίου του υπαλλήλου ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών (περ. δ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), iv) της αναξιοπρεπούς ή ανάρμοστης ή ανάξιας για υπάλληλο συμπεριφοράς εντός ή εκτός υπηρεσίας (περ. ε΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), v) της σοβαρής απείθειας (περ. θ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107).

Επιπλέον, τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία όταν η πειθαρχική παραπομπή του αφορά τα παραπτώματα: i) της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων (περ.ι΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), ii) της χρησιμοποίησης της δημοσιουπάλληλικής ιδιότητας ή πληροφοριών που κατέχει ο υπάλληλος λόγω της υπηρεσίας ή της θέσης του για εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων του ίδιου ή τρίτων προσώπων (περ.ιδ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), iii) της άρνησης σύμπραξης, συνεργασίας, χορήγησης στοιχείων ή εγγράφων κατά τη διεξαγωγή έρευνας, επιθεώρησης ή ελέγχου από Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές, τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και τα ιδιαίτερα Σώματα και Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Ελέγχου (περ. ιη΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), iv) της φθοράς λόγω ασυνήθιστης χρήσης, της εγκατάλειψης ή της παράνομης χρήσης πράγματος το οποίο ανήκει στην υπηρεσία (περ. κγ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), v) της παράλειψης από τα πειθαρχικά όργανα δίωξης και τιμωρίας πειθαρχικού παραπτώματος⁵³ (περ.κδ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107).

---

⁵³ Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 110 του ν.3528/2007, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο δεύτερο του ν.4057/2012, ορίζεται ότι: «Κατ' εξαίρεση, για παραπτώματα που θα επέσυραν την ποινή της έγγραφης επίπληξης, η δίωξη απόκειται στη διακριτική εξουσία των πειθαρχικών οργάνων, τα οποία λαμβάνουν υπόψη αφ' ενός το συμφέρον της υπηρεσίας και αφ' ετέρου τις συνθήκες διάπραξης τους και την υπηρεσιακή γενικώς διαγωγή του υπαλλήλου. Αν το πειθαρχικό όργανο αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη, υποχρεούται να ενημερώσει, με αιτιολογημένη έκθεσή του, τον αμέσως ανώτερο πειθαρχικώς προϊστάμενο. Αντίγραφο της έκθεσης χορηγείται στον υπάλληλο και τίθεται στο προσωπικό του μητρώο. Το αντίγραφο αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για δυσμενή κρίση του υπαλλήλου»

Επίσης, όταν παραπέμπεται για τα πειθαρχικά παραπτώματα: i) της μη τήρησης του ωραρίου από τον υπάλληλο και της παράλειψης του προϊσταμένου να ελέγχει την τήρησή του (περ. κζ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107), ii) της ανάρμοστης συμπεριφοράς προς τους πολίτες, της αδικαιολόγητης μη εξυπηρέτησής τους, της μη έγκαιρης διεκπεραίωσης των υποθέσεών τους, της άρνησης συνεργασίας με τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.), της παράλειψης ανάρτησης ή πλημμελούς ανάρτησης στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» πράξεων που προβλέπονται από την παρ. 4 του άρθρου 2 του ν.3861/2010 και της μη εφαρμογής των περί απλούστευσης των διαδικασιών και καταπολέμησης της γραφειοκρατίας διατάξεων (περ. κθ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107).

Περαιτέρω, πειθαρχική παραπομπή για αντίστοιχα παραπτώματα του άρθρου 107 του ν.3528/2007 κατά την ισχύουσα πριν την αντικατάσταση με τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν.4057/2012 μορφή του ή πειθαρχική παραπομπή για αντίστοιχα παραπτώματα του προϊσχύσαντος ν.2683/1999 αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου.

Με την αρ. ΔΙΔΑΔ-ΔΙΠΙΔΔ/οικ.26188/12.11.2012 εγκύκλιο του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης επισημαίνεται ότι η διαπιστωτική πράξη θέσης σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου, εκδίδεται αμελλητί από το αρμόδιο για διορισμό του υπαλλήλου όργανο και ανατρέχει στο χρόνο που συντελέστηκαν οι προϋποθέσεις επιβολής της.

Εκ των ανωτέρω, καθίσταται εναργές ότι ο νομοθέτης διεύρυνε σε μέγιστο βαθμό το πεδίο εφαρμογής του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας συγκαταλέγοντας σε αυτό πειθαρχικά παραπτώματα χαρακτηριστικώς άνισης μεταξύ τους απαξίας και βαρύτητας⁵⁴, όπως της απόκτησης οικονομικού

---

⁵⁴Α. Τσιρωνάς, Η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ό.π., σελ.695, ο οποίος αναφέρει «Εν προκειμένω, λοιπόν, ο νομοθέτης, επιχειρώντας να αντισταθμίσει τις καθυστερήσεις στις πειθαρχικές διαδικασίες, επεξέτεινε υπερβολικά το πεδίο εφαρμογής των διοικητικών μέτρων που απομακρύνουν υπαλλήλους από την υπηρεσία τους», Ι. Μακρής, Ευθύνη οργάνων ΟΤΑ Α' βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 214, ο οποίος αναφέρει ότι «η αυτοδίκαιη αργία, όπως διαμορφώθηκε ιδίως με τις διατάξεις του

οφέλους ή ανταλλάγματος προς όφελος του ιδίου του υπαλλήλου ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών και της παράλειψης ανάρτησης ή πλημμελούς ανάρτησης στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» διοικητικών πράξεων. Η τέλεση των περισσότερων εκ των περιγραφόμενων στη διάταξη του άρθρου 107 ΥΚ πειθαρχικών παραπτωμάτων συνιστά λόγο θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία. Με τη διεύρυνση όμως, αυτή, όπως ορθά υποστηρίζεται⁵⁵, η πειθαρχική διαδικασία υποκαθίσταται από την επιβολή διοικητικών μέτρων απομάκρυνσης από την υπηρεσία.

Ο υπάλληλος δύναται να τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία με μοναδική προϋπόθεση την άσκηση σε βάρος του πειθαρχικής δίωξης χωρίς τη μεσολάβηση κρίσης πειθαρχικού οργάνου⁵⁶.

B. Επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά καθήκοντα

Η επαναφορά του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα επέρχεται με την έκδοση αθωωτικής τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, για τις περιπτώσεις που αυτός τέθηκε σε αυτοδίκαιη αργία λόγω ποινικής δίωξης. Για τις περιπτώσεις αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου λόγω επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής ή προσωρινής παύσης, αυτή αρχίζει από την κοινοποίηση στον υπάλληλο της πειθαρχικής απόφασης και λήγει με την έναρξη εκτέλεσης της επιβληθείσας πειθαρχικής ποινής της οριστικής ή προσωρινής παύσης ή με την έκδοση απόφασης σε δεύτερο βαθμό ή δικαστικής απόφασης, βάσει της οποίας ο υπάλληλος απαλλάσσεται της

ν.4093/2012, ισοδυναμεί με την ποινή της οριστικής παύσης, διότι ο υπάλληλος περιέρχεται σε μία κατάσταση ίδια με αυτή της απόλυσης»

⁵⁵ Α. Τσιρωνάς, Η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ό.π., σελ.695, Σ.Λύτρα, Το πειθαρχικό φαινόμενο στο σύγχρονο ελληνικό δημόσιο δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1989, σελ. 46 επ.

⁵⁶ Α. Τσιρωνάς, Η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ό.π., σελ.695, ο οποίος παρατηρεί ότι «αρκεί η υποβολή και του πιο αστήριχτου παραπόνου ή της πλέον αβάσιμης καταγγελίας για να προκληθεί ένας πειθαρχικός έλεγχος που θα οδηγήσει τον υπάλληλο σε αργία»

πειθαρχικής ευθύνης είτε του επιβάλλεται ποινή διαφορετική από την οριστική ή προσωρινή παύση.

Στις περιπτώσεις δε επιβολής της αυτοδίκαιης αργίας λόγω πειθαρχικής παραπομπής του υπαλλήλου ενώπιον του αρμοδίου πειθαρχικού συμβουλίου, η έναρξη αυτής συμπίπτει με την κοινοποίηση στον υπάλληλο του παραπεμπτηρίου εγγράφου και η λήξη της επέρχεται με την έκδοση πρωτοβάθμιας πειθαρχικής απόφασης, που είτε απαλλάσσει τον υπάλληλο είτε του επιβάλλει ποινή διαφορετική από την προσωρινή ή οριστική παύση. Στην περίπτωση ωστόσο, που επιβληθεί στον υπάλληλο η πειθαρχική ποινή της προσωρινής ή της οριστικής παύσης, τότε ο υπάλληλος εξακολουθεί να τελεί σε αυτοδίκαιη αργία, η οποία λήγει κατά τον ίδιο τρόπο με την περίπτωση που ο υπάλληλος είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία λόγω επιβολής πειθαρχικής ποινής προσωρινής ή οριστικής παύσης και περιγράφηκε ανωτέρω.

Στις περιπτώσεις που η αυτοδίκαιη αργία δεν έχει αρθεί και δεν έχει επιβληθεί στον υπάλληλο πειθαρχική ποινή οριστικής παύσης, το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτεί μετά την πάροδο ενός έτους από τη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία, και κάθε επόμενο έτος, σχετικά με την τυχόν συνδρομή λόγων που καθιστούν μη αναγκαία τη συνέχιση της αυτοδίκαιης αργίας.

Γ. Αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας με τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012

Καινοτομία των ρυθμίσεων της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 αποτελεί η δυνατότητα χορήγησης αναστολής του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας από το όργανο που είναι αρμόδιο για το διορισμό του υπαλλήλου. Όπως τονίζεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, «ο θεσμός της αυτοδίκαιης αργίας εξοπλίζεται με ευελιξία, που προσφέρει τη δυνατότητα στα αρμόδια όργανα, εκτιμώντας το συμφέρον

της υπηρεσίας, να επαναφέρουν στα καθήκοντά τους ή να μετακινούν εσωτερικά τους υπαλλήλους που επανέρχονται (εξαιρούνται οι ποινικώς διωκόμενοι και οι τιμωρηθέντες με την ποινή της οριστικής παύσης) ακόμη και πριν αρθούν οι τυπικοί λόγοι που οδήγησαν στην επιβολή της αυτοδίκαιης αργίας, όταν κριθεί αιτιολογημένα ότι, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, δεν είναι εξ αντικειμένου αναγκαία η συνέχιση της παραμονής του υπαλλήλου εκτός υπηρεσίας».

Ειδικότερα, με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 103 ΥΚ, όπως αντικαταστάθηκε με την περ. 1 της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, προβλέπεται αρμοδιότητα του αρμοδίου για το διορισμό του υπαλλήλου οργάνου, εφόσον κρίνει ότι, με βάση τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, δεν είναι αναγκαία η συνέχιση της αυτοδίκαιης αργίας, να διατάσσει την αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου και την επάνοδο αυτού στα καθήκοντά του ή τη μετακίνησή του από μία οργανική μονάδα σε άλλη της ίδιας αρχής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 66 του ν.3528/2007⁵⁷.

Η αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας μπορεί να διατάσσεται και για ορισμένο χρονικό διάστημα και να ανακαλείται οποτεδήποτε, εφόσον τούτο επιβάλλεται από το συμφέρον της υπηρεσίας και ιδίως σε περίπτωση υποτροπής, λόγω τέλεσης οποιουδήποτε νέου παραπτώματος, από τον υπάλληλο.

Απαραίτητη, ωστόσο, προϋπόθεση για τη χορήγηση της αναστολής είναι η προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμοδίου πειθαρχικού συμβουλίου, η

---

⁵⁷ Άρθρο 66 ν.3528/2007: «1.Μετακίνηση υπαλλήλου από μία οργανική μονάδα σε άλλη της ίδιας αρχής πραγματοποιείται με απόφαση του προϊσταμένου της. 2. Μετακίνηση προϊσταμένων γίνεται σε αντίστοιχης βαθμίδας οργανική μονάδα.3.Για τη μετακίνηση σε οργανική μονάδα που εδρεύει σε περιοχή άλλου δήμου ή κοινότητας, το οικείο όργανο υποχρεούται να μετακινήσει τον υπάλληλο που έχει εκδηλώσει επιθυμία μετακίνησης στη συγκεκριμένη οργανική μονάδα, εκτός εάν αιτιολογημένοι λόγοι συμφέροντος της υπηρεσίας δεν επιτρέπουν τη μετακίνησή του. Στις λοιπές περιπτώσεις το οικείο όργανο υποχρεούται να λάβει υπόψη του κριτήρια όπως ο τόπος κατοικίας του υπαλλήλου, η κατάσταση υγείας του, η οικογενειακή του κατάσταση και η συνυπηρέτηση συζύγου.4.Η μετακίνηση εκτός νομού ή σε νησί γίνεται με τη διαδικασία της μετάθεσης.Εξαιρούνται τα νησιά που έχουν οδική σύνδεση με χερσαία τμήματα της χώρας».

οποία μπορεί να ζητηθεί σε οποιαδήποτε στιγμή, ακόμα και πριν την παρέλευση του ενός έτους πέραν του οποίου το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτεί για την τυχόν συνδρομή λόγων που καθιστούν μη αναγκαία τη συνέχιση της αυτοδίκαιης αργίας. Το πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτεί εντός προθεσμίας τριάντα ημερών, σε περίπτωση δε που δεν γνωμοδοτήσει μέσα στην ανωτέρω προθεσμία, η απόφαση για την αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας εκδίδεται και χωρίς γνωμοδότηση.

Όπως δε αναφέρεται στην υπ' αρ ΔΙΔΑΔ-ΔΙΠΙΔΔ/οικ.26188/12.11.2012 εγκύκλιο του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης η αναστολή της αργίας μπορεί να ζητηθεί και από τον υπάλληλο που έχει τεθεί σε αργία, ενώ παράλληλα διατηρεί και το δικαίωμα να επιδιώξει δικαστικώς την αναστολή.

Γ.1 Υποβολή ερωτήματος στα πλαίσια της έρευνας

Με την από 30.12.2014 αίτηση της γράφουσας προς το Β' Πειθαρχικό Συμβούλιο Περιφέρειας Αττικής, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου⁵⁸, στην αρμοδιότητα του οποίου υπάγονται οι υπάλληλοι των Περιφερειών Αττικής και Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και των Δήμων (πλην του Δήμου Αθηναίων) που εμπίπτουν στην εδαφική τους περιφέρεια, υποβλήθηκαν τα κάτωθι ερωτήματα: 1) Πόσες αιτήσεις αναστολής αυτοδίκαιης αργίας (αρ.103 παρ. 4 ν.3528/2007 ως ίσχυε κατά το χρόνο υποβολής του ερωτήματος) υποβλήθηκαν από πειθαρχικώς διωκόμενους υπαλλήλους προς το Πειθαρχικό Συμβούλιο κατά τα έτη 2012-2014 και πόσες από αυτές έγιναν δεκτές και χορηγήθηκε αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας στην οποία τελούσε ο υπάλληλος και 2) Αν υπήρξαν περιπτώσεις και πόσες, που το αρμόδιο προς διορισμό υπαλλήλου

---

⁵⁸ Για το χρονικό διάστημα από 01.01.2013 έως 31.12.2014, Πρόεδρος του Β' Πειθαρχικού Συμβουλίου Περιφέρειας Αττικής, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου διετέλεσε (αρ. 3805/04.02.2013 απόφαση συγκρότησης του Υπουργού Εσωτερικών, ΑΔΑ: ΒΕΥΙΝ-ΤΟΕ) υπό την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού ο Νικόλαος Πανταζής

όργανο να έκανε χρήση της δυνατότητας που παρέχεται σε αυτό από τις διατάξεις του άρθρου 103 παρ. 4 του ν.3528/2007 ως ίσχυε κατά το χρόνο υποβολής του ερωτήματος, ήτοι να ζήτησε τη γνωμοδότηση του Πειθαρχικού Συμβουλίου για αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας υπαλλήλου επικαλούμενο ότι με βάση τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης δεν κρίνεται αναγκαία η συνέχιση της αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου.

Με το αρ. πρωτ.781/31.12.2014 έγγραφο του Β΄ Πειθαρχικού Συμβουλίου Περιφέρειας Αττικής, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου δόθηκε η εξής απάντηση «από 04-02-2013, ότε και ξεκίνησε η λειτουργία του Β΄ Πειθαρχικού Συμβουλίου Περιφέρειας Αττικής, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, έως και τις 31-12-2014, και σε σύνολο τετρακοσίων (400) περίπου υποθέσεων, υποβλήθηκαν από πειθαρχικά διωκόμενους υπαλλήλους έντεκα (11) αιτήσεις αναστολής αυτοδίκαιης αργίας. Εξ αυτών, το Πειθαρχικό Συμβούλιο γνωμοδότησε: α) σε πέντε (5) αρνητικά, β) σε μία (1) θετικά και γ) σε δύο (2) περιπτώσεις αποφάνθηκε ότι είναι αναρμόδιο όργανο, καθότι δεν εκκρεμούσε ενώπιόν του πειθαρχική δίωξη, όπως προβλέπει το άρθρ. 103 παρ. 4 του Ν.3528/2007, όπως ισχύει, και δ) σε τρεις (3) περιπτώσεις αποφάνθηκε ότι παρέλκει η έκδοση γνωμοδότησης, δεδομένου ότι είχε ήδη αρθεί ο δικαιολογητικός λόγος θέσης του υπαλλήλου αυτοδίκαιη αργία (π.χ. με έκδοση απόφασης). Αναφορικά με το δεύτερο σας ερώτημα, σας γνωρίζουμε ότι υπήρξαν έξι (6) περιπτώσεις, κατά τις οποίες το αρμόδιο προς διορισμό υπαλλήλου όργανο ζήτησε τη γνωμοδότηση του Πειθαρχικού Συμβουλίου για αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας υπαλλήλου. Επισημαίνεται ότι στις πέντε (5) από τις έξι (6) αιτήσεις, στις οποίες μάλιστα το Πειθαρχικό Συμβούλιο γνωμοδότησε αρνητικά, η αίτηση του αρμοδίου προς διορισμό υπαλλήλου οργάνου δεν υποβλήθηκε με την αιτιολογική βάση ότι λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης δεν κρίνεται αναγκαία η συνέχιση της αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου, αλλά λόγω παρέλευσης έτους από τη θέση του σε αργία. Στην 6^η περίπτωση, κατά την οποία υπήρχε η σχετική επίκληση, το αρμόδιο προς διορισμό υπαλλήλου όργανο αποφάσισε εν τέλει θετικά χωρίς τη

γνωμοδότηση του Πειθαρχικού Συμβουλίου, λόγω παρέλευσης 30νθημέρου από την υποβολή της σχετικής αίτησης».

Δ. Οι ρυθμίσεις του ν.4093/2012 ως προς τη δυνητική αργία

Με τις διατάξεις της περίπτωσης 2 της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 επέρχονται τροποποιήσεις και στις διατάξεις του άρθρου 104 του ν.3528/2007 περί δυνητικής αργίας, όπως αυτές είχαν αντικατασταθεί νωρίτερα με το άρθρο πρώτο του ν.4057/2012.

Απαλοίφεται ως αυτοτελής λόγος δυνητικής αργίας η άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του υπαλλήλου για αδίκημα που μπορεί να επισύρει την έκπτωσή του από την υπηρεσία καθώς και η παραπομπή του στο ακροατήριο για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος καθώς ήδη οι περιπτώσεις αυτές εντάσσονται στις προϋποθέσεις αυτοδίκαιης αργίας. Απαλοίφεται επίσης, ως αυτοτελής λόγος δυνητικής αργίας η έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης και η άρση της προσωρινής κράτησης ή αντικατάστασή της με όρους, ο οποίος λόγος πλέον, υπό τις νέες ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, συνιστά λόγο αυτοδίκαιης αργίας.

Ως αυτοτελής λόγος θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία θεσπίζεται η άσκηση πειθαρχικής δίωξης σε βάρος του υπαλλήλου λόγω τέλεσης οποιουδήποτε πειθαρχικού παραπτώματος, εξαιρουμένων των πειθαρχικών παραπτωμάτων για τα οποία προβλέπεται πλέον η θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία. Η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων για άτακτη διαχείριση, η οποία στηρίζεται σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή έκθεση αρμόδιου επιθεωρητή αποτελεί το δεύτερο λόγο δυνητικής αργίας του υπαλλήλου. Επισημαίνεται επίσης, ότι θα πρέπει να συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακοί λόγοι, οι οποίοι και να δικαιολογούν τη

θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, επισήμανση η οποία απαντάται σε όλες τις νομοθετικές διατάξεις που ρυθμίζουν διαχρονικώς το καθεστώς δυνητικής αργίας.

Αρμόδιο όργανο για την έκδοση της πράξης, με την οποία ο υπάλληλος τίθεται σε δυνητική αργία είναι, κατά περίπτωση, ο οικείος Υπουργός ή το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης ή ο πρόεδρος του συλλογικού οργάνου διοίκησης, ενώ η πράξη αυτή εκδίδεται μετά από γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου, το οποίο και συνεδριάζει αμελλητί.

Η μοναδική αλλαγή που επέρχεται στο μέτρο της αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του υπαλλήλου - το οποίο διατάσσεται σε κατεπείγουσες περιπτώσεις και εφόσον διακυβεύεται το συμφέρον της υπηρεσίας - είναι η δυνατότητα να επιβληθεί το μέτρο αυτό από τον άμεσο πειθαρχικώς προϊστάμενο του υπαλλήλου. Υπό τις προϊσχύουσες ρυθμίσεις του ν.4057/2012 η αναστολή άσκησης καθηκόντων επιβαλλόταν μόνο από τον προϊστάμενο της αρχής, όπου υπηρετούσε ο υπάλληλος. Στην περίπτωση επιβολής του μέτρου αυτού, το πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτεί, μετά από κλήση του υπαλλήλου σε ακρόαση, το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη λήψη του μέτρου, άλλως η αναστολή άσκησης καθηκόντων αίρεται αυτοδικαίως.

Σημαντική ρύθμιση της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 αποτελεί η δυνατότητα του αρμοδίου για τη θέση του υπαλλήλου σε αργία οργάνου να εκδώσει την απόφαση θέσης του υπαλλήλου σε αργία χωρίς την προηγούμενη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου στις περιπτώσεις που το τελευταίο δεν γνωμοδοτήσει εντός της προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών. Προβλέπεται, ωστόσο, στην περίπτωση αυτή, η κλήση σε ακρόαση του υπαλλήλου από το αρμόδιο όργανο, ο οποίος οφείλει να υποβάλει εγγράφως τις απόψεις του εντός προθεσμίας πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση της κλήσης.

Η ανωτέρω δυνατότητα του αρμοδίου οργάνου (Υπουργός ή το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης ή ο πρόεδρος του συλλογικού οργάνου διοίκησης

αν δεν υφίσταται μονομελές) επεκτείνεται με τις νέες ρυθμίσεις και στην έκδοση απόφασης επαναφοράς του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα, χωρίς προηγούμενη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου, στις περιπτώσεις που παρέρχεται ένα έτος από τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία.

Η θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία αρχίζει από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης και ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του από την έκδοση πειθαρχικής απόφασης, που είτε τον απαλλάσσει από την πειθαρχική ευθύνη ή του επιβάλλει διαφορετική της προσωρινής ή οριστικής παύσης ποινή.

Ε. Επέκταση των ρυθμίσεων περί αργίας του ν. 4093/2012 και σε άλλες κατηγορίες υπαλλήλων

Με τις διατάξεις της περ. 6 της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 ορίζεται ότι οι νέες θεσπιζόμενες αλλαγές στις διατάξεις των άρθρων 103, 104 και 105 ΥΚ εφαρμόζονται και στο προσωπικό που εργάζεται με οποιαδήποτε σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στις υπηρεσίες, των οποίων οι υπάλληλοι διέπονται από τις ρυθμίσεις του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα καθώς και του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ν.3584/2007) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν.2812/2000).

Ορίζεται επιπλέον, με τις ίδιες ως άνω διατάξεις, ότι οι τροποποιούμενες διατάξεις περί αργίας έχουν ανάλογη εφαρμογή, ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της θέσης σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία και ως προς τις συνέπειες αυτής, σε όλες τις πειθαρχικές διαδικασίες που διέπουν το κάθε

φύσεως και με οποιαδήποτε υπηρεσιακή σχέση δημοσίου δικαίου ή σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου προσωπικό του δημόσιου τομέα⁵⁹.

Η επέκταση αυτή των ρυθμίσεων του ν.4093/2012 στο κάθε φύσεως και με οποιαδήποτε υπηρεσιακή σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου προσωπικό του δημοσίου τομέα, προκάλεσε ποικίλες ερμηνευτικές δυσχέρειες στους φορείς που κλήθηκαν να εφαρμόσουν τις ανωτέρω διατάξεις. Οι δυσχέρειες εφαρμογής των διαδοχικών νομοθετικών τροποποιήσεων του υπαλληλικού κώδικα διαφαίνεται μέσα από αντίστοιχες γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Με την αρ. 3/2014 γνωμοδότηση το Δ΄ Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε επί εγγράφου ερωτήματος της Διεύθυνσης Οργάνωσης Νομοθεσίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη περί του εάν είναι νόμιμη η επιβολή του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας⁶⁰ σε αστυνομικό, ο οποίος είχε παραπεμφθεί αμετάκλητα ενώπιον του αρμοδίου ποινικού δικαστηρίου για το αδίκημα της κλοπής και για ηθική αυτουργία σε ψευδή βεβαίωση.

Στην εξεταζόμενη περίπτωση, ο αστυνομικός, στο πλαίσιο προηγηθείσας πειθαρχικής διαδικασίας, είχε ήδη τεθεί σε διαθεσιμότητα με βάση το άρθρο 15 του π.δ. 120/2008 «Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού», η πειθαρχική υπόθεση είχε εκδικαστεί τελεσίδικα από τα αρμόδια πειθαρχικά συμβούλια και είχε εκτιθεί και η επιβληθείσα πειθαρχική ποινή.

Στο ως άνω τεθέν ερώτημα, το Δ΄ Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε κατά πλειοψηφία θετικά, ήτοι ότι είναι νόμιμη η

---

⁵⁹Περ.6 της υποπαραγράφου Ζ3 της παραγράφου Ζ του ν.4093/2012: Όπως ο δημόσιος τομέας έχει οριοθετηθεί με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 6 του ν.1256/1982 πριν τη θέση σε ισχύ του άρθρου 51 του ν.1892/1990, συμπεριλαμβανομένων όλων των φορέων που απαριθμούνται ειδικότερα στο άρθρο 14 παρ. 1 του ν.2190/1994 και μη εξαιρουμένων των περιπτώσεων που απαριθμούνται στην παράγραφο του ίδιου άρθρου, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 1 του ν.3812/2009

⁶⁰ Όπως η διάταξη του άρθρου 103 παρ. 1 γ' ΥΚ ίσχυε μετά τις 12.11.2012, ημερομηνία αντικατάστασης της με το άρθρο πρώτο του ν. 4093/2012 και το άρθρο 1 της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου της 9.11.2012

επιβολή του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας στην προρρηθείσα περίπτωση, με το σκεπτικό ότι οι διατάξεις του άρθρου 103 του ν.3528/2007, εφαρμόζονται και στο αστυνομικό προσωπικό, που οι υποθέσεις τους είναι εκκρεμείς κατά τη δημοσίευση του ν.4093/2012. Ο όρος δε «εκκρεμείς υποθέσεις κατά τη δημοσίευση του νόμου» (μεταβατική διάταξη της παραγράφου 7 της υποπαραγράφου Ζ3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012) καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς ποινικές υποθέσεις ως εκ του τίτλου της κρίσιμης διάταξης της υποπαραγράφου Ζ.3 «Αργία στο πλαίσιο της πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας».

Έκρινε δε, ότι η αναφορά στην αιτιολογική έκθεση του επίμαχου νόμου περί εφαρμογής των διατάξεων της αργίας στις εκκρεμείς πειθαρχικές υποθέσεις, δεν λαμβάνεται υπόψη, δοθέντος ότι ο περιορισμός μόνο στις πειθαρχικές υποθέσεις δεν προκύπτει ούτε από τη γραμματική διατύπωση της ερμηνευτέας διάταξης ούτε από το σκοπό του νόμου. Τούτο διότι, η ανάγκη επιβολής του διοικητικού μέτρου της αργίας είναι εντονότερη στις περιπτώσεις εκκρεμών ποινικών υποθέσεων κατά δημοσίων υπαλλήλων εν συγκρίσει με τις περιπτώσεις πειθαρχικών υποθέσεων, γεγονός που οφείλεται στην ιδιαίτερη φύση των ποινικών υποθέσεων και στην ευρύτερη κοινωνική και ηθική απαξία που προκαλεί η τέλεση αυτών.

Έτι περαιτέρω, το σκεπτικό της θετικής γνωμοδότησης στηρίχθηκε στην αυτοτέλεια και στην ανεξαρτησία της ποινικής και της πειθαρχικής διαδικασίας τόσο ως προς τις ουσιαστικές όσο και ως προς τις διαδικαστικές προϋποθέσεις αυτών. Έκρινε δε ότι η αυτοτέλεια αυτή δεν εμποδίζει το αρμόδιο όργανο να θέσει εκ νέου τον ίδιο υπάλληλο σε αυτοδίκαιη αργία, έστω και αν αυτός είχε τεθεί σε διαθεσιμότητα λόγω εκκρεμούς πειθαρχικής δίωξης που είχε τερματιστεί με την επιβολή ποινής κατώτερης της οριστικής παύσης, καθόσον για τα ίδια πραγματικά περιστατικά είχε παραπεμφθεί αμετακλήτως ενώπιον του αρμόδιου ποινικού δικαστηρίου για αδίκημα το οποίο επιτρέπει, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, τη θέση του διωκόμενου υπαλλήλου σε αργία.

Αξιοσημείωτη, ωστόσο, είναι και η διατυπωθείσα άποψη της μειοψηφίας (2 Νομικοί Σύμβουλοι) στην αρ. 3/2014 γνωμοδότηση του Δ' Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Σύμφωνα με την άποψη της μειοψηφίας, προσήκει αρνητική απάντηση στο τεθέν ερώτημα, με το σκεπτικό, κατά την άποψη του ενός εκ των μειοψηφησάντων Νομικών Συμβούλων, ότι οι διατάξεις περί αργίας της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 επεκτάθηκαν ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις και ως προς τις συνέπειες αυτής σε όλες τις πειθαρχικές διαδικασίες, εκκρεμείς κατά το χρόνο δημοσίευσης του νόμου βάσει της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης, ως εκ τούτου και με δεδομένο ότι στην προκειμένη περίπτωση η πειθαρχική υπόθεση δεν ήτο εκκρεμής κατά το χρόνο δημοσίευσης του ν.4093/2012 καθώς είχε ήδη επιβληθεί και εκτιθεί από τον διωκόμενο υπάλληλο η επιβληθείσα πειθαρχική ποινή, δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ως άνω νόμου, αλλά οι διατάξεις του προϊσχύοντος δικαίου.

Κατά την άποψη του δεύτερου εκ των μειοψηφησάντων Νομικών Συμβούλων, η ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 103, 104 και 105 ΥΚ κατά το ρητό γράμμα της περίπτωσης 6 της υποπαραγράφου Ζ3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 συνίσταται στη ρύθμιση του υπαλληλικού κώδικα ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της αργίας και τις συνέπειες αυτής. Έχει δε την έννοια ότι, από την έναρξη ισχύος του ν.4093/2012, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις θέσης σε διαθεσιμότητα του αστυνομικού προσωπικού και οι συνέπειές της συμπίπτουν με τις καθοριζόμενες στις αντίστοιχες ισχύουσες διατάξεις του υπαλληλικού κώδικα ουσιαστικές προϋποθέσεις θέσης σε αργία και τις συνέπειες αυτής και περαιτέρω, ότι έχει εισαχθεί και για τους αστυνομικούς ο θεσμός της αυτοδίκαιης θέσης σε διαθεσιμότητα.

Ως εκ τούτου, κατά την άποψη του δεύτερου εκ των μειοψηφησάντων Νομικών Συμβούλων, η ανάλογη εφαρμογή περιορίζεται στις πειθαρχικές διαδικασίες, ενώ για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας – ως λόγος θέσης σε αυτοδίκαιη αργία βάσει της περίπτωσης γ' της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ - εφαρμόζονται οι αντίστοιχες ρυθμίσεις του άρθρου 15 του π.δ. 120/2008.

Επιπλέον, κατά την ίδια μειοψηφήσασα άποψη, ακόμα και υπό την αντίθετη εκδοχή περί ανάλογης εφαρμογής της περίπτωσης γ' της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ για θέση σε αυτοδίκαια αργία του αστυνομικού λόγω αμετάκλητης παραπομπής του σε ποινικό δικαστήριο, η εφαρμογή της καταλαμβάνει τις υποθέσεις που ήταν εκκρεμείς κατά τη δημοσίευση του ν.4093/2012. Κατά συνέπεια, δεν συνιστούν εκκρεμή υπόθεση τα αξιούμενα εκ του άρθρου 15 παρ. 2 του π.δ. 120/2008 περιστατικά για τη θέση σε διαθεσιμότητα του αστυνομικού που πραγματοποιήθηκαν πριν από την ψήφιση του ν.4093/2012. Η δυνατότητα δε του αρμοδίου οργάνου για τη λήψη του μέτρου της διαθεσιμότητας πρόέκυψε ως έννομη συνέπεια πριν το ν.4093/2012 και στη θέση της δεν δύναται να υποκατασταθεί η αυτοδικαίως επερχόμενη αργία του ν.4093/2012. Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή η επίμαχη υπόθεση δεν θεωρείτο εκκρεμής κατά τη δημοσίευση του ν.4093/2012.

ΣΤ. Αποδοχές αργίας με βάση τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012

Πέραν των τροποποιήσεων που επήλθαν με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 στις διατάξεις του άρθρου 105 ΥΚ, προβλέπεται επιπλέον στις διατάξεις της περίπτωσης 9 της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, ότι στις περιπτώσεις αυτοδίκαιης αργίας λόγω πειθαρχικής παραπομπής ενώπιον του αρμοδίου πειθαρχικού συμβουλίου για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα⁶¹, οι αποδοχές αργίας ορίζονται στο 75% των νομίμων αποδοχών του υπαλλήλου.

Μετά, επομένως και τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012, τίθεται ο κανόνας ότι ο υπάλληλος λαμβάνει το 1/3 των αποδοχών του. Εξαίρεση στον κανόνα αυτό είναι η καταβολή του 75% των νομίμων αποδοχών του υπαλλήλου στις περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν καθώς και η μη καταβολή αποδοχών στις περιπτώσεις που ο υπάλληλος τελεί σε κατάσταση αργίας, λόγω επιβολής

---

⁶¹ Τα μνημονευόμενα στην παρ. 1 περίπτωση ε' του άρθρου 103 του ν.3528/2007 όπως αυτή είχε αντικατασταθεί με την περίπτωση 1 της υποπαραγράφου Ζ3 του ν.4093/2012

οποιασδήποτε πειθαρχικής ποινής για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του.

Επίσης, εξαίρεση αποτελεί και η καταβολή του ¼ των αποδοχών του υπαλλήλου στις περιπτώσεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του ν.3528/2007, όπως είχε τροποποιηθεί με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012, ήτοι στις περιπτώσεις που ο υπάλληλος τίθεται σε κατάσταση αυτοδίκαιης αργίας λόγω αμετάκλητης παραπομπής του ενώπιον του αρμοδίου ποινικού δικαστηρίου για τα αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων. Η ισχύς της τελευταίας αυτής εξαίρεσης στηρίζεται σε γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με τις οποίες έγινε δεκτό πως διατηρείται η εξαίρεση της καταβολής του ¼ των αποδοχών, έστω και αν μετά τις διαδοχικές τροποποιήσεις του άρθρου 103 παρ. 1 ΥΚ, δεν υπήρχε αντιστοίχιση της παραπομπής του άρθρου 105 παρ. 2 σε δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 103 λόγω νομοτεχνικής προφανώς αβλεψίας.

Με την αρ. 9/2014 γνωμοδότηση του Ε΄ Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους διατυπώθηκε ομόφωνα η γνώμη ότι, παρά το γεγονός ότι οι συνεχείς τροποποιήσεις του άρθρου 103 ΥΚ είχαν ως συνέπεια τη μη ύπαρξη στη νέα μορφή του άρθρου αυτού του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1, στο οποίο παραπέμπει η παράγραφος 2 του άρθρου 105 ΥΚ, εντούτοις, ενόψει και της ρυθμιστικής πρόθεσης του νομοθέτη, που αποτυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση του ν.4057/2012 και συνίσταται στην καταβολή του ¼ των αποδοχών στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας λόγω διάπραξης σοβαρών αδικημάτων, εξαιτίας των οποίων πλήττεται το κύρος της υπηρεσίας, δύναται να συναχθεί ερμηνευτικά ότι η εξαίρεση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 105 ΥΚ καταλαμβάνει τα αδικήματα που ορίζονται στην ισχύουσα πλέον περίπτωση γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ. Καταλαμβάνει δηλαδή και την περίπτωση της αμετάκλητης

παραπομπής ενώπιον του αρμοδίου ποινικού δικαστηρίου για κακούργημα ή για τα αδικήματα της κλοπής, δωροδοκίας, καταπίεσης, απιστίας περί της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων, λόγω της ιδιαίτερης απαξίας των ποινικών αυτών αδικημάτων που πλήττουν καίρια το κύρος της υπηρεσίας.

Με το αρ. ΔΙΔΑΔ/Φ.69/56/οικ.15848/25.06.2014 έγγραφο του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, που απευθύνεται σε φορείς του δημοσίου τομέα, γνωστοποιείται ότι η αρ. 9/2014 γνωμοδότηση του Ε΄ Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους έγινε αποδεκτή από τον Υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και τον αναπληρωτή Υπουργό Οικονομικών και επισημαίνεται η υποχρέωση εφαρμογής της για τη Διοίκηση. Σημειώνεται δε, ότι το Ε΄ Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε επίσης, ότι ο υπάλληλος, ο οποίος εμπίπτει σε μία εκ των περιπτώσεων της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ, όπως αυτό ισχύει μετά την τροποποίησή του με τις διατάξεις της υποπαραγράφου Ζ.3 του ν.4093/2012, τίθεται αυτοδικαίως σε αργία, εφόσον η πειθαρχική ή ποινική υπόθεση του υπαλλήλου είναι κατά το χρόνο δημοσίευσης του ν.4093/2012 εκκρεμής, ανεξάρτητα αν τα πειθαρχικά παραπτώματα τελέστηκαν πριν ή μετά την ισχύ του ν.4057/2012.

Όμοιο ερώτημα ως προς τη διατήρηση της εξαίρεσης της καταβολής στον υπάλληλο του ¼ των νομίμων αποδοχών του διατυπώθηκε και από τη Διεύθυνση Οργάνωσης Νομοθεσίας του Αρχηγείου Πυροσβεστικού Σώματος, επί του οποίου εκδόθηκε η αρ. 53/2014 γνωμοδότηση του Δ΄ Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο, κατά πλειοψηφία, διατύπωσε την ίδια ως άνω άποψη της αρ. 9/2014 γνωμοδότησης του Ε΄ Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Θα πρέπει ωστόσο, να αναφερθεί και η γνώμη της διατυπωθείσας μειοψηφήσασας άποψης (1 Νομικός Σύμβουλος), σύμφωνα με την οποία δεν είναι δυνατόν να συναχθεί ερμηνευτικά ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 105 παρ. 2 ΥΚ εξαίρεση, αφορά στα αδικήματα που

ορίζονται στην περίπτωση γ' της παρ.1 του άρθρου 103, τροποποιηθέντος με τις διατάξεις της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, δοθέντος ότι οι διατάξεις για την αυτοδίκαιη αργία είναι στενά ερμηνευτέες λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα αυτών σε σχέση με τις συνταγματικές εγγυήσεις υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων, ενώ εξαίρεση επί το δυσμενέστερον, ήδη εξαιρετικών διατάξεων, πρέπει να ορίζεται ρητά στο νόμο.

Επιπλέον, με βάση τη μειοψηφία αυτή άποψη, ουδέποτε ο νομοθέτης προέβλεψε κατ' εξαίρεση καταβολή του 1/4 των αποδοχών και δεν είναι δυνατόν καθ' ερμηνεία της ρυθμιστικής βούλησης του νομοθέτη, να συμπληρωθεί εξαιρετική διάταξη, ώστε να συμπεριλάβει όλα τα αδικήματα που προστέθηκαν στο άρθρο 103 ΥΚ. Αντιστοίχιση δε με βάση τη ρυθμιστική βούληση του νομοθέτη, μόνο με τα αδικήματα που προβλέπονταν αρχικά στο άρθρο 103 ΥΚ, δεν νοείται, γιατί θα οδηγούσε στο άτοπο υπάλληλοι τεθέντες σε αυτοδίκαιη αργία για εγκλήματα της ίδιας ή μεγαλύτερης βαρύτητας και απαξίας, να τυγχάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης. Καταλήγοντας η μειοψηφία άποψη διατυπώνει την άποψη ότι θα πρέπει να ισχύσει ο κανόνας της καταβολής του 1/3 των αποδοχών και στους υπαλλήλους της περίπτωσης γ', μέχρι τη ρητή έκφραση του νομοθέτη.

Την προρρηθείσα άποψη της μειοψηφίας φαίνεται να υποστηρίζεται και από το Κλιμάκιο Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο Ι Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικότερα, με την αρ. 168/2014 Πράξη του Κλιμακίου τούτου, επιλαμβανόμενο επί έκθεσης διαφωνίας επιτρόπου για τη θεώρηση χρηματικού εντάλματος πληρωμής που αφορούσε στην καταβολή αποδοχών αργίας σε δημοτικό υπάλληλο, έκρινε, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η θέση υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία συνιστά προσωρινό διοικητικό μέτρο που λαμβάνεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, μεταξύ άλλων, σε βάρος υπαλλήλου, που διώκεται για συγκεκριμένα ποινικά ή πειθαρχικά παραπτώματα, και επάγεται τη διακοπή της ενεργού άσκησης από αυτόν των υπηρεσιακών καθηκόντων του κατά τη διάρκεια της εκκρεμότητας της υπόθεσής του, συνακόλουθα δε,

επάγεται και την περικοπή των αποδοχών του. Κατόπιν των τροποποιήσεων των σχετικών διατάξεων από τους ν.4057/2012 και 4093/2012, οι αποδοχές αργίας κλιμακώνονται πλέον ανάλογα με τη βαρύτητα του παραπτώματος που αποτέλεσε την αιτία της θέσης του υπαλλήλου σε αργία. Κατά κανόνα, στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας καταβάλλεται το 1/3 των αποδοχών του, προβλέπονται ωστόσο ειδικές περιπτώσεις στις οποίες καταβάλλονται μειωμένες (1/4) ή αυξημένες (75%) αποδοχές, οι περιπτώσεις δε αυτές, λόγω ακριβώς του ειδικού και εξαιρετικού χαρακτήρα τους ερμηνεύονται στενά και δεν είναι δυνατόν να τύχουν γενικής ή αναλογικής εφαρμογής. Ειδικότερα, καταβάλλεται το 1/4 των αποδοχών στον υπάλληλο που τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία λόγω αμετάκλητης παραπομπής του στο ακροατήριο του αρμόδιου ποινικού δικαστηρίου για τα αναφερόμενα στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 103 ΥΚ αδικήματα (δωροδοκία, υπεξαίρεση περί την υπηρεσία, κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια, ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας και πορνογραφία ανηλίκων). Επισημαίνεται ωστόσο ότι, μετά την αντικατάσταση του άρθρου 103 ΥΚ και του αντίστοιχου άρθρου 107 ΚΚΔΚΥ (Κώδικας Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων) με το ν. 4093/2012 και τη συνακόλουθη ανακατάταξη των περιπτώσεων θέσης σε αυτοδίκαιη αργία, η ανωτέρω παραπομπή δεν είναι σαφής και για τον λόγο αυτόν, η προβλεπόμενη συνέπεια της καταβολής μειωμένων αποδοχών αργίας δεν μπορεί πλέον να εφαρμοστεί σε καμία περίπτωση».

Z. Αύξηση αποδοχών αργίας έως το 75% των αποδοχών ως προσωρινό μέτρο του δικαστηρίου της αίτησης αναστολής

Σημαντική τομή εισάγει η διάταξη της περίπτωσης 8 της υποπαραγράφου Z3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, με την οποία προβλέπεται ότι, στην περίπτωση που έχει ασκηθεί αίτηση αναστολής κατά της απόφασης που θέτει τον υπάλληλο σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία, το δικαστήριο της αίτησης αναστολής έχει τη δυνατότητα να διατάσσει ως

προσωρινό μέτρο την αύξηση των αποδοχών της αργίας έως το 75% των νόμιμων αποδοχών του υπαλλήλου, εφόσον πιθανολογείται σοβαρά κίνδυνος βιοπορισμού του υπαλλήλου ή της οικογένειάς του. Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η εν γένει εισοδηματική και περιουσιακή κατάσταση του υπαλλήλου και της οικογένειάς του, όπως η έλλειψη ιδιόκτητης στέγης, η έλλειψη τραπεζικών καταθέσεων ή άλλων πόρων, είναι στοιχεία από τα οποία μπορεί να προκύψει ο κίνδυνος βιοπορισμού του υπαλλήλου.

Με την αρ. 64/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Λάρισας, κρίνοντας επί αιτήσεως αναστολής υπαλλήλου κατά διαπιστωτικής πράξης, με την οποία είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία λόγω επιβολής σε βάρος του της πειθαρχικής ποινής της προσωρινής παύσης τριών μηνών με πλήρη στέρηση των αποδοχών του, για το πειθαρχικό παράπτωμα της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους, διέταξε, κατ' εκτίμηση των προσκομιζόμενων στο δικαστήριο στοιχείων, την αύξηση των αποδοχών αργίας στο 50% των νομίμων αποδοχών του υπαλλήλου. Επιχείρημα της απόφασης ήταν ότι οι αποδοχές του αιτούντος, μετά τη διενέργεια των κρατήσεων, περιορίζονταν σε ποσό ελάχιστα ανώτερο της μηνιαίας διατροφής που υποχρεούνταν να καταβάλει για τα τέκνα του. Μάλιστα, στην προκειμένη περίπτωση είχε προηγηθεί χορήγηση προσωρινής διαταγής βάσει της οποίας επετράπη η καταβολή στον αιτούντα του 75% των αποδοχών του.

Ομοίως με την αρ. 218/2014 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, κρίνοντας επί αιτήσεως ακύρωσης αστυνομικού κατά διαπιστωτικής πράξης θέσεως του σε αυτοδίκαιη αργία, λόγω αμετάκλητης παραπομπής του ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου για το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας κατ' εξακολούθηση, διέταξε ως προσωρινό μέτρο την αύξηση των αποδοχών της αργίας του αιτούντος στο 50% των νομίμων αποδοχών του καθώς πιθανολογήθηκε ότι ο αιτών θα υποστεί δυσχερώς επανορθώσιμη υλική βλάβη, συνιστάμενη στην αδυναμία βιοπορισμού του ιδίου και της οικογένειάς του.

Η. Το τεκμήριο αθωότητας με βάση τις ρυθμίσεις του ν.4093/2012

Έντονους προβληματισμούς⁶² προκάλεσε η επιβολή του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ασκείται πειθαρχική δίωξη στον υπάλληλο για τη διάπραξη κάποιου από τα απαριθμούμενα στην περίπτωση ε΄ της παραγράφου 1 της υποπαραγράφου Ζ3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 πειθαρχικά παραπτώματα, για τα οποία η θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία επέρχεται με μόνη προϋπόθεση την άσκηση πειθαρχικής δίωξης σε βάρος του και την παραπομπή του στο αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας δικάζοντας σε Ολομέλεια την από 04.01.2013 αίτηση ακύρωσης εκπαιδευτικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - η οποία εισήχθη στην Ολομέλεια με πράξη της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του ν.3900/2010, κατά διαπιστωτικής πράξης του Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού περί αυτοδίκαιης θέσης του σε αργία λόγω πειθαρχικής παραπομπής του (κατ' εφαρμογή της περ. ε΄ της παρ. 1 του άρθρου 103 του ν 3528/2007, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 1 της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012) για το πειθαρχικό παράπτωμα της παραβάσεως καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους (άρθρα 106 και 107 παρ. 1β του ν.3528/2007, όπως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του με το άρθρο δεύτερο του ν.4057/2012) αποφάνθηκε με την αρ. 1900/2014 απόφαση του επί του ζητήματος της συνταγματικότητας της διατάξεως του άρθρου 103 παρ. 1 περ. ε΄ ΥΚ, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με την παρ. 1 της υποπαραγράφου Ζ3 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012.

---

⁶² Σ.Βλαχόπουλος, Το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων, ό.π., σελ. 5-6, ο οποίος επισημαίνει «Οι τροποποιήσεις αυτές έθεσαν το ζήτημα, εάν ο νομοθέτης τήρησε την αναγκαία ισορροπία, η οποία επιβάλλεται από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Συντ) στο πλαίσιο της προαναφερθείσας στάθμισης μεταξύ, αφενός, του δημοσίου συμφέροντος και της εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας, και, αφετέρου, του τεκμηρίου αθωότητας του δημοσίου υπαλλήλου και των δικαιωμάτων του που θίγονται λόγω της θέσης του σε αυτοδίκαιη αργία».

Ειδικότερα, ο αιτών προέβαλε ότι η διαπιστωτική πράξη θέσης του σε αυτοδίκαιη αργία δεν είναι νόμιμη, διότι η παράγραφος 1 της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, επί της οποίας ερείδεται, αντίκειται προς τις διατάξεις των άρθρων 103 παρ. 4 και 20 παρ. 2 του Συντ. και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974, με την οποία κατοχυρώνεται το τεκμήριο αθωότητας, ενώ εμμέσως προβάλλεται και αντίθεση της εν λόγω διάταξης προς την κατοχυρωμένη από το Σύνταγμα αρχή της αναλογικότητας.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του αιτούντος περί παραβίασης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, με το σκεπτικό ότι η λήψη του προβλεπόμενου από την επίμαχη διάταξη της περ. ε΄ της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο στην προκειμένη περίπτωση χρόνο, διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας επιβάλλεται σε βάρος του υπαλλήλου για λόγους δημοσίου συμφέροντος και εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας. Αποβλέπει δε στην προσωρινή απομάκρυνσή του από την άσκηση των καθηκόντων του, όταν κατά την κρίση του αρμόδιου για την επιβολή του οργάνου υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την εκ μέρους του διάπραξη κάποιου από τα περιοριστικώς αναφερόμενα στην εν λόγω διάταξη πειθαρχικά παραπτώματα και λαμβάνεται ασυνδέτως με οποιαδήποτε ποινική διαδικασία που τυχόν εκκρεμεί σε βάρος του υπαλλήλου. Επιπλέον, έκρινε ότι δεν συνιστά πειθαρχική κύρωση ούτε έχει το χαρακτήρα πειθαρχικής διώξεως, ως εκ της φύσεως του δε, δεν πλήττει τον υπάλληλο με τέτοια σφοδρότητα, ώστε να προσλαμβάνει ποινική χροιά και να λογίζεται ως «ποινική κύρωση», κατά την έννοια του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, η οποία και θα ενεργοποιούσε ενδεχομένως την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού.

Απέρριψε, επίσης, ως αβάσιμο τον εμμέσως προβαλλόμενο με την αίτηση ακύρωσης λόγο περί παραβίασης της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας, με το σκεπτικό ότι το διοικητικό μέτρο της αργίας, συνεπαγόμενο την άμεση απομάκρυνση του εγκαλούμενου υπαλλήλου από την

υπηρεσία του, έχοντας προσωρινό χαρακτήρα, αποσκοπεί στη διασφάλιση της απρόσκοπτης διερεύνησης των συνθηκών διάπραξης του πειθαρχικού παραπτώματος και της ομαλής λειτουργίας της υπηρεσίας και κατατείνει στην ενίσχυση και στη διαφύλαξη του κύρους της δημόσιας διοίκησης. Περαιτέρω δε, συναρτάται με την πειθαρχική δίωξη για την τέλεση ορισμένων πειθαρχικών παραπτωμάτων, που ενέχουν ιδιαίτερη σημασία για το συμφέρον της υπηρεσίας, το οποίο σταθμίζοντας ο ίδιος ο νομοθέτης, επέλεξε το μέτρο αυτό για την εξυπηρέτηση του ως άνω θεμιτού σκοπού. Ως εκ τούτου, δεν δύναται να θεωρηθεί ότι αποτελεί μέτρο καταφανώς απρόσφορο ή ότι υπερβαίνει προδήλως το αναγκαίο για την επίτευξη του ανωτέρω δημοσίου συμφέροντος σκοπού μέτρο, επιπλέον δε κατά τη διάρκεια της αυτοδίκαιης αργίας ο υπάλληλος εξακολουθεί να λαμβάνει υψηλό ποσοστό των αποδοχών του (75%), ενώ και η πειθαρχική διαδικασία, που έχει αρχίσει κατά αυτού, επιβάλλεται, κατά τις ισχύουσες σχετικές διατάξεις του ΥΚ, να ολοκληρώνεται εντός ιδιαιτέρως σύντομης προθεσμίας από την παραπομπή του, με την έκδοση αποφάσεως του πειθαρχικού συμβουλίου εντός δύο μηνών ή στην περίπτωση διενέργειας ανακρίσεως εντός τεσσάρων μηνών.

Σημαντική ωστόσο και περισσότερο πειστική ήταν η άποψη της μειοψηφίας (4 Σύμβουλοι), με την οποία υποστηρίχθηκε ότι ο ως άνω λόγος ακύρωσης είναι βάσιμος και θα έπρεπε να γίνει δεκτός, καθόσον η αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου, κατά την επίμαχη διάταξη της περ. ε' της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ, που συνεπάγεται την άμεση απομάκρυνση του υπαλλήλου από την υπηρεσία εκ μόνου του γεγονότος της παραπομπής του στο πειθαρχικό συμβούλιο για ορισμένα παραπτώματα χωρίς τη συνδρομή οποιασδήποτε άλλης προϋπόθεσης, ενόψει των υπηρεσιακών, κοινωνικών και οικονομικών δυσμενών συνεπειών που επάγεται σε βάρος του υπαλλήλου, αντίκειται στην συνταγματικώς κατοχυρωμένη (άρθρο 25 παρ. 1 Συντ.) αρχή της αναλογικότητας. Τούτο διότι, με τη διάταξη αυτή η ίδια σοβαρότατη ως άνω έννομη συνέπεια, η οποία κατά τα λοιπά εδάφια της αυτής παραγράφου προβλέπεται για περιπτώσεις είτε διαπιστωμένης αρμοδίως αξιόποινης ή

πειθαρχικώς κολάσιμης συμπεριφοράς υπαλλήλου (περ. α' και δ' αντιστοίχως της ίδιας παραγράφου) είτε πάντως αξιολογήσεως της συμπεριφοράς αυτού από όργανα της δικαστικής εξουσίας (περιπτώσεις προσωρινής κράτησης κατά τα εδαφ. α' και β' και παραπομπής για κακούργημα κατά το εδαφ. γ' της παραγράφου αυτής), προβλέπεται και στην περίπτωση της απλής παραπομπής του υπαλλήλου για πειθαρχικά παραπτώματα, για τα οποία δεν καθορίζεται καμία προηγούμενη της παραπομπής, έστω διοικητική, διαδικασία συλλογής στοιχείων ή ενδείξεων για την αντικειμενική ή υποκειμενική υπόσταση του παραπτώματος, ώστε να καθίσταται εφικτή και η αξιολόγηση της συμπεριφοράς του υπαλλήλου.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη μειοψηφήσασα άποψη, στο πλαίσιο της εν λόγω ρύθμισης, η δυσμενής για τον υπάλληλο ως άνω έννομη συνέπεια επέρχεται επί παραπομπής του για παραπτώματα χαρακτηριστικώς άνισης μεταξύ τους απαξίας και βαρύτητας ως προς το συμφέρον της υπηρεσίας, όπως π.χ. για πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται άρνηση αναγνώρισης του Συντάγματος ή έλλειψη αφοσίωσης στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία, αλλά και για τη μη τήρηση του ωραρίου ή για την άρνηση συνεργασίας με τα Κ.Ε.Π. (άρθρο 117 παρ. 4 στοιχ. α' του ΥΚ). Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή, η θέσπιση του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας υπερακοντίζει το σκοπό δημοσίου συμφέροντος, κατ' επίκληση του οποίου και προβλέφθηκε η επιβολή του, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη του ότι η απομάκρυνση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του μπορεί να επιτευχθεί και με την τήρηση της προβλεπόμενης από τις διατάξεις του άρθρου 104 ΥΚ διαδικασίας περί θέσης αυτού σε δυνητική αργία.

Ως προς τον προβαλλόμενο ισχυρισμό του αιτούντος ότι παραβιάζεται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του άρθρου 20 παρ. 2 Συντ., το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι το δικαίωμα υπεράσπισης του ενδιαφερομένου ικανοποιείται επαρκώς προ της λήψεως σε βάρος του τού ως άνω μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας και, ως εκ τούτου, η ρύθμιση που επιχειρείται με τις διατάξεις της περ. ε' της παρ. 1 του άρθρου

103 ΥΚ, κινείται εντός του πλαισίου που θέτει η ανωτέρω συνταγματική αρχή, με την οποία κατοχυρώνεται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης πριν από τη λήψη σε βάρος του διοικουμένου οποιουδήποτε δυσμενούς διοικητικού μέτρου.

Και τούτο διότι, ο θεσμός της αυτοδίκαιης αργίας του υπαλλήλου που διώκεται πειθαρχικώς, όπως αυτός ο θεσμός διαμορφώνεται από τις προμνησθείσες διατάξεις από απόψεως δικαιολογητικών αιτίων και διαδικασίας και ενόψει της φύσεώς του ως προσωρινού και επείγοντος διοικητικού μέτρου, αποτελεί προκαταρκτική της πειθαρχικής δίωξης του υπαλλήλου ενέργεια, μέχρις ότου το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο ενώπιον του οποίου έχει παραπεμφθεί, αποφανθεί τελικώς υπό τις πλήρεις εγγυήσεις της πειθαρχικής διαδικασίας για την ευθύνη του επί των αποδιδόμενων σ' αυτόν πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Περαιτέρω, αναφέρεται ότι το μέτρο της αργίας λαμβάνεται όταν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις σε βάρος του υπαλλήλου για την τέλεση του παραπτώματος και με τις θεσμικές εγγυήσεις του πειθαρχικού δικαίου, αφού έχει προηγηθεί η διερεύνηση και αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών που προκάλεσαν την πειθαρχική του δίωξη κατά το στάδιο διενέργειας είτε προκαταρκτικής εξέτασης είτε ένορκης διοικητικής εξέτασης, οι οποίες διεξάγονται κατά κανόνα σε όλες τις περιπτώσεις διάπραξης πειθαρχικών παραπτωμάτων, όπως είναι και τα απαριθμούμενα στην ανωτέρω διάταξη παραπτώματα. Κατά τη δε διοικητική διερεύνηση της υπόθεσης ο εγκαλούμενος υπάλληλος έχει τη δυνατότητα τόσο να ακουστεί ο ίδιος και να αναπτύξει τα επιχειρήματά του, ώστε να αποκρούσει την εναντίον του κατηγορία, όσο και να προτείνει την εξέταση μαρτύρων προς ενίσχυση των απόψεών του.

Σημαντική ωστόσο ήταν η άποψη της μειοψηφίας ως προς τον προβαλλόμενο αυτό λόγο της αίτησης ακύρωσης (5 Σύμβουλοι), η οποία υποστήριξε τη γνώμη ότι η αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου, επιβαλλόμενη κατά την επίμαχη διάταξη, συνιστά γι' αυτόν, ενόψει των συνεπειών της,

δυσμενές μέτρο συνδεδεμένο με υποκειμενικές προϋποθέσεις, εφόσον ως μόνη προϋπόθεση έχει την παραπομπή του υπαλλήλου για ορισμένα πειθαρχικά παραπτώματα, απαραίτητο εννοιολογικό στοιχείο των οποίων είναι, κατά τις οικείες διατάξεις του ΥΚ, η υπαιτιότητα αυτού, το εν λόγω δε διοικητικό μέτρο, χαρακτηριζόμενο στον ίδιο το νόμο ως «αυτοδίκαιο», δεν συνοδεύεται από καμία διαδικαστική προϋπόθεση, ειδικότερα δε, από διαδικασία ακροάσεως του ενδιαφερομένου.

Περαιτέρω, κατά την άποψη της μειοψηφίας, από καμία διάταξη δεν επιβάλλεται πριν από την ανωτέρω πειθαρχική παραπομπή, που αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, τη μόνη προϋπόθεση για τη λήψη του μέτρου αυτού, οποιαδήποτε διαδικασία παρέχουσα στον υπάλληλο τη δυνατότητα να πληροφορηθεί περί της υποθέσεως που τον αφορά ή περί των συλλεγόντων στοιχείων και η δυνατότητα του να παράσχει σχετικές εξηγήσεις, ενώ η τυχόν διενέργεια προγενέστερης ένορκης διοικητικής ή προκαταρκτικής εξέτασης είναι κατά νόμον μυστική και *in rem* και δεν παρέχει στον διωκόμενο υπάλληλο δυνατότητα πρόσβασης στα συλλεγόμενα στοιχεία ούτε δυνατότητα αντίκρουσης αυτών. Ως εκ τούτου, κατά την υποστηριχθείσα άποψη της μειοψηφίας, ο λόγος της αιτήσεως περί αντιθέσεως της επίμαχης διατάξεως στο άρθρο 20 παρ. 2 Συντ. είναι βάσιμος και θα έπρεπε να γίνει δεκτός, τούτο δε ανεξαρτήτως του ότι το επίμαχο μέτρο είναι μεν προσωρινό, αλλά άδηλης διάρκειας.

III. Μεταγενέστερες νομοθετικές τροποποιήσεις της αργίας

A. Η από 09.11.2012 πράξη νομοθετικού περιεχομένου

Με την παρ. 1 του άρθρου 1 της από 9.11.2012 πράξης νομοθετικού περιεχομένου «Επιμέρους ρυθμίσεις επί των επειγόντων μέτρων εφαρμογής

του ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016» (ΦΕΚ Α΄ 224/12.11.2012), κατ’ άρθρο 44 παρ. 1 του Συντ.⁶³, τροποποιήθηκε το άρθρο 103 ΥΚ (όπως αυτό είχε αντικατασταθεί με την περίπτωση 1 της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012), με την προσθήκη στο εδάφιο γ΄ της αμετάκλητης παραπομπής του υπαλλήλου για τα αδικήματα της κλοπής, υπεξαίρεσης (κοινής και στην υπηρεσία), απάτης, εκβίασης, πλαστογραφίας, δωροδοκίας, καταπίεσης, απιστίας περί την υπηρεσία, οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, τα οποία δικαιολογούν τη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία.

Ακολούθως, στις 25.1.2013 δημοσιεύθηκε ο ν.4111/2013 (ΦΕΚ Α΄ 18/25.1.2013), ο οποίος στο άρθρο 14 παρ. 1 αυτού επανέλαβε αυτούσιο το περιεχόμενο της προαναφερόμενης διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 της από 9.11.2012 πράξης νομοθετικού περιεχομένου, στο δε άρθρο 49 παρ. 1 όρισε ότι η ισχύς, μεταξύ άλλων, και του ανωτέρω άρθρου 14 παρ. 1, αρχίζει από 12.11.2012, ημερομηνία έναρξης ισχύος της πράξης νομοθετικού περιεχομένου.

Η έκδοση της ανωτέρω πράξης νομοθετικού περιεχομένου και η μη υποβολή αυτής στην Ολομέλεια της Βουλής προς κύρωση εντός της προθεσμίας των σαράντα ημερών, που προβλέπεται από το άρθρο 44 παρ. 1 Συντ., ήτοι έως 22.12.2012, είχε ως επακόλουθο την αποβολή της ισχύ της για τον εφεξής χρόνο και περαιτέρω, την απώλεια του νομικού ερείσματος των διοικητικών πράξεων που εκδόθηκαν βάσει αυτής.

---

⁶³ Άρθρο 44 παρ. 1 Σ.: «1. Σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 παράγραφος 1, μέσα σε σαράντα ημέρες από την έκδοσή τους ή μέσα σε σαράντα ημέρες από τη σύγκληση της Βουλής σε σύνοδο. Αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις προαναφερόμενες προθεσμίες ή αν δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν στο εξής»

Το Διοικητικό Εφετείο Ιωαννίνων με την αρ. 170/2014 απόφαση του⁶⁴, κρίνοντας επί αιτήσεως ακύρωσης εκπαιδευτικού υπαλλήλου κατά διαπιστωτικής πράξης του Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, με την οποία διαπιστώθηκε η θέση αυτού σε αυτοδίκαιη αργία λόγω παραπομπής του ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου για το αδίκημα της απάτης κατ' εξακολούθηση, έκανε δεκτό ότι η μη υποβολή της προρρηθείσας πράξης νομοθετικού περιεχομένου προς κύρωση από την Ολομέλεια της Βουλής είχε ως συνέπεια να αποβάλει την ισχύ της και οι διοικητικές πράξεις που εκδόθηκαν με βάση αυτήν να χάσουν πλέον το νόμιμο έρεισμά τους, όπως και στην προκειμένη περίπτωση η προσβαλλόμενη πράξη, ενώ δεν δύναται να θεωρηθεί ότι ο ν.4111/2013 συνιστά κύρωση της εν λόγω πράξης, δοθέντος ότι δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ στις 25.1.2013, ήτοι σε χρόνο που είχε παρέλθει η προβλεπόμενη προθεσμία των σαράντα ημερών.

Περαιτέρω, το δικαστήριο έκανε δεκτό ότι, η προσθήκη με το άρθρο 14 παρ. 1 του ν.4111/2013 πρόσθετων λόγων αυτοδίκαιης αργίας που δεν υπήρχαν στις προϊσχύσασες μορφές του άρθρου 103 ΥΚ, δεν δύναται να έχει αναδρομική ισχύ και να καταλάβει πράξεις οι οποίες εκδόθηκαν και ίσχυσαν πριν από το χρόνο δημοσίευσης του νόμου αυτού, διότι μία τέτοια αναδρομική ρύθμιση θα προσέκρουε στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντ., με το οποίο κατοχυρώνεται η αρχή του κράτους δικαίου, ειδικότερη έκφανση της οποίας αποτελεί η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη και υποχρεώνει αυτόν να τη λαμβάνει υπόψη κατά τη θέσπιση κανόνων δικαίου. Η αρχή αυτή επιβάλλει τη μη αναδρομική ισχύ επαχθών για το

---

⁶⁴ Χ. Χρυσανθάκης, Παρατηρήσεις στην ΔΕφίωαν 170/2014 (Ακυρ) (Κράτος δικαίου - Κύρωση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου - Παρέμβαση Δικηγορικού Συλλόγου σε δίκη στην οποία τίθενται συνταγματικά ζητήματα), ΘΠΔΔ 8-9/2014, σελ. 761-763, ο οποίος επισημαίνει «Το εξαιρετικώς ενδιαφέρον της σχετικής σκέψης της απόφασης είναι ότι η κρίση περί της αντισυνταγματικότητας θεμελιώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 Συντ. και στην εκεί αποτυπωμένη αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου. Τούτο, υπό την έννοια ότι η αναδρομικότητα δυσμενών ρυθμίσεων με τη μορφή είτε διοικητικών μέτρων είτε πειθαρχικών κυρώσεων είναι κατά το Σύνταγμα απαγορευμένη ως προσκρούουσα στον πυρήνα της αρχής του κράτους δικαίου. Πρόσθετο πάντως έρεισμα μπορεί να ανεύρει κανείς στα άρθρα 6 παρ. 1, 2-3 και 7 της ΕΣΔΑ, οι εγγυήσεις των οποίων ισχύουν και προκειμένου για μέτρα ή κυρώσεις «ποινικές» κατά την έννοια της Σύμβασης»

διοικούμενο νομοθετικών ρυθμίσεων, δοθέντος ότι ο διοικούμενος δεν θα μπορούσε, αγνοώντας τα δεδομένα, να προσαρμόσει ανάλογα τη συμπεριφορά του κατά το προγενέστερο της ισχύος της νομοθετικής ρύθμισης χρονικό διάστημα. Εν τέλει, το δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση ακύρωσης του εκπαιδευτικού υπαλλήλου και ακύρωσε την προσβαλλόμενη διαπιστωτική πράξη θέσης αυτού σε αυτοδίκαιη αργία ως στερούμενη νομίμου ερείσματος.

Β. Οι ρυθμίσεις του ν. 4203/2013

Με τις διατάξεις του άρθρου 25 παράγραφος 6 περίπτωση 1 του ν.4203/2013 (ΦΕΚ Α΄ 235/01.11.2013) τροποποιείται εκ νέου η περίπτωση ε΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 103 ΥΚ, αναδρομικά από 11.10.2013, και προστίθεται στα πειθαρχικά παραπτώματα που θέτουν τον υπάλληλο σε αυτοδίκαιη αργία ως ειδικό πειθαρχικό παράπτωμα η μη απογραφή του υπαλλήλου, όπου αυτή απαιτείται, εντός της προθεσμίας που ορίζει η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 3 της υπ΄ αρ. ΔΙΠΙΔΔ/Β2/2/οικ.21634/02.08.2013 απόφασης του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΦΕΚ Β΄1914/07.08.2013). Το πειθαρχικό δε αυτό παράπτωμα προστίθεται ως περίπτωση λγ΄ στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 107 του ΥΚ με την περίπτωση 2 του ίδιου ως άνω άρθρου του ν.4203/2013.

Γ. Οι ρυθμίσεις του ν. 4210/2013

Με τις διατάξεις των άρθρων 14, 15 και 16 του ν.4210/2013 (ΦΕΚ Α΄254/21.11.2013) επέρχονται εκ νέου αλλαγές στα άρθρα 103 και 104 ΥΚ και επιχειρείται μια βελτίωση – ομαλοποίηση του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας⁶⁵.

---

⁶⁵ Ι.Συμεωνίδης, Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων, ό.π., σελ. 255

Συγκεκριμένα με τα άρθρα 14 και 15 ορισμένα αδικήματα – παραπτώματα, τα οποία σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, δεν έχουν ειδική ηθική απαξία μεταπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της δυνητικής αργίας. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση «Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία των συλλογικών οργάνων του δημοσίου και αντιμετωπίζεται ο κίνδυνος μιας πολύ αυστηρής εφαρμογής των διατάξεων της αυτοδίκαιης αργίας».

Έτσι λοιπόν, η αμετάκλητη παραπομπή του υπαλλήλου, υπαλλήλου όμως που φέρει την ιδιότητα του μέλους υπηρεσιακού συμβουλίου και συλλογικού οργάνου εν γένει, ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου για τα αδικήματα της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία και της απιστίας περί την υπηρεσία δύναται να θέσει αυτόν σε δυνητική αργία. Έτι περαιτέρω, η άσκηση πειθαρχικής δίωξης κατά του φέροντος την ίδια ως άνω ιδιότητα υπαλλήλου για το πειθαρχικό παράπτωμα της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους ή για το παράπτωμα της αναξιοπρεπούς ή ανάρμοστης ή ανάξιας για υπάλληλο συμπεριφοράς εκτός υπηρεσίας (προσθήκη περιπτώσεων (γ) και (δ) στην παράγραφο 1 άρθρου 104 του ΥΚ) αποτελεί λόγο θέσης του σε δυνητική αργία.

Περαιτέρω, όσον αφορά στο μέτρο της αναστολής της αυτοδίκαιης αργίας που εισήχθη με τις διατάξεις της υποπαραγράφου Ζ.3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, προστίθενται με τις διατάξεις του άρθρου 16 του ν.4210/2013 επιπλέον λόγοι που μπορούν να αποτελέσουν τη δικαιολογητική βάση για τη χορήγηση της αναστολής της αυτοδίκαιης αργίας. Πέραν λοιπόν, της συνδρομής των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, που προέβλεπαν οι προαναφερθείσες διατάξεις του ν.4093/2012, λαμβάνεται υπόψη η υπηρεσιακή απόδοση του υπαλλήλου και το συμφέρον της υπηρεσίας και συνεκτιμάται ταυτόχρονα η ύπαρξη σοβαρών οικονομικών, κοινωνικών ή οικογενειακών λόγων που μπορούν να συντρέχουν στο πρόσωπο του υπαλλήλου.

Προβλέπεται, επίσης, ρητά - προς αποφυγή ερμηνευτικών ασαφειών και παρανοήσεων όπως αναφέρει η αιτιολογική έκθεση του νόμου - η δυνατότητα

να αιτηθεί ο ίδιος ο υπάλληλος από το αρμόδιο για διορισμό όργανο την αναστολή της αργίας του, σε περίπτωση δε που παρέλθει άπρακτη η τριακονταπενθήμερη προθεσμία για τη διατύπωση σχετικής γνώμης από το πειθαρχικό συμβούλιο, το αρμόδιο για διορισμό όργανο έχει τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει και χωρίς τη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου. Σύμφωνα, επίσης, με την αιτιολογική έκθεση του νόμου «με τη διασφάλιση της σύντομης κρίσης για την αναστολή της αργίας αποτρέπεται ο εγκλωβισμός του υπαλλήλου λόγω των καθυστερήσεων της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και της πειθαρχικής διαδικασίας, ενώ παράλληλα προστατεύεται το συμφέρον της υπηρεσίας»⁶⁶.

Δ. Οι ρυθμίσεις του ν. 4305/2014

Με τις διατάξεις του άρθρου 29 του ν.4305/2014 (ΦΕΚ Α΄ 237/31.10.2014) προστίθεται στα ήδη απαριθμούμενα πειθαρχικά παραπτώματα του άρθρου 107 ΥΚ, όπως οι διατάξεις του άρθρου αυτού ίσχυαν κατά το χρόνο έκδοσης του ως άνω νόμου, το πειθαρχικό παράπτωμα της κατάθεσης, χρήσης, συμπερίληψης και διατήρησης στον ατομικό υπηρεσιακό φάκελο του υπαλλήλου πλαστού, νοθευμένου ή παραποιημένου πιστοποιητικού ή τίτλου ή βεβαιώσεως. Η πειθαρχική παραπομπή του υπαλλήλου για την τέλεση του ανωτέρω παραπτώματος αποτελεί πρόσθετο λόγο θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία.

Για την προσθήκη του ειδικού αυτού πειθαρχικού παραπτώματος, η αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρει σχετικώς «με τη διαπίστωση ότι ανευρίσκεται στο προσωπικό μητρώο του υπαλλήλου πλαστό, νοθευμένο ή παραποιημένο έγγραφο στοιχειοθετείται πειθαρχικό παράπτωμα διαρκούς

---

⁶⁶ Με την αρ. ΔΙΔΑΔ/Φ.69/51/οικ.34813/27.12.2013 επισημαίνεται «Η απόφαση εκδίδεται κατ' ενάσκηση αρμοδιότητας διακριτικής ευχέρειας και ως εκ τούτου πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη. Ενόψει της φύσης της αρμοδιότητας και λόγω του δυσμενούς χαρακτήρα της πράξης, η προηγούμενη ακρόαση του υπαλλήλου αποτελεί στην περίπτωση αυτή ουσιώδη τύπο της διαδικασίας (άρθρο 20 παρ. 2 Συντ)»

χαρακτήρα, διατηρουμένης της παράνομης καταστάσεως η οποία δημιουργήθηκε με την κατάθεση του εγγράφου. Λόγω δε της σοβαρότητας του πειθαρχικού παραπτώματος προτείνεται η τυχόν παραπομπή του υπαλλήλου στο πειθαρχικό συμβούλιο με την ως άνω κατηγορία να αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης θέσης σε αργία».

Ε. Οι ρυθμίσεις του ν. 4310/2014

Με τις διατάξεις του άρθρου 69 του ν. 4310/2014 (ΦΕΚ Α'258/08.12.2014) που φέρουν τον τίτλο «Πειθαρχική διαδικασία εκπαιδευτικών και υπαλλήλων υπηρετούντων σε σχολεία» προστίθεται (στην περίπτωση γ' της παρ.1 του άρθρου 103 ΥΚ ένας ακόμη λόγος θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία, που συνίσταται στην άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος εκπαιδευτικού ή υπαλλήλου που υπηρετεί σε σχολείο για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

Ορίζεται ότι, στην περίπτωση που επιβληθεί στον διωκόμενο για τον ως άνω λόγο υπάλληλο πειθαρχική ποινή άλλη πλην της ποινής της οριστικής παύσης, αυτός μετατάσσεται υποχρεωτικά με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων σε υπηρεσία εκτός σχολείου και της διοίκησης αυτού και μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας μετάταξης ο υπάλληλος διατίθεται με απόφαση του οικείου περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης στο γραφείο της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

I. Οι ρυθμίσεις του ν.4325/2015

Με τις διατάξεις του ν.4325/2015 «Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης – Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας – Αποκατάσταση Αδικιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α'47/11.5.2015) καθορίζεται εκ νέου το νομικό πλαίσιο για τη θέση σε αυτοδίκαιη και δυνητική αργία του υπαλλήλου, την αναστολή άσκησης των καθηκόντων του και τις συνέπειες της αργίας.

Ειδικότερα, με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 υπό τον τίτλο «Αποκατάσταση του τεκμηρίου αθωότητας στην πειθαρχική διαδικασία», που εντάσσεται στο Κεφάλαιο 2 του ως άνω νόμου και τιτλοφορείται «Εξορθολογισμός του πειθαρχικού δικαίου», επέρχεται η σωρευτική κατάργηση των ψηφισθέντων κατά τα έτη 2012-2015 νόμων, οι οποίοι είχαν επιφέρει ουσιαστικές μεταβολές στις διατάξεις του θεσμού της αργίας και του πειθαρχικού δικαίου⁶⁷.

Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρεται ότι «με τις διατάξεις του άρθρου 3 ρυθμίζονται θέματα αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας με στόχο τον εξορθολογισμό των οικείων διατάξεων και την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης. Ειδικότερα, με την παράγραφο 1 καταργούνται διατάξεις πολυάριθμων νομοθετημάτων, οι οποίες εισήχθησαν από το 2012 και μετά, ούτως ώστε να αποκατασταθεί το τεκμήριο της αθωότητας στην πειθαρχική διαδικασία. Στόχος είναι η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου

---

⁶⁷ Καταργούνται οι διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012, των περιπτώσεων 1-9 της υποπαραγράφου Ζ.3 της παρ. Ζ' του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, του άρθρου 14 του ν.4111/2013, της παρ. 6 του άρθρου 25 του ν.4203/2013, των άρθρων 14, 15 και 16 του ν.4210/2013, των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 29 του ν.4305/2014 και των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 69 του ν.4310/2014

που αφορά στην επιβολή του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας και η επαναφορά του προϊσχύοντος του 2012 νομικού καθεστώτος».

Με τις διατάξεις της παρ. 2 και της παρ. 3 του άρθρου 3 αντικαταστάθηκαν τα άρθρα 103 του ΥΚ περί αυτοδίκαιης αργίας, επαναφέροντας κατ' ουσίαν τους λόγους αυτοδίκαιης αργίας, όπως αυτοί ίσχυαν υπό τις αρχικές ρυθμίσεις του ΥΚ, πριν την τροποποίησή τους με τις διατάξεις του ν.4057/2012 και 4093/2012. Επίσης, με τις διατάξεις των παρ. 4 και 5 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 τροποποιήθηκε το άρθρο 104 ΥΚ περιορίζοντας τους λόγους θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία. Περαιτέρω, με τις διατάξεις των παρ. 6 και 7 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 τροποποιήθηκε το άρθρο 105 ΥΚ επανακαθορίζοντας το ποσοστό αποδοχών που καταβάλλεται στον υπάλληλο για το χρονικό διάστημα που τελεί σε αργία⁶⁸.

Στην παρ. 8 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 εμπεριέχονται μεταβατικές ρυθμίσεις για τις περιπτώσεις υπαλλήλων, οι οποίοι τελούσαν σε αυτοδίκαιη αργία λόγω υπαγωγής τους σε μία εκ των καταργηθεισών με το ν.4325/2015 διατάξεων. Ορίζεται έτσι, ότι η αυτοδίκαιη αργία, που προβλεπόταν στις καταργηθείσες διατάξεις λήγει αυτοδικαίως, σε όσους υπαλλήλους είχε επιβληθεί, μετά την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση του νόμου, ήτοι την 26.05.2015. Με την επιφύλαξη, ωστόσο, των περιπτώσεων αυτοδίκαιης αργίας που προβλέπονται στις διατάξεις του άρθρου 103 ΥΚ πριν από την τροποποίησή τους από τις ανωτέρω καταργούμενες διατάξεις.

Εντός του ανωτέρω χρονικού διαστήματος, το αρμόδιο όργανο είχε τη δυνατότητα να αποφασίσει αιτιολογημένα την επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης των καθηκόντων. Υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι υφίστατο επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, παραπέμποντας έτσι την

---

⁶⁸ Σ. Κυβέλος, Οι νέες ρυθμίσεις του ν.4325/2015 για το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων, ΘΠΔΔ 5/2015, σελ. 461-464, ο οποίος επισημαίνει (σελ.462) ότι προφανής σκοπός του επανακαθορισμού των αποδοχών αργίας είναι να μην στερείται ο υπάλληλος των βασικών μέσων βιοπορισμού του για όσο χρονικό διάστημα τελεί σε καθεστώς αργίας

υπόθεση με την ίδια απόφαση στο οικείο πειθαρχικό συμβούλιο για να γνωμοδοτήσει για τη θέση ή μη των υπαλλήλων σε δυνητική αργία⁶⁹.

Μεταξύ των αλλαγών που επήλθαν με τις διατάξεις του ν.4325/2015 περιλαμβάνεται και η τροποποίηση, με το άρθρο 4 αυτού, του άρθρου 109 του ΥΚ περί των πειθαρχικών ποινών. Επανέρχεται η περιοριστική απαρίθμηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων για τα οποία δύναται να επιβληθεί η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης, όπως η σχετική ρύθμιση ίσχυε προ της τροποποίησής της με τις διατάξεις του ν.4057/2012.

Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν.4325/2015 τροποποιούνται τα άρθρα 146Α και 146Β του ΥΚ που ορίζουν τη συγκρότηση των πειθαρχικών συμβουλίων. Οι τροποποιητικές διατάξεις στόχο έχουν, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της λειτουργίας των πειθαρχικών συμβουλίων, της συμμετοχικότητας και της αντιπροσώπευσης των υπαλλήλων στις διαδικασίες ενώπιον αυτών. Ειδικότερα, με την παρ. 1 του άρθρου 5 του ν.4325/2015, με την οποία τροποποιείται το άρθρο 146Α του ΥΚ, προβλέπεται η συμμετοχή στο Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο ως μέλη με αποφασιστική ψήφο, εκπροσώπων της ΑΔΕΔΥ και της ΠΟΕ-ΟΤΑ⁷⁰.

Τα πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια καθίστανται, μετά την τροποποίηση του άρθρου 146Β του ΥΚ με την παρ. 4 του άρθρου 5 του

---

⁶⁹ Με τις διατάξεις του άρθρου 16 του ν.4332/2015 (ΦΕΚ Α'76/9.7.2015), με τις οποίες συμπληρώθηκαν οι διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 3 του ν.4325/2015, παρατάθηκε, λόγω μη συγκρότησης του αρμοδίου πειθαρχικού συμβουλίου ή ύπαρξης αντικειμενικής αδυναμίας συνεδρίασης αυτού, η σχετική προθεσμία για τη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου περί της θέσης σε δυνητική αργία μέχρι την πρώτη συνεδρίασή του και το αργότερο έως την 15η Σεπτεμβρίου 2015

⁷⁰ Σ. Κύβελος, ό.π., σελ. 463 ο οποίος επισημαίνει ότι «η ρύθμιση αυτή αναμένεται ότι θα προκαλέσει αρκετές αντιρρήσεις όσον αφορά τη διασφάλιση της αρχής της αμεροληψίας, ιδίως αν συμβεί ο πειθαρχικώς διωκόμενος να είναι συνδικαλιστής αντίθετης παράταξης. Επομένως, εν προκειμένω, τίθεται εν αμφιβόλω κατά πόσον είναι σκόπιμη η συμμετοχή με αποφασιστική ψήφο συνδικαλιστών στο Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο»

ν. 4325/2015, πενταμελή με την προσθήκη στη σύνθεσή τους δύο (2) αιρετών εκπροσώπων των υπαλλήλων με τους αναπληρωτές τους⁷¹.

Με τις διατάξεις του ν.4325/2015 επανήλθε ουσιαστικά σε ισχύ το νομοθετικό καθεστώς των άρθρων 103 και 105 ΥΚ, όπως οι διατάξεις αυτές ίσχυαν πριν την τροποποίησή τους με τις διατάξεις του ν.4057/2012.

Υπό τις ισχύουσες πλέον διατάξεις, οι λόγοι για τους οποίους ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία περιορίστηκαν και συγκεκριμενοποιήθηκαν, ενώ η θέση σε δυνητική αργία καθίσταται ο κανόνας⁷².

---

⁷¹ Άρθρο 146B παρ. 2 ν.3528/2007 όπως αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 4 του ν.4325/2015 «Τα πειθαρχικά συμβούλια είναι πενταμελή και αποτελούνται από: α) Τον Πρόεδρο, ο οποίος είναι πάρεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή εφέτης ή πρόεδρος πρωτοδικών ή πρωτοδικής των διοικητικών ή των πολιτικών δικαστηρίων ή εισαγγελέας ή αντεισαγγελέας εφετών ή εισαγγελέας ή αντεισαγγελέας πρωτοδικών με τον αναπληρωτή του, οι οποίοι υποδεικνύονται από τον Πρόεδρο του οικείου δικαστηρίου ή από τον προϊστάμενο της οικείας εισαγγελίας, β) Ένα (1) μέλος, ο οποίος είναι πάρεδρος ή δικαστικός πληρεξούσιος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους με τον αναπληρωτή του, οι οποίοι υποδεικνύονται από τον Πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, γ) Ένα (1) μέλος, ο οποίος είναι μόνιμος υπάλληλος, προϊστάμενος Διεύθυνσης Υπουργείου, Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Περιφέρειας ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, με τον αναπληρωτή του, οι οποίοι δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα του οργάνου που εκδίδει την απόφαση σύστασης του συμβουλίου της παραγράφου 1. Οι προϊστάμενοι Διευθύνσεων υποδεικνύονται από τον Πρόεδρο του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου ύστερα από κλήρωση που γίνεται, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 9 του παρόντος και υπηρετούν στην έδρα του αρμόδιου πειθαρχικού συμβουλίου,δ) Δύο (2) αιρετούς εκπροσώπους με τους αναπληρωτές τους οι οποίοι είναι μέλη του Πενταμελούς Υπηρεσιακού Συμβουλίου στο οποίο υπάγεται ο διωκόμενος υπάλληλος»

⁷² Ν.Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, ό.π., σελ. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Αυτοδίκαιη αργία

I. Προϋποθέσεις και διαδικασία επιβολής του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας

A. Προϋποθέσεις επιβολής της αυτοδίκαιης αργίας

Με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 τροποποιήθηκαν εκ νέου οι διατάξεις του άρθρου 103 ΥΚ και επανήλθε ουσιαστικά σε ισχύ το νομοθετικό καθεστώς του άρθρου 103 του ν. 3528/2007, όπως ίσχυε πριν την τροποποίησή του με τον ν. 4057/2012 και τους επόμενους αυτού νόμους.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες πλέον διατάξεις, ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία με τη συνδρομή των κάτωθι προϋποθέσεων:

α) στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου ύστερα από την έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης ή δικαστικής απόφασης, έστω και αν απολύθηκε με εγγύηση

β) επιβολή σε βάρος του υπαλλήλου της ποινής της οριστικής παύσης

γ) άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του υπαλλήλου για οποιαδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

Ειδικότερα, η ανωτέρω (γ) περίπτωση της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ, όπως είχε διαμορφωθεί με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 4325/2015 προέβλεπε ότι: «Ο εκπαιδευτικός ή υπάλληλος που υπηρετεί σε σχολείο, σε βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής». Στη συνέχεια, όμως, με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 39 του ν.4795/2021 (ΦΕΚ Α΄62/17.04.2021) τροποποιήθηκε εκ νέου η διάταξη της περ γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 103 ΥΚ,

διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής της, ώστε να καταλαμβάνει κάθε υπάλληλο σε βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και να μην περιορίζεται μόνον στους εκπαιδευτικούς ή υπαλλήλους σχολείων.

Με τις διατάξεις του ν.4325/2015 δεν διευκρινίζεται, όπως ακριβώς συνέβαινε και υπό την αρχική μορφή του άρθρου 103 ΥΚ, ο βαθμός δικαιοδοσίας της θέτουσας τον υπάλληλο σε αυτοδίκαιη αργία δικαστικής απόφασης. Με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 αναφερόταν ρητά ότι τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία ο στερηθείς την προσωπική του ελευθερία υπάλληλος κατόπιν έκδοσης πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας απόφασης ποινικού δικαστηρίου. Η επιβολή όμως του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας συναρτάται ανέκαθεν με την πρωτοδίκως διαγνωσθείσα ενοχή του υπαλλήλου⁷³.

1. Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου ως προϋπόθεση θέσης αυτού σε αυτοδίκαιη αργία

Κατά τη σαφή γραμματική διατύπωση του άρθρου 103 ΥΚ, για να επιβληθεί το μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας στον υπάλληλο, θα πρέπει να έχει στερηθεί την προσωπική του ελευθερία ως συνέπεια ποινικής καταδίκης του ή εντάλματος προσωρινής κράτησης. Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας του υπαλλήλου συντελείται με απόφαση ποινικού δικαστηρίου πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου, με την οποία αποφασίζεται ο εγκλεισμός του υπαλλήλου σε σωφρονιστικό κατάστημα και η απόφαση αυτή εκτελείται. Συντελείται, επίσης, με την έκδοση και εκτέλεση εντάλματος προσωρινής κράτησης. Η απόλυση του υπαλλήλου με εγγύηση δεν μεταβάλλει τη θέση του σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας.

---

⁷³ ΝΣΚ 60/2019

Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας νοείται ως πραγματικό γεγονός, ως φυσική δηλαδή κατάσταση και ουχί μόνο ως νομικό γεγονός με τη ρητή εξαίρεση της απόλυσης με εγγύηση⁷⁴. Θα πρέπει ο υπάλληλος να οδηγήθηκε στις φυλακές για να εκτίσει την καταγνωσθείσα ποινή με αναπόδραστη συνέπεια την αδυναμία του να εμφανισθεί στην υπηρεσία του και να εκτελέσει τα υπηρεσιακά του καθήκοντα.

Παρέπεται, εκ των ανωτέρω, ότι ο υπάλληλος δεν τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία στην περίπτωση που κατά της καταδικαστικής ποινικής απόφασης έχει ασκηθεί έφεση, η οποία έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα (άρθρα 471 και 497 ΚΠΔ)⁷⁵. Επίσης, δεν θεωρείται νόμιμη η επιβολή στον υπάλληλο του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας εξαιτίας της ποινικής του καταδίκης, όταν με την ίδια ποινική απόφαση η εκτέλεση της επιβληθείσας ποινής ανεστάλη, κατ' άρθρο 99 ΠΚ, με συνέπεια ο υπάλληλος να αφεθεί ελεύθερος⁷⁶. Στις προαναφερόμενες, λοιπόν, περιπτώσεις ο υπάλληλος διατηρεί την προσωπική του ελευθερία⁷⁷.

Σε ορισμένες, ωστόσο, περιπτώσεις έχει κριθεί⁷⁸ ότι, δεν λαμβάνεται υπόψη το γεγονός της αναστολής, καθόσον για την επιβολή του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας αρκεί η ύπαρξη της οριστικής καταδικαστικής απόφασης.

---

⁷⁴ Α.Ι. Τάχος-Ι.Λ.Συμεωνίδης, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, ό.π., σελ. 1155, Α.Ι.Τάχος, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 130-131

⁷⁵ ΣΤΕ ΕΑ 922/2006, ΔΕΦΑΘ 751/2020

⁷⁶ ΔΕΦΘΕσ 217/2013

⁷⁷ Ν.Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, ό.π., σελ.12, Α.Ι.Τάχος, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 131

⁷⁸ ΔΕΦΑΘ (ΑΝΑΣΤ) 229/2013, ΝΣΚ 60/2019

ι. Αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους άλλους πλην της εγγύησης

Ένα ερώτημα που ανακύπτει από τις ως άνω προϋποθέσεις είναι εάν το μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας αίρεται στην περίπτωση που η προσωρινή κράτηση του υπαλλήλου αντικατασταθεί με περιοριστικούς όρους άλλους πλην της καταβολής εγγύησης.

Όπως έχει υποστηριχθεί⁷⁹, οι διατάξεις για την αυτοδίκαιη αργία είναι στενά ερμηνευτέες και προϋποθέτουν, ως προς τη συνδρομή των λόγων ποινικής φύσης, την εφαρμογή των συγκεκριμένων ποινικών διατάξεων, καθόσον έχουν εξαιρετικό χαρακτήρα σε σχέση με τις συνταγματικές εγγυήσεις υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων βάσει του άρθρου 103 του Συντ.

Σύμφωνα με την αρ. 281/2015 Πράξη του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο Ι Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που έκρινε⁸⁰ επί της νομιμότητας ή μη της καταβολής δαπάνης μισθοδοσίας υπαλλήλου Δήμου που είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία και επανήλθε αυτοδικαίως στα υπηρεσιακά καθήκοντά του, μετά την έκδοση αντίστοιχης διαπιστωτικής πράξης του Δημάρχου, έγινε δεκτό, κατά πλειοψηφία, ότι η αυτοδίκαιη αργία στην οποία έχει τεθεί υπάλληλος, λόγω στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας (ως πραγματικό γεγονός), κατόπιν εντάλματος προσωρινής κράτησης, διατηρείται τόσο στην περίπτωση που αυτός απολύθηκε με τον περιοριστικό όρο της

---

⁷⁹ Α.Ι. Τάχος-Ι.Α. Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1155

⁸⁰ Στα πλαίσια άσκησης του προληπτικού ελέγχου δαπανών του Κράτους, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 98 παρ. 1α του Συντ και τις διατάξεις των άρθρων 30 επ. του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013, ΦΕΚ Α' 52/28.02.2013 (ήδη έχει τεθεί σε ισχύ ο νέος Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου με το ν.4820/2021, ΦΕΚ Α' 130 Α/23.07.2021, με το άρθρο 166 του οποίου καταργήθηκε ο ν.4129/2013). Με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 10 του ν.4337/2015 ορίστηκε ότι δεν ασκείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο προληπτικός έλεγχος δαπανών του Κράτους από 01.01.2017 και των ΟΤΑ και των λοιπών νομικών προσώπων από 01.01.2019. Με τα Πρακτικά της 19ης Γεν.Συν./14.10.2015 η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, επί της συζήτησης της προτεινόμενης διάταξης και ήδη άρθρο 10 παρ. 10 του ν.4337/2015 (του τότε νομοσχεδίου «Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων») έκρινε ότι η κατάργηση του προληπτικού ελέγχου που διενεργεί το Ελεγκτικό Συνέδριο κατ' άρθρο 98 παρ. 1 εδ. α' του Συντ αντιβαίνει στις ρητές διατάξεις αυτού.

εγγύησης, όσο και στην περίπτωση της αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με άλλους περιοριστικούς όρους. Τούτο δε, διότι η αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με άλλους περιοριστικούς όρους, αποτελεί περίπτωση ανάλογη με την απόλυση με εγγύηση. Επιπλέον, όπως κρίθηκε, δεν υφίσταται κανένας λόγος που να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση των περιπτώσεων αυτών, ενόψει και του επιδιωκόμενου με τη διάταξη περί αυτοδίκαιης αργίας σκοπού, ήτοι της άμεσης απομάκρυνσης του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του για λόγους εξασφάλισης της εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας. Κατά συνέπεια, δέχθηκε η ανωτέρω απόφαση, ότι και μετά την έκδοση του ν.4325/2015, διατηρείται η θέση σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου που στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία ύστερα από ένταλμα προσωρινής κράτησης, έστω και αν η προσωρινή αυτή κράτηση αντικαταστάθηκε με οποιονδήποτε περιοριστικό όρο (όπως, στην εξεταζόμενη περίπτωση, με απαγόρευση εξόδου από τη χώρα και περιοδική εμφάνιση στο Αστυνομικό Τμήμα).

Ωστόσο, με την αρ.7/2016 Πράξη του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανακλήθηκε, κατόπιν άσκησης αίτησης ανάκλησης⁸¹, η προαναφερθείσα με αρ. 281/2015 Πράξη, με το σκεπτικό ότι δεν προβλέπεται, η θέση σε αυτοδίκαιη αργία υπαλλήλου σε βάρος του οποίου είχε εκδοθεί αρχικά ένταλμα προσωρινής κράτησης και στη συνέχεια αυτή αντικαταστάθηκε με περιοριστικούς όρους, αλλά προβλέπεται η θέση σε αυτοδίκαιη αργία υπαλλήλου σε βάρος του οποίου εκδόθηκε ένταλμα προσωρινής κράτησης ακόμη και αν αυτός απολύθηκε με εγγύηση. Ως εξαιρετική δε η διάταξη που επιτρέπει την απομάκρυνση του δημόσιου υπαλλήλου από τα καθήκοντά του είναι στενώς ερμηνευτέα, ενόψει του άρθρου 103 παρ. 4 Συντ.

Κατά την άποψη, ωστόσο, της μειοψηφίας της προαναφερόμενης απόφασης υποστηρίζεται ότι: «η αυτοδίκαιη αργία στην οποία έχει τεθεί υπάλληλος, λόγω στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας, κατόπιν

---

⁸¹ Άρθρο 32 παρ. 6 του τότε ισχύοντος ν.4129/2013

εντάλματος προσωρινής κράτησης, αίρεται με την πλήρη άρση της προσωρινής κράτησης και διατηρείται τόσο στην περίπτωση που ο υπάλληλος απολύθηκε με τον περιοριστικό όρο της εγγύησης, όσο και στην περίπτωση της αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με άλλους περιοριστικούς όρους (άρθρα 282, 286, 296 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Τούτο, διότι δεν υφίσταται κανένας λόγος που να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση των περιπτώσεων αυτών, δεδομένου ότι η αντικατασταθείσα με περιοριστικούς όρους προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί εκ νέου, ενώ σκοπός του νομοθέτη είναι η προστασία της εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας ενόψει της ενδεχόμενης αδυναμίας του υπαλλήλου σε βάρος του οποίου έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι να εκτελεί τα καθήκοντά του, αφού δεν αποκλείεται ο εκ νέου εγκλεισμός του υπαλλήλου, είτε διότι παραβίασε τους όρους που του επιβλήθηκαν, είτε διότι κατά τα άρθρα 283 και 298 Κ.Π.Δ. κρίθηκε αυτό αναγκαίο».

Παρόμοια με τα όσα κρίθηκαν με την αρ. 281/2015 Πράξη του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο Ι Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου διατυπώνεται και η άποψη ότι, εφόσον το μέτρο της προσωρινής κράτησης αντικατασταθεί με περιοριστικούς όρους ή εφόσον καταβληθεί εγγύηση, δεν επέρχεται άρση του μέτρου της αργίας, διότι ακόμα υφίσταται πράξη στερητική της ελευθερίας του υπαλλήλου και κατά συνέπεια, ο υπάλληλος εξακολουθεί να τελεί σε κατάσταση αργίας⁸².

Κατά την άποψη της γράφουσας, η θέση σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου σε βάρος του οποίου εκδόθηκε ένταλμα προσωρινής κράτησης, ακόμα και αν αυτός απολύθηκε με εγγύηση, αποτελεί εξαιρετική διάταξη με εμφανείς τις δυσμενείς επιπτώσεις στην υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου. Ως εκ τούτου, θα πρέπει η ρύθμιση αυτή να είναι στενώς ερμηνευτέα και να μην επεκτείνεται αναλογικά και στις άλλες περιπτώσεις της αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με άλλους περιοριστικούς όρους,

---

⁸² Ν.Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, ό.π., σελ.12

παρά το γεγονός ότι με τις διατάξεις του άρθρου 283 του ΚΠΔ⁸³, όπου απαριθμούνται οι περιοριστικοί όροι, μεταξύ αυτών και η παροχή εγγύησης, δεν προκύπτει η πρόσδοση διαφορετικής βαρύτητας σε κάποιον από τους όρους αυτούς⁸⁴. Άλλωστε δε ο νομοθέτης, από το σύνολο των περιοριστικών όρων που προβλέπονται στον ΚΠΔ επέλεξε ρητά ως λόγο θέσης σε αυτοδίκαιη αργία μόνο την περίπτωση που ο υπάλληλος απολύεται με τον όρο της καταβολής εγγύησης.

2. Η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης ως λόγος θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία

Οι ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 109 ΥΚ απαριθμούν εξαντλητικά τις πειθαρχικές ποινές που μπορεί να επιβληθούν στον πειθαρχικά διωκόμενο υπάλληλο.

Η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης (άρθρο 109 παρ. 1 περ. (η) ΥΚ, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 39 παρ. 4 ν.4795/2021) δύναται να επιβληθεί στα κάτωθι παραπτώματα:

---

⁸³ Άρθρο 283 ΚΠΔ: «1. Περιοριστικοί όροι είναι ιδίως η παροχή εγγύησης, η υποχρέωση του κατηγορουμένου να εμφανίζεται κατά διαστήματα στον ανακριτή ή σε άλλη αρχή στην Ελλάδα ή σε ελληνική προξενική αρχή στο εξωτερικό, η απαγόρευση να μεταβαίνει ή να διαμένει σε ορισμένο τόπο ή στο εξωτερικό και η απαγόρευση να συναναστρέφεται ή να συναντάται με ορισμένα πρόσωπα. Σε περίπτωση επιβολής του περιοριστικού όρου της εμφάνισης σε ελληνική προξενική αρχή, η τελευταία υποχρεούται να εκτελεί τις σχετικές παραγγελίες των δικαστικών αρχών. Για τους ανηλίκους (...) Σε περίπτωση παραβίασης των όρων αυτών είναι δυνατή η αντικατάστασή τους με το μέτρο της περ. ιβ' της παρ. 1 του άρθρου 122 ΠΚ. Για τους κατηγορουμένους που εμφανίζουν ψυχική ή διανοητική διαταραχή ως περιοριστικός όρος είναι δυνατόν να διατάσσεται ένα από τα μέτρα της παρ. 3 του άρθρου 69Α ΠΚ. 2. Περιοριστικοί όροι μπορεί να επιβληθούν αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου για κακούργημα ή πλημμέλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών».

⁸⁴ Κοινός σκοπός των περιοριστικών όρων αποτελεί κατ' άρθρο 282 παρ. 2 του ΚΠΔ, η αποτροπή του κινδύνου τέλεσης νέων εγκλημάτων και η εξασφάλιση ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης

- 1) της παράβασης της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 107 του ΥΚ (πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται άρνηση αναγνώρισης του Συντάγματος ή έλλειψη αφοσίωσης στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία)
- 2) της παράβασης της περίπτωσης (λδ) της παρ. 1 του άρθρου του 107 ΥΚ⁸⁵ (οποιαδήποτε πράξη κατά της γενετήσιας ελευθερίας, καθώς και ειδικότερα η προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας άλλου προσώπου ή και οποιαδήποτε πράξη οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, εντός και εκτός υπηρεσίας. Επιβαρυντική περίπτωση αποτελεί η τέλεση των πράξεων αυτών σε βάρος ανηλίκων ή και η τέλεση των πράξεων αυτών από υπαλλήλους κατά κατάχρηση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων)
- 3) της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς νόμους
- 4) της απόκτησης οικονομικού οφέλους ή ανταλλάγματος προς όφελος του ιδίου του υπαλλήλου ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών
- 5) της χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπούς ή ανάξιας για υπάλληλο διαγωγής εντός ή εκτός υπηρεσίας
- 6) της παράβασης της υποχρέωσης εχεμύθειας
- 7) της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων πάνω από είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες συνεχώς ή πάνω από τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες σε διάστημα ενός (1) έτους ή πάνω από πενήντα (50) εργάσιμες ημέρες εντός μίας τριετίας
- 8) της εξαιρετικώς σοβαρής απείθειας
- 9) της άμεσης ή μέσω τρίτου προσώπου συμμετοχής σε δημοπρασία την οποία διενεργεί επιτροπή μέλος της οποίας είναι ο υπάλληλος ή όταν η επιτροπή αυτή υπάγεται στην αρχή στην οποία ο υπάλληλος υπηρετεί
- 10) της εμμονής σε άρνηση προσέλευσης για εξέταση από υγειονομική επιτροπή.

---

⁸⁵ Το πειθαρχικό παράπτωμα της περίπτωσης (λδ) της παρ. 1 του άρθρου 107 προστέθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 39 του ν.4795/2021

Περαιτέρω, η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί στον υπάλληλο για οποιοδήποτε παράπτωμα, εφόσον κατά την προηγούμενη της διάπραξής του διετία του είχαν επιβληθεί τρεις (3) τουλάχιστον πειθαρχικές ποινές ανώτερες του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός ή κατά το προηγούμενο της διάπραξής του έτος είχε τιμωρηθεί για το ίδιο παράπτωμα με ποινή ανώτερη του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός.

3. Η άσκηση ποινικής δίωξης ως λόγος θέσης σε αυτοδίκαιη αργία

Η άσκηση ποινικής δίωξης για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής σε βάρος υπαλλήλου συνεπάγεται τη θέση αυτού σε αυτοδίκαιη αργία.

Σε αντίθεση με τις δύο άλλες περιπτώσεις αυτοδίκαιης αργίας, η περ. γ' αποτελεί και τη μόνη περίπτωση που ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία με την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του, πριν δηλαδή την έκδοση καταδικαστικής ποινικής απόφασης σε βάρος του ή την έκδοση απόφασης πειθαρχικού συμβουλίου.

Ο λόγος αυτός θέσης σε αυτοδίκαιη αργία εισήχθη με τις διατάξεις του άρθρου 69 του ν.4310/2014. Καταργήθηκε με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν.4325/2015, καταγράφεται όμως με τον ίδιο νόμο, συγκεκριμένα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 3 παρ. 2, ως λόγος αυτοδίκαιης αργίας. Αν και με την αιτιολογική έκθεση του ν.4325/2015 επισημαίνεται ότι στόχος είναι η επαναφορά του προΐσχύοντος του 2012 νομικού καθεστώτος, η ως άνω διάταξη μεταφέρθηκε επί της ουσίας στις νέες ρυθμίσεις του ν.4325/2015, προφανώς λόγω της ιδιαίτερης απαξίας των ανωτέρω εγκλημάτων που κατά τον νομοθέτη δεν συνάδουν με την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου.

B. Διαδικασία επιβολής της αυτοδίκαιης αργίας

Εφόσον συντρέξει ένας από τους λόγους θέσης σε αργία, η διοίκηση προβαίνει υποχρεωτικά σε έκδοση της σχετικής διαπιστωτικής πράξης⁸⁶. Η διοίκηση θέτει τον υπάλληλο σε αυτοδίκαιη αργία χωρίς να καταλείπεται σε αυτήν διακριτική ευχέρεια ως προς τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία⁸⁷. Συνεπώς, ενεργεί κατά δεσμία αρμοδιότητα επί αντικειμενικών δεδομένων⁸⁸ προβαίνοντας στη διαπίστωση της συνδρομής αντικειμενικών προϋποθέσεων χωρίς την παρεμβολή ουσιαστικής κρίσης διοικητικού οργάνου⁸⁹. Δεν καταλείπεται επομένως, έδαφος εφαρμογής του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης του υπαλλήλου, κατ' άρθρο 20 παρ. 2 του Συντ. και του άρθρου 6 του ΚΔΔιαδ, στην περίπτωση της αυτοδίκαιης αργίας, κατά την οποία η προηγούμενη ακρόαση δεν μπορεί να επιδράσει στη διαμόρφωση της κρίσης της Διοίκησης⁹⁰.

Αν και η περιέλευση του υπαλλήλου σε αργία επέρχεται αυτοδικαίως, εντούτοις επιβάλλεται, στα πλαίσια της εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας, να εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη, η οποία, εξαιτίας του δυσμενούς αποτελέσματός της για τον υπάλληλο, είναι εκτελεστή διοικητική πράξη⁹¹. Με την διαπιστωτική αυτή πράξη βεβαιώνεται η ύπαρξη νόμιμης αιτίας για τη

---

⁸⁶ Ν.Πανταζής /Στ.Χριστοφορίδου σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ. 697, Α.Ι. Τάχος-Ι.Λ.Συμεωνίδης, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, ό.π., σελ. 1155

⁸⁷ ΣτΕ 1860/1997, Π.Λαζαράτος, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, σελ.587

⁸⁸ Ν.Νικολάκης, Άρθρο 6 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 130, ΣτΕ 1859-62/1997, ΔΕΦΑΘ 1751/2013

⁸⁹ ΝΣΚ 44/2021, ΝΣΚ 149/2020, ΝΣΚ 239/2017, ΝΣΚ 8/2017

⁹⁰ ΟΛΣτΕ 4447/2012, ΣτΕ 1191/2016, 1104/2006, 1902/2005, 4027/2004, 2612/2003, ΔΕΦΑΘ 164/2015

⁹¹ Α.Ι. Τάχος-Ι.Λ.Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1155, ΝΣΚ 109/2009

θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία και διαπιστώνεται η ήδη συντελεσθείσα μεταβολή στην υπηρεσιακή του κατάσταση⁹².

Αρμόδιο όργανο για την έκδοση της διαπιστωτικής πράξης θέσης σε αργία ή επανόδου του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα είναι το αρμόδιο για διορισμό όργανο.

Από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης ή τη χρονολογία έκδοσης του εντάλματος προσωρινής κράτησης ο υπάλληλος τελεί σε αυτοδίκαιη αργία και για όσο χρόνο συντρέχει ο νόμιμος λόγος θέσης του σε αργία.

Αν ο λόγος αυτός εκλείπει, ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στην ενεργό υπηρεσία. Η δε διοικητική διαπιστωτική πράξη ανατρέχει στον χρόνο επέλευσης του νόμιμου λόγου θέσης σε αργία.

Στην περίπτωση της επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης, η έναρξη της αργίας συντελείται από την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 140 του ΥΚ⁹³. Ως εκ τούτου, η σχετική εκδοθείσα διαπιστωτική πράξη δεν μπορεί να αναφέρει ως χρόνο έναρξης της αργίας χρόνο προγενέστερο της κοινοποίησης στον υπάλληλο της πειθαρχικής απόφασης.

Η λήξη της αργίας επέρχεται την τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή την ημέρα δημοσίευσης της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, στην περίπτωση που ασκήθηκε προσφυγή.

Από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία εξαφανίζεται η προσβληθείσα με την προσφυγή απόφαση οριστικής παύσης, ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του. Με άλλα λόγια, με την απόφαση αυτή του Συμβουλίου της Επικρατείας αίρεται εκ του νόμου το καθεστώς αργίας στο οποίο τελούσε ο υπάλληλος με την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης, δίχως να απαιτείται

---

⁹² ΕΛΣυν 1254/2016, 2794/2011, 997/2011, 51/2010 Αποφάσεις Ι Τμήματος

⁹³ Άρθρο 140 παρ. 4 ΥΚ: «Η πειθαρχική απόφαση κοινοποιείται σε αντίγραφο με τη φροντίδα της υπηρεσίας στον υπάλληλο και γνωστοποιείται στα όργανα που δικαιούνται να ασκήσουν ένσταση, με ταυτόχρονη ενημέρωση του πειθαρχικού οργάνου που εξέδωσε την απόφαση.»

η έκδοση προηγούμενης διοικητικής πράξης, με την οποία θα διαπιστώνεται η λήξη της αργίας και η επακόλουθη υποχρέωση επανόδου του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα⁹⁴. Στην περίπτωση αυτή, ο υπάλληλος υποχρεούται να εμφανιστεί στην υπηρεσία του μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας προκειμένου να αναλάβει υπηρεσία ή να αιτηθεί την επάνοδό του στην υπηρεσία. Άλλως, και με δεδομένο ότι η διοίκηση δεν υπέχει υποχρέωση προς έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξης, ο υπάλληλος θεωρείται υπαίτιος διάπραξης του πειθαρχικού παραπτώματος της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του (άρθρο 107 παρ. 1 περ. ι' ΥΚ)⁹⁵.

1. Ως προς την αναδρομική ισχύ του μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας

Ζήτημα γεννάται ως προς την ισχύ της πράξης της αυτοδίκαιης αργίας, η οποία στην περίπτωση καταδικαστικής ποινικής απόφασης ή εντάλματος προσωρινής κράτησης ανατρέχει στην ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ή του εντάλματος, οπότε και θεωρείται ότι αυτοδικαίως ο υπάλληλος υπεισέρχεται σε κατάσταση αργίας. Μια τέτοια όμως αναδρομική επιβολή του μέτρου της αργίας, ήτοι σε χρόνο που ο υπάλληλος εκτελούσε ήδη τα υπηρεσιακά του καθήκοντα, έρχεται σε αντίθεση με τη φύση του μέτρου της αργίας ως προσωρινού διοικητικού μέτρου που αποσκοπεί στην πραγματική απομάκρυνση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του χάριν της προστασίας του κύρους και της αξιοπιστίας της υπηρεσίας και της ομαλής διεξαγωγής της σχετικής ελεγκτικής διαδικασίας⁹⁶.

Όπως έχει υποστηριχθεί⁹⁷, η ισχύς της πράξης της αυτοδίκαιης αργίας δεν μπορεί να ανατρέχει σε χρόνο προηγούμενο της έκδοσης της πράξης, καθόσον

---

⁹⁴ ΣτΕ 3732/2011

⁹⁵ ΣτΕ 3732/2011, 2318/1994

⁹⁶ ΣτΕ Ολομ 1900/2014, ΣτΕ 2163/2004, 1480/1997, 1999/1997, 1859/1997

⁹⁷ Μειοψηφούσα άποψη στην αρ. 1254/2016 απόφαση Ι Τμήματος ΕλΣυν

η αναδρομική επιβολή των αποτελεσμάτων της αργίας δεν δικαιολογείται από τη φύση της, ως προσωρινού διοικητικού μέτρου που στόχο έχει την πραγματική απομάκρυνση του υπαλλήλου από την άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων για τη διαφύλαξη του κύρους και της ομαλής λειτουργίας της υπηρεσίας. Η αναδρομική επιβολή της αργίας στερείται αντικειμένου και το μόνο αποτέλεσμα που επιφέρει είναι η περικοπή των αποδοχών του υπαλλήλου. Επιπλέον, κατά την άποψη αυτή, η περικοπή των αποδοχών του υπαλλήλου που συνδέεται με τη μη άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων, αν και δεν αποτελεί πειθαρχική ποινή, ωστόσο με την αναδρομική επιβολή των αποτελεσμάτων της αργίας αποκτά κυρωτικό χαρακτήρα. Επίσης, υποστηρίζεται με την ίδια άποψη ότι η αυτοδικαίως επερχόμενη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία έχει την έννοια ότι δεν απαιτείται για την επιβολή αυτής η συνδρομή πρόσθετων ουσιαστικών ή διαδικαστικών προϋποθέσεων, όπως η γνώμη του πειθαρχικού συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Δυνητική αργία

Ι. Προϋποθέσεις και διαδικασία επιβολής του μέτρου της δυνητικής αργίας

Α. Προϋποθέσεις επιβολής της δυνητικής αργίας

Η δυνητική αργία αποτελεί ένα εξαιρετικό διοικητικό μέτρο δυσμενούς χαρακτήρα που αποσκοπεί στην προστασία της υπηρεσίας, παράλληλα όμως λειτουργεί προστατευτικά και για τον υπάλληλο σε βάρος του οποίου εφαρμόζεται το μέτρο αυτό⁹⁸. Η προστασία της υπηρεσίας έγκειται στην αποτροπή κλονισμού της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την εν γένει λειτουργία αυτής. Η ακολουθούμενη διαδικασία επιβολής του μέτρου της δυνητικής αργίας και κυρίως η πρόβλεψη της προηγούμενης ακρόασης του υπαλλήλου προστατεύουν τον τελευταίο από μια αδικαιολόγητη και μη νόμιμη απομάκρυνσή του από την άσκηση και εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του.

Η επιβολή της δυνητικής αργίας εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου διοικητικού οργάνου, το οποίο δύναται να επιλέξει μεταξύ της θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία και της μη θέσης αυτού.

Οι διατάξεις του άρθρου 104 ΥΚ, όπως αυτές αντικαταστάθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 2 του ν.4325/2015, ορίζουν τους λόγους θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία.

Η επιβολή του μέτρου της δυνητικής αργίας προϋποθέτει τη συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος. Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος περιλαμβάνει τόσο το υπηρεσιακό συμφέρον όσο και το προσωπικό συμφέρον

---

⁹⁸ Ν.Πανταζής /Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π, σελ. 706

του υπαλλήλου. Συνεπώς, απαιτείται στάθμιση του συμφέροντος της υπηρεσίας και της προστασίας της προσωπικότητας του υπαλλήλου.

Υπό την αρχική μορφή του άρθρου 104 ΥΚ ως βασικές προϋποθέσεις της δυνητικής αργίας ορίζονταν λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακοί λόγοι, οι οποίοι συνέτρεχαν διαζευκτικά ή αθροιστικά. Η αναφορά των προϋποθέσεων αυτών καθίστατο περιττή, καθόσον τα απαριθμούμενα εν συνεχεία του άρθρου - υπό την αρχική του μορφή - πραγματικά και νομικά γεγονότα αποτελούσαν εξ ορισμού τους λόγους δυνητικής αργίας⁹⁹.

Οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος περιγράφονται εξαντλητικά¹⁰⁰ στις ισχύουσες διατάξεις και συνδέονται με τις περιπτώσεις α' - γ' της παρ. 1 του ισχύοντος άρθρου 104 ΥΚ.

Δυνητική αργία επιβάλλεται όταν συντρέχουν οι κάτωθι λόγοι είτε σωρευτικά είτε διαζευκτικά¹⁰¹:

α) έχει ασκηθεί κατά του υπαλλήλου ποινική δίωξη για αδίκημα το οποίο μπορεί να επισύρει την έκπτωση του από την υπηρεσία. Για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος απαιτείται η παραπομπή του υπαλλήλου στο ακροατήριο για το αδίκημα αυτό, προκειμένου να δύναται να τεθεί σε αργία.

β) έχει ασκηθεί κατά του υπαλλήλου πειθαρχική δίωξη για παράπτωμα, το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης

γ) υφίστανται αποχρώσεις ενδείξεις για έκνομη διαχείριση, οι οποίες στηρίζονται σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή.

1.Η άσκηση ποινικής δίωξης

Η άσκηση της ποινικής δίωξης (άρθρο 43 ΚΠΔ) σε βάρος του υπαλλήλου για αδίκημα, το οποίο μπορεί να επισύρει την έκπτωσή του από την

---

⁹⁹ Α.Ι. Τάχος – Ι.Α.Συμεωνίδης, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, ό.π., σελ. 1164

¹⁰⁰ Ν.Πανταζής/Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο ό.π., σελ. 706

¹⁰¹ Ν.Πανταζής/Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 708

υπηρεσία, δύναται να θέσει αυτόν σε δυνητική αργία. Δεν αρκεί η οποιαδήποτε άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του υπαλλήλου, αλλά απαιτείται άσκηση ποινικής δίωξης για τις απαριθμούμενες στο άρθρο 149 ΥΚ περιπτώσεις.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 149 ΥΚ, επέρχεται αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου, εφόσον με αμετάκλητη δικαστική απόφαση ο υπάλληλος καταδικάστηκε σε ποινή τουλάχιστον πρόσκαιρης κάθειρξης ή σε οποιαδήποτε ποινή για πλημμέλημα από τα αναφερόμενα στην περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8 ΥΚ¹⁰². Επίσης, εφόσον καταδικάστηκε σε οποιαδήποτε ποινή για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής ή σε οποιαδήποτε ποινή για λιποταξία ή επιβλήθηκε σε αυτόν στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Ο εισαγγελέας κινεί την ποινική δίωξη είτε με την παραγγελία για διενέργεια ανάκρισης, είτε με την εισαγωγή της υπόθεσης με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο ή υποβάλλοντας αίτηση για την έκδοση ποινικής διαταγής (άρθρα 27 και 43 ΚΠΔ).

Όσον αφορά δε ειδικότερα στο αδίκημα της παράβασης καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ¹⁰³) μπορεί να τίθεται σε αργία ο υπάλληλος, εφόσον παραπέμφθηκε στο ακροατήριο για το αδίκημα αυτό (άρθρα 245 παρ. 1^α, 308 παρ. 3, 313, 314, 315 παρ.3 ΚΠΔ).

---

¹⁰² Άρθρο 8 ν. 3528/2007: «1. Δεν διορίζονται υπάλληλοι: α) Όσοι καταδικάστηκαν για κακούργημα και σε οποιαδήποτε ποινή για κλοπή, υπεξαίρεση (κοινή και στην υπηρεσία), απάτη, εκβίαση, πλαστογραφία, απιστία δικηγόρου, δωροδοκία, καταπίεση, απιστία περί την υπηρεσία, παράβαση καθήκοντος, καθ' υποτροπή συκοφαντική δυσφήμιση, καθώς και για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής»

¹⁰³ Άρθρο 259 ΠΚ: «Υπάλληλος που με πρόθεση παραβαίνει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο όφελος ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή, αν η πράξη αυτή δεν τιμωρείται με άλλη ποινική διάταξη.

1.1. Η έκπτωση του υπαλλήλου

Ένας από τους λόγους λύσης της υπαλληλικής σχέσης¹⁰⁴ είναι και η έκπτωση του υπαλλήλου. Στην περίπτωση της έκπτωσης, η υπαλληλική σχέση λύεται αυτοδικαίως από την ημέρα δημοσίευσης της ποινικής καταδικαστικής απόφασης, αν κατά αυτής δεν επιτρέπεται η άσκηση ενδίκων μέσων ή από τη χρονολογία, κατά την οποία η καταδικαστική απόφαση κατέστη αμετάκλητη.

Για την επέλευση του εννόμου αποτελέσματος της έκπτωσης, η υπηρεσία του υπαλλήλου υποχρεούται σε έκδοση διαπιστωτικής πράξης λύσης της υπαλληλικής σχέσης με αναδρομική ισχύ από την ημέρα δημοσίευσης της αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης. Εφόσον συντρέξει η αντικειμενική προϋπόθεση της έκδοσης αμετάκλητης ποινικής καταδικαστικής απόφασης, δεν επαφίεται στην υπηρεσία του υπαλλήλου διακριτική ευχέρεια περί έκδοσης ή μη διαπιστωτικής πράξης λύσης της υπαλληλικής σχέσης. Η έκπτωση δεν συναρτάται με συγκεκριμένη υπαίτια ή μη πράξη ή συμπεριφορά. Το αρμόδιο όργανο εκδίδει τη διαπιστωτική πράξη, κατά δεσμία αρμοδιότητα, χωρίς να προηγείται απόφαση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου¹⁰⁵. Η σχετική διαπιστωτική πράξη είναι εκτελεστή διοικητική πράξη, καθόσον έχει αυτοτελείς νομικές συνέπειες¹⁰⁶.

Με τη διαπιστωτική πράξη, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, διαπιστώνεται η επελθούσα έκπτωση και η ήδη συντελεσθείσα λύση της υπαλληλικής σχέσης.

---

¹⁰⁴ Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 147 ΥΚ: «Η υπαλληλική σχέση λύεται με το θάνατο, την αποδοχή της παραίτησης, την έκπτωση και την απόλυση του υπαλλήλου», περαιτέρω δε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 156 ΥΚ «1. Η υπαλληλική σχέση λύεται με απόφαση του οικείου Υπουργού ή του μονομελούς οργάνου διοίκησης του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και, αν δεν υπάρχει, του προέδρου του συλλογικού οργάνου διοίκησης των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Εκτός από τις περιπτώσεις αυτοδίκαιης λύσης, η υπαλληλική σχέση λύεται με την κοινοποίηση της απόφασης στον ενδιαφερόμενο. Αν η απόφαση αυτή δεν κοινοποιηθεί μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τη δημοσίευσή της, η υπαλληλική σχέση λύεται αυτοδικαίως από την πάροδο του εικοσαήμερου»

¹⁰⁵ ΣτΕ 2985/2014, , 1502/2011, 1040/2010, 1536/2007, 588/2003, 2223/2003

¹⁰⁶ ΣτΕ 1889/2001

Η αυτοδίκαιη έκπτωση αποτελεί δυσμενής φύσεως διοικητικό μέτρο και ουχί πειθαρχική ποινή¹⁰⁷. Η έκπτωση, ως διοικητικό μέτρο, θεσπίζεται για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος με σκοπό τη διαφύλαξη της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας.

Έχει κριθεί ότι η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου, καίτοι συνεπάγεται απόλυση, χωρίς να μεσολαβήσει προηγούμενη ουσιαστική κρίση πάγια συγκροτημένου υπηρεσιακού συμβουλίου, δεν αντίκειται στις περί προστασίας της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων συνταγματικές διατάξεις¹⁰⁸. Τούτο, διότι το άρθρο 103 παρ. 4 Συντ. επιτρέπει την απόλυση του υπαλλήλου με δικαστική απόφαση, η οποία αποτελεί το αντικειμενικό δεδομένο του κρίσιμου όρου της έκπτωσης¹⁰⁹. Προσέτι, έχει κριθεί ότι δεν αντίκειται στις συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας¹¹⁰.

Η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου λόγω αμετάκλητης ποινικής καταδίκης είναι ανεξάρτητη από την τυχόν κίνηση σε βάρος του υπαλλήλου της σχετικής πειθαρχικής διαδικασίας και την έκβαση της πειθαρχικής δίκης για την ίδια ή τις ίδιες πράξεις.

Επίσης, δεν ασκεί επιρροή στο κύρος της διαπιστωτικής πράξης έκπτωσης του υπαλλήλου η τυχόν αποφασισθείσα από το ποινικό δικαστήριο αναστολή εκτέλεσης της ποινής. Οι διατάξεις του ΥΚ ρυθμίζουν ειδικότερα και αυστηρότερα την αμετάκλητη ποινική καταδίκη του υπαλλήλου. Εφόσον συντρέξει η αντικειμενική προϋπόθεση της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για την τέλεση κάποιου εκ των αναφερομένων στο άρθρο 8 παρ. 1 α' ΥΚ ποινικών αδικημάτων, η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου διαπιστώνεται υποχρεωτικά, δίχως να ασκεί επιρροή ο τρόπος εκτέλεσης της ποινής και η

---

¹⁰⁷ Κ. Κατσανέβας σε Στ.Κτιστάκη, Β. Κονδύλη, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 1394, ΔΕΦΠατρών 506/2015, ΣτΕ 3262/2012

¹⁰⁸ ΣτΕ 1911/2006, 1679/2009, 1680/2009, ΣτΕ 2857/1985 Ολομ.

¹⁰⁹ ΔΕΦΠατρών 30/2017

¹¹⁰ ΣτΕ 1681/2009, 27/2008

τυχόν αποφασισθείσα από το ποινικό δικαστήριο αναστολή εκτέλεσης αυτής¹¹¹ βάσει των αντίστοιχων διατάξεων του Ποινικού Κώδικα¹¹². Όπως έχει κριθεί¹¹³, η αυτοδίκαιη έκπτωση δεν αποτελεί παρεπόμενη ποινή ή συνέπεια του ΠΚ.

Ειδικότερα, στο άρθρο 102 παρ. 2 ΠΚ προβλέπεται ότι, αν η αναστολή εκτέλεσης της ποινής δεν ανακληθεί και δεν αρθεί, τότε η ποινή που είχε ανασταλεί θεωρείται σαν να μην είχε επιβληθεί. Προσέτι, στο άρθρο 104 παρ. 2 ΠΚ ορίζεται ότι οι παρεπόμενες της κύριας ποινές¹¹⁴ αναστέλλονται και εξαλείφονται μαζί με την κύρια ποινή. Η ίδια ρύθμιση προβλεπόταν και στις προισχύουσες διατάξεις του ΠΚ. Το ποινικό δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη μη αναστολή στην περίπτωση αποστέρησης θέσεων και αξιωμάτων κατά το άρθρο 60 ΠΚ¹¹⁵.

Ωστόσο, η διάταξη του άρθρου 102 παρ. 2 ΠΚ, όπως γίνεται δεκτό, αναφέρεται αποκλειστικώς στην εκτέλεση της ποινής και δεν υπερισχύει της ειδικής και αυτόνομης πρόβλεψης του άρθρου 149 ΥΚ, βάσει της οποίας μόνη η αμετάκλητη καταδίκη αρκεί για την αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου, ανεξαρτήτως της τυχόν χορηγηθείσας αναστολής¹¹⁶.

---

¹¹¹ ΣτΕ 3890/2013, 1911/2006, 1678-1681/2009, 2903/2007, 3300/2004, ΝΣΚ Ολ. 264/2000, ΔΕΦΑθηνών 3399/2013 ΣτΕ 197/1966, 326/2011, 4684/2013, 2985, 3286/2014

¹¹² Στο Γενικό Μέρος του Ποινικού Κώδικα (ν.4619/2019), στα άρθρα 99 και επόμενα, καθιερώνεται η υπό όρον αναστολή εκτέλεσης της ποινής για ορισμένο χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τα τρία (3) έτη υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις που ορίζονται στα άρθρα 99 και 100. Στο άρθρο 101 ΠΚ προβλέπονται οι περιπτώσεις ανάκλησης της χορηγηθείσας αναστολής, ενώ στο άρθρο 102 παρ. 1 προβλέπεται η άρση της αναστολής αν ο ήδη καταδικασθείς καταδικαστεί εκ νέου αμετακλήτως για έγκλημα που τελέστηκε κατά τη διάρκεια της αναστολής

¹¹³ ΔΕΦΑΘ 2143/2002

¹¹⁴ Άρθρο 59 ΠΚ (Γενικό Μέρος): Παρεπόμενες ποινές είναι: α) η αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων, β) η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, γ) η αφαίρεση άδειας οδήγησης ή εκμετάλλευσης μεταφορικού μέσου, δ) η δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης και ε) η δήμευση.

¹¹⁵ Άρθρο 60 ΠΚ (Γενικό Μέρος/Παρεπόμενες ποινές) με τίτλο «Αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων»: «1. Αν ο υπαίτιος καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει αποστέρηση της δημόσιας θέσης ή του δημόσιου ή αυτοδιοικητικού αξιώματος που κατέχει, εφόσον η πράξη του συνιστά βαριά παράβαση των καθηκόντων του. 2. Η αποστέρηση επέρχεται μόλις η απόφαση γίνει αμετάκλητη».

¹¹⁶ ΝΣΚ 348/2008

Έχει, όμως, κριθεί ότι σε περίπτωση επιτυχούς παρέλευσης του χρόνου αναστολής εκτέλεσης της ποινής για αδίκημα, που συνεπάγεται την αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου, η διοίκηση κωλύεται να εκδώσει διαπιστωτική πράξη αυτοδίκαιης λύσης της υπαλληλικής του σχέσης λόγω ποινικής καταδίκης, διότι η καταδίκη αυτή δεν υφίσταται πλέον κατά τη διάταξη του άρθρου 104 παρ. 2 ΠΚ¹¹⁷.

Η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου επιβάλλεται από τα διοικητικά όργανα με σκοπό τη διαφύλαξη της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας. Δεν συνιστά ποινή του ποινικού δικαίου (ποινή *stricto sensu*), που επιβάλλεται από τα ποινικά δικαστήρια υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της ποινικής διαδικασίας και με σκοπό τη γενικότερη νομική και κοινωνικοηθική αποδοκιμασία των πράξεων του δράστη.

Κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από τη χρονολογία κατά την οποία η ποινική καταδικαστική απόφαση κατέστη αμετάκλητη μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της σχετικής διαπιστωτικής πράξης, ο υπάλληλος δεν έχει νόμιμη αξίωση για την καταβολή αποδοχών¹¹⁸. Οι αποδοχές που τυχόν καταβλήθηκαν στον υπάλληλο, θεωρούνται ως αχρεωστήτως καταβληθείσες και αναζητούνται με την έκδοση σε βάρος του καταλογιστικής πράξης¹¹⁹.

Το ζήτημα της έκπτωσης του δημοσίου υπαλλήλου ρυθμίζεται διαχρονικώς κατά τον ίδιο τρόπο σε όλες τις προϊσχύουσες διατάξεις του ΥΚ. Το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 149 του ισχύοντος ΥΚ είναι ταυτοσήμου περιεχομένου (πέραν της καταδίκης σε οποιαδήποτε ποινή για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής που προστέθηκε με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 69 του ν.4310/2014) με τις αντίστοιχες

---

¹¹⁷ Α.Τσιρωνάς, Η επιρροή της αναστολής εκτέλεσης της ποινής στην αυτοδίκαιη έκπτωση υπαλλήλου λόγω ποινικής καταδίκης (Παρατηρήσεις στην αρ.ΣτΕ 3890/2013 Τμήμα Γ'), Διδικ 5/2014, σελ. 1272-1277

¹¹⁸ ΕλΣυν Τμήμα Ι Απόφαση 460/2016

¹¹⁹ ΕλΣυν Ολ. 1680/2009 και 1980/2013

διατάξεις του άρθρου 177 του ν.1811/1951, του άρθρου 249 π.δ. 611/1977 και του άρθρου 150 του ν.2683/1999.

1.2 Η άσκηση ποινικής δίωξης για συμμετοχή σε αδίκημα δυνάμενου να επισύρει την έκπτωση ενεργοποιεί τις διατάξεις της δυνητικής αργίας;

Εξ αφορμής της απόφασης ΣτΕ 383/2016 (Τμήμα Γ')¹²⁰, που έκρινε επί του ζητήματος εάν η έκπτωση του άρθρου 149 ΥΚ καταλαμβάνει και την περίπτωση της αμετάκλητης καταδίκης υπαλλήλου για απλή συνέργεια στο έγκλημα της παράβασης καθήκοντος (πλημμέλημα εκ των αναφερομένων στο άρθρο 8 παρ. 1 α' ΥΚ), γεννάται κατ' επέκταση το ερώτημα αν η άσκηση ποινικής δίωξης για οποιαδήποτε μορφή συμμετοχής του υπαλλήλου σε έγκλημα, ενεργοποιεί τη διάταξη της δυνητικής αργίας.

Στις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (ν.4619/2019) διακρίνονται οι εξής μορφές συμμετοχής στο έγκλημα: η συναυτουργία (άρ. 45 ΠΚ), η ηθική αυτουργία (αρ. 46 παρ. 1 ΠΚ), η απλή συνέργεια (αρ. 47 εδάφ. α ΠΚ) και η άμεση συνέργεια (άρ. 47 εδάφ. β ΠΚ)¹²¹.

---

¹²⁰ «(...) κατά την κρατήσασα στο Τμήμα γνώμη, η προβλεπόμενη, στο άρθρο 149 του ισχύοντος, εν προκειμένω, Υπαλληλικού Κώδικα, αυτοδίκαιη έκπτωση πολιτικού υπαλλήλου λόγω αμετάκλητης καταδίκης σε ένα από τα περιοριστικώς μνημονευόμενα ως άνω αδικήματα της περ. α) του άρθρου 8 του ίδιου Κώδικα (μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η παράβαση καθήκοντος) δεν περιορίζεται στον φυσικό αυτουργό, αλλά καταλαμβάνει και τον συμμετοχο, ανεξαρτήτως της μορφής συμμετοχής του (συναυτουργία, ηθική αυτουργία, συνέργεια, διακρινόμενη σε άμεση και απλή, βλ. άρθρα 45, 46 παρ. 1 και 47 Π.Κ.) στο διαπραχθέν αδίκημα. Τούτο συνάγεται όχι μόνο από τη γραμματική διατύπωση της διάταξης, η οποία δεν διακρίνει, καταλαμβάνοντας συνεπώς όλες τις προβλεπόμενες στον Ποινικό Κώδικα μορφές συμμετοχής, αλλά και από το γεγονός ότι ο συμμετοχος καταδικάζεται για την αυτή αξιόποινη πράξη, ενώ, περαιτέρω, δεν ασκεί επιρροή η τυχόν επιβολή ελαττωμένης ποινής. Συνεπώς, η αμετάκλητη καταδίκη πολιτικού υπαλλήλου για απλή συνέργεια σε παράβαση καθήκοντος επιφέρει την αυτοδίκαιη έκπτωσή του από την υπηρεσία».

¹²¹ Το άρθρο 45 ΠΚ ορίζει ότι: «Αν δύο ή περισσότεροι πραγμάτωσαν από κοινού, εν όλω ή εν μέρει, τα στοιχεία της περιγραφόμενης στον νόμο αξιόποινης πράξης, καθένας τους τιμωρείται ως αυτουργός». Στο άρθρο 46 παρ. 1 ΠΚ ορίζεται ότι: «Με την ποινή του αυτουργού τιμωρείται όποιος με πρόθεση προκάλεσε σε άλλον την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε». Το άρθρο 47 εδάφ. α' ορίζει ότι: «Όποιος, εκτός από την περίπτωση της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου, πρόσφερε με πρόθεση σε άλλον οποιαδήποτε συνδρομή πριν από την

Από τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης του αρ. 149 ΥΚ ως προϋπόθεση για την επέλευση του νομικού αποτελέσματος της έκπτωσης, για τα περιοριστικώς σε αυτή μνημονευόμενα πλημμελήματα, απαιτείται αποκλειστικά και μόνο η συνδρομή καταδίκης σε οποιαδήποτε ποινή.

Ειδικότερα, μόνη προϋπόθεση της έκπτωσης δημοσίου υπαλλήλου τάσσεται η ύπαρξη αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου, η οποία είτε επιβάλλει στον υπάλληλο ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης είτε οποιαδήποτε ποινή για πλημμέλημα εκ των αναφερομένων στο άρθρο 8 παρ. 1 περ. α' ΥΚ ή σε οποιαδήποτε ποινή για λιποταξία, για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και εάν του επιβληθεί στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Συνεπώς, εφόσον συντρέχει μία από τις προαναφερόμενες διαζευκτικώς οριζόμενες περιπτώσεις αμετάκλητης καταδίκης, διαπιστώνεται υποχρεωτικώς η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου. Δεδομένου ότι δεν αναφέρεται οποιαδήποτε άλλη διάκριση, συνάγεται ότι ο νομοθέτης θέλησε την επιβολή της έκπτωσης σε όλες τις μορφές εμφάνισης των πλημμελημάτων του άρθρου 8 παρ. 1 περ. α' ΥΚ¹²².

Σύμφωνα με την αρ.577/1991 γνωμοδότηση ΝΣΚ, υπό την ισχύ του ΥΚ του 1977, κρίθηκε ότι «Κατά την έννοια των προπαρατεθεισών διατάξεων του Υπαλληλ. Κώδικα η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου, λόγω αμετακλήτου καταδίκης σε ένα από τα περιοριστικώς μνημονευόμενα αδικήματα, δεν περιορίζεται στον φυσικό αυτουργό, αλλά καταλαμβάνει, προδήλως, και τον

τέλεση ή κατά την τέλεση της άδικης πράξης που διέπραξε, τιμωρείται με μειωμένη ποινή (άρθρο 83)», ενώ το εδάφ. β' του ίδιου άρθρου ορίζει ότι: «Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει την ποινή του αυτουργού, αν ο υπαίτιος προσφέρει άμεση συνδρομή κατά την τέλεση και στην εκτέλεση της πράξης, θέτοντας το αντικείμενο της προσβολής στη διάθεση του φυσικού αυτουργού». Το άρθρο 48, υπό τον τίτλο «Γενική διάταξη», ορίζει ότι: «Το αξιόποινο των συμμετόχων κατά τα άρθρα 46 και 47 είναι ανεξάρτητο από το αξιόποινο εκείνου που τέλεσε την πράξη».

¹²² Στον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα (ν.2960/2001) και στο άρθρο 159 αυτού προβλέπεται ρητώς η θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία όταν κατ'αυτού ασκηθεί ποινική δίωξη με την κατηγορία της λαθρεμπορίας, της συμμετοχής ή της συνέργειας σε αυτή κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

συμμέτοχο, ανεξαρτήτως της μορφής συμμετοχής του στο αδίκημα, αφού και ο συμμετέτοχος για την αυτή αξιόποινη πράξη καταδικάζεται».

Αντίλογος στην ανωτέρω άποψη διατυπώνεται στη μειοψηφήσασα γνώμη της απόφασης ΣτΕ 383/2016, με την οποία υποστηρίχθηκε ότι οι διατάξεις της αυτοδίκαιης έκπτωσης, λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα τους σε σχέση με τον συνταγματικά επιβαλλόμενο κανόνα της απόλυσης του υπαλλήλου, μετά από προηγούμενη ουσιαστική κρίση υπηρεσιακού συμβουλίου, είναι στενά ερμηνευτέες. Ως εκ τούτου, η αυτοδίκαιη έκπτωση του υπαλλήλου λόγω αμετάκλητης καταδίκης σε ένα από τα αδικήματα του άρθρου 8 παρ. 1 περ. α' ΥΚ καταλαμβάνει, πέραν του φυσικού αυτουργού και τον συμμετέτοχο, υπό την προϋπόθεση όμως, ότι ο υπάλληλος λόγω της μορφής συμμετοχής του στο αδίκημα (ηθικός αυτουργός, άμεσος συνεργός) τιμωρείται, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 46 ΠΚ, με την ποινή του αυτουργού. Ενώ ο απλός συνεργός, ο οποίος αντιμετωπίζει διαφορετική ποινική μεταχείριση και τιμωρείται με ελαττωμένη ποινή, βάσει των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 47 ΠΚ δεν καταλαμβάνεται από τις διατάξεις της αυτοδίκαιης έκπτωσης.

Λόγω δε της σπουδαιότητας του ζητήματος, το Τμήμα Γ' του ΣτΕ αποφάσισε την παραπομπή της υπόθεσης στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος και εκδόθηκε η αρ. 1528/2019 απόφαση ΣτΕ, χωρίς ωστόσο το ζήτημα να επιλυθεί οριστικώς, καθόσον απορρίφθηκαν οι κρινόμενες εφέσεις ως αλυσιτελείς, λόγω της εμφιλοχωρούσας λύσης της υπαλληλικής σχέσης της εφεσίβλητης υπαλλήλου.

Ορθότερη φαίνεται η άποψη ότι η αυτοδίκαιη έκπτωση καταλαμβάνει, εκτός από τον φυσικό αυτουργό, και τον συμμετέτοχο ανεξάρτητα από τη μορφή συμμετοχής του στο αδίκημα. Η απαξία των αδικημάτων, για τα οποία η αμετάκλητη καταδίκη συνεπάγεται την αυτοδίκαιη έκπτωση, δεν θα μπορούσε να απομειώνεται στις περιπτώσεις οποιωνδήποτε μορφών συνέργειας, με το σκεπτικό ότι η τέλεση των συγκεκριμένων πλημμελημάτων είναι ο όρος που ενεργοποιεί την ανάγκη προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, είτε η τέλεση

πραγματοποιήθηκε από τον υπάλληλο ως φυσικό αυτουργό είτε με τη συμμετοχή του στην πραγμάτωση αυτών. Ως εκ τούτου, η άσκηση ποινικής δίωξης για συμμετοχή σε αδίκημα που μπορεί να επισύρει την έκπτωση πρέπει να θεωρηθεί ότι ενεργοποιεί τις διατάξεις της δυνητικής αργίας.

2. Η άσκηση πειθαρχικής δίωξης

Η άσκηση πειθαρχικής δίωξης για παράπτωμα, το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης¹²³, δύναται να θέσει τον υπάλληλο σε δυνητική αργία.

Η έναρξη της πειθαρχικής δίωξης συντελείται (άρθρο 122 ΥΚ) είτε α) με την κλήση του υπαλλήλου σε απολογία από το μονομελές πειθαρχικό όργανο (άρθρο 134 ΥΚ) είτε β) με την παραπομπή του υπαλλήλου ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου (άρθρα 123 και 124 ΥΚ)¹²⁴.

Η κλήση σε απολογία αποτελεί ουσιώδη τύπο της πειθαρχικής διαδικασίας, η παράλειψη τήρησης του οποίου οδηγεί σε ακυρότητα της

---

¹²³ Άρθρο 109 παρ. 1 περ. (η) ν.3528/2007, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο δεύτερο του ν.4057/2012 και το άρθρο 4 του ν.4325/2015: «η) η ποινή της οριστικής παύσης, η οποία μπορεί να επιβληθεί μόνο για τα ακόλουθα παραπτώματα: της παράβασης του άρθρου 107 παράγραφος 1α του παρόντος, της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς νόμους, της απόκτησης οικονομικού οφέλους ή ανταλλάγματος προς όφελος του ιδίου του υπαλλήλου ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών, της χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπούς ή ανάξιας για υπάλληλο διαγωγής εντός ή εκτός υπηρεσίας, της παράβασης της υποχρέωσης εχεμύθειας, της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων πάνω από είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες συνεχώς ή πάνω από τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες σε διάστημα ενός (1) έτους ή πάνω από πενήντα (50) εντός μίας τριετίας, της εξαιρετικώς σοβαρής απείθειας, της άμεσης ή μέσω τρίτου προσώπου συμμετοχής σε δημοπρασία την οποία διενεργεί επιτροπή μέλος της οποίας είναι ο υπάλληλος ή όταν η επιτροπή αυτή υπάγεται στην αρχή στην οποία ο υπάλληλος υπηρετεί, της εμμονής σε άρνηση προσέλευσης για εξέταση από υγειονομική επιτροπή. Επίσης, η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί στον υπάλληλο για οποιοδήποτε παράπτωμα αν κατά την προηγούμενη της διάπραξης του διενεργήθηκε η διαδικασία της αποδοχής εντός (1) μηνός ή κατά το προηγούμενο της διάπραξης του έτος είχε τιμωρηθεί για το ίδιο παράπτωμα με ποινή ανώτερη του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός.»

¹²⁴ Σπηλιωτόπουλος Ε./Χρυσανθάκης Χ., Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, ό.π., σελ. 87

πειθαρχικής διαδικασίας¹²⁵. Ουσιώδες στοιχείο του παραπεμπτηρίου εγγράφου είναι η αναφορά των πραγματικών περιστατικών, τα οποία συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του παραπτώματος για το οποίο διώκεται ο υπάλληλος, ο προσδιορισμός αυτών κατά τόπο και χρόνο καθώς και η αναφορά των στοιχείων, βάσει των οποίων πιθανολογείται η ενοχή του παραπεμπόμενου υπαλλήλου. Η περιγραφή αυτή συνιστά ουσιώδες στοιχείο του παραπεμπτηρίου εγγράφου, η παράλειψη δε αυτής καθιστά άκυρο το παραπεμπτήριο έγγραφο και μη νόμιμη τη διαδικασία ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου¹²⁶.

Σύμφωνα με την απόφαση ΣτΕ 2609/2020 (Τμήμα Γ΄) «από τις διατάξεις του άρθρου 124 του Υπαλληλικού Κώδικα συνάγεται ότι στο παραπεμπτήριο έγγραφο πρέπει να μνημονεύονται τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος, για το οποίο διώκεται ο υπάλληλος και να προσδιορίζονται αυτά κατά τόπο και κατά χρόνο, καθώς και να αναφέρονται τα στοιχεία, από τα οποία πιθανολογείται η ενοχή του παραπεμπομένου, η περιγραφή δε αυτή αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του παραπεμπτηρίου εγγράφου, με συνέπεια η παράλειψή της να καθιστά αυτό άκυρο και μη νόμιμη την ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου διαδικασία».

Το ακριβές χρονικό σημείο της έναρξης της πειθαρχικής δίωξης επιφέρει σημαντικές μεταβολές και έννομες συνέπειες στην υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου, διότι συνδέεται με τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, την ύπαρξη πειθαρχικής του ευθύνης σε περίπτωση απώλειας της υπαλληλικής ιδιότητας (άρθρο 113 ΥΚ) καθώς και το δικαίωμα του για υποβολή αίτησης παραίτησης (άρθρο 148 παρ. 2 ΥΚ)¹²⁷.

Η κλήση σε απολογία και το παραπεμπτήριο έγγραφο κοινοποιούνται στον διωκόμενο υπάλληλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 138 ΥΚ. Η

---

¹²⁵ Ν. Πανταζής, Πειθαρχικό δίκαιο δημοσίων υπαλλήλων, ό.π., σελ.250 και 309

¹²⁶ Ν. Πανταζής, ό.π., σελ.255-265

¹²⁷ Ι.Λειβαδίτης, σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλη, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 1059

παράλειψη της κοινοποίησης ή η μη νομότυπη τήρησή της συνεπάγεται την ακυρότητα της πειθαρχικής διαδικασίας¹²⁸.

2.1 Η ποινή της οριστικής παύσης

Η ποινή της οριστικής παύσης αποτελεί την ανώτατη και βαρύτερη πειθαρχική ποινή, η οποία επιβάλλεται για σοβαρά και βαρέα πειθαρχικά παραπτώματα σύμφωνα με την κρίση του πειθαρχικού συμβουλίου και σε τελικό στάδιο, με την κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας κατ' άρθρο 103 παρ. 4 Συντ.¹²⁹. Η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης συνιστά λόγο λύσης της υπαλληλικής σχέσης (άρθρο 152 περ. α' ΥΚ).

Τα πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία δύναται να επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης καθορίζονται στο άρθρο 109 ΥΚ.

3. Αποχρώσεις ενδείξεις για έκνομη διαχείριση

Στην αρχική του διατύπωση ο ΥΚ προέβλεπε στο άρθρο 104 τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία στην περίπτωση που υπήρχε βάσιμη υπόνοια για άτακτη διαχείριση στηριζόμενη σε έκθεση προϊσταμένης αρχής ή αρμοδίου επιθεωρητή. Ο λόγος αυτός θέσης σε δυνητική αργία παρέμεινε ως είχε σε όλες τις τροποποιήσεις του ΥΚ που ακολούθησαν.

Υπό την ισχύουσα μορφή του ΥΚ, η «βάσιμη υπόνοια» και οι «σοβαρές ενδείξεις» (του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012) αντικαταστάθηκαν από τις «αποχρώσεις ενδείξεις» και η «άτακτη διαχείριση» από την «έκνομη διαχείριση».

---

¹²⁸ Ν.Πανταζής, σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλη, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 1256

¹²⁹ Ν.Πανταζής, σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλη, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 864επ

Βασική προϋπόθεση είναι η ύπαρξη έκθεσης προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή, στην οποία αρκεί να διαπιστώνονται γεγονότα ικανά να στηρίξουν την κατά νόμο υπόνοια έκνομης διαχείρισης¹³⁰, δίχως να απαιτείται η αναφορά επί της έκθεσης πρότασης για λήψη του μέτρου της αργίας, την οποία θα κρίνει το πειθαρχικό συμβούλιο.

Τέτοια περίπτωση έκνομης διαχείρισης δύναται να προκύψει από την έρευνα της αρμόδιας υπηρεσίας στην μεταβολή της περιουσιακής κατάστασης του υπαλλήλου, η οποία μεταβολή κρίνεται δυσανάλογη με τις αποδοχές του υπαλλήλου ή την εν γένει οικονομική κατάστασή του¹³¹. Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 28 ΥΚ, εάν κατόπιν έρευνας προκύψουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο υπάλληλος απέκτησε τους πόρους, που κρίνονται δυσανάλογοι, κατά τρόπο που συνιστά ποινικό αδίκημα ή πειθαρχικό παράπτωμα, τότε ενεργοποιούνται οι διαδικασίες για την ποινική ή πειθαρχική δίωξη του υπαλλήλου.

Περαιτέρω, περίπτωση έκνομης διαχείρισης μπορεί να προκύψει κατόπιν διενέργειας είτε διαχειριστικού ελέγχου από τους Οικονομικούς Επιθεωρητές του Υπουργείου Οικονομικών είτε κατασταλτικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Το πειθαρχικό συμβούλιο επιλαμβανόμενο του ερωτήματος περί θέσης ή μη σε δυνητική αργία υπαλλήλου για λόγους έκνομης διαχείρισης, δεν μπορεί να προβαίνει σε έρευνα της ουσιαστικής βασιμότητας των όσων αποδίδονται στον υπάλληλο με την έκθεση του αρμόδιου επιθεωρητή ή σε έλεγχο της εσωτερικής νομιμότητας της έκθεσης αυτής ή της έκθεσης της προϊσταμένης αρχής¹³².

---

¹³⁰ ΣτΕ 1226/1966

¹³¹ Α.Ι. Τάχος – Ι.Λ. Συμεωνίδης, Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, ό.π., σελ. 1164

¹³² Ν. Πανατζής/Ε. Γαλάνη σε Σ. Κτιστάκη, Β. Κονδύλη, Ε. Τζιράκη, ό.π., σελ. 717

B. Διαδικασία επιβολής της δυνητικής αργίας

Η συνδρομή των προϋποθέσεων της παρ. 1 του άρθρου 104 ΥΚ καθιστά υποχρεωτική για την υπηρεσία του υπαλλήλου την αποστολή ερωτήματος προς το Πειθαρχικό Συμβούλιο περί θέσης ή μη αυτού σε δυνητική αργία.

Το πειθαρχικό συμβούλιο, πριν να αποφανθεί σχετικά, υποχρεούται να απευθύνει προς τον υπάλληλο κλήση σε προηγούμενη ακρόαση.

Μετά τη διατύπωση της απλής γνώμης του πειθαρχικού συμβουλίου ακολουθεί η έκδοση πράξης του αρμοδίου οργάνου, με την οποία ο υπάλληλος τίθεται σε δυνητική αργία. Ο οικείος Υπουργός ή το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή αν αυτό δεν υπάρχει, ο πρόεδρος του συλλογικού οργάνου διοίκησης των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου έχουν την αρμοδιότητα για την έκδοση της πράξης αυτής. Η πράξη αυτή έχει διαπιστωτικό χαρακτήρα.

Η κοινοποίηση της ανωτέρω πράξης στον υπάλληλο συνεπάγεται και την έναρξη της θέσης του σε δυνητική αργία. Η κοινοποίηση λαμβάνει χώρα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 138 ΥΚ¹³³.

Το πειθαρχικό συμβούλιο όταν επιλαμβάνεται του ερωτήματος περί θέσης ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, εκτιμά κατά πόσον η εκδηλωθείσα συμπεριφορά του υπαλλήλου συνεπάγεται την πρόκληση βλάβης στη δημόσια υπηρεσία ή γενικότερα στο δημόσιο συμφέρον. Προβαίνει κατ' ουσίαν σε προεκτίμηση του είδους και της βαρύτητας του τελεσθέντος

---

¹³³ Άρθρο 138 ν.3528/2007: Η κλήση σε απολογία και κάθε πρόσκληση ή ειδοποίηση του διωκομένου επιδίδονται με δικαστικό επιμελητή ή άλλο δημόσιο όργανο στον ίδιο προσωπικά ή στην κατοικία, που έχει δηλώσει στην υπηρεσία του, σε πρόσωπο με το οποίο συνοικεί. Για την επίδοση αυτή συντάσσεται αποδεικτικό. Εάν δεν καταστεί δυνατή η επίδοση για οποιοδήποτε λόγο, συμπεριλαμβανομένης και της περιπτώσεως αγνώστου διαμονής του διωκομένου, το έγγραφο τοιχοκολλάται στο κατάστημα της υπηρεσίας του υπαλλήλου και συντάσσεται πρωτόκολλο που υπογράφεται από έναν μάρτυρα. Σε περίπτωση άρνησης παραλαβής, αυτός που διενεργεί την επίδοση συντάσσει πράξη στην οποία βεβαιώνεται η άρνηση

πειθαρχικού παραπτώματος ή ποινικού αδικήματος, χωρίς όμως να κρίνει το πειθαρχικό παράπτωμα ή το ποινικό αδίκημα αυτό καθ' εαυτό¹³⁴.

Το πειθαρχικό συμβούλιο σταθμίζει, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, τις επιπτώσεις που επιφέρει η αποκλίνουσα συμπεριφορά του υπαλλήλου στη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας και στο δημόσιο συμφέρον. Ταυτόχρονα, όμως, εξετάζει και σταθμίζει την υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου, όπως αυτή προκύπτει από τα στοιχεία του προσωπικού μητρώου του¹³⁵.

1.Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης κατά τη διαδικασία της δυνητικής αργίας

Στις διατάξεις του άρθρου 20 παρ. 2 Συντ. καθιερώνεται το ατομικό διαδικαστικό δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του διοικουμένου. Περιεχόμενο του δικαιώματος είναι η αποχή του κράτους από κάθε μέτρο, οποιασδήποτε φύσης, σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του διοικουμένου, προτού αυτός διατυπώσει σχετικά τις απόψεις του¹³⁶.

Η συνταγματική αυτή διάταξη είναι άμεσης εφαρμογής. Ιδρύεται ευθεία, εκ του Συντάγματος, υποχρέωση της Διοίκησης, δίχως να απαιτείται

¹³⁴ Ν.Πανταζής/Ε. Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 710

¹³⁵ Άρθρο 23 ν.3528/2007 «Προσωπικό μητρώο του υπαλλήλου»: 1. Το προσωπικό μητρώο συγκροτείται μετά το διορισμό του υπαλλήλου και περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν την ατομική, οικογενειακή, περιουσιακή και υπηρεσιακή του κατάσταση σύμφωνα με την επόμενη παράγραφο. 2. Ειδικότερα το προσωπικό μητρώο περιλαμβάνει: α) Τα στοιχεία της ταυτότητας του υπαλλήλου, τα στοιχεία συζύγου και των παιδιών του, καθώς και τη δήλωση περιουσιακής κατάστασης του άρθρου 28 του παρόντος. Τα στοιχεία αυτά γνωστοποιούνται από τον υπάλληλο με υπεύθυνη δήλωση που υποβάλλει στην υπηρεσία του κατά το διορισμό του. Με τον ίδιο τρόπο δηλώνεται υποχρεωτικά κάθε ουσιώδης μεταβολή των στοιχείων αυτών. β) Τους τίτλους σπουδών ή άλλα τυπικά προσόντα. γ) Αποφάσεις, έγγραφα ή άλλα στοιχεία που αναφέρονται στην υπηρεσιακή γενικά κατάσταση και δραστηριότητα του υπαλλήλου, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι εκθέσεις αξιολόγησης των ουσιαστικών προσόντων. δ) Κάθε άλλο στοιχείο που ο υπάλληλος καταθέτει ο ίδιος στην υπηρεσία του ζητώντας να συμπεριληφθεί στο προσωπικό του μητρώο, εφόσον σχετίζεται με τα υπηρεσιακά του καθήκοντα και είναι πρόσφορο για την αξιολόγηση του.

¹³⁶ Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, Θεμελιώδη Δικαιώματα, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 769 -770

νομοθετική διαμεσολάβηση για την άσκηση του δικαιώματος. Στις περιπτώσεις δε που η άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης δεν προβλέπεται νομοθετικά ή ο νομοθέτης αποκλείει την άσκησή του, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ήδη η συνταγματική διάταξη επιβάλλει την τήρησή του από τη Διοίκηση¹³⁷.

Η φύση της προηγούμενης ακρόασης είναι διττή. Κατοχυρώνεται τόσο ως ατομικό διαδικαστικό δικαίωμα¹³⁸ όσο και ως ουσιαστικός τύπος της διαδικασίας¹³⁹.

Με τις διατάξεις του άρθρου 6 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 ΚΔΔιαδ θεσπίζονται ειδικότερες ρυθμίσεις για την άσκηση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης του διοικουμένου, προκειμένου να εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής της σχετικής διάταξης του άρθρου 20 παρ. 2 Συντ.

Η αρχή της προηγούμενης ακρόασης σχετίζεται άμεσα με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ως ειδικότερη έκφρασή της, καθόσον διασφαλίζει το στοιχειώδες δικαίωμα της υπεράσπισης¹⁴⁰.

Ο διοικούμενος έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του επί των πραγματικών και νομικών ζητημάτων της υπόθεσης του.

Κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 20 παρ. 2 Συντ. και του άρθρου 6 ΚΔΔιαδ, η άσκηση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης στοχεύει στην παροχή της δυνατότητας στο διοικούμενο, που θίγεται από τη δυσμενή διοικητική πράξη, να προβάλει συγκεκριμένους ισχυρισμούς ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού οργάνου.

Παρέχεται έτσι, η δυνατότητα να επηρεάσει τη λήψη από το διοικητικό όργανο της σχετικής απόφασης, ύστερα από διαφορετική εμφάνιση ή εκτίμηση του πραγματικού υλικού¹⁴¹ και τούτο, ανεξαρτήτως του αν παρέχεται στο

¹³⁷ Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ. 770

¹³⁸ ΣτΕ 555/2019, 2703/2017, 1191/2016, 921/2012

¹³⁹ ΣτΕ Ολ 869/2018, ΣτΕ 1878/2016, 3745/2007

¹⁴⁰ Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ. 774

¹⁴¹ ΝΣΚ 255/2019, ΣτΕ Ολ. 4447/2012, ΣτΕ 91/2018, 962/2015, 2611/2015, 4226/2014

διοικούμενο αυτό η δυνατότητα να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή κατά της διοικητικής πράξης.

Στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 104 ΥΚ προβλέπεται ρητά η άσκηση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης, πριν από την έκδοση της πράξης θέσης του υπαλλήλου σε αργία. Το πειθαρχικό συμβούλιο υποχρεούται, πριν από την άσκηση της ανατιθεμένης σ' αυτό αρμοδιότητας, να καλέσει τον υπάλληλο να διατυπώσει τις απόψεις του. Η επιταγή αυτή συνιστά ειδικότερη έκφραση της συνταγματικής αρχής για την προστασία της ανθρώπινης αξίας, καθόσον διασφαλίζει το δικαίωμα υπεράσπισης του υπαλλήλου.

Με τη ρύθμιση αυτή εκπληρώνεται ο διπλός σκοπός του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης. Αφενός μεν παρέχεται η δυνατότητα στον υπάλληλο να υποστηρίξει τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου, προτού το τελευταίο διατυπώσει τη γνώμη του, αφετέρου δε διασφαλίζεται η πληρέστερη ενημέρωση της διοίκησης και κατ' επέκταση, η αποτελεσματικότερη και δικαιότερη λειτουργία της¹⁴².

Η προηγούμενη ακρόαση του υπαλλήλου αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας θέσης σε δυνητική αργία. Η τήρηση του ουσιώδους αυτού τύπου επιβάλλεται στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες η Διοίκηση ενεργεί κατά διακριτική ευχέρεια, όπως επί του ερωτήματος περί θέσης ή μη του υπαλλήλου σε αργία, λαμβάνοντας υπ' όψιν στοιχεία συνδεδεμένα με την υποκειμενική συμπεριφορά ή υπαιτιότητα του θιγομένου από την πράξη¹⁴³. Προσέτι, αποτελεί προϋπόθεση της εγκυρότητας της διοικητικής πράξης θέσης του υπαλλήλου σε αργία.

Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης σχετίζεται με την εκτίμηση και αξιολόγηση ζητημάτων πραγματικού, τα οποία είναι ουσιώδη για τη νόμιμη έκδοση ορισμένης διοικητικής πράξης¹⁴⁴.

---

¹⁴² Π.Λαζαράτος, Το δικαίωμα ακρόασης στη διοικητική διαδικασία, Εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1992, σ. 467

¹⁴³ ΣτΕ 1169/2017, 1431/2016, 1413/2014, 651/2014, 239/2012, 1711/2011., 3370/2007, 422/2006

¹⁴⁴ Ν.Νικολάκης, Άρθρο 6 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π., σελ. 141

Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης, κατά τη διαδικασία επιβολής του μέτρου της δυνητικής αργίας, ασκείται σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 6 του ΚΔΔιαδ. Η κλήση του υπαλλήλου σε ακρόαση θα πρέπει να τηρεί όλες τις διατυπώσεις του άρθρου 6 παρ. 2 εδ. 1 και 2 του ΚΔΔιαδ, ήτοι να είναι έγγραφη, ορισμένη, να αναφέρει τον τόπο, την ημέρα και την ώρα ακρόασης καθώς και να προσδιορίζει το αντικείμενο του μέτρου ή της ενέργειας.

Έτι περαιτέρω, το θέμα για το οποίο καλείται ο υπάλληλος να εκφράσει τις απόψεις του πρέπει να καθορίζεται ειδικώς και συγκεκριμένως, ώστε να είναι δυνατή η υπεράσπιση των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του ¹⁴⁵. Θα πρέπει να υπάρχει ακριβής περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, εξαιτίας των οποίων απειλείται σε βάρος του υπαλλήλου η επιβολή δυνητικής αργίας.

Η κλήση κοινοποιείται στον υπάλληλο τουλάχιστον πέντε πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα της ακρόασης, προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμά του λυσιτελώς. Η κοινοποίηση για να είναι νομότυπη πρέπει να γίνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 138 ΥΚ.

Η εξέταση του υπαλλήλου κατά τη διενέργεια ένορκης διοικητικής εξέτασης¹⁴⁶ (άρθρο 126 ΥΚ) ή προκαταρκτικής εξέτασης (άρθρο 125 ΥΚ) δεν αναπληρώνει την κλήση του υπαλλήλου σε προηγούμενη ακρόαση. Επιπλέον, δεν καλύπτεται από την τυχόν ακρόαση του υπαλλήλου σε παράλληλη ποινική διαδικασία, που πραγματοποιήθηκε ενώπιον άλλων οργάνων του Κράτους¹⁴⁷ ή από την κατάθεση του υπαλλήλου στα πλαίσια διενεργούμενου διαχειριστικού ελέγχου πριν την σύνταξη της πορισματικής έκθεσης ελέγχου¹⁴⁸.

---

¹⁴⁵ Ν.Νικολάκης, Άρθρο 6 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π., σελ.143, ΣτΕ 3496/2006 (Τμήμα Δ') «(...) σύμφωνα με το Σύνταγμα και το νόμο, αποτελεί υποχρέωση της Διοίκησης να γνωστοποιεί με πληρότητα την πραγματική βάση της ερευνώμενης παράβασης, προκειμένου να παρασχεθεί στο διοικούμενο η δυνατότητα να αναπτύξει λυσιτελώς τις απόψεις του»

¹⁴⁶ ΣτΕ 1432/2005

¹⁴⁷ Ν.Νικολάκης, Άρθρο 6 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π. σελ.140, Ι.Κατράς, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 120

¹⁴⁸ ΕΛΣυν 244/2021 Δεύτερο Τμήμα (πρώην IV Τμήμα)

Στις διαδικασίες αυτές η εξέταση του υπαλλήλου πραγματοποιείται στα πλαίσια διερεύνησης της υπόθεσης και συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων, ενώ η προηγούμενη ακρόαση του υπαλλήλου εξυπηρετεί διαφορετικό σκοπό, ήτοι την υλοποίηση του δικαιώματος άμυνάς του.

Ο υπάλληλος, με την υποβολή πραγματικών και νομικών επιχειρημάτων, έχει τη δυνατότητα να αντικρούσει τα εις βάρος του στοιχεία της υπόθεσης, να αμφισβητήσει την ορθή υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στις επικαλούμενες διατάξεις και να προβάλει πλημμέλειες της άσκησης της ποινικής ή πειθαρχικής δίωξης του ή της έκθεσης περί έκνομης διαχείρισης. Άλλωστε, η προβολή των ισχυρισμών του λαμβάνει χώρα ενώπιον του ιδίου οργάνου, ήτοι του πειθαρχικού συμβουλίου και ουχί του υπηρεσιακού συμβουλίου, που εν συνεχεία, θα αποφασίσει για την τέλεση ή μη πειθαρχικού παραπτώματος και την επιβολή της αντίστοιχης πειθαρχικής ποινής.

Παραίτηση από το δικαίωμα του υπαλλήλου να ασκήσει το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης δεν επιτρέπεται, καθόσον η αρχή της προηγούμενης ακρόασης υπάγεται στα απόλυτα δικαιώματα.

Η μη τήρηση του ουσιώδους τύπου της προηγούμενης ακρόασης καθιστά μη νόμιμη την, κατά παράλειψή του, έκδοση της απόφασης θέσης σε δυνητική αργία.

Η παράλειψη του πειθαρχικού συμβουλίου να καλέσει εγγράφως τον υπάλληλο, δεν επιφέρει ακυρότητα της πράξης θέσης σε αργία, υπό τον όρο ότι ο τελευταίος διατύπωσε τις απόψεις του με υπόμνημα, έχοντας λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου, ή παραστάθηκε ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου ασκώντας ανεπιφυλάκτως το δικαίωμα ακρόασης¹⁴⁹.

Σε περίπτωση που ο υπάλληλος εκφράσει προφορικώς τις απόψεις του ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου, θα πρέπει να συντάσσεται υπηρεσιακώς σχετικό πρακτικό, το οποίο θα συνυπογράφεται από αυτόν, ώστε να είναι

---

¹⁴⁹ ΣτΕ 555/2019, 901/2017, 900/2016, 4570/2013, 3029/2013, 1478/2013, 4060/2010

δυνατός ο δικαστικός έλεγχος της προσήκουσας τήρησης της διαδικασίας και κατ' επέκταση της αιτιολογίας της πράξης¹⁵⁰.

Η παράλειψη άσκησης του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης συνιστά παραβίαση ουσιώδους τύπου και συντελεί, κατ' άρθρο 48 π.δ. 18/1989, σε ακύρωση της διοικητικής πράξης θέσης σε αργία¹⁵¹.

Κατά πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν υπάρχει συνταγματική διάταξη ή διάταξη νόμου ή γενική αρχή του διοικητικού δικαίου που να επιβάλλει σε αυτό την υποχρέωση να εξετάζει αυτεπαγγέλτως λόγο ακύρωσης, που αφορά σε παραβίαση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης του άρθρου 20 παρ. 2 Συντ.¹⁵², εκτός και αν πρόκειται για πειθαρχικές υποθέσεις δημοσίων υπαλλήλων¹⁵³. Το δικαστήριο περιορίζεται, όσον αφορά στην εξωτερική νομιμότητα της προσβαλλόμενης ατομικής πράξης, στον αυτεπάγγελτο έλεγχο της αναρμοδιότητας του οργάνου που εξέδωσε την πράξη, εκλαμβάνοντας προφανώς ότι πρόκειται για λόγο που προεχόντως συνάπτεται με την τήρηση κανόνων δημόσιας τάξης, ήτοι των κανόνων οργάνωσης της Διοίκησης και ουχί με το συμφέρον του ενδιαφερομένου.

Για το λυσιτελές της προβολής από τον θιγόμενο διοικούμενο λόγου ακύρωσης περί μη τήρησης του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης πριν την έκδοση της δυσμενούς γι' αυτόν διοικητικής πράξης, απαιτείται παράλληλη αναφορά των ισχυρισμών που αυτός θα προέβαλε ενώπιον της Διοίκησης αν είχε κληθεί¹⁵⁴.

---

¹⁵⁰ ΣτΕ 1027/2002, Ι.Κατράς, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ.148

¹⁵¹ Ε.Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, 2017,σελ. 165 επ.

¹⁵² ΣτΕ 940/2016, 1987/2015, 4759/2014, 921/2012

¹⁵³ ΣτΕ 3718/2003, 2845/2003, 3971/2003

¹⁵⁴ ΣτΕ 2611/2020, 1281/2018, 966/2018, 949/2017, 1169/2017, 1098/2016, 1431/2016, 2348/2015, 3140/2014, 2972/2014, 3362/2014, 926/2015, 2611/2015, 3242/2015, 4447/2012 Ολομ., 4684/2013, 4610/2013, 4861/2012, ΕλΣυν 1400-1401/2017 (VII Τμήμα), ΔΕΦΘεσ 327/2020

2. Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα της υπόθεσης

Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς μηχανισμούς έλεγχου της διοικητικής δράσης και συντελεί στην ενίσχυση της αρχής της νομιμότητας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση¹⁵⁵. Με την αναφορά ο διοικούμενος έχει τη δυνατότητα να υπερασπίζεται τα ατομικά και συλλογικά του συμφέροντα και έτι περαιτέρω, να συμμετάσχει στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης¹⁵⁶.

Το συνταγματικό δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων ερείδεται στο συνδυασμό του άρθρου 10 παρ. 3 Συντ. προς το άρθρο 5Α Συντ. και τις διατάξεις των άρθρων 1, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 10 παρ. 1 και 20 Συντ.¹⁵⁷. Η παρ. 3 του άρθρου 10 Συντ. αποτελεί συνέχεια και συνέπεια του γενικότερου δικαιώματος στην πληροφόρηση, που προβλέπεται στο άρθρο 5Α του Συντ¹⁵⁸.

Το δικαίωμα πρόσβασης του διοικουμένου στα διοικητικά έγγραφα περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεία: α) την απαίτηση του για γνώση των εγγράφων της διοίκησης και β) την υποχρέωση της διοίκησης για την ικανοποίηση της απαίτησης αυτής¹⁵⁹.

Με τις διατάξεις του άρθρου 5 του ΚΔΔιαδ, που κωδικοποιήθηκε ως άρθρο 1 στο π.δ. 28/2015, θεσπίζεται, κατ' επιταγή της συνταγματικής αρχής της φανεράς δράσης της διοίκησης, δικαίωμα πρόσβασης του διοικουμένου στα έγγραφα της Διοίκησης¹⁶⁰. Το δικαίωμα αυτό αφορά τόσο τα έγγραφα, που συντάσσονται από τις διοικητικές υπηρεσίες, όσο και τα ιδιωτικά έγγραφα, που

---

¹⁵⁵ Σ.Βλαχόπουλος, Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το ελληνικό και ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο – Οι προϋποθέσεις ασκήσεως, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 3 επ.

¹⁵⁶ Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ. 11

¹⁵⁷ Κ. Χρυσόγονος/Σ.Βλαχόπουλος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ.453επ

¹⁵⁸ Κ. Χρυσόγονος/Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ.453επ

¹⁵⁹ Χ. Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος Θεμελιώδη δικαιώματα, ό.π., σελ. 747

¹⁶⁰ Η εισηγητική έκθεση του ν.2690/1999 αναφέρει: «Ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, αφ' ενός να λάβει γνώση του συνόλου των στοιχείων του φακέλου και αφ' ετέρου να προβεί σε ανταπόδειξη. Από την αιτιολογία που συνοδεύει τη διοικητική πράξη, η οποία εκδίδεται σχετικώς, πρέπει να προκύπτει η τήρηση της διαδικασίας, καθώς και η λήψη υπόψη των ισχυρισμών του διοικουμένου, χωρίς να είναι αναγκαία η διατύπωση κρίσης γι' αυτούς».

φυλάσσονται από αυτές και λήφθηκαν υπόψη για τη διαμόρφωση της κρίσης του διοικητικού οργάνου.

Προϋποθέσεις για την πρόσβαση του διοικουμένου στα έγγραφα της διοίκησης αποτελούν η υποβολή αίτησης εκ μέρους του ενδιαφερόμενου και η συνδρομή εύλογου ενδιαφέροντος ως προς τα διοικητικά έγγραφα. Όπως έχει κριθεί¹⁶¹, ως εύλογο ενδιαφέρον νοείται εκείνο που προκύπτει κατά τρόπο αντικειμενικό από την ύπαρξη προσωπικής έννομης σχέσης, που συνδέει τον αιτούντα με το περιεχόμενο των διοικητικών εγγράφων και ουχί το ενδιαφέρον κάθε πολίτη για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων των διοικητικών υπηρεσιών και για την τήρηση των νόμων.

Όσον αφορά στα διοικητικά έγγραφα, που μνημονεύονται ενδεικτικώς στην παρ. 1 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ, δεν είναι αναγκαία η επίκληση και απόδειξη εννόμου συμφέροντος του αιτούντος, ενώ όσον αφορά στα φυλασσόμενα ιδιωτικά έγγραφα, απαιτείται η συνδρομή ειδικού έννομου συμφέροντος του αιτούντος. Έτι περαιτέρω, τα προς χορήγηση έγγραφα απαιτείται να σχετίζονται με υπόθεσή του εκκρεμή ή περαιωμένη.

Δεν υφίσταται όμως, σύμφωνα με το εδ. α΄ της παρ. 3 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ, το δικαίωμα γνώσης των εγγράφων, αν αυτά αφορούν στην ιδιωτική ή την οικογενειακή ζωή τρίτου ή αν παραβιάζεται απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Προσέτι, προβλέπεται η δυνατότητα της Διοίκησης να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης στις περιπτώσεις που μπορεί να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης (εδ. β΄ της παρ. 3 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ).

Το τι ακριβώς εμπίπτει στην απόλυτη απαγόρευση του εδ. α΄ της παρ. 3 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ είναι σχετικό με το έννομο συμφέρον ή το δικαίωμα, που εξαρτά ο αιτών την πρόσβαση διοικουμένου από τη γνώση του σχετικού διοικητικού ή ιδιωτικού εγγράφου¹⁶².

---

¹⁶¹ ΣτΕ 3938/2013

¹⁶² Κ. Χρυσόγονος/Σ. Βλαχόπουλος, ό.π., σελ.455

Επιπλέον, στην περίπτωση που διακυβεύονται συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα του αιτούντος, η ασκούμενη κατά το εδ. β΄ της παρ. 3 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ διακριτική ευχέρεια της διοίκησης δύναται να περιοριστεί¹⁶³. Έχει διαφορετική βαρύτητα η γνωστοποίηση διοικητικών στοιχείων κατά τη διεξαγωγή έρευνας για την τέλεση ενός εγκλήματος από τη γνωστοποίηση κατά την έρευνα για την εξακρίβωση διοικητικής παράβασης¹⁶⁴.

Οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις της παρ. 3 του ανωτέρω άρθρου επιβάλλεται να ερμηνεύονται περιοριστικώς ενόψει της θεμελίωσης του δικαιώματος πρόσβασης στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, στο σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του¹⁶⁵.

Η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία αποτελεί αναγκαία και λογική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης¹⁶⁶. Η αξίωση του υπαλλήλου για κατάλληλη και αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης προϋποθέτει την ενημέρωσή του με τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης, επί των οποίων θα στηριχθεί η κρίση του πειθαρχικού συμβουλίου.

Αν ο διοικούμενος δεν έχει πρόσβαση στα στοιχεία της υπόθεσής του, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης δεν μπορεί να ασκηθεί με την πληρότητα που όρισε ο συντακτικός νομοθέτης. Κατά συνέπεια, για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος ακρόασης θα πρέπει να εξασφαλιστεί η πλήρης ενημέρωση του υπαλλήλου για το σύνολο των στοιχείων που κατέχει η διοίκηση και δύναται να οδηγήσουν στη θέση του σε δυνητική αργία.

Στις περιπτώσεις που η άσκηση πειθαρχικής δίωξης για παράπτωμα το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης (άρθρο 104 παρ. 1

---

¹⁶³ Κ. Χρυσόγονος/Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ.453επ

¹⁶⁴ Σπ. Βλαχόπουλος, Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 112

¹⁶⁵ Κ. Χρυσόγονος/Σ.Βλαχόπουλος, ό.π., σελ.4

¹⁶⁶ Χ. Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος Θεμελιώδη δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 761

περ. β') έχει προκύψει κατόπιν διενεργηθείσας ΕΔΕ¹⁶⁷, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο υπάλληλος δύναται να αποκτήσει πρόσβαση στα στοιχεία της ΕΔΕ πριν την ακρόαση του ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου. Η ΕΔΕ είναι μυστική και συνδέεται άρρηκτα με την πρόοδο και την εξέλιξη της πειθαρχικής διαδικασίας. Η δε μυστικότητα της ΕΔΕ αφορά το σύνολο των στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί κατά τη διενέργειά της, συμπεριλαμβανομένου τυχόν καταγγελιών και μαρτυρικών καταθέσεων.

Η διατήρηση, ωστόσο, της μυστικότητας της εξαρτάται με το εάν τελικώς θα ασκηθεί πειθαρχική δίωξη κατά του υπαλλήλου στον οποίο αποδίδονται πειθαρχικές ευθύνες¹⁶⁸. Στην περίπτωση αυτή, προβλέπεται ρητά κατ' άρθρο 135 παρ. 3 ΥΚ ότι ο διωκόμενος υπάλληλος έχει πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου της ΕΔΕ πριν την υποβολή της απολογίας του^{169, 170}.

---

¹⁶⁷ Η ΕΔΕ αποτελεί ανακριτική μέθοδο μεταξύ της προκαταρκτικής εξέτασης (άρθρο 125) και της πειθαρχικής ανάκρισης (άρθρο 127), την οποία χρησιμοποιεί η Διοίκηση για να εντοπίσει τυχόν παραπτώματα και τους υπευθύνους τέλεσης αυτών, προκειμένου αν κριθεί απαραίτητο μετά το πέρας αυτής, να κινηθεί η πειθαρχική διαδικασία. Με την ΕΔΕ διασφαλίζεται το κύρος της υπηρεσίας, αλλά συνάμα και η προσωπικότητα του υπαλλήλου από αβάσιμες και αναπόδεικτες κατηγορίες (Ι.Λειβαδίτης, Άρθρο 126, σε Σ.Κτιστάκη/Β.Κονδύλη/ Ευ.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη 2018, σελ. 1107). Η ΕΔΕ ολοκληρώνεται με την υποβολή πορισματικής έκθεσης, αιτιολογημένης και τεκμηριωμένης (Ι.Λειβαδίτης, ό.π., σελ. 1108). Το πόρισμα υποβάλλεται μαζί με όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στον πειθαρχικώς προϊστάμενο που διέταξε τη διενέργειά της.

¹⁶⁸ ΝΣΚ 501/2007: Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας «(...) η ολοκλήρωση της ΕΔΕ, δια της υποβολής του σχετικού πορίσματος, συνεπάγεται και την άρση της μυστικότητας της, με την έννοια ότι μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση επί των στοιχείων της, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν οι σχετικές διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ή τυχόν άλλες διατάξεις, καθέννας ο οποίος δικαιολογεί εύλογο ενδιαφέρον. Τούτο, διότι η ΕΔΕ μπορεί μεν να συνδυάζεται άρρηκτα και να συνδέεται με την εξέλιξη της πειθαρχικής διαδικασίας, πλην όμως αποτελεί, διαδικαστικώς, διακεκριμένο τμήμα αυτής, το οποίο ολοκληρώνεται με την υποβολή της σχετικής πορισματικής εκθέσεως, άρα η μυστικότητα της δεν μπορεί να εξακολουθήσει υφιστάμενη για τα πρόσωπα εκείνα που δικαιολογούν εύλογο ενδιαφέρον να αποκτήσουν πρόσβαση στα στοιχεία της και ιδίως για εκείνους τους εμπλεκόμενους υπαλλήλους, που υπηρετούν στην υπηρεσιακή μονάδα, στην οποία έλαβε χώρα το γεγονός το οποίο προκάλεσε την διεξαγωγή της ΕΔΕ».

¹⁶⁹ Με το άρθρο δεύτερο του ν.4057/2012, με το οποίο τροποποιήθηκε το άρθρο 135 ΥΚ, θεσπίστηκε η δυνατότητα του διωκόμενου υπαλλήλου να λαμβάνει και αντίγραφα των εγγράφων του φακέλου της πειθαρχικής υπόθεσης, με δικές του δαπάνες, πριν την απολογία του.

¹⁷⁰ Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της ΕΔΕ, δεν είναι επιτρεπτή η πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου της ΕΔΕ τόσο στον διωκόμενο υπάλληλο όσο και σε τρίτο, ο δε διωκόμενος υπάλληλος έχει δικαίωμα προς γνώση του φακέλου της ΕΔΕ, εφόσον έχει ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία και αυτός έχει κληθεί σε απολογία (ΝΣΚ 610/1999, 178/2000, 221/2007, 457/2012).

Με δεδομένο ότι κατά το χρόνο που το πειθαρχικό συμβούλιο επιλαμβάνεται του ζητήματος περί θέσης ή μη σε δυνητική αργία του υπαλλήλου, η πειθαρχική δίωξη έχει ήδη ασκηθεί, το κώλυμα μυστικότητας της ΕΔΕ πρέπει να γίνει δεκτό ότι έχει αρθεί. Κατά συνέπεια, δεν υφίσταται κατά το στάδιο αυτό, κατά το οποίο η διοίκηση έχει αξιολογήσει τα ευρήματα της ΕΔΕ και έχει αποφανθεί υπέρ της άσκησης πειθαρχικής δίωξης σε βάρος του υπαλλήλου, λόγος που να περιορίζει το δικαίωμα του υπαλλήλου να λάβει γνώση και αντίγραφα των στοιχείων του φακέλου της ΕΔΕ. Μετά την περάτωση της έρευνας, η διοίκηση οφείλει να επιτρέψει την πρόσβαση τόσο στο πόρισμα όσο και στα στοιχεία που το συνοδεύουν¹⁷¹. Με δεδομένο όμως ότι η χορήγηση στοιχείων από τον φάκελο της ΕΔΕ ενδέχεται να συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, αυτή είναι επιτρεπτή, υπό τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι διατάξεις περί προστασίας προσωπικών δεδομένων και την επίκληση της ιδιότητας του αιτούντος την πρόσβαση¹⁷².

Περαιτέρω, στην περίπτωση που το ερώτημα για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία τίθεται λόγω αποχρώσεων ενδείξεων για έκνομη διαχείριση, βασιζόμενες σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο υπάλληλος δικαιούται πρόσβασης στην έκθεση αυτή. Άλλως, στην περίπτωση που δεν λάβει γνώση των στοιχείων της έκθεσης, δεν δύναται να ασκήσει λυσιτελώς το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης.

Ειδικότερα, οι εκθέσεις των ελεγκτών – επιθεωρητών, εφόσον συντάσσονται από δημόσια όργανα κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας τους, αποτελούν διοικητικά έγγραφα κατά την έννοια του άρθρου 5 του ΚΔΔιαδ. Το γεγονός ότι οι εκθέσεις περιέχουν διαπιστώσεις και συμπεράσματα, δεν δύναται να αποτελέσει νόμιμο λόγο εξαίρεσής τους από

---

¹⁷¹ Γ. Λαζαράκος Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006, σελ. 117

¹⁷² Χ.Τζέμου, Άρθρο 5 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ. 113

την υπαγωγή τους στις διατάξεις του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ¹⁷³. Εάν δεν συντρέχει κάποια εκ των περιπτώσεων της παρ. 3 του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ, η διοίκηση υποχρεούται να χορηγήσει αντίγραφα των εκθέσεων σε κάθε ενδιαφερόμενο¹⁷⁴.

Έχει κριθεί ότι η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 ΚΔΔιαδ, ερμηνευόμενη υπό το φως της διάταξης του άρθρου 10 παρ. 3 Συντ., που καθιερώνει υποχρέωση της Διοίκησης να απαντά στα αιτήματα των διοικουμένων για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, έχει την έννοια ότι ως ενδιαφερόμενος νοείται, όχι μόνον αυτός που θεμελιώνει συγκεκριμένο έννομο συμφέρον, αλλά και οποιοσδήποτε μπορεί, ως εκ της ιδιότητας του, να επικαλεσθεί το ενδιαφέρον του για τη γνώση του περιεχομένου συγκεκριμένων διοικητικών εγγράφων¹⁷⁵. Συνακόλουθα, ο πειθαρχικά διωκόμενος είναι άνευ ετέρου «ενδιαφερόμενος» για την πρόσβαση σε έγγραφα που αφορούν την άσκηση πειθαρχικής δίωξης σε βάρος του¹⁷⁶.

Στην περίπτωση όμως που το πόρισμα της ΕΔΕ ή οι εκθέσεις των επιθεωρητών – ελεγκτών εμπεριέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτου προσώπου, γεννάται το ερώτημα αν ο υπάλληλος, εις βάρος του οποίου απειλείται η επιβολή του μέτρου της δυνητικής αργίας, έχει δικαίωμα πρόσβασης στα αντίστοιχα διοικητικά έγγραφα.

Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελούν δύο δικαιώματα, που δεν λαμβάνουν υπόψη τους το ένα το άλλο, ενώ δεν εμπεριέχονται στα αντίστοιχα νομοθετήματα κανόνες επίλυσης σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ των δύο δικαιωμάτων^{177, 178}. Στις περιπτώσεις που δύνανται να ικανοποιηθούν και τα

---

¹⁷³ ΝΣΚ 70/2006

¹⁷⁴ ΝΣΚ 70/2006

¹⁷⁵ ΝΣΚ 143/2013, ΣτΕ Ολομ 94/2013

¹⁷⁶ ΝΣΚ 143/2013

¹⁷⁷ https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/blaxopoulosprosdedo_2019.pdf

Εισήγηση Σ.Βλαχόπουλου στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις (27.09.2019)

¹⁷⁸ Ι.Συμεωνίδης, Η πρόσβαση στα έγγραφα και λοιπά στοιχεία της διοίκησης, εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2018, σελ. 14 όπου αναφέρεται «Προκαλεί ίσως εντύπωση το ότι ο ΚΔΔιαδ

δύο δικαιώματα θα πρέπει να ακολουθείται η αρχή της πρακτικής εναρμόνισης. Τα συγκρουόμενα δικαιώματα πρέπει να αναπτύσσουν τη μεγαλύτερη δυνατή κανονιστική εμβέλεια βάσει των εκάστοτε συγκεκριμένων συνθηκών¹⁷⁹. Είναι δυνατή η εφαρμογή συγκεκριμένων μεθόδων απόκρυψης των στοιχείων που αναφέρονται σε τρίτα πρόσωπα και τα οποία δεν είναι αναγκαία για την ικανοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού του αιτούντος την πρόσβαση¹⁸⁰. Επί παραδείγματι, οι μαρτυρικές καταθέσεις που εμπεριέχονται στο φάκελο της διενεργηθείσας ΕΔΕ μπορούν να χορηγηθούν στον αιτούντα υπάλληλο με απάλειψη του θρησκευματος του μάρτυρα^{181, 182}.

Υπό το καθεστώς ισχύος του ν.2472/1997, είχε κριθεί με την αρ. 6/2013 γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα που περιέχουν απλά

φαίνεται να αγνοεί το ν.2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, που είναι προγενέστερος και εισάγει με το άρθρο 12 μια ιδιαίτερη, εναλλακτική περίπτωση πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων. Τούτο το επικαλέστηκε το ΝΣΚ προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα σχετικά νομοθετήματα έχουν διαφορετικό αντικείμενο», Χ.Τζέμου, Άρθρο 5 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ. 94 όπου αναφέρεται «Ο νομοθέτης, έχοντας επίγνωση της ανάγκης πληρέστερης ικανοποίησης και περιφρούρησης αμφότερων των δικαιωμάτων, αντιμετωπίζει έκαστο δικαίωμα μεμονωμένα και διστάζει να θέσει περαιτέρω κανόνες παράλληλης εφαρμογής/πρακτικής εναρμόνισης. Ενδεικτική είναι η πρόσφατη κωδικοποίηση των διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία (ΠΔ 28/2015)».

¹⁷⁹ Σ.Βλαχόπουλος, Θεμελιώδη Δικαιώματα, ό.π., σελ. 24.

¹⁸⁰ Σ.Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων : τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2007, σελ. 154-160

¹⁸¹ https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/blaxopoulosprosdedo_2019.pdf

Εισηγήση Σ.Βλαχόπουλου στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις (27.09.2019)

¹⁸² Με την αρ. 94/2001 γνωμοδότηση του ΝΣΚ είχε κριθεί ότι επιτρέπεται η χορήγηση μαρτυρικών καταθέσεων παρά το γεγονός ότι σε αυτές αναφέρεται το θρήσκευμα του καταθέτοντος που αποτελεί ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο της ιδιωτικής του ζωής. Ειδικότερα αναφέρονται στη γνωμοδότηση αυτή τα εξής: «Από τη διατύπωση αλλά και από το πνεύμα των διατάξεων του Ν.2472/1997 προκύπτει, ότι το αντικείμενο του νομοθετήματος αυτού, ως αφορών στη θέσπιση των προϋποθέσεων για την προστασία του ατόμου και ιδίως της ιδιωτικής του ζωής από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είναι διάφορο εκείνου, το οποίο ρυθμίζεται από τη διάταξη του άρθρου 5 του Ν.2690/1999, αφορώντος στο δικαίωμα προσβάσεως σε έγγραφα.(...) Άλλωστε ο ν.2690/1999 είναι μεταγενέστερος του Ν.2472/1997 και επομένως εάν ο νομοθέτης ήθελε να θεσπίσει απόρρητο ως προς την πρόσβαση στα έγγραφα, αμέσως συνδεόμενο με το αντικείμενο του Ν.2472/1997, θα το όριζε ρητώς κατά την θέσπιση του Ν.2690/1999».

δεδομένα τρίτων προσώπων, κρίνεται αποκλειστικά με βάση τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που τάσσει το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ. Ειδικότερα, κρίθηκε ότι η υποχρέωση που πηγάζει από το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ για πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, επιτρέπει την κατ' εξαίρεση επεξεργασία των απλών δεδομένων, ως εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας που επιβάλλεται από το νόμο, κατά την παρ. 2 περ. β' του άρθρου 5 ν.2472/1997.

Στις περιπτώσεις που επρόκειτο για πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. β' του ν. 2472/1997, με την αρ. 6/2013 κρίθηκε ότι η χορήγησή τους επιτρέπεται σύμφωνα με τις οριζόμενες στις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 3 ΚΔΔιαδ και του άρθρου 7 παρ. 2 στοιχ. γ' του ν. 2472/1997 προϋποθέσεις. Κατόπιν, δηλαδή, προηγούμενης άδειας της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία κατά την επικρατούσα πρακτική - όπως αναφέρεται στην ως άνω αρ. 6/2013 γνωμοδότηση - χορηγείτο στις περιπτώσεις που η επεξεργασία ήταν αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου, ύστερα από αίτημα του υπευθύνου επεξεργασίας τηρουμένων των αρχών της προσφορότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας και με δεδομένο ότι, η τελική κρίση για την αποδεικτική αξία του αιτούμενου εγγράφου ανήκει στα δικαστήρια ή σε πρώτη φάση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο.

Με τη διάταξη του άρθρου 86 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία των Δεδομένων (ΓΚΠΔ) το ζήτημα της οριοθέτησης του πεδίου εφαρμογής της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν επιλύθηκε, αλλά μετατέθηκε στον ερμηνευτή και εφαρμοστή του δικαίου η πρόκληση της εναρμόνισης των δύο αυτών δικαιωμάτων. Ο ερμηνευτής και εφαρμοστής του δικαίου καλείται να ανταποκριθεί στην πρόκληση της εναρμόνισης με την υιοθέτηση βέλτιστων

πρακτικών σύμφωνα με τις αρχές της πρακτικής εναρμόνισης και της αναλογικότητας¹⁸³.

Με τις διατάξεις του άρθρου 9 παρ. 2 περ. στ' του ΓΚΠΔ προβλέπεται ότι είναι δυνατή η επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ειδικών κατηγοριών), όταν αυτή είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα. Ωστόσο, με την έναρξη ισχύος του ΓΚΠΔ δεν υφίσταται πλέον η αρμοδιότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα να παρέχει άδεια για τη χορήγηση διοικητικών εγγράφων που παρέχουν ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα¹⁸⁴, αλλά εναπόκειται στον υπεύθυνο επεξεργασίας να διαπιστώσει αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις και οι περιορισμοί του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ, προκειμένου να αποφανθεί περί της χορήγησης ή μη του αιτούμενου διοικητικού εγγράφου.

Υπό το καθεστώς ισχύος του εφαρμοστικού, του ΓΚΠΔ, ν. 4624/2019, θα πρέπει να γίνει δεκτό, όπως έχει υποστηριχθεί¹⁸⁵ ότι «το άρθρο 42 του ν. 4624/2019 ήθελε απλώς να διευκρινίσει ότι εξακολουθεί να ισχύει το άρθρο 5 ΚΔΔ (και οι αντίστοιχες ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας για την πρόσβαση σε συγκεκριμένες κατηγορίες δημοσίων εγγράφων). Συνεπώς, ως κατευθυντήρια αρχή θα πρέπει να εξακολουθούν να εφαρμόζονται όσα νομολόγησε η ΑΠΔΠΧ με τη Γνωμοδότηση 6/2013: Για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα με απλά δεδομένα εφαρμόζεται το άρθρο 5 ΚΔΔ, ενώ για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα που περιέχουν ειδικές κατηγορίες

---

¹⁸³ Σ. Βλαχόπουλος, Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, σε Λ. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο, Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ.41

¹⁸⁴ ΑΠΔΠΧ 46/2018

¹⁸⁵ https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/blaxopoulosprosdedo_2019.pdf

Εισήγηση Σπ.Βλαχόπουλου στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις (27.09.2019)

δεδομένων, θα πρέπει να συντρέχει μια από τις επιτρεπτές βάσεις επεξεργασίας σύμφωνα με τα άρθρα 9 ΓΚΠΔ και 22-23 του ν. 4624/2019».

3. Το δικαίωμα παράστασης με δικηγόρο

Κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 20 Συντ., ερμηνευόμενης σε συνδυασμό με την παρ. 1 του ίδιου άρθρου και με το άρθρο 6 παρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου κατά την πειθαρχική διαδικασία περιλαμβάνει και την ευχέρεια του εγκαλουμένου να ζητήσει την κατά τη διαδικασία ενώπιον των πειθαρχικών συμβουλίων συμπάρσταση του πληρεξουσίου δικηγόρου του.

Στις περιπτώσεις, συνεπώς, αυτές, εάν ο εγκαλούμενος ζητήσει την ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου συμπάρσταση του πληρεξουσίου του δικηγόρου, η Διοίκηση οφείλει, σύμφωνα με την έννοια της ανωτέρω συνταγματικής διάταξης, να ικανοποιήσει το αίτημά του αυτό, έστω και αν η ειδική εκάστοτε νομοθεσία δεν προβλέπει την τήρηση του ουσιώδους αυτού τύπου ή ρητά την αποκλείει¹⁸⁶.

Κατ' επέκταση, όταν το πειθαρχικό συμβούλιο επιλαμβάνεται επί του ερωτήματος περί θέσης ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο τελευταίος έχει τη δυνατότητα να παρασταθεί κατά τη διαδικασία της ακρόασης δια ή μετά συνηγόρου. Η δυνατότητα αυτή συνδέεται με τη λυσιτελή άσκηση του δικαιώματος ακρόασης.

Οι διατάξεις περί αργίας δεν προβλέπουν τη δυνατότητα συμπάρστασης δικηγόρου κατά την άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης

---

¹⁸⁶ ΣτΕ Ολ 2152/2000, κατά τη μειοψηφήσασα γνώμη δεν επιβάλλεται η ικανοποίηση τυχόν υποβαλλομένου αιτήματος του εγκαλουμένου για συμπάρσταση κατά τη διαδικασία ενώπιον πειθαρχικού συμβουλίου του πληρεξουσίου του δικηγόρου, ΣτΕ 255,1051,3622/2001, 2288,2914/2002, 2364/2004, 2776/2006, 185/2007, 4397/2011

ακρόασης ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου, όταν αυτό κρίνει επί του ερωτήματος περί θέσης ή μη του υπαλλήλου σε αργία.

Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης είναι προσωποπαγές, ο υπάλληλος όμως, ως φορέας του δικαιώματος, δύναται να παρασταθεί διά ή μετά δικηγόρου ενώπιον του αρμοδίου πειθαρχικού οργάνου κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του.

Είναι τελολογικά ορθό να υποστηριχθεί ότι είναι επιτρεπτή η άσκηση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης με την παράσταση δικηγόρου, καθόσον το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης περικλείει, πέραν της έκθεσης των γεγονότων και την ανάπτυξη νομικών απόψεων¹⁸⁷ που δύναται να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της γνώμης του πειθαρχικού συμβουλίου.

Το πειθαρχικό συμβούλιο δύναται, ωστόσο, να ζητά να παραστεί ο υπάλληλος αυτοπροσώπως στη συνεδρίαση επί του ερωτήματος περί θέσης ή μη σε αργία.

4. Η αιτιολογία της απόφασης θέσης σε αργία

Η αιτιολογία της ατομικής διοικητικής πράξης συνιστά προληπτική εγγύηση προστασίας των δικαιωμάτων και συμφερόντων του ενδιαφερομένου που διακυβεύονται με την έκδοση της διοικητικής πράξης¹⁸⁸.

Το ελάχιστο απαιτούμενο περιεχόμενο της αιτιολογίας, κατ' άρθρο 17 παρ. 1 ΚΔΔιαδ, περιλαμβάνει την αναφορά των πραγματικών και νομικών στοιχείων, από τα οποία συνάγεται η ορθή εφαρμογή του κρίσιμου για την υπόθεση κανόνα δικαίου¹⁸⁹. Η αιτιολογία, σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 2 ΚΔΔιαδ θα πρέπει να είναι σαφής, ειδική και επαρκής, είτε αυτή προκύπτει από το σώμα της πράξης είτε από τα στοιχεία του φακέλου. Η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης παράθεσης αιτιολογίας συνεπάγεται την ακύρωση

¹⁸⁷ Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, Θεμελιώδη Δικαιώματα ό.π., σελ. 776, Υποσημ. 43

¹⁸⁸ Β. Καψάλη Άρθρο 17 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π., σελ. 566

¹⁸⁹ Β. Καψάλη Άρθρο 17 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π., σελ 581

της εκδοθείσας πράξης από τα διοικητικά δικαστήρια είτε λόγω παράβασης ουσιώδους τύπου είτε λόγω παράβασης κατ' ουσίαν διάταξης νόμου¹⁹⁰.

Η άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης συνεπάγεται την αξίωση του διοικουμένου για αιτιολόγηση της δυσμενούς πράξης εκ μέρους της διοίκησης κατ' άρθρο 6 παρ. 2 εδ. δ' του ΚΔΔιαδ.

Με την τήρηση της διαδικασίας της προηγούμενης ακρόασης, ως ουσιώδου τύπου της διαδικασίας, ο υπάλληλος θέτει ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου τους ισχυρισμούς του και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτει. Η αιτιολογία που αποτυπώνεται στην τελικώς εκδιδόμενη πράξη αποτελεί προϊόν εκτίμησης όλων των στοιχείων του φακέλου της εξεταζόμενης υπόθεσης.

Ειδικότερα, το πειθαρχικό συμβούλιο συνεκτιμά τους λόγους που ανάγονται στο δημόσιο συμφέρον και στην υπηρεσία του υπαλλήλου, αλλά παράλληλα συνεκτιμά και τους λόγους που ανάγονται στο πρόσωπο του υπαλλήλου, δοθέντος ότι με τη θέση του σε αργία πιθανόν να επέρχεται ηθική μείωσή του δυνάμενη να καταλήξει σε προσβολή της προσωπικότητάς του¹⁹¹.

Η τήρηση της σχετικής διαδικασίας και η λήψη υπόψη των ισχυρισμών του υπαλλήλου πρέπει να προκύπτουν από την αιτιολογία της διοικητικής πράξης. Για την πληρότητα της αιτιολογίας της πράξης θέσης σε αργία, το πειθαρχικό συμβούλιο οφείλει να σχολιάσει τους ουσιώδεις ισχυρισμούς που προέβαλε ο υπάλληλος ενώπιόν του.

Η αιτιολογία της πράξης θέσης σε αργία πρέπει να αναφέρεται σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, ώστε να μπορεί να ελεγχθεί ακυρωτικώς η νομιμότητα της πράξης. Προσέτι, θα πρέπει να προκύπτουν, τόσο από το σώμα της απόφασης θέσης σε αργία όσο και από τα στοιχεία του φακέλου, οι συγκεκριμένοι λόγοι που δικαιολογούν τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία.

---

¹⁹⁰ Β. Καψάλη Άρθρο 17 σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ.Πυργάκης, ό.π., σελ.583

¹⁹¹ Ν. Πανταζής/Ε.Γαλάνη, Άρθρο 104 σε Σ.Κτιστάκη/Β.Κονδύλη/ Ευ.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας, ό.π., σελ. 709

II. Το μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων

Το μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων εισήχθη για πρώτη φορά, όπως έχει αναφερθεί στο Α΄ Μέρος της παρούσας διατριβής, με τον ΥΚ του 1999. Σκοπός της εισαγωγής του μέτρου αυτού ήταν η παροχή δυνατότητας στην υπηρεσία να ενεργεί άμεσα σε περιπτώσεις κατεπείγουσες, όταν διακυβεύεται το συμφέρον αυτής. Η αρχική πρόβλεψη διάρκειας του μέτρου αυτού είχε οριστεί στις δεκαπέντε (15) ημέρες, οπότε και το υπηρεσιακό συμβούλιο αποφάσιζε για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία. Το χρονικό διάστημα των δεκαπέντε ημερών παρέμεινε αμετάβλητο έως την ψήφιση του ν.4057/2012, οπότε και με το άρθρο πρώτο του νόμου αυτού επεκτάθηκε στις τριάντα (30) ημέρες.

Με τις ισχύουσες ρυθμίσεις των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 104 ΥΚ, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 3 του ν.4325/2015, προβλέπεται ότι σε κατεπείγουσες περιπτώσεις επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος και πριν τη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, δύναται να επιβληθεί στον υπάλληλο το μέτρο της αναστολής άσκησης των καθηκόντων του από το ανώτατο μονοπρόσωπο όργανο διοίκησης του φορέα όπου υπηρετεί.

A. Διαδικασία επιβολής του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων

Προϋπόθεση της επιβολής του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων αποτελεί η ύπαρξη κατεπείγουσας περίπτωσης που είναι απόλυτα πειστική για την άμεση προστασία της υπηρεσίας¹⁹². Το συμφέρον της

---

¹⁹² Ν.Πανταζής/Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 708, Α.Ι. Τάχος-Λ.Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1166

υπηρεσίας θα πρέπει να διακυβεύεται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να έχει προσβληθεί ή να συνεχίζει να προσβάλλεται εντόνως το κύρος και η λειτουργία της υπηρεσίας¹⁹³. Η επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του ανωτάτου μονοπρόσωπου οργάνου διοίκησης του φορέα.

Σε χρονικό διάστημα τριάντα (30) ημερών από την επιβολή του μέτρου αυτού, το πειθαρχικό συμβούλιο συνεδριάζει και γνωμοδοτεί είτε για την έγκριση της πράξης αναστολής και κατ' επέκταση για τη θέση του υπαλλήλου σε αργία είτε για την απόρριψη της πράξης αναστολής.

Η προθεσμία των τριάντα (30) ημερών άρχεται από την έκδοση της απόφασης, με την οποία επιβάλλεται στον υπάλληλο η αναστολή της εκτέλεσης των καθηκόντων του. Η διάρκεια ισχύος του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων είναι βραχύβια, προκειμένου να διαφυλάσσονται τα συμφέροντα του υπαλλήλου¹⁹⁴.

Όπως αναφέρεται στην αρ. 18/2017 Πράξη του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο Ι Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου «το διοικητικό μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων, το οποίο επιφέρει στον υπάλληλο τις προβλεπόμενες δυσμενείς συνέπειες με απόφαση μονομελούς οργάνου, χωρίς προηγούμενη κρίση του πειθαρχικού συμβουλίου, έχει από τη φύση του έκτακτο χαρακτήρα και για το λόγο αυτό αυστηρά προσδιορισμένη χρονική διάρκεια, η οποία πρέπει να είναι σαφής και εκ των προτέρων προσδιορίσιμη για τον υπάλληλο. Επομένως, το σημείο έναρξης της σχετικής προθεσμίας απαιτείται να ορίζεται σαφώς και να συνδέεται με συγκεκριμένα και αντικειμενικά γεγονότα, και να μην εξαρτάται από τυχαία ή απρόβλεπτα γεγονότα, τα οποία βρίσκονται εκτός του πεδίου επιρροής του διωκόμενου. Σε αντίθετη περίπτωση, η λήξη του μέτρου της αναστολής εκτέλεσης των καθηκόντων θα μπορούσε να παρατείνεται επ' αόριστον, ανάλογα με την επιμέλεια του αρμόδιου για την παραπομπή του υπαλλήλου οργάνου».

¹⁹³ Ν.Πανταζής/Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 708, Α.Ι. Τάχος-Ι.Λ.Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1166

¹⁹⁴ Α.Ι. Τάχος-Ι.Λ.Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1165

Η αναστολή άσκησης καθηκόντων κοινοποιείται στον υπάλληλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 138 ΥΚ. Κοινοποίηση της πράξης αυτής πρέπει να πραγματοποιηθεί και προς το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο για την έναρξη της προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών¹⁹⁵. Κατά τη διάρκεια της αναστολής εκτέλεσης καθηκόντων, όπως είναι ευνόητο, ο υπάλληλος δεν προσέρχεται στην υπηρεσία του.

Εντός του ανωτέρω χρονικού διαστήματος, το πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτεί για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία. Στην περίπτωση που το πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτήσει υπέρ της μη θέσης του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, η αναστολή άσκησης καθηκόντων αίρεται αναδρομικά ως προς κάθε συνέπεια¹⁹⁶. Η απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου, το οποίο αποφασίζει με διακριτική ευχέρεια πρέπει να είναι αιτιολογημένη.

Σε περίπτωση παρέλευσης άπρακτης της προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών χωρίς το πειθαρχικό συμβούλιο να γνωμοδοτήσει, το μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων αίρεται αυτοδικαίως. Δεν απαιτείται η έκδοση διοικητικής πράξης για τη λήξη της αναστολής, για λόγους όμως, εύρυθμης λειτουργίας της διοίκησης κρίνεται σκόπιμη η έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξης.

Κατά το χρονικό διάστημα που ο υπάλληλος τελεί σε αναστολή άσκησης των καθηκόντων καταβάλλεται σε αυτόν το ήμισυ των αποδοχών του¹⁹⁷, ενώ το υπόλοιπο μέρος των αποδοχών του επιστρέφεται στην περίπτωση που ο υπάλληλος δεν τεθεί σε δυνητική αργία.

---

¹⁹⁵ Ν.Πανταζής/Ε.Γαλάνη σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 709

¹⁹⁶ Α.Ι. Τάχος-Ι.Α. Συμεωνίδης, ό.π., σελ.1166

¹⁹⁷ Μέχρι και την ψήφιση του ν.4057/2012 κατά τη διάρκεια αναστολής καθηκόντων ο υπάλληλος λάμβανε το σύνολο των αποδοχών του

B. Το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης κατά την επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων

Η απόφαση περί αναστολής εκτέλεσης των καθηκόντων του υπαλλήλου λαμβάνεται χωρίς την τήρηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης του υπαλλήλου εξαιτίας του κατεπείγοντος χαρακτήρα και του επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος που επιτάσσει την άμεση απομάκρυνση του υπαλλήλου από τα καθήκοντά του¹⁹⁸.

Το επιτακτικό δημόσιο συμφέρον ή ο άμεσος κίνδυνος αποτελούν περιορισμό στην άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης. Ο κίνδυνος θα πρέπει να είναι άμεσα επερχόμενος και όχι πιθανολογούμενος, ενώ το δημόσιο συμφέρον υπέρτερο, η υπεροχή δε του δημοσίου συμφέροντος είναι εμφανής στις περιπτώσεις που συντρέχει λόγος επείγοντος¹⁹⁹. Προσέτι, η διαδικασία της προηγούμενης ακρόασης δεν τηρείται στην περίπτωση λήψης μέτρου προσωρινού χαρακτήρα ή στην περίπτωση που η πρόσκληση του βλαπτόμενου θα καθιστούσε τη λήψη του μέτρου αδύνατη ή περιττή ή θα ματαίωνε τον σκοπό τον οποίο υπηρετεί²⁰⁰.

Η απόφαση περί αναστολής άσκησης καθηκόντων του υπαλλήλου, η οποία λαμβάνεται από το ανώτατο μονοπρόσωπο όργανο διοίκησης του φορέα όπου υπηρετεί ο υπάλληλος, δίχως να μεσολαβήσει προηγούμενη ακρόαση αυτού και κρίση του πειθαρχικού συμβουλίου, απαιτείται να είναι πλήρως αιτιολογημένη και να προσδιορίζει κατά τρόπο συγκεκριμένο τον άμεσο κίνδυνο και το επιτακτικό δημόσιο συμφέρον που επιβάλλουν την άμεση απομάκρυνση του υπαλλήλου.

---

¹⁹⁸ Τέτοια περίπτωση μπορεί να συντρέχει, για παράδειγμα, στην περίπτωση υπαλλήλου που εκτελεί καθήκοντα ταμιά σε μια δημόσια υπηρεσία και κατηγορείται για υπεξαίρεση χρημάτων ή έκνομη δημοσιονομική διαχείριση και η αναστολή άσκησης καθηκόντων παρίσταται απολύτως αναγκαία για την αποτροπή του κινδύνου

¹⁹⁹ ΣτΕ 4169/2011, 1399/2009, ΣτΕ ΕΑ 985/2010, 1242/2009, Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, Θεμελιώδη Δικαιώματα ό.π., σελ. 780, Ν. Νικολάκης Άρθρο 6, σε Β.Γκέρτσος, Ε.Πρεβεδούρου, Δ. Πυργάκης, Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ. 155

²⁰⁰ Χ.Δετσαρίδης σε Σ.Βλαχόπουλος, Θεμελιώδη Δικαιώματα, ό.π., σελ. 780

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Συνέπειες αργίας

Οι συνέπειες της αργίας, είτε πρόκειται για αυτοδίκαιη αργία είτε για δυνητική, ρυθμίζονται από το άρθρο 105 ΥΚ.

Ο υπάλληλος που τελεί σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία απέχει από την άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του, κύριων και παρεπόμενων. Ως κύρια καθήκοντα νοούνται τα καθήκοντα της κατηγορίας και του κλάδου που εντάσσεται ο υπάλληλος, δηλαδή της θέσης διορισμού του. Ως παρεπόμενα καθήκοντα είναι τα καθήκοντα που ανατίθενται στον υπάλληλο λόγω της ιδιότητας του ως δημοσίου υπαλλήλου, όπως είναι η συμμετοχή του σε επιτροπές, ομάδες εργασίας και συμβούλια²⁰¹.

Η παύση της άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων συνοδεύεται από την παρακράτηση μέρους των αποδοχών του υπαλλήλου.

Διαρκούσης της κατάστασης αργίας οι προβλεπόμενοι από τον ΥΚ περιορισμοί των υπαλλήλων (αρ.31-35ΥΚ²⁰²) εξακολουθούν να ισχύουν²⁰³.

I. Ύψος αποδοχών αργίας

Υπό την αρχική μορφή του ΥΚ του 2007, στο άρθρο 105 αυτού οριζόταν η καταβολή του ημίσεος των αποδοχών στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας. Στον υπάλληλο δε στον οποίο είχε επιβληθεί η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων, προβλεπόταν η πλήρης στέρηση αποδοχών αργίας.

---

²⁰¹ Ν.Πανταζής σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας, ό.π., σελ. 730, Ν. Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, ό.π., σελ.32

²⁰² Άσκηση ιδιωτικού έργου με αμοιβή (αρ.31 ΥΚ), Συμμετοχή σε εταιρείες (αρ. 32 ΥΚ), Έργα ασυμβίβαστα με το βουλευτικό αξίωμα (αρ. 33 ΥΚ), Δικηγορική ιδιότητα (αρ.34 ΥΚ), Κατοχή δεύτερης θέσης (αρ. 35 ΥΚ),

²⁰³ Άρθρο 105 παρ. 4 ΥΚ

Εν συνεχεία, με τις ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου του ν.4057/2012 ορίστηκαν ως καταβαλλόμενες αποδοχές το 1/3 των αποδοχών του υπαλλήλου, ενώ για συγκεκριμένα αδικήματα²⁰⁴, ορίστηκαν καταβλητέες αποδοχές το 1/4 των αποδοχών του. Ειδικότερα, όσον αφορά στο παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων, η καθολική αποστέρηση των αποδοχών αργίας προβλεπόταν ανεξαρτήτως του είδους της επιβαλλόμενης πειθαρχικής ποινής, ουχί δηλαδή μόνον με την επιβολή της ποινής της οριστικής παύσης.

Με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 επανήλθαν οι ρυθμίσεις της αρχικής μορφής του άρθρου 105 ΥΚ. Υπό τις ισχύουσες, λοιπόν, διατάξεις ο υπάλληλος που τελεί σε κατάσταση αργίας, λαμβάνει το ήμισυ των αποδοχών του²⁰⁵, πλην των αποδοχών που συνδέονται με την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου²⁰⁶, όπως είναι το επίδομα θέσης ευθύνης ή το επίδομα επικίνδυνης και ανθυγιεινής εργασίας, που περικλύονται πλήρως²⁰⁷. Αντιθέτως, ο υπάλληλος δεν δικαιούται αποδοχές αργίας στην περίπτωση που έχει επιβληθεί σε αυτόν η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του²⁰⁸.

---

²⁰⁴ Άρθρο πρώτο ν.4057/2012 με το οποίο αντικαταστάθηκε το άρθρο 103 παρ. 1 εδ. β' του ν.3528/2007: «Υπάλληλος που παραπέμφθηκε αμετακλήτως στο ακροατήριο προκειμένου να δικαστεί για τα αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων, τίθεται αυτοδίκαια σε αργία»

²⁰⁵ Άρθρο 105 παρ. 2 εδ.α' ΥΚ

²⁰⁶ Άρθρο 25 παρ. 4 ν.4354/2015

²⁰⁷ Σχετική εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών με αρ. 2/31029/ΔΕΠ/06.05.2016 (ΑΔΑ: ΩΛ9ΣΗ-ΟΝΜ)

²⁰⁸ Άρθρο 105 παρ. 3 ΥΚ

II. Αποδοχές υπαλλήλων που τελούν σε αναστολή άσκησης καθηκόντων

Έως την ψήφιση του ν.4057/2012, η εφαρμογή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων δεν επέφερε μεταβολή στις αποδοχές του υπαλλήλου, με αποτέλεσμα ο υπάλληλος που τελούσε σε αναστολή άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων του, να λαμβάνει το σύνολο των αποδοχών του.

Ωστόσο, με το άρθρο πρώτο του ν.4057/2012 με το οποίο τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, το άρθρο 105 ΥΚ, προβλέφθηκε και η παρακράτηση αποδοχών – στο ίδιο ύψος με τις αποδοχές αργίας – κατά την επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων.

Εν συνεχεία, με τις διατάξεις του ν.4325/2015, με τις οποίες τροποποιήθηκαν εκ νέου οι διατάξεις του άρθρου 105 ΥΚ, δημιουργήθηκαν ερμηνευτικά ζητήματα ως προς τις αποδοχές που πρέπει να λαμβάνει ο υπάλληλος που τελεί σε αναστολή άσκησης καθηκόντων. Αφορμή των ζητημάτων αυτών στάθηκε η μη ρητή πρόβλεψη στις αντικατασταθείσες διατάξεις περί του ύψους των αποδοχών σε περίπτωση αναστολής άσκησης καθηκόντων.

Με την αρ. 244/2015 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, έγινε κατά πλειοψηφία δεκτό ότι με την τροποποίηση του άρθρου 105 ΥΚ με τις διατάξεις του ν.4325/2015, υπήρξε σαφής η βούληση του νομοθέτη για κατάργηση της περικοπής των αποδοχών για τους τελούντες σε αναστολή άσκησης καθηκόντων υπαλλήλους και η διατήρηση αυτής αποκλειστικά για τους τελούντες σε αργία υπαλλήλους. Κατά συνέπεια, δεν ήτο δυνατή η αναλογική εφαρμογή της διάταξης της περικοπής των αποδοχών στην περίπτωση της αναστολής άσκησης καθηκόντων²⁰⁹.

---

²⁰⁹ Κατά τη γνώμη, όμως, της μειοψηφίας δεν δικαιολογείται διάκριση της κατάστασης αναστολής άσκησης καθηκόντων ως προς το ζήτημα της καταβολής αποδοχών και πρέπει να καταβάλλεται το ίδιο ποσοστό αποδοχών που καθορίζεται για την κατάσταση της αργίας, καθόσον «οι καταστάσεις αναστολής άσκησης καθηκόντων και αργίας λαμβάνονται διαδοχικά, ταυτίζονται ως προς τους λόγους, τους σκοπούς, τις συνέπειες επί της υπηρεσιακής κατάστασης του υπαλλήλου και συνθέτουν ενιαία κατάσταση απουσίας του υπαλλήλου από την υπηρεσία. Η διαφορά τους συνίσταται στον

Η ασάφεια που πρόεκυψε επιλύθηκε με τις διατάξεις της παρ. 2α του άρθρου 53 του ν.4674/2020 (ΦΕΚ Α'53/11.03.2020), με τις οποίες αντικαταστάθηκε η παρ. 2 του άρθρου 105 ΥΚ. Με τις διατάξεις αυτές προβλέφθηκε πλέον ρητά ότι, κατά τη διάρκεια της επιβολής στον υπάλληλο του μέτρου της αναστολής της άσκησης καθηκόντων, καταβάλλεται σε αυτόν το ήμισυ των αποδοχών.

Το ήμισυ των αποδοχών που παρακρατήθηκε με την επιβολή του μέτρου της αναστολής άσκησης καθηκόντων επιστρέφεται στον υπάλληλο, εφόσον δεν ακολουθήσει η θέση του σε καθεστώς δυνητικής αργίας²¹⁰.

Κατά την άποψη της γράφουσας, κατά το χρονικό διάστημα που ο υπάλληλος τελεί σε αναστολή άσκησης καθηκόντων, διάστημα προκαθορισμένης σύντομης χρονικής διάρκειας τριάντα (30) ημερών, θα έπρεπε αυτός να λαμβάνει το σύνολο των αποδοχών του. Τούτο διότι, η αναστολή άσκησης καθηκόντων επιβάλλεται με μόνη την κρίση του ανωτάτου μονοπρόσωπου οργάνου διοίκησης του φορέα όπου υπηρετεί ο υπάλληλος, η οποία κρίση εν συνεχεία ελέγχεται ουσιαστικά για την ορθότητα της ή μη από το πειθαρχικό συμβούλιο, που θα αποφασίσει αν όντως συντρέχουν οι λόγοι για τη θέση η μη του υπαλλήλου σε αργία. Συνεπώς, η δυσμενής για τον υπάλληλο συνέπεια της παρακράτησης αποδοχών κατά τη διάρκεια της αναστολής άσκησης καθηκόντων εξυπηρετεί μάλλον το ταμειακό συμφέρον του δημοσίου στην περίπτωση αυτή και δεν ταυτίζεται με τους λόγους δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την απομάκρυνση του υπαλλήλου από την υπηρεσία. Εφόσον δε το πειθαρχικό συμβούλιο αποφάσιζε τελικώς τη θέση του υπαλλήλου σε αργία, επικυρώνοντας κατ' ουσίαν την απόφαση του ανωτάτου μονοπρόσωπου οργάνου της διοίκησης, θα μπορούσε η κατάσταση απουσίας του υπαλλήλου να θεωρηθεί ενιαία και να επεκταθεί η παρακράτηση των αποδοχών από την ημέρα επιβολής της αναστολής άσκησης καθηκόντων.

συμπληρωματικό χαρακτήρα της αναστολής άσκησης καθηκόντων στις περιπτώσεις κατεπείγουσας ανάγκης που δεν δύνανται να αντιμετωπιστούν άμεσα και αποτελεσματικά με τη διαδικασία δυνητικής θέσης σε αργία».

²¹⁰ Άρθρο 105 παρ. 2 εδ. δ' ΥΚ, Άρθρο 109 παρ. 2 εδ. δ' ΥΚ

III. Επιστροφή αποδοχών αργίας

Το υπόλοιπο ήμισυ των αποδοχών του υπαλλήλου ή μέρος αυτού δύναται να αποδοθεί στον υπάλληλο, υπό την προϋπόθεση της έκδοσης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, με την οποία απαλλάσσεται ή της επιβολής σε αυτόν πειθαρχικής ποινής κατώτερης της οριστικής παύσης²¹¹.

Της επιστροφής των αποδοχών στον υπάλληλο προηγείται απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου. Ειδικότερα, συντρεχουσών των ανωτέρω προϋποθέσεων επιστροφής αποδοχών αργίας, ο υπάλληλος υποβάλλει αίτηση επιστροφής του υπολοίπου των αποδοχών του προς το πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο καλείται να αποφανθεί αιτιολογημένα²¹².

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 105 ΥΚ, εάν ο τεθείς σε αργία υπάλληλος απαλλαγεί από κάθε πειθαρχική ευθύνη ή αποδειχθεί αβάσιμη η υπόνοια για έκνομη διαχείριση, η απόδοση σε αυτόν των αποδοχών που παρακρατήθηκαν κατά τη διάρκεια της αργίας είναι κατά νόμο υποχρεωτική²¹³.

Η απόδοση ενεργείται μόλις συντρέξει η αντικειμενική προϋπόθεση της πειθαρχικής απαλλαγής του, δίχως να απαιτείται προηγούμενη απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου²¹⁴.

Η επιστροφή των αποδοχών δεν περιλαμβάνει αποδοχές που συνδέονται με την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου και καταβάλλονται απόκωσ²¹⁵.

---

²¹¹ Άρθρο 105 παρ. 2 εδ. β' ΥΚ

²¹² Ν.Πανταζής σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 730

²¹³ Άρθρο 105 παρ. 2 εδ. γ' ΥΚ

²¹⁴ ΣτΕ 245/2019, 1231/2016, 1626/2018, 2767/2014, 2233/2009, 15/2003, ΝΣΚ 161/2017, 239/2009, 186/2009, 92/2009, 312/2002

²¹⁵ Άρθρο 25 παρ. 5 ν.4354/2015, ΝΣΚ 44/2021: «κατά τη διάταξη του άρθρου 21 του δ/τος της 26-6/10-7-1944 περί του Κώδικα των νόμων περί δικών του Δημοσίου (Α'139), η υποχρέωση του Δημοσίου προς καταβολή τόκων αρχίζει μόνο από την επίδοση αγωγής (πρβλ. ενδ. ΑΕΔ 7/2011, Ολ. ΑΠ 1/2014)»

A. Απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου για επιστροφή αποδοχών

Το πειθαρχικό συμβούλιο δεν υποχρεούται άνευ ετέρου να διατάξει την επιστροφή των παρακρατηθεισών αποδοχών του υπαλλήλου²¹⁶. Δύναται να αποφασίσει και αντιθέτως, να μην αποδοθούν δηλαδή στον υπάλληλο οι αποδοχές που του παρακρατήθηκαν κατά τη διάρκεια της αργίας. Η αρνητική όμως απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου θα πρέπει να αιτιολογείται ειδικά.

Το πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο κρίνει επί της αίτησης του υπαλλήλου για επιστροφή των αποδοχών αργίας θα πρέπει να μνημονεύει στην απόφασή του τους λόγους εκείνους που δικαιολογούν την επιστροφή του υπολοίπου των αποδοχών στον υπάλληλο.

Στην αιτιολογία του πειθαρχικού συμβουλίου θα πρέπει να γίνεται αναφορά στους λόγους για τους οποίους ο υπάλληλος τέθηκε σε αργία. Το συμβούλιο οφείλει να λάβει υπόψη τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην ποινική ή πειθαρχική δίωξη του υπαλλήλου, το είδος, τη βαρύτητα και τις συνθήκες τέλεσης του πειθαρχικού παραπτώματος ή ποινικού αδικήματος, καθώς επίσης και το βαθμό υπαιτιότητας του υπαλλήλου στη δημιουργία των λόγων που τον έθεσαν σε αργία, των συνθηκών υπό τις οποίες τελέσθηκε το αδίκημα και των αιτίων που το προκάλεσαν²¹⁷.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην τέλεση ποινικού αδικήματος ως λόγου θέσης σε αργία, το συμβούλιο δεσμεύεται από την κρίση του ποινικού δικαστηρίου ως προς τη συνδρομή ή όχι των πραγματικών περιστατικών και των προϋποθέσεων στοιχειοθέτησης του ποινικού αδικήματος. Σε περίπτωση δε έκδοσης αθωωτικής απόφασης, με την οποία κρίθηκε ότι δεν αποδείχθησαν τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων στηρίχθηκε η ποινική κατηγορία, το πειθαρχικό συμβούλιο δεν μπορεί να κρίνει επί των ίδιων πραγματικών

²¹⁶ ΣΤΕ 1543/2004, ΝΣΚ Ολομ. 343/2008

²¹⁷ ΣΤΕ 2767/2014, 2233/2009, 1702/2009, 1682/2004, 1543/2004, 340/2001, 629/2000, 3844/1998, 1533/1996, ΔΕΦΑΘ 2561/2013, ΝΣΚ 149/2020, ΝΣΚ 239/2017

περιστατικών και να απορρίψει το αίτημα του υπαλλήλου περί απόδοσης των παρακρατηθεισών αποδοχών²¹⁸.

Περαιτέρω, αξιολογεί οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους, που τυχόν συντρέχουν στο πρόσωπο του υπαλλήλου και δικαιολογούν την απόδοση σε αυτόν του υπολοίπου των αποδοχών.

Ωστόσο, στην περίπτωση που ο υπάλληλος απαλλάσσεται από κάθε πειθαρχική ευθύνη ή στην περίπτωση που αποδειχθεί αβάσιμη η υπόνοια για έκνομη διαχείριση, τότε αυτός δικαιούται υποχρεωτικώς²¹⁹ την απόδοση των παρακρατηθεισών αποδοχών του, δίχως να απαιτείται προηγούμενη απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου²²⁰.

Έχει διατυπωθεί η γνώμη ότι στην έννοια της πειθαρχικής απαλλαγής περιλαμβάνεται και η περίπτωση που αυτή έχει επέλθει λόγω παραγραφής²²¹, οπότε υφίσταται και σε αυτή την περίπτωση η υποχρέωση της Διοίκησης να επιστρέψει τις αποδοχές που παρακρατήθηκαν. Επίσης, δεν θεωρείται ότι ο υπάλληλος έχει απαλλαχθεί και επομένως, δεν δικαιούται επιστροφή αποδοχών αργίας στην περίπτωση που του επιβλήθηκε στερητική της ελευθερίας ποινή, η εκτέλεση της οποίας ανεστάλη εκ νόμου²²².

IV. Λοιπές συνέπειες της αργίας

Όταν εκλείψει ο λόγος θέσης σε αργίας, ο υπάλληλος επανέρχεται στα υπηρεσιακά του καθήκοντα.

Η έκλειψη του λόγου θέσης σε αργία δεν αίρει τη νομιμότητα του μέτρου της αργίας και κατ' επέκταση, δεν γεννάται ζήτημα αποκατάστασης

---

²¹⁸ ΣτΕ 1543/2004

²¹⁹ Ν. Πανταζής σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 731

²²⁰ ΣτΕ 2767/2014, 2233/2009, 1543/2004, 15/2003

²²¹ ΣτΕ 245/2019

²²² ΔΠρΑθ 14863/2019

του υπαλλήλου στην πραγματική και νομική κατάσταση, στην οποία θα ευρισκόταν εάν δεν μεσολαβούσε η θέση του σε αργία²²³.

Το χρονικό διάστημα που ο υπάλληλος τελούσε σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία δεν υπολογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζεται γενικότερα η υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου. Έτσι, ο χρόνος της αργίας δεν λαμβάνεται υπόψη για μισθολογική εξέλιξη²²⁴, ούτε υπολογίζεται ως συντάξιμος χρόνος υπηρεσίας.

Στην περίπτωση όμως, που ο υπάλληλος απαλλαγεί, με απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου, από το αποδιδόμενο σε αυτόν πειθαρχικό παράπτωμα και εξαφανισθεί η επιβληθείσα ποινή ή αθωωθεί από το ποινικό δικαστήριο, ο χρόνος που είχε τεθεί σε αργία θεωρείται χρόνος πραγματικής και συντάξιμης δημόσιας υπηρεσίας^{225, 226} και προσμετράται στο συνολικό χρόνο υπηρεσίας²²⁷.

Ο υπάλληλος ο οποίος πριν τεθεί σε καθεστώς αργίας, εκτελούσε καθήκοντα προϊσταμένου, κατά την επαναφορά του στην υπηρεσία δεν καταλαμβάνει θέση προϊσταμένου²²⁸.

V. Πειθαρχικό παράπτωμα αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση καθηκόντων

Ειδική αναφορά γίνεται στο άρθρο 105 ΥΚ για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση καθηκόντων.

---

²²³ ΝΣΚ 46/2017

²²⁴ Άρθρο 25 παρ. 4 ν.4354/2015, Εγκύκλιος Υπουργείου Οικονομικών αρ.2/31029/ΔΕΠ/06.05.2016

²²⁵ Άρθρο 11 π.δ. 169/2007, ΣτΕ 3907/1996, ΣτΕ 3667/2009, ΔΕΦΑΘ 2243/2015

²²⁶ Ε.Γαληνού, Χ. Πόνη, Κοινωνική Ασφάλιση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016, σελ. 149

²²⁷ ΣτΕ 15/2003, Ολ. ΝΣΚ 708/1991, ΝΣΚ 186/2009, 529/2006, 608/1999, 416/1998

²²⁸ Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 84 παρ. 4 ΥΚ ορίζεται ότι: «β) Δεν επιτρέπεται να είναι υποψήφιος για την επιλογή Προϊσταμένου ούτε να τοποθετηθεί Προϊστάμενος υπάλληλος, ο οποίος διανύει δοκιμαστική υπηρεσία ή τελεί σε διαθεσιμότητα ή αργία (...)». Επίσης, με βάση τη διάταξη του άρθρου 86 παρ. 10 ΥΚ ορίζεται ότι: «Με απόφαση του οικείου οργάνου ο προϊστάμενος παύεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη της θητείας του, αν συντρέξουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: (...) δ) αν τεθεί σε διαθεσιμότητα ή αργία...».

Παρά το γεγονός, ότι εν συγκρίσει με τα λοιπά πειθαρχικά παραπτώματα που συνδέονται στενά με την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων²²⁹, το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων δεν είναι το βαρύτερο, εντούτοις όμως, ο νομοθέτης προσδίδει ιδιαίτερη απαξία στην τέλεση αυτού επιφυλάσσοντας την επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης και την πλήρη αποστέρηση των αποδοχών όσο τελεί σε καθεστώς αργίας²³⁰.

Η αδικαιολόγητη αποχή από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων για πάνω από είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες συνεχώς ή πάνω από τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες σε διάστημα ενός (1) έτους ή πάνω από πενήντα (50) εργάσιμες ημέρες εντός μιας τριετίας μπορεί να επισύρει την επιβολή της ποινής της οριστικής παύσης (άρθρο 109 παρ. 1 περ. η' ΥΚ) και κατ' επέκταση, τη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία.

Με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 105 ΥΚ, όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο πρώτο του ν.4057/2012, η στέρηση του δικαιώματος απόληψης αποδοχών αργίας για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής προβλεπόταν ως συνέπεια της επιβολής οποιασδήποτε πειθαρχικής ποινής στον διωκόμενο υπάλληλο, ουχί δηλαδή μόνον ως συνέπεια της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης. Όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική έκθεση του ν.4057/2012, η μη καταβολή αποδοχών αργίας για το συγκεκριμένο πειθαρχικό παράπτωμα επιβάλλεται από τη σοβαρότητα του παραπτώματος αυτού που συνδέεται με την παρουσία του υπαλλήλου στην υπηρεσία.

---

²²⁹ Όπως για παράδειγμα το πειθαρχικό παράπτωμα της περίπτωσης δ' του άρθρου 109 παρ. 1 ΥΚ «δ) η απόκτηση οικονομικού οφέλους ή ανταλλάγματος προς όφελος του ίδιου του υπαλλήλου ή τρίτου προσώπου, κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών»

²³⁰ Ν. Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων, ό.π., σελ. 32 όπου υποστηρίζει ότι «στην πράξη, πρέπει εξ αρχής, όταν υπάλληλος διώκεται πειθαρχικά για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής, να μην λαμβάνει αποδοχές αργίας μέχρι την έκδοση απόφασης του πρωτοβάθμιου πειθαρχικού συμβουλίου. Εάν με απόφαση του τελευταίου, δεν επιβάλλεται πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης, τότε, ο υπάλληλος, δικαιούται να αναζητήσει το σύνολο των παρακρατηθεισών αποδοχών του, με την έκδοση απόφασης από το πειθαρχικό συμβούλιο».

Σύμφωνα μάλιστα, με τις διατάξεις του άρθρου 103 ΥΚ, όπως αυτές ίσχυαν μετά την αντικατάσταση τους με τις διατάξεις της υποπαραγράφου Ζ3 του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση καθηκόντων προβλεπόταν η θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία ήδη από το στάδιο της πειθαρχικής παραπομπής του. Στην περίπτωση δε αυτή, οι αποδοχές του υπαλλήλου οριζόταν στο 75% των νομίμων αποδοχών του.

Η πλήρης αποστέρηση καταβολής αποδοχών αργίας για το αδίκημα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων αποτελεί την εξαίρεση στον κανόνα της καταβολής του ημίσεος των αποδοχών του τεθέντος σε αργία υπαλλήλου.

Στην περίπτωση, όμως, που με τελεσίδικη απόφαση επιβληθεί διαφορετική της οριστικής παύσης πειθαρχική ποινή ή ο υπάλληλος απαλλαγεί από κάθε πειθαρχική ευθύνη γεννάται το ζήτημα της επιστροφής του συνόλου των αποδοχών που παρακρατήθηκαν κατά τη διάρκεια που αυτός τελούσε σε αργία. Στις διατάξεις του άρθρου 105 ΥΚ δεν απαντάται ειδική ρύθμιση για το ζήτημα αυτό. Όπως όμως γίνεται δεκτό με την αρ. 343/2008 απόφαση της Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, αν και οι ρυθμίσεις του άρθρου 105 ΥΚ αφορούν την απόδοση του παρακρατηθέντος ποσοστού των αποδοχών του υπαλλήλου, εντούτοις δεν αποκλείεται και η απόδοση του παρακρατηθέντος συνόλου των αποδοχών του υπαλλήλου, στον οποίο επιβλήθηκε η ποινή της οριστικής παύσης για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων.

Ως προς τον τρόπο που θα αποδοθούν οι παρακρατηθείσες αποδοχές, κατά την άποψη της πλειοψηφίας στην αρ. 343/2008 γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η οποία εμφανίζεται περισσότερο πειστική, η απόδοση των παρακρατηθεισών αποδοχών πρέπει «να γίνει κατά το ήμισυ μεν αυτοδικαίως, χωρίς την παρεμβολή του υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά δε το άλλο ήμισυ ή μέρος αυτού ύστερα από απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά τα ισχύοντα και επί πάσης άλλης

περιπτώσεως. Και τούτο, διότι εξέλιπε πλέον οριστικώς ο λόγος, ο οποίος καθιστούσε υποχρεωτική την παρακράτηση και μη καταβολή του συνόλου των αποδοχών και όχι μόνο του ημίσεος αυτών», στην περίπτωση που επιβληθεί στον υπάλληλο ποινή κατώτερη της οριστικής παύσης.

Κατά την άποψη όμως της μειοψηφίας, ως προς την απόδοση των αποδοχών που παρακρατήθηκαν κατά τη διάρκεια της αργίας θα πρέπει να «τύχουν ανάλογης εφαρμογής προς πλήρωση του κενού και για την ταυτότητα του νομικού λόγου, τα ισχύοντα επί αποδόσεως του ημίσεος των παρακρατηθεισών αποδοχών». Έτσι, το πειθαρχικό συμβούλιο θα κληθεί να αποφασίσει για την απόδοση ή μη του συνόλου ή μέρους των παρακρατηθεισών αποδοχών, καθώς, σύμφωνα με τη μειοψηφήσασα άποψη η αυτοδίκαιη απόδοση του ημίσεος αυτών δεν βρίσκει έρεισμα στις σχετικές διατάξεις.

Στην περίπτωση της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων πέραν της πειθαρχικής διαδικασίας, κινείται από τη διοίκηση και η διαδικασία της περικοπής αποδοχών του υπαλλήλου για τις ημέρες της αδικαιολογήτου απουσίας του σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 43 ΥΚ. Η περικοπή των αποδοχών, κατά την περιγραφόμενη στις ανωτέρω διατάξεις διαδικασία, δεν αποτελεί πειθαρχική ποινή, αλλά οικονομικής φύσεως συνέπεια²³¹, η οποία απορρέει σε κάθε περίπτωση υπαίτιας παράλειψης παροχής των υπηρεσιών του υπαλλήλου ανεξαρτήτως της τυχόν υφιστάμενης πειθαρχικής ευθύνης του για αυτή την παράλειψη.

---

²³¹ ΕΛΣυν Τμήμα Ι 998/2017, 175/2016, ΣτΕ 22/1998, 579/2005, 2975/2007, ΔΕΦΑΘ 2372/2015, 3212/2014, ΝΣΚ 255/2019

VI. Αξίωση για πλήρη μισθό μετά την άρση της αργίας

Ο υπάλληλος που επανέρχεται στα υπηρεσιακά καθήκοντα του, μετά την άρση της αργίας, έχει αξίωση για πλήρεις αποδοχές από την επανάληψη των καθηκόντων του, όπως ορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 41 παρ. 4 ΥΚ²³². Συνεπώς, ο υπάλληλος δικαιούται πλήρη μισθό από την εκ νέου ημερομηνία ανάληψης καθηκόντων και για το λόγο αυτό, απαιτείται σύνταξη πρωτοκόλλου εμφάνισης και ανάληψης καθηκόντων, ώστε να προκύπτει με σαφήνεια η ημερομηνία της εκ νέου ανάληψης καθηκόντων του υπαλλήλου²³³.

Όπως επισημαίνεται²³⁴, η αξίωση για καταβολή πλήρους μισθού γεννάται με την εν τοις πράγμασι ανάληψη υπηρεσίας του υπαλλήλου σε εφαρμογή της ειδικής και εξαιρετικού χαρακτήρα διάταξης του άρθρου 41 παρ. 4 ΥΚ.

Ζήτημα όμως, γεννάται για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ημερομηνία άρσης της αργίας μέχρι την ημερομηνία της εκ νέου ανάληψης των καθηκόντων του υπαλλήλου. Όπως έχει γίνει δεκτό²³⁵, από την ημερομηνία άρσης της αργίας μέχρι την ανάληψη υπηρεσίας, ο υπάλληλος δεν δικαιούται αποδοχές αργίας καθόσον έχει πάψει να τελεί σε καθεστώς αργίας. Δεν δικαιούται όμως, ούτε τις πλήρεις αποδοχές της θέσης του, δεδομένου ότι δεν προσφέρει εργασία. Στην περίπτωση δε, που η αργία έχει αρθεί αυτοδίκαια, υποστηρίζεται ότι ο υπάλληλος έχει το δικαίωμα, αλλά και ταυτόχρονα την υποχρέωση να εμφανιστεί στην υπηρεσία του και να θέσει εαυτόν στη διάθεσή της, χωρίς να αναμένει την έκδοση της σχετικής διαπιστωτικής πράξης επανόδου, άλλως θεωρείται ότι από δική του υπαιτιότητα δεν παρείχε υπηρεσία.

²³² Ομοίως ορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 25 παρ. 5 του ν.4354/2015 περί μισθολογικών ρυθμίσεων

²³³ Μ.Στυλιανίδου σε Σ.Κτιστάκη, Β.Κονδύλης, Ε.Τζιράκη, ό.π., σελ. 281

²³⁴ ΝΣΚ 9/2019, ΝΣΚ 196/2017

²³⁵ ΝΣΚ 196/2017

VII. Αναδρομική ισχύς της επιβολής του μέτρου της αργίας

Στις περιπτώσεις που η διαδικασία θέσης του υπαλλήλου σε αργία εκκινεί για λόγους ποινικής φύσης και η ισχύς της θέσης σε αργία ανατρέχει αναδρομικά σε χρόνο πριν από την ημερομηνία έκδοσής της, όπως λ.χ. συμβαίνει στην περίπτωση έκδοσης εντάλματος προσωρινής κράτησης οπότε ανατρέχει η έναρξη της αργίας στην ημερομηνία έκδοσης αυτού, γεννάται το ζήτημα της επιστροφής των αποδοχών ενεργείας που έχει λάβει ο υπάλληλος κατά το ποσοστό που υπερβαίνει τις δικαιούμενες αποδοχές αργίας. Κατά συνέπεια, η αναδρομική ισχύς της πράξης θέσης σε αργία συμπίπτει με χρονικό διάστημα, κατά το οποίο ο υπάλληλος παρείχε κανονικά τις υπηρεσίες του, οπότε τίθεται το ερώτημα αν δικαιούται τις ήδη καταβληθείσες αποδοχές.

Σύμφωνα με την αρ. 997/2011 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ι Τμήμα), η έκδοση της πράξης θέσης σε αυτοδίκαιη αργία έχει διαπιστωτικό μόνο χαρακτήρα της επελθούσας ήδη εκ νόμου υπηρεσιακής μεταβολής του υπαλλήλου. Περαιτέρω, η νομιμότητα της επελθούσας περικοπής αποδοχών και του συνακόλουθου καταλογισμού των αχρεωστήτων ληφθεισών αποδοχών²³⁶ σε βάρος του υπαλλήλου δεν εξαρτάται από την εκ μέρους του υπαλλήλου παροχή ή όχι υπηρεσιών, αλλά με τη συνδρομή της αντικειμενικής προϋπόθεσης θέσης του υπαλλήλου σε αργία.

Ως εκ τούτου, η διοίκηση υπέχει υποχρέωση να περικόψει τις αποδοχές του υπαλλήλου μόλις συντρέξει η αντικειμενική προϋπόθεση της θέσης του σε αργία, χωρίς να καταλείπεται σε αυτή διακριτική ευχέρεια να μην προβεί στην

---

²³⁶ Άρθρο 96 παρ. 1 ν.4270/2014: «Μη νόμιμες δαπάνες που πληρώθηκαν με οποιονδήποτε τίτλο πληρωμής καταλογίζονται: α. στον υπάλληλο που από δόλο ή βαρεία αμέλεια προέβη σε παράνομες πράξεις ή παραλείψεις ή συνέπραξε στην έκδοση αυτών ή στη μη τήρηση των νόμιμων διαδικασιών πραγματοποιήσεως της δαπάνης και β. στον λαβόντα, εφόσον έχει συντελέσει υπαίτια στη μη νόμιμη πληρωμή και σε κάθε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα αυτού.»

περικοπή, ανεξαρτήτως αν ο υπάλληλος παρείχε στο μεταξύ τις υπηρεσίες του²³⁷,²³⁸.

---

²³⁷ ΕλΣυν (I Τμήμα) 2794/2011, 1392/2006

²³⁸ Στην αρ. 543/2013 απόφαση της Ολομέλειας του ΕλΣυν αναφέρεται ότι το πραγματικό γεγονός της παραμονής του υπαλλήλου και της παροχής υπηρεσιών του στο δημόσιο θέτει το ζήτημα του αδικαιολογήτου πλουτισμού του δημοσίου

Κεφάλαιο Δ΄

Προστασία του δημοσίου συμφέροντος και των εννόμων αγαθών που θίγονται από την επιβολή του μέτρου της αργίας

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ο θεσμός της αργίας αποτυπώνει μια στάθμιση μεταξύ δύο εννόμων αγαθών. Το πρώτο είναι το δημόσιο συμφέρον υπό την ειδικότερη έκφραση του συμφέροντος της δημόσιας υπηρεσίας και το δεύτερο το τεκμήριο αθωότητας²³⁹.

Το συμφέρον της δημόσιας υπηρεσίας επιτάσσει την απομάκρυνση του υπαλλήλου από τη θέση εργασίας του έως ότου τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αποφανθούν περί του αν υπέπεσε ή όχι σε πειθαρχικό παράπτωμα ή μέχρι την ολοκλήρωση της διενεργούμενης σε βάρος του ποινικής διαδικασίας. Το τεκμήριο αθωότητας, από την άλλη πλευρά, επιτάσσει καταρχήν τη μη απομάκρυνση του υπαλλήλου από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα πριν την έκδοση καταδικαστικής πειθαρχικής ή ποινικής απόφασης.

Η επιβολή του μέτρου της αργίας με τη συνεπαγόμενη μη άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου και τη μείωση των μηναιίων αποδοχών του θίγει το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητάς του και το δικαίωμα του σε μισθό.

Στο πλαίσιο της προαναφερθείσας στάθμισης μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος και του τεκμηρίου αθωότητας του υπαλλήλου καθώς των δικαιωμάτων του υπαλλήλου που θίγονται από τη θέση του σε αργία, ο

---

²³⁹ Σ.Βλαχόπουλος, Το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων σε Ξ.Κοντιάδης, Αχ. Αιμιλιανίδης, Χ.Ανθόπουλος (Επιμ.) Η δημόσια διοίκηση μετά την κρίση, ό.π., σελ. 3-4

νομοθέτης καλείται να τηρήσει την αναγκαία ισορροπία, η οποία επιβάλλεται από την αρχή της αναλογικότητας²⁴⁰.

II. Δημόσιο συμφέρον

Σκοπός της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης είναι η άμεση ή έμμεση ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος και η προστασία αυτού²⁴¹.

Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος είναι αόριστη, με περιεχόμενο που δεν είναι σαφές, είναι όμως έννοια νομική και κατά συνέπεια ελέγχεται από τα δικαστήρια²⁴². Δημόσιο συμφέρον είναι μόνο «ό,τι τα συνταγματικώς οριζόμενα όργανα, κατά τη συνταγματικώς καθοριζόμενη ιεραρχία και διαδικασία, ορίζουν ως δημόσιο συμφέρον. Τα όργανα αυτά είναι ο συντακτικός νομοθέτης, ο κοινός νομοθέτης και η κυβέρνηση/διοίκηση – με αυτήν την ιεραρχική προτεραιότητα»²⁴³. Οι αξίες στις οποίες αποσκοπεί η ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος θεμελιώνονται πρωτίστως στο Σύνταγμα, εν συνεχεία εξειδικεύονται από τον κοινό νομοθέτη και κατ' εξουσιοδότηση από τη διοίκηση.

Το δημόσιο συμφέρον υπό τους όρους «δημόσιο» ή «γενικό» ή «εθνικό» συμφέρον συναντάται σε περιορισμένο αριθμό συνταγματικών διατάξεων²⁴⁴ και εξειδικεύεται σε καθεμία από τις διατάξεις αυτές.

---

²⁴⁰ Άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' Συντ «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας»

²⁴¹ Επ.Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος 1, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σελ. 79, Ε.Βενιζέλος, Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1990, σ. 23-24, Ι.Συμεωνίδης, Πτυχές της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, Διδικ 4/1990, σελ.764-768, όπου αναφέρει «Αποκλειστικός σκοπός του κράτους είναι η ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος και δεν νοείται διάταξη νόμου που να μην έχει τεθεί χάριν αυτού»

²⁴² Ι.Συμεωνίδης, Πτυχές της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, Διδικ 4/1990, σελ.764-768

²⁴³ Π.Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα, 4^η έκδ., Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 151

²⁴⁴ Άρθρο 4 παρ. 3 εδ. β' Συντ. «Επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή που ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη

Βασικό πεδίο εφαρμογής της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος είναι ο χώρος των ατομικών δικαιωμάτων, όπου προβάλλεται είτε ως άμεσος συνταγματικός περιορισμός, είτε ως περιορισμός κατόπιν ρητής επιφύλαξης υπέρ του νόμου²⁴⁵.

Θεμέλιο της λειτουργίας και δραστηριότητας της δημόσιας υπηρεσίας είναι το δημόσιο συμφέρον, το οποίο οριοθετεί τη δράση της.

Η ειδική σχέση που συνδέει τον δημόσιο υπάλληλο με το Κράτος βασίζεται στην καταρχήν υπεροχή του δημοσίου συμφέροντος έναντι του προσωπικού συμφέροντος του υπαλλήλου. Στόχος της κατάρτισης της δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης είναι η διασφάλιση της ορθής, αποτελεσματικής και αδιάλειπτης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης.

Ο δημόσιος υπάλληλος διατηρεί την αξίωση του να απολαμβάνει τα συνταγματικώς κατοχυρωμένα ατομικά του δικαιώματα²⁴⁶. Λόγω, όμως, της ειδικής σχέσης που τον συνδέει με το Κράτος και των απορρεουσών εκ της σχέσης αυτής αυξημένων υπηρεσιακών και εξωπηρεσιακών υποχρεώσεων του προς το Κράτος είναι συνταγματικώς επιτρεπτοί ορισμένοι ειδικοί

προς τα εθνικά συμφέροντα (...)», Άρθρο 28 παρ. 2 εδ. α' Συντ. «Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη (...) και παρ. 3 «Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον (...)», Άρθρο 12 παρ. 5 Συντ. «Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφελείας ή δημοσίου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν», Άρθρο 17 παρ. 1 Συντ. «Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος, Άρθρο 24 παρ. 1 εδ. ε' Συντ «Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον», Άρθρο 33 παρ. 2 εδ. β' Συντ (όρκος ανάληψης καθηκόντων του Προέδρου της Δημοκρατίας) «Ορκίζομαι (...) να προστατεύω τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ελλήνων και να υπηρετώ το γενικό συμφέρον και την πρόοδο του Ελληνικού Λαού», Άρθρο 106 παρ. 1 εδ. α' «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας»

²⁴⁵ Ι.Συμεωνίδης, Πτυχές της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, ό.π., σελ. 764-768, Κ.Χρυσόγονος, Σ.Βλαχόπουλος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, ό.π., σελ. 122 επ.

²⁴⁶ Θ.Παναγόπουλου, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 122

περιορισμοί των ατομικών του δικαιωμάτων πέραν των γενικών περιορισμών που ισχύουν για τους υπόλοιπους πολίτες. Οι θεμιτοί, ωστόσο, περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων των δημοσίων υπαλλήλων δεν πρέπει να φτάνουν έως το σημείο προσβολής του πυρήνα του εκάστοτε δικαιώματος, αναιρώντας την ουσία του, ούτε όμως να ξεπερνούν το εύλογο, επαρκές και κατάλληλο μέτρο που επιβάλλει η αρχή της αναλογικότητας^{247, 248}.

III. Τεκμήριο αθωότητας

Το τεκμήριο αθωότητας, ως θεμελιώδης αρχή του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, επιβάλλει να αντιμετωπίζεται ο κατηγορούμενος ως αθώος, έστω και αν έχει ασκηθεί σε βάρος του δίωξη ή έχει συλληφθεί ή κρατηθεί προσωρινά και ανεξαρτήτως της βαρύτητας των αποδεικτικών στοιχείων σε βάρος του μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του στα πλαίσια μιας δίκαιης δίκης²⁴⁹.

Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου δεν κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμα²⁵⁰, συνάγεται όμως ερμηνευτικά από ορισμένες συνταγματικές διατάξεις και αρχές, όπως την αρχή του κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ.1 Συντ.) και τις συνταγματικές εγγυήσεις της προσωπικής ασφάλειας (άρθρο 5 παρ. 3 Συντ) και της απαγόρευσης επιβολής ποινής χωρίς νόμο (άρθρα 6 και 7 Συντ)²⁵¹.

---

²⁴⁷ ΕλΣυν Ολομ. 1290/2020, 2143/2017, ΣτΕ Ολομ. 1128/2016, 1125/2016, 2192-2196/2014, ΣτΕ 773/2017, 1571/2010, ΕλΣυν 1002/2018 (Τμήμα V)

²⁴⁸ Γ. Ναυπλιώτης, Ατομικές ελευθερίες με ειδική συνταγματική επιφύλαξη και υπαλληλική σχέση, Διδικ 2/1994, σελ. 257-270

²⁴⁹ Γ. Παπαδημητράκης, Το τεκμήριο αθωότητας υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ, ΠοινΔικ 2/2017, σελ.134-141

²⁵⁰ Για πρώτη φορά αναφέρεται στο ψηφισθέν το 1827 «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος κατά την εν Τροιζήνι Γ' Εθνικήν Συνέλευσιν» όπου στο άρθρο 15 οριζόταν «Ἐκαστος προ της καταδίκης του δεν λογίζεται ένοχος», μετά όμως την κατάργηση του Συντάγματος αυτού δεν περιλήφθηκε διάταξη για το τεκμήριο αθωότητας στα μεταγενέστερα Συντάγματα

²⁵¹ Βλαχόπουλος Σ., Το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων σε Ξ.Κοντιάδης, Αχ. Αμιλιανίδης, Χ.Ανθόπουλος (Επιμ.) Η Δημόσια διοίκηση μετά την κρίση, ό.π., σελ. 4

Με τις διατάξεις του ν. 4596/2019 (ΦΕΚ Α΄ 32/26.02.2019), με τις οποίες ενσωματώθηκε η υπ' αριθμ. 2016/343 Οδηγία της Ε.Ε., προβλέπεται πλέον ρητά στην εθνική έννομη τάξη το τεκμήριο της αθωότητας. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 6 του νόμου αυτού προστέθηκε το άρθρο 72Α στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ορίζεται ότι «Οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή τους σύμφωνα με το νόμο». Ήδη με την τροποποίηση του ΚΠΔ με τις διατάξεις του ν.4620/2019 το τεκμήριο αθωότητας προβλέπεται στο άρθρο 71 ΚΠΔ, το οποίο ορίζει «Οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή τους σύμφωνα με το νόμο».

Με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου με υπερνομοθετική ισχύ κατ' άρθρο 28 παρ. 1 Συντ, κατοχυρώνεται ρητά το τεκμήριο αθωότητας ως εξής «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθώον μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του».

Επίσης, το τεκμήριο αθωότητας προβλέπεται στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε με το ν.2462/1997 (ΦΕΚ Α΄ 25/26.02.1997), όπου στην παρ. 2 του άρθρου 14 αυτού ορίζεται ότι «Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο εωσότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο», καθώς και στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 11 της νομικά μη δεσμευτικής Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπου ορίζεται «Κάθε κατηγορούμενος για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος έως ότου διαπιστωθεί η ενοχή του, σύμφωνα με το νόμο, σε ποινική δίκη, κατά την οποία, θα του έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις».

Σε επίπεδο ενωσιακού δικαίου ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνει στο άρθρο 48 παρ. 1 το τεκμήριο

αθωότητας ορίζοντας «Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο»²⁵².

Η εφαρμογή του τεκμηρίου αθωότητας προβλέπεται στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο και συγκεκριμένα στο άρθρο 108 παρ. 2 περ. στ' ΥΚ, όπου ορίζεται ότι εφαρμόζεται αναλόγως και στο πειθαρχικό δίκαιο, εφόσον δεν αντίκειται στις ρυθμίσεις του ΥΚ και συνάδει με τη φύση και το σκοπό της πειθαρχικής διαδικασίας²⁵³.

A. Η διττή φύση του τεκμηρίου αθωότητας

Το τεκμήριο αθωότητας, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει δύο όψεις. Μία διαδικαστική όψη και μία αμυντική – προστατευτική όψη της τιμής και της υπόληψης του κατηγορουμένου²⁵⁴.

Με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ το τεκμήριο αθωότητας κατοχυρώνεται ως διαδικαστική εγγύηση σε ζητήματα κατανομής του βάρους απόδειξης και εφαρμογής τεκμηρίων ενοχής του κατηγορουμένου²⁵⁵. Κατά πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί ειδικότερη έκφανση της καθιερούμενης, από την παρ. 1 του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, δίκαιης δίκης²⁵⁶, η οποία επιτάσσει να εκλαμβάνεται ως αθώος, εκείνος που κατηγορείται για αδίκημα ποινικής φύσης έως ότου αποδειχθεί η ενοχή του

---

²⁵² Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τέθηκε σε ισχύ την 1.12.2009 με τη Συνθήκη της Λισαβόνας

²⁵³ Ν.Πανατζής/Στ.Χριστοφορίδου σε Κτιστάκη Σ., Κονδύλης Β., Τζιράκη Ε., Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ.850-851, Α.Ι. Τάχος, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 197, 253

²⁵⁴ Ι.Νταλαχάνης σε Ι. Σαρμάς/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος, ΕΣΔΑ Κατ' άρθρο ερμηνεία, 2021, σ. 329, Γ. Τριανταφύλλου Τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου σε Λ. Κοτσαλής, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 471-472

²⁵⁵ Π. Βογιατζής, Το τεκμήριο της αθωότητας, σε Λ.Α. Σισιλιάνος, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σελ. 302

²⁵⁶ Απόφ. ΕΔΔΑ της 24.04.2008 Ismoilov και λοιποί κατά Ρωσίας (αρ. προσφ. 2947/2006), Απόφ. ΕΔΔΑ της 28.06.2011 Lizaso Azconobieta κατά Ισπανίας (αρ.προσφ.28834/08)

από δικαστήριο και εν συνεχεία, το αποτέλεσμα αυτό να γίνεται σεβαστό και να μην αμφισβητείται, ύστερα από την οριστική απαλλαγή του προσώπου, από οποιαδήποτε άλλη δικαστική ή δημόσια αρχή ή εκπρόσωπο του Κράτους, έστω και υπό διατύπωση αμφιβολιών²⁵⁷, ²⁵⁸. Η κανονιστική εμβέλεια του τεκμηρίου αθωότητας καλύπτει το στάδιο πριν τη δίκη, τη διάρκεια της δίκης, αλλά και το στάδιο που έπεται μετά τη δίκη λειτουργώντας παράλληλα με το δικαίωμα σεβασμού της τιμής και της υπόληψης του πρώην και εν συνεχεία αθωωθέντος κατηγορουμένου²⁵⁹.

Το τεκμήριο αθωότητας ισχύει από τη γνωστοποίηση τέλεσης του ποινικού αδικήματος από την αρμόδια Αρχή μέχρι την έκδοση αμετάκλητης καταδικαστικής ή αθωωτικής απόφασης ή απαλλακτικού βουλεύματος²⁶⁰.

Η εφαρμογή του τεκμηρίου αθωότητας δεσμεύει τόσο τους φορείς της δικαστικής εξουσίας όσο και τις άλλες κρατικές αρχές, οι οποίες έχουν υποχρέωση σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας²⁶¹.

Πέραν της άμεσης σύνδεσής του με το δίκαιο της απόδειξης, το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί κατ' επέκταση έκφανση της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και κατοχυρώνει το σεβασμό της τιμής, της υπόληψης και της αξιοπρέπειας του κατηγορουμένου²⁶².

---

²⁵⁷ Απόφ. ΕΔΔΑ της 27.09.2007 Σταυρόπουλος κατά Ελλάδας (αρ.προσφ.35522/04), Απόφ. ΕΔΔΑ της 10.2.1995 Allenet de Ribemont κατά Γαλλίας (αρ.προσφ.15175/89), Απόφ. ΕΔΔΑ της 19.09.2006 Matijasevic κατά Σερβίας (αρ. προσφ.23037/04), Απόφ. ΕΔΔΑ της 21.09.2006 Pandy κατά Βελγίου (αρ.προσφ.13583/02), Απόφ. ΕΔΔΑ της 14.01.2010 Vanjak κατά Κροατίας (αρ.προσφ.29889/04)

²⁵⁸ Α. Μαγγανάς, Χ.Χρυσανθάκης, Δ. Βανδώρος, Λ. Καρατζά, Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Νομολογία & Ερμηνευτικά Σχόλια, Εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ.135-137 & 140-141, Ε. Παυλίδου, Η δεσμευτική ενέργεια των αποφάσεων της ποινικής και πολιτικής δικαιοδοσίας στη διοικητική δίκη, Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 51-56

²⁵⁹ Ι. Σαρμάς, Η δίκαιη ισορροπία, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 596

²⁶⁰ Απόφ. ΕΔΔΑ της 28.11.2011 Κώνστας κατά Ελλάδας (αρ.προσφ. 53466/07), Απόφ. ΕΔΔΑ της 25.08.1987 Englert κατά Γερμανίας (αρ. προσφ.10282/83)

²⁶¹ Απόφ. ΕΔΔΑ της 27.09.2007 Σταυρόπουλος κατά Ελλάδας (αρ.προσφ.35522/04), Απόφ.ΕΔΔΑ της 11.01.2007 Μαμιδάκης κατά Ελλάδας (αρ. προσφ. 35533/04), Ι.Μυλωνάς, Πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα, 1994, σελ. 93-94, Ν.Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, Εκδ. Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2012, σελ. 222-223

²⁶² Ν. Αλιβιζάτος, Το τεκμήριο αθωότητας και οι παράπλευρες συνέπειές του, ΠοινΔικ 1/2017, σελ.7-9

Το τεκμήριο αθωότητας δεν αποκλείει κατά γενικό και απόλυτο τρόπο τη λήψη μέτρων κατά του διωκόμενου προσώπου, επιτάσσει όμως να περιορίζονται αυτά στο απολύτως αναγκαίο μέτρο²⁶³.

IV. Η επίλυση της σύγκρουσης στη συγκεκριμένη περίπτωση

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Κατά τη διενέργεια της στάθμισης μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος και του τεκμηρίου αθωότητας του υπαλλήλου έδαφος εφαρμογής λαμβάνει η αρχή της αναλογικότητας, η οποία είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντ. και αναγνωρισμένη ήδη πριν από την αναθεώρηση του 2001 ως αρχή συνταγματικής ισχύος από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας²⁶⁴.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την απορρέουσα από την αρχή του κράτους δικαίου αρχή της αναλογικότητας, κατά τη θέσπιση δυσμενών μέτρων σε βάρος του διοικουμένου, απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία να δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Τα θεσπιζόμενα επαχθή μέτρα απαιτείται να είναι μόνο τα αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να τελούν σε άμεση συνάφεια, όχι μόνο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, αλλά και προς το αντικείμενο του επιβαλλόμενου μέτρου. Απαιτείται, επομένως, να πληρούνται τα κριτήρια της αρχής της αναλογικότητας. Ειδικότερα, τα θεσπιζόμενα μέτρα πρέπει να είναι i) πρόσφορα και κατάλληλα για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, ii) αναγκαία, υπό την έννοια ότι για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου δημοσίου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού,

---

²⁶³ Ν. Παρασκευόπουλος, Αυτοδίκαιη αργία δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών, ΕφημΔΔ 4/2013, σελ. 568-572

²⁶⁴ Π.Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα, ό.π., σελ. 216-223

αλλά λιγότερου επαχθούς μέτρου και iii) αναλογικά, να τελούν δηλαδή σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, προκειμένου η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της προκαλούμενης εξ αυτών βλάβης²⁶⁵.

Στην περίπτωση που η φύση του επιβαλλόμενου μέτρου είναι τέτοιας έντασης και διάρκειας, που υπερακοντίζει προδήλως τον επιδιωκόμενο σκοπό, υπό την έννοια ότι η επιβολή του μέτρου συνεπάγεται μειονεκτήματα που είναι δυσανάλογα προς τα απορρέοντα από την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος πλεονεκτήματα, τότε το επιβαλλόμενο μέτρο αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας.

Η εξισορρόπηση των δύο αντίρροπων τάσεων, αφενός του δημοσίου συμφέροντος υπό την ειδικότερη έκφραση του συμφέροντος της δημόσιας υπηρεσίας και του τεκμηρίου αθωότητας οδηγεί στην αναγκαιότητα μιας ad hoc στάθμισης συμφερόντων δίχως κάποιο από τα δύο να εισέρχεται στη διαδικασία της στάθμισης με μια καταρχήν υπεροχή. Η απόλυτη υπεροχή του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο διέπει όλη τη δράση της δημόσιας διοίκησης και διατρέχει τις διατάξεις του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα και η σχετική υπεροχή του τεκμηρίου αθωότητας περιορίζονται αμοιβαίως σε μια πρωτογενή ρήτρα στάθμισης χωρίς καταρχήν προβάδισμα του ενός ή του άλλου εννόμου αγαθού. Κατά συνέπεια, το κέντρο βάρους της προβληματικής επικεντρώνεται στο ζήτημα των κριτηρίων στάθμισης, που θα καθορίσουν τελικά την επίλυση της σύγκρουσης.

---

²⁶⁵ ΣτΕ (Ολομ) 1120/2016, ΕλΣυν (Ολομ) 1820/2021

B. Η στάθμιση συμφερόντων στη συγκεκριμένη περίπτωση

1. Τα κριτήρια της στάθμισης

i. Η συνάφεια του τελεσθέντος αδικήματος με τα υπηρεσιακά καθήκοντα

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το διοικητικό μέτρο της αργίας λαμβάνεται χάριν της προστασίας του συμφέροντος της δημόσιας υπηρεσίας, της διαφύλαξης του κύρους και της εύρυθμης λειτουργίας αυτής και της ομαλής διεξαγωγής της ελεγκτικής διαδικασίας. Στην περίπτωση που ο υπάλληλος διώκεται ή έχει καταδικαστεί για ποινικό αδίκημα, χωρίς να έχει στερηθεί εν τοις πράγμασι την προσωπική του ελευθερία, το οποίο δεν έχει άμεση σχέση με τα υπηρεσιακά του καθήκοντα και την εν γένει υπηρεσιακή του κατάσταση, θα μπορούσε να αποτελέσει κριτήριο στη στάθμιση μεταξύ του συμφέροντος της υπηρεσίας και του τεκμηρίου αθωότητας του υπαλλήλου.

Έτσι λοιπόν, η δίωξη ή η καταδίκη του υπαλλήλου για αδίκημα αναγόμενο στην ιδιωτική σφαίρα²⁶⁶ του υπαλλήλου, το οποίο αδίκημα δεν συνδέεται ουδόλως με τα υπηρεσιακά καθήκοντα του υπαλλήλου²⁶⁷, ώστε να

---

²⁶⁶ Κ.Χρυσόγονος – Σ.Βλαχόπουλος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, ό.π., σελ. 292, όπου αναφέρεται ότι ως ιδιωτική και οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 9 παρ. 1 Συντ. θα μπορούσε να θεωρηθεί μια γενικά παραδεκτή σφαίρα του απορρήτου του ατόμου με βάση τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις όπως για παράδειγμα η ερωτική ζωή του ατόμου, τα σωματικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας, ενδοοικογενειακές προστριβές, Κ. Μαυριάς, Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου, Εκδ.Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1982, σελ.158-159, όπου αναφέρεται ότι η ιδιωτική ζωή προσδιορίζεται κατά το αντικειμενικό κριτήριο (επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις), έχει ως συνιστώσες την προσωπική υπόσταση, την υγεία και τις οικογενειακές σχέσεις και δεν εμπερικλείει την οικονομική ατομικότητα (το επάγγελμα και την εν γένει οικονομική δραστηριότητα)

²⁶⁷ ΣτΕ 1680/2007 με την οποία κρίθηκε ότι «η κατά το Σύνταγμα απαραβίαστη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής, στην οποία περιλαμβάνεται η ερωτική ζωή, από μόνη της, δεν μπορεί να ελέγχεται πειθαρχικά από τις διοικητικές αρχές. Ειδικότερα, κατά την έννοια του Συντάγματος, η σύναψη, η διατήρηση και η διάλυση ερωτικών σχέσεων δεν μπορεί, αυτοτελώς, να χαρακτηριστεί ως ανάρμοστη ενέργεια ή συμπεριφορά ή ως ασυμβίβαστη διαγωγή προς την ιδιότητα του αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων, εκτός αν συνάπτεται αμέσως με την άσκηση των καθηκόντων του και την εν γένει ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας ή συνοδεύεται από παραβάσεις του υπηρεσιακού καθήκοντος ή

επηρεάζει την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας του, αποβαίνει τη στάθμιση υπέρ του τεκμηρίου αθωότητας. Διότι στην περίπτωση αυτή, ενόψει της μη άμεσης σύνδεσης του αδικήματος με τα υπηρεσιακά καθήκοντα του υπαλλήλου και την εν γένει λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι βλάπτεται το συμφέρον της υπηρεσίας.

ii. Η σύνδεση της ποινικής διαδικασίας με την έναρξη πειθαρχικής διαδικασίας

Στις περιπτώσεις που κινείται ποινική διαδικασία σε βάρος του υπαλλήλου για ποινικό αδίκημα και ακολουθεί, κατόπιν ενημέρωσης της υπηρεσίας του υπαλλήλου κατ' άρθρο 114 παρ. 6 ΥΚ, κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος του επί των ίδιων πραγματικών περιστατικών, λόγω ακριβώς της σύνδεσης με το ποινικό αδίκημα, το τεκμήριο αθωότητας εισέρχεται στην περίπτωση αυτή με αυξημένο βάρος στη στάθμισή του με το συμφέρον της υπηρεσίας.

iii. Η βαρύτητα του πειθαρχικού παραπτώματος

Κριτήριο στη διαδικασία της στάθμισης αποτελεί ευλόγως η βαρύτητα του πειθαρχικού παραπτώματος που έχει τελέσει ο υπάλληλος. Η βαρύτητα των πειθαρχικών παραπτωμάτων προσδιορίζεται καταρχήν από τις ίδιες τις διατάξεις του ΥΚ και συγκεκριμένα από το άρθρο 109 παρ. 1 περ. (η) ΥΚ, στο οποίο ορίζονται τα πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία δύναται να επιβληθεί η εσχάτη των πειθαρχικών ποινών, ποινή της οριστικής παύσης.

εκμετάλλευση της υπηρεσιακής ιδιότητας ή από επίμεμπτες εν γένει πράξεις εν όψει των ειδικών συνθηκών που εκάστοτε συντρέχουν»

Επιβάλλεται, ωστόσο, να συγκεκριμενοποιείται η σύνδεση της τέλεσης των συγκεκριμένων παραπτώματων με το μέγεθος της βλάβης που έχει επέλθει στην ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας. Όσο πιο έντονη είναι η δυσλειτουργία που έχει προκαλέσει η τέλεση του παραπτώματος στην υπηρεσία του υπαλλήλου, τόσο πιο αναγκαία καθίσταται η διαφύλαξη του συμφέροντος της υπηρεσίας.

iv. Οι ιδιαίτερες περιστάσεις της κάθε περίπτωσης

Σημαντικό κριτήριο κατά τη διαδικασία της στάθμισης μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος και του τεκμηρίου αθωότητας αποτελούν οι ιδιαίτερες περιστάσεις που συντρέχουν σε κάθε περίπτωση. Η τέλεση από μέρους του υπαλλήλου αδικημάτων κακουργηματικής φύσεως, όπως για παράδειγμα τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, λόγω της ιδιαίτερης ηθικής απαξίας των αδικημάτων αυτών, συνηγορεί υπέρ της απομάκρυνσης του υπαλλήλου από την υπηρεσία.

Επίσης, η ιδιότητα του υπαλλήλου που φέρεται να τέλεσε το ποινικό αδίκημα ή το πειθαρχικό παράπτωμα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη στάθμιση. Ειδικότερα, αν η παράνομη πράξη τελέστηκε από υπάλληλο που κατέχει θέση προϊσταμένου οποιασδήποτε οργανικής μονάδας, το στοιχείο αυτό θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη υπέρ της απομάκρυνσης του από την υπηρεσία, με το σκεπτικό ότι ενόψει της ευαίσθητης και καίριας θέσης που κατέχει στην κρατική μηχανή και των υψηλής σημασίας καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί, το συμφέρον της υπηρεσίας πλήττεται εντονότερα.

Περαιτέρω, η τέλεση πειθαρχικών παραπτώματων με οικονομικό αντικείμενο συνιστά ιδιαίτερη περίπτωση που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Ένας υπάλληλος για παράδειγμα, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με καθήκοντα ταμεία σε μια δημόσια υπηρεσία και, εκμεταλλευόμενος τη θέση του,

προβαίνει σε υπεξαίρεση χρημάτων δημιουργώντας έλλειμμα μεγάλου μεγέθους στην οικονομική διαχείριση της υπηρεσίας, προσβάλλει σε μέγιστο βαθμό το συμφέρον αυτής και διαταράσσει την ομαλή λειτουργία αυτής. Ως εκ τούτου, η παραμονή του στην υπηρεσία δεν είναι ανεκτή.

Προσέτι, θα πρέπει να συνεκτιμώνται η συνδρομή επιβαρυντικών αιτιών, όπως είναι το πειθαρχικώς βεβαρημένο παρελθόν του τιμωρηθέντος που δηλώνει μια ροπή του υπαλλήλου προς την παραβατική συμπεριφορά. Όπως επίσης όμως, θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως είναι το λευκό πειθαρχικό παρελθόν του υπαλλήλου, οι ευμενείς κρίσεις των προϊσταμένων του και η εν γένει υπαλληλική του σταδιοδρομία όπως αυτή προκύπτει από τα στοιχεία του προσωπικού μητρώου του υπαλλήλου (άρθρο 23 ΥΚ).

v. Η ένταση της προσβολής του δημοσίου συμφέροντος

Η in concreto στάθμιση μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος υπό την ειδικότερη έκφανση του συμφέροντος της υπηρεσίας θα πρέπει να προσανατολισθεί και στη βαρύτητα της προσβολής που προκάλεσε η τέλεση του ποινικού αδικήματος ή του πειθαρχικού παραπτώματος στο συμφέρον της υπηρεσίας. Ο αντίκτυπος δηλαδή που είχε στην υπηρεσία η τέλεση των παράνομων πράξεων του υπαλλήλου που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του ποινικού αδικήματος ή του πειθαρχικού παραπτώματος.

Η πρόκληση δημοσίου σκανδάλου έκτασης τέτοιας που διασαλεύει την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία μιας δημόσιας υπηρεσίας, ως απόρροια του τελεσθέντος αδικήματος, πλήττει καίρια το κύρος της υπηρεσίας. Προκειμένου να μην διασαλευθεί το κλίμα εμπιστοσύνης του κοινού από τη δημιουργία δυσμενών σχολίων σε βάρος της υπηρεσίας, επιβάλλεται η απομάκρυνση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του.

2. Η συνεκτίμηση άλλων εννόμων αγαθών

Στην υπό εξεταζόμενη σύγκρουση το αποτέλεσμα αυτής συμπροσδιορίζεται και από άλλα έννομα αγαθά, τα οποία θα πρέπει να συνεκτιμηθούν. Τα συνεκτιμώμενα αγαθά που αναλύονται συνηγορούν υπέρ της μη απομάκρυνσης του υπαλλήλου από την υπηρεσιακή θέση του προτού ολοκληρωθεί η πειθαρχική ή ποινική διαδικασία και της κάμψης της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος.

ι. Το δικαίωμα σε μισθό

Εγγενές στοιχείο της ειδικής σχέσης που συνδέει τον δημόσιο υπάλληλο με το Κράτος συνιστά το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του σε μισθό (άρθρο 103 παρ. 4 εδ. β' Συντ.). Οι αποδοχές αυτές δεν καταβάλλονται ως αντάλλαγμα της αξίας των παρεχόμενων υπηρεσιών, αλλά ως οικονομική ενίσχυση ανάλογη προς τα ασκούντα από τον υπάλληλο καθήκοντα, προκειμένου, απερίσπαστος από τις ανάγκες διαβίωσής του, να αφιερώνεται σε αυτά²⁶⁸.

Με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 41 ΥΚ διευκρινίζεται ότι η καταβολή του μισθού στοχεύει στην αξιοπρεπή διαβίωση του υπαλλήλου. Έτσι υποστηρίζεται²⁶⁹, ότι ο μισθός θα πρέπει να είναι ανάλογος της αξιοπρέπειας που επιβάλλεται να έχει ο υπάλληλος ως άνθρωπος (άρθρο 2 παρ. 1 Σ) και ως εκτελεστής της βούλησης του Κράτους (άρθρο 103 παρ. 1 Σ).

Με την επιβολή του μέτρου της αργίας επέρχεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 105 ΥΚ, μείωση κατά το ήμισυ στις αποδοχές του υπαλλήλου και πλήρης στέρηση αποδοχών στην περίπτωση της επιβολής της

²⁶⁸ Θ. Παναγόπουλου, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, ό.π., 2014, σελ. 112

²⁶⁹ Μ. Στυλιανίδου σε Σ. Κτιστάκη, Β. Κονδύλης, Ε. Τζιράκη, Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σελ. 279

πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων. Αν και η μείωση του μισθού αποτελεί αυτόθροη συνέπεια της θέσης του υπαλλήλου σε αργία, από υπαιτιότητα του, ωστόσο δεν δύναται να παροραθεί το γεγονός ότι αποτελεί μια δυσμενέστατη συνέπεια για τον ίδιο.

Έτσι λοιπόν, το δικαίωμα σε απόληψη αποδοχών θίγεται εντόνως από τη θέση του υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας. Κατ' επέκταση, η στέρηση μέρους του μισθού του υπαλλήλου γεννά το ζήτημα της εξέτασης της ενδεχόμενης διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσης του υπαλλήλου ως σκοπού της καταβολής του μισθού. Με άλλα λόγια, γεννάται το ερώτημα αν η έκταση αυτής της μείωσης θέτει τον υπάλληλο σε κίνδυνο βιοπορισμού εξαιτίας της έλλειψης επαρκών μέσων για την επιβίωσή του.

Η έννοια της αξιοπρεπούς διαβίωσης αποτυπώνεται στο σκεπτικό της αρ. 2287,2288/2015 απόφασης της Ολομέλειας ΣτΕ, που έκρινε επί της συνταγματικότητας της περικοπής των συντάξεων με βάση τους ν. 4051/2012 και ν.4093/2012, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτήν ουχί μόνο την εξασφάλιση των όρων της φυσικής υπόστασης του ατόμου, όπως η διατροφή, η ένδυση, η στέγαση, τα βασικά οικιακά αγαθά, η θέρμανση, η υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων, αλλά και τη συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή.

Η αξιοπρεπής διαβίωση δεν αφορά μόνο τη βιολογική συντήρηση του ατόμου, αλλά και την ύπαρξη των προϋποθέσεων εκείνων που θα του επιτρέπουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας του με τη συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή²⁷⁰.

Στο άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού, ειμή δια λόγους δημοσίας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και

---

²⁷⁰ Σ. Χριστοφορίδου, Η συνταγματική προστασία της αξιοπρεπούς διαβίωσης (Ως εγγύηση ελευθερίας και ως υποχρέωση του κράτους πέρα από τη φιλανθρωπία), Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ. 17

των γενικών αρχών διεθνούς δικαίου όρους». Με τη διάταξη αυτή θεσπίζεται γενικός και απόλυτος κανόνας, με βάση τον οποίο κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του ατόμου, την οποία δύναται να στερηθεί μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας.

Η έννοια της περιουσίας συμπεριλαμβάνει, πέραν των εμπραγμάτων δικαιωμάτων, και όλα τα περιουσιακής φύσεως δικαιώματα και τα κεκτημένα νομίμως οικονομικά συμφέροντα²⁷¹. Έτσι, καλύπτονται από τη διάταξη αυτή και τα ενοχικής φύσεως δικαιώματα και ειδικότερα απαιτήσεις, απορρέουσες από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υφίσταται νόμιμη προσδοκία προς δικαστική ικανοποίηση αυτών²⁷². Τέτοιες είναι και οι απαιτήσεις που προκύπτουν από μισθολογικές παροχές, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, χωρίς να κατοχυρώνεται στη διάταξη αυτή δικαίωμα ορισμένου ύψους αποδοχών, εκτός και αν συντρέχει περίπτωση διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσης. Στην περίπτωση δε διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσης παραβιάζεται η προστατευόμενη από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντ. αρχή της αξίας του ανθρώπου.

Η αναγνωριζόμενη από το υφιστάμενο δίκαιο αξίωση του δημοσίου υπαλλήλου για μισθό αποτελεί από τη γένεσή της στοιχείο της περιουσίας του, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για τη λήψη αυτού. Εφόσον συντρέχουν όμως λόγοι δημοσίου συμφέροντος, η αξίωση αυτή δύναται να περιοριστεί ή να απολεσθεί με νομοθετική ρύθμιση. Οι λόγοι αυτοί δημοσίου συμφέροντος θα πρέπει να δικαιολογούν τον περιορισμό ή την απώλεια του μισθού σταθμίζοντας το εξυπηρετούμενο δημόσιο συμφέρον και την ανάγκη προστασίας του περιουσιακού αυτού δικαιώματος. Σε περίπτωση μη τήρησης μιας δίκαιης ισορροπίας, ο περιορισμός ή η απώλεια του μισθού δεν συμβιβάζεται με την υπερνομοθετικής ισχύος διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1

---

²⁷¹ ΕλΣυν ΟΛ 477/2014, ΕλΣυν (Τμ.ΙΙ) 52/2020, 344/2018, 1197/2018

²⁷² ΣτΕ ΟΛ 668/2012

του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Όταν ο ενδιαφερόμενος αναγκάζεται να επωμιστεί ένα υπερβολικό ατομικό βάρος η ισορροπία αυτή διαταράσσεται.

Ο περιορισμός που εισαγάγει το άρθρο 105 ΥΚ, ως προς τη μείωση των αποδοχών του υπαλλήλου, αποτελεί επέμβαση στην απόλαυση του δικαιώματος στον σεβασμό της περιουσίας. Η πλήρης όμως αποστέρηση των αποδοχών αργίας στην περίπτωση της επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του μπορεί να θεωρηθεί ως στέρηση περιουσίας.

Ως εκ τούτου, θα πρέπει να συνεκτιμάται κατά πόσον επιδρά στις ανάγκες διαβίωσης του υπαλλήλου η λήψη των μειωμένων αποδοχών της αργίας ή η πλήρης στέρηση αυτών στην περίπτωση της επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης για το πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων. Η μείωση των αποδοχών του υπαλλήλου συνιστά μέτρο ιδιαίτερα επαχθές για τον υπάλληλο που θέτει σε κίνδυνο τη διαβίωσή του ιδίως στις περιπτώσεις που ο υπάλληλος δεν έχει άλλη πηγή εισοδήματος.

ii. Το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του υπαλλήλου

Στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντ.²⁷³ κατοχυρώνεται η ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας²⁷⁴ του ατόμου με τη συμμετοχή στην πολιτική,

---

²⁷³ Άρθρο 5 παρ. 1 Συντ: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική Ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

²⁷⁴ Α.Μάνεσης, Συνταγματικά δικαιώματα, Τομ.Α΄-Ατομικές Ελευθερίες, 4^η έκδ, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη,1982, σελ.116, όπου αναφέρεται ότι «Προσωπικότητα, κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 1 Συντ., είναι το σύνολο των ιδιοτήτων, ικανοτήτων και καταστάσεων, που αφενός μεν προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως ελλόγου και συνειδητού όντος, αφετέρου δε εξατομικεύουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο»

οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας. Η διάταξη αυτή δεν περιορίζεται στην κατοχύρωση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, αλλά αναφέρεται ρητά και στη συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας²⁷⁵. Φορέας του δικαιώματος είναι ο καθένας, ημεδαποί και αλλοδαποί. Φορείς, επίσης, του δικαιώματος είναι και όσοι τελούν σε ειδική σχέση προς την κρατική εξουσία²⁷⁶.

Στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 Συντ θεμελιώνονται οι οικονομικές πτυχές της προσωπικότητας. Αποτελεί ένα γενικό δικαίωμα ελευθερίας που συμπληρώνει τις εκδηλώσεις της προσωπικότητας, οι οποίες δεν κατοχυρώνονται ρητά από τα άλλα δικαιώματα προστασίας της προσωπικότητας²⁷⁷. Με άλλα λόγια, λειτουργεί ως μια γενική ρήτρα κατοχύρωσης δικαιωμάτων συμπληρωματικά προς την παρεχόμενη κατοχύρωση από τα ειδικότερα δικαιώματα προστασίας της προσωπικότητας²⁷⁸.

Ο κοινός νομοθέτης πρέπει να σεβαστεί τους περιορισμούς των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων όταν θεσπίζει διατάξεις που επιφέρουν περιορισμούς στο δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Οι επαγόμενοι περιορισμοί πρέπει να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας και να διαφυλάττουν τον πυρήνα του δικαιώματος. Ως πυρήνας του δικαιώματος του άρθρου 5 παρ. 1 Συντ, δύναται να θεωρηθεί

---

²⁷⁵ Γ. Καραβοκύρης σε Φ.Σπυρόπουλο, Ξ.Κοντιάδη, Χ.Ανθόπουλο, Γ. Γεραπετρίτη, Σύνταγμα – Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 85, Άρθρο 5, όπου αναφέρεται «το νόημα του άρθ. 5 § 1 Σ δεν συρρικνώνεται σε μια αυτοαναφορική αντίληψη του «πυρήνα της προσωπικότητας», αλλά εκτείνεται στην ελευθερία δράσης κάθε υποκειμένου (Ελλήνων και αλλοδαπών), τόσο ως αμυντικό δικαίωμα, ως δηλαδή μια αξίωση της αποχής του Κράτους από παρεμβάσεις στην «ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας», όσο και ως ενεργητικό και συμμετοχικό δικαίωμα, ως μια θετική ελευθερία, με την έννοια «της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή του τόπου»

²⁷⁶ Δ. Δαρέλλη σε Σ.Βλαχόπουλο, Θεμελιώδη δικαιώματα, ό.π., σελ. 73, Γ. Ναυπλιώτης, Η ανάπτυξη της προσωπικότητας στο χώρο του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, ΔιΔικ 5/1991, σελ. 1031-1039

²⁷⁷ Κ.Χρυσόγονος – Σ.Βλαχόπουλος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, ό.π., σελ.211

²⁷⁸ Δ. Δαρέλλη σε Σ.Βλαχόπουλο, Θεμελιώδη δικαιώματα, ό.π., σελ. 74

η αυστηρά βιοτική σφαίρα της ανθρώπινης ελευθερίας και η προστασία των αναγκαίων βάσεων της²⁷⁹.

Η έννοια της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του υπαλλήλου υπέχει διττή σημασία για τη δημόσια υπηρεσία²⁸⁰. Η δημόσια υπηρεσία οφείλει όχι μόνο να εξασφαλίζει και να δημιουργεί τις πιο πρόσφορες συνθήκες για τη λειτουργία του δικαιώματος, αλλά και να παραλείπει να καταστρατηγεί με ενέργειές της το δικαίωμα αυτό.

Η επιβολή του μέτρου της αργίας συνεπάγεται αναμφισβήτητα σοβαρότατες συνέπειες για την προσωπικότητα του υπαλλήλου και την εν γένει υπαλληλική του σταδιοδρομία. Ο υπάλληλος στερείται του δικαιώματος του προς εργασία και μάλιστα ενδεχομένως επί μακρόν, ιδίως στις περιπτώσεις που η αργία επιβάλλεται για ποινικούς λόγους, η άρση των οποίων δύναται να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα, λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης. Η μη άσκηση εργασίας υπό την έκφασή της ως μοχλού ανάπτυξης της προσωπικότητας του υπαλλήλου σε συνδυασμό με την περικοπή των μηνιαίων αποδοχών που υφίσταται, θίγουν το δικαίωμα της προσωπικότητας του υπαλλήλου δυσχεραίνοντας υπέρμετρα τη συμμετοχή του στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή.

iii. Βλάβη δημοσίου συμφέροντος από την απομάκρυνση του υπαλλήλου

Ένα επιπλέον κριτήριο που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί στην υπό εξέταση σύγκρουση είναι και η περίπτωση που η παύση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων δύναται να έχει και

---

²⁷⁹ Κ. Χρυσόγονος, Σ. Βλαχόπουλος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, ό.π., σελ. 215

²⁸⁰ Ι. Γιαρένη, Παράβαση καθήκοντος, Πειθαρχική και Ποινική Προσέγγιση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, σελ. 137

αρνητικό αντίκτυπο στο συμφέρον της υπηρεσίας διαταράσσοντας εν τέλει την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της.

Για παράδειγμα, η απομάκρυνση από την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του μοναδικού χειρουργού ιατρού ενός νοσοκομείου διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του νοσοκομείου καθώς δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την παρουσία του πειθαρχικώς διωκόμενου ιατρού και θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία των ασθενών. Όπως επίσης, η απομάκρυνση του μοναδικού υπαλλήλου που υπηρετεί σε Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών ορεινού δήμου της χώρας, όπου εκ των πραγμάτων υπηρετούν ελάχιστοι υπάλληλοι στο σύνολο των υπηρεσιών του, προκαλεί δυσλειτουργία στην υπηρεσία με τη συνεπαγόμενη αδυναμία εξυπηρέτησης των πολιτών.

Κατά συνέπεια, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να αξιολογούνται και να σταθμίζονται οι συνέπειες που επιφέρει η απομάκρυνση του υπαλλήλου στον τρόπο λειτουργίας της υπηρεσίας.

iv. Ο εν τοις πράγμασι «στιγματισμός» του δημοσίου υπαλλήλου

Δεν μπορεί να παροραθεί και να μην συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι η θέση του υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας συνοδεύεται από την αποδοκιμασία στο πρόσωπό του. Ο υπάλληλος στιγματίζεται ως «επίορκος» για όσο χρόνο τελεί σε κατάσταση αργίας και μέχρι την απαλλαγή ή την αθώωση του. Ο εν τοις πράγμασι αυτός «στιγματισμός» του δημοσίου υπαλλήλου θίγει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου επιβάλλουν σε όλα τα όργανα της Πολιτείας να σέβονται και να προστατεύουν την αξία αυτή απέχοντας από τη λήψη διοικητικών μέτρων που ενόψει των περιστάσεων θίγουν τη φυσική, ψυχική και κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου και προσβάλλουν κατ' επέκταση τον πυρήνα της προσωπικότητάς του²⁸¹.

---

²⁸¹ ΑΠ Ολομ. 40/1998

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Δικαστική προστασία του υπαλλήλου

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντ.²⁸², αλλά και στο άρθρο 6 παρ.1 της ΕΣΔΑ²⁸³. Το προστατευόμενο με τις διατάξεις αυτές δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, προϋποθέτει ότι η προστασία αυτή θα πρέπει να είναι πλήρης και αποτελεσματική²⁸⁴. Ειδικότερη έκφανση της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας είναι και η εξασφάλιση της δυνατότητας παροχής προσωρινής προστασίας.

Το άρθρο 20 παρ. 1 Συντ. δεν εμπεριέχει μόνο θεμελιώδη αρχή προς όφελος της αντικειμενικής δικαιοσύνης, αλλά και συνιστά ατομικό δικαίωμα, που θεμελιώνει έννομη αξίωση του ιδιώτη²⁸⁵.

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 20 παρ. 1 και 95 του Συντ., οι οποίες κατοχυρώνουν το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας

---

²⁸² Άρθρο 20 παρ. 1 Συντ. «Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει»

²⁸³ Άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ: «1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπο ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επι των αμφισβητήσεων επι των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επι του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η απόφασις δέον να εκδοθή δημοσία, η είσοδος όμως εις την αίθουσαν των συνεδριάσεων δυναται να απαγορευθή εις τον τόπον και το κοινόν καθ' όλην ή μέρος της διάρκειας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής, της δημοσίας τάξεως ή της εθνικής ασφαλείας εν δημοκρατική κοινωνία, όταν τουτο ενδείκνυται υπο των συμφερόντων των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή εν τω κρινομένω υπο του δικαστηρίου ως απολύτως αναγκαίου μέτρω, όταν υπο ειδικάς συνθήκας η δημοσιότης θα ηδύνατο να παραβλάψη τα συμφέροντα της δικαιοσύνης».

²⁸⁴ Π.Λαζαράτος, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ. 8-9 «Πλήρης είναι η δικαστική προστασία όταν πρώτον δεν υπάρχει διαφορά για την οποία αυτή αποκλείεται και δεύτερον όταν πέραν της τυπικής νομιμότητας της διοικητικής δράσεως ελέγχεται και η τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας της διοικήσεως (...) Αποτελεσματική είναι η δικαστική προστασία όταν παρέχεται σε οριστικό επίπεδο σε εύλογο χρόνο».

²⁸⁵ Π.Λαζαράτος, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 8

και το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακύρωσης αντίστοιχα, και κατά πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, συνάγεται ότι ο νομοθέτης πρέπει να εξασφαλίζει τη δυνατότητα έννομης προστασίας έναντι των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών. Η προστασία αυτή καταλαμβάνει τόσο την οριστική επίλυση της ένδικης διαφοράς όσο και την προσωρινή δικαστική προστασία.

II. Αίτηση ακύρωσης κατά πράξης θέσης υπαλλήλου σε αργία

Η δυσμενής διοικητική πράξη θέσης του δημοσίου υπαλλήλου σε καθεστώς αργίας δημιουργεί ακυρωτική διαφορά και προσβάλλεται με το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακύρωσης²⁸⁶.

Η εκδίκαση της αίτησης ακύρωσης ανήκει στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου²⁸⁷. Αρμόδιο είναι το διοικητικό εφετείο της περιφέρειας, όπου εδρεύει η αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη θέσης σε αργία ή του τόπου, όπου υπηρετεί ο υπάλληλος²⁸⁸.

---

²⁸⁶ Φ. Σπυρόπουλος, Συνταγματικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 391, Σ. Κύβελος Διαφορές υπαλλήλων και δημοσίων λειτουργών σε Π. Μαρινάκης (επιμ.) Δικαιοδοσία και Αρμοδιότητα Διοικητικών Δικαστηρίων, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 372

²⁸⁷ Η αίτηση ακύρωσης ασκείται ενώπιον του διοικητικού εφετείου, εφόσον ο θιγόμενος δημόσιος υπάλληλος δεν ανήκει σε κάποια εκ των κατηγοριών της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν.702/1977

²⁸⁸ ν.702/1977: άρθρο 1 παρ. 1. περ. α', όπως η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν.2944/2001, «Στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου υπάγεται η εκδίκαση αιτήσεων ακυρώσεως ατομικών πράξεων διοικητικών αρχών που αφορούν: α) το διορισμό και την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση των λειτουργών και υπαλλήλων (πολιτικών, στρατιωτικών και δικαστικών) του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου», άρθρο 3 παρ. 1, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 12 ν.4816/2021, «1. Αρμόδιο κατά τόπον για την εκδίκαση των ανωτέρω αιτήσεων ακυρώσεως, είναι το διοικητικό εφετείο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει, η εκδούσα την προσβαλλόμενη πράξη διοικητική αρχή. Επί μεταβίβασης από όργανο οποιασδήποτε αρχής του δικαιώματος υπογραφής, η αρμοδιότητα του προηγούμενου εδαφίου κρίνεται με βάση την περιφέρεια στην οποία εδρεύει το όργανο που τελικώς υπογράφει. Οι παραπάνω αιτήσεις ακυρώσεως μπορούν να ασκηθούν και στο διοικητικό εφετείο του τόπου στον οποίο υπηρετεί ή εκπαιδεύεται ή απασχολείται ο αιτών. Η προτεραιότητα μεταξύ των δικαστηρίων καθορίζεται από το χρόνο άσκησης της αίτησης».

Η προθεσμία για την κατάθεση της αίτησης ακύρωσης είναι εξήντα (60) ημέρες από την επομένη της κοινοποίησης στον υπάλληλο της διαπιστωτικής πράξης θέσης του σε αργία ή από την επομένη της πλήρης γνώσης αυτής²⁸⁹.

Η απόφαση του διοικητικού εφετείου που εκδίδεται επί της αίτησης ακύρωσης της πράξης θέσης σε αργία δημοσίου υπαλλήλου είναι ανέκκλητη κατ' άρθρο 5Α του ν.702/1977²⁹⁰.

Στην περίπτωση που προσβάλλεται με προσφυγή ουσίας²⁹¹ ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας η επιβληθείσα στον υπάλληλο πειθαρχική ποινή παύσης και συμπροσβάλλεται με αυτήν η απόφαση θέσης του υπαλλήλου σε αργία, το Συμβούλιο της Επικρατείας κρατεί την αίτηση ακύρωσης κατά της πράξης θέσης σε αργία και τη συνεκδικάζει με την προσφυγή ουσίας²⁹². Τούτο λόγω της ύπαρξης στενής συνάφειας με την προσβαλλόμενη απόφαση θέσης

---

²⁸⁹ Άρθρο 4 παρ. 1 ν.702/1977, Άρθρο 46 π.δ. 18/1989, Π. Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 6η έκδ., 2014, σελ. 484-494

²⁹⁰ Όπως οι διατάξεις ισχύουν μετά την αντικατάστασή τους με το άρθρο 47 παρ. 3 του ν. 3900/2010. ΣτΕ 2450/2020, 318/2018, 4600/2014. Επί της συνταγματικότητας των διατάξεων του άρθρου 5Α του ν. 702/1977, με την αρ. 534/2020 απόφαση ΣτΕ κρίθηκε ότι: «οι ανωτέρω περί ανεκκλήτου ρυθμίσεις του άρθρου 5Α του ν. 702/1977 είναι σύμφωνες (α) με τις διατάξεις του άρθρου 95 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος (όπως αναθεωρήθηκε με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Α' 84) - οι οποίες επιτρέπουν να εξαιρεθούν από τον δευτεροβάθμιο έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας οι ήσσονος σημασίας ακυρωτικές διαφορές - καθώς και (β) με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος και των άρθρων 6 παρ. 1 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)», Π.Λαζαράτος, Διοικητικό Δικονομικό δίκαιο, ό.π. σελ. 574-576 για τις εξαιρέσεις από τον κανόνα του ανεκκλήτου

²⁹¹ Πρόκειται για την υπαλληλική προσφυγή που προβλέπεται από τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 103 του Συντ., η εκδίκαση της οποίας ανήκει στο ΣτΕ κατ' άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2944/2001

²⁹² Άρθρο 67 π.δ. 18/1989, άρθρο 34 παρ. 1 ν. 1968/1991 «Στις διοικητικές διαφορές ουσίας ή ακύρωσης, αν το διοικητικό δικαστήριο κρίνει ότι στερείται αρμοδιότητας, επειδή η υπόθεση υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλου διοικητικού δικαστηρίου ή του Συμβουλίου της Επικρατείας, παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο αυτό. Η απόφαση περί παραπομπής είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο στο οποίο παραπέμφθηκε η υπόθεση εφ' όσον τούτο είναι ισόβαθμο ή κατώτερο του παραπέμποντος. Το αυτό ισχύει, και για το Συμβούλιο της Επικρατείας, όταν κρίνει ότι το ενώπιόν του εισαγόμενο ένδικο μέσο ανήκει στην αρμοδιότητα άλλου διοικητικού δικαστηρίου. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο στο οποίο γίνεται η παραπομπή. Στις ακυρωτικές υποθέσεις, για τις οποίες προβλέπει ειδικώς το άρθρο 1 του ν. 702/1977, το Συμβούλιο της Επικρατείας, εάν κρίνει ότι η υπόθεση είναι της αρμοδιότητας του διοικητικού εφετείου, μπορεί να παραπέμψει σε αυτό ή να κρατήσει την υπόθεση και να τη δικάσει κατ' ουσίαν».

σε αργία και του παρακολουθηματικού χαρακτήρα αυτής²⁹³ σε σχέση με την επιβληθείσα από το πειθαρχικό όργανο πειθαρχική ποινή²⁹⁴ και εφόσον δεν προβάλλονται αυτοτελώς λόγοι ακύρωσης κατά της πράξης αυτής.

Το οικείο διοικητικό δικαστήριο στα πλαίσια της ακυρωτικής του εξουσίας ελέγχει αποκλειστικώς τη νομιμότητα της επιβολής του μέτρου της αργίας ως μέτρου επέμβασης στην υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου και εξετάζει το σύνολο των νομικών ζητημάτων που ανακύπτουν, μεταξύ των οποίων την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας και δύναται να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την προσβαλλόμενη πράξη.

III. Προσωρινή δικαστική προστασία υπαλλήλου

Η προθεσμία και η άσκηση της αίτησης ακύρωσης κατά της πράξης θέσης σε αργία δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα²⁹⁵. Ο υπάλληλος δύναται με αιτιολογημένη²⁹⁶ αίτηση αναστολής να ζητήσει από το δικαστήριο την αναστολή εκτέλεσης της πράξης θέσης του σε αργία²⁹⁷.

Επιπλέον, ο υπάλληλος δύναται με την κατάθεση της αίτησης αναστολής να αιτηθεί από τον πρόεδρο του δικαστηρίου την έκδοση προσωρινής διαταγής αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης²⁹⁸.

Στο άρθρο 52 του π.δ. 18/1989, που εφαρμόζεται αναλόγως και στις υποθέσεις ακυρωτικής διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών εφετείων²⁹⁹,

---

²⁹³ Π. Λαζαράτος, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 574, Α.Κούνδουρος-Κ.Μαργαρίτης, Η αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου σε Χ.Χρυσανθάκης (επιμ.), Διοικητικό Εφετείο - Εφαρμογές Διοικητικού Ουσιαστικού & Δικονομικού Δικαίου, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σελ. 549

²⁹⁴ ΣτΕ 4333/2014, 3502/2013, 3012/2011, 108/2010, 3191/2010, 1165/2010, 3032/2009, 1758/2007, 2721/2007, 249/2006, 1834/2005

²⁹⁵ Άρθρο 4 παρ. 1 ν.702/1977, άρθρο 52 π.δ.18/1989 όπως έχει αντικατασταθεί με το άρθρο 35 ν.2721/1999

²⁹⁶ Άρθρο 52 παρ. 3 π.δ.18/1989

²⁹⁷ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ.402επ.

²⁹⁸ Άρθρο 52 παρ. 5 π.δ. 18/1989, όπως η παρ. 5 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34 παρ.3 ν.3772/2009

καθορίζονται, μεταξύ άλλων, οι περιπτώσεις που το δικαστήριο διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης.

Το δικαστήριο κάνει δεκτή την αίτηση αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, όταν κρίνει ότι η άμεση εκτέλεσή της θα προξενήσει στον αιτούντα ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη στην περίπτωση που η αίτηση ακύρωσης ευδοκιμήσει³⁰⁰. Προϋπόθεση, επομένως, της χορήγησης της αναστολής εκτέλεσης είναι η επέλευση βλάβης στον αιτούντα από την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης. Η βλάβη του αιτούντος πρέπει να είναι άμεση, προσωπική, ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της ασκηθείσας αίτησης ακύρωσης³⁰¹.

Η αίτηση αναστολής εκτέλεσης μπορεί να απορριφθεί, αν το δικαστήριο, σταθμίζοντας τη βλάβη του αιτούντος, τα συμφέροντα τρίτων και το δημόσιο συμφέρον, κρίνει ότι οι επερχόμενες με την αποδοχή αρνητικές συνέπειες είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος³⁰².

Στην περίπτωση που το δικαστήριο εκτιμά ότι η ασκηθείσα αίτηση ακύρωσης είναι προδήλως βάσιμη, τότε μπορεί να κάνει δεκτή την αίτηση αναστολής, έστω και αν η βλάβη του αιτούντος δεν κρίνεται ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη³⁰³. Στην αντίθετη περίπτωση, που το δικαστήριο εκτιμά ότι η ασκηθείσα αίτηση ακύρωσης είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, η αίτηση αναστολής μπορεί να απορριφθεί ακόμα και αν η βλάβη του αιτούντος είναι ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη³⁰⁴. Το δικαστήριο δύναται να διατάσσει, παράλληλα με την αναστολή εκτέλεσης ή

---

²⁹⁹ Άρθρο 4 παρ. 2 του ν. 702/1977

³⁰⁰ Άρθρο 52 παρ.6 εδ. α' π.δ.18/1989

³⁰¹ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 413, όπου αναφέρεται ως άμεση βλάβη και η βλάβη σε πρόσωπα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος του αιτούντος, ενώ ως ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη αναφέρεται, μεταξύ άλλων, η αφαίρεση μέσων βιοπορισμού, στέγης καθώς και η βλάβη επαγγελματικής φήμης

³⁰² Άρθρο 52 παρ. 6 εδ. β' π.δ. 18/1989

³⁰³ Άρθρο 52 παρ. 7 εδ. α' π.δ. 18/1989

³⁰⁴ Άρθρο 52 παρ. 7 εδ. β' π.δ. 18/1989

και χωρίς τη χορήγηση αυτής³⁰⁵, οποιοδήποτε άλλο μέτρο, το οποίο κρίνει καταλληλότερο κατά περίπτωση, δίχως να δεσμεύεται από τις προτάσεις των διαδίκων³⁰⁶.

Η απόφαση του δικαστηρίου επί της αίτησης αναστολής δύναται να ανακληθεί, κατόπιν αίτησης του αρμόδιου Υπουργού ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή εκείνου που θα είχε δικαίωμα παρέμβασης στην ακυρωτική δίκη. Η υποβολή αίτησης ανάκλησης δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση προσκόμισης νεότερων κρίσιμων στοιχείων, τα οποία δεν είχαν τεθεί υπόψη του δικαστηρίου ή στην περίπτωση μεταβολής των δεδομένων επί των οποίων στηρίχθηκε η χορήγηση της αναστολής εκτέλεσης³⁰⁷. Υπό την προϋπόθεση της προσκόμισης νεότερων κρίσιμων στοιχείων που δεν είχαν τεθεί υπόψη του δικαστηρίου, επιτρέπεται και η άσκηση νέας αίτησης αναστολής σε περίπτωση απόρριψης της ήδη ασκηθείσας³⁰⁸.

A. Η απόρριψη των αιτήσεων χορήγησης αναστολής εκτέλεσης

Από τις αποφάσεις των διοικητικών εφετείων επί των ασκηθεισών αιτήσεων υπαλλήλων περί χορήγησης αναστολής εκτέλεσης κατά των αποφάσεων θέσης τους σε αργία, που ανευρέθησαν και μελετήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας διατριβής, προκύπτει ότι τα διοικητικά εφετεία ακολουθούν την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας επί των διοικητικών πράξεων που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η δικαστική αναστολή εκτέλεσης των διοικητικών πράξεων που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση δημοσίων υπαλλήλων δεν είναι

---

³⁰⁵ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 411

³⁰⁶ Άρθρο 52 παρ. 8 π.δ. 18/1989

³⁰⁷ Άρθρο 52 παρ. 9 π.δ.18/1989

³⁰⁸ Άρθρο 52 παρ. 10 π.δ. 18/1989

δυνατή. Βασικό επιχείρημα της πάγιας αυτής θέσης είναι ότι οι πράξεις αυτές συνάπτονται άμεσα με την ομαλή λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας και ως εκ τούτου, η άμεση εκτέλεσή τους επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος^{309, 310}.

Κατά συνέπεια, η χορήγηση αναστολής εκτέλεσης των πράξεων που άπτονται της υπηρεσιακής κατάστασης των δημοσίων υπαλλήλων δεν είναι καταρχήν δυνατή, εκτός και εάν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης του υπαλλήλου. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατή η κατ' εξαίρεση χορήγηση αναστολής εκτέλεσης με τη συνεκτίμηση και των αναγκών της υπηρεσίας³¹¹. Η επικαλούμενη χρηματική ζημία του αιτούντος υπαλλήλου ως μόνος προβαλλόμενος λόγος αναστολής εκτέλεσης θεωρείται, από τη νομολογία, ως καταρχήν επανορθώσιμη και δεν δικαιολογεί τη χορήγηση αναστολής εκτέλεσης, εκτός και εάν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις. Οι ειδικές αυτές περιστάσεις, για να ληφθούν υπόψη, θα πρέπει να οδηγούν σε μέγιστη οικονομική επιβάρυνση του αιτούντος από την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης με αποτέλεσμα την ανεπανόρθωτη στέρηση των μέσων βιοπορισμού του³¹².

Τα διοικητικά εφετεία απορρίπτουν καταρχήν τις αιτήσεις αναστολής εκτέλεσης με το επιχείρημα ότι συνδέονται με την υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων, η εκτέλεση των οποίων επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος^{313, 314}. Όπως προέκυψε από την έρευνα (βλ.Παράρτημα,

---

³⁰⁹ ΣτΕ ΕΑ 486/2012, 124/2003

³¹⁰ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 414, όπου αναφέρεται ότι η νομολογία της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ υπέχει μία ex ante αφηρημένη στάθμιση όσον αφορά την αναστολή εκτέλεσης των διοικητικών πράξεων που σχετίζονται με την υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων

³¹¹ ΣτΕ ΕΑ 476/2012, 153/2012, 285/2011, 113/2011, 1001/2009, 621/2008, 365/2008, 1323/2007, 401/2006, 300/2006, 884/2005, 699/2005, 305/2005, 428/2004, 643/2003, 723/2003, 134/2002, 592/2000, 344/1994, 130/1993, 30/1992, 619/1991, 310/1990

³¹² ΣτΕ ΕΑ 670/2003

³¹³ Α.Μπουζιάς, Η προσωρινή δικαστική προστασία στις υπαλληλικές διαφορές. Η περίπτωση των διπλωματικών υπαλλήλων, Διδικ 4/2018, σελ.596-601, όπου αναφέρεται, μεταξύ άλλων, «Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η νομολογία αποδέχεται ένα είδος «τεκμηρίου» άμεσης εκτέλεσης των εν λόγω διοικητικών πράξεων».

Διάγραμμα 2) οι ασκηθείσες αιτήσεις αναστολής εκτέλεσης κατά την πενταετία 2010-2015 απορρίφθηκαν σε ποσοστό 90%.

Κατά τη συζήτηση της αίτησης αναστολής εκτέλεσης κατά πράξης θέσης υπαλλήλου σε αργία, η πάγια θέση της διοίκησης, είναι ότι το μέτρο της αργίας επιβάλλεται χάριν του δημοσίου συμφέροντος³¹⁵. Ωστόσο, η διοίκηση θα έπρεπε να εξειδικεύει και να τεκμηριώνει το δημόσιο συμφέρον και να μην αρκείται στην αόριστη επίκληση αυτού³¹⁶.

Το δικαστήριο προβαίνει σε στάθμιση του δημοσίου συμφέροντος, της βλάβης που προκαλείται στον αιτούντα και στα συμφέροντα τρίτων. Από τη στάθμιση αυτή και βάσει της σχετικής νομολογίας, προκύπτει ένα απόλυτο προβάδισμα του δημοσίου συμφέροντος έναντι του τεκμηρίου αθωότητας και των δικαιωμάτων του υπαλλήλου που θίγονται από τη θέση του σε αργία.

Ένας από τους συνήθεις δικαιολογητικούς λόγους για τη χορήγηση της αναστολής που προβάλλει ο αιτών υπάλληλος αποτελεί η οικονομική βλάβη, που επέρχεται με τη θέση του σε αργία και την επακόλουθη μείωση των αποδοχών του. Ο λόγος αυτός κατά κανόνα απορρίπτεται, με την αιτιολογία ότι η οικονομική βλάβη δεν συνιστά εξαιρετικό λόγο χορήγησης της αιτούμενης αναστολής³¹⁷, παρά μόνον όταν οδηγεί στη στέρηση κάθε μέσου βιοπορισμού του υπαλλήλου και της οικογένειάς του³¹⁸. Ο υπάλληλος οφείλει να προσκομίσει στοιχεία, από τα οποία να αποδεικνύεται η περιέλευσή του σε ισχυρό οικονομικό κλονισμό, άλλως ο λόγος αυτός απορρίπτεται ως αναπόδεικτος³¹⁹.

Περαιτέρω, ο αιτών υπάλληλος προβάλλει ως λόγο χορήγησης της αιτούμενης αναστολής την ηθική και επαγγελματική βλάβη που προκαλεί σε αυτόν η θέση του σε καθεστώς αργίας. Και αυτός ο λόγος όμως, τυγχάνει

---

³¹⁴ ΔΕΦΑΘ (ΑΝΑΣΤ) 132/2013, 133/2013, 142/2013,174/2013, 179/2013, 209/2013, 210/2013, 211/2013, 216/2013, 229/2013, 238/2013, 258/2013, 268/2013, 289/2013, 333/2013, 357/2013, 374/2013, 399/2013, 444/2013, 453/2013, 476/2013, 493/2013

³¹⁵ Σ. Χριστοφορίδης, Δυσμενή μέτρα κατά δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, ό.π., σελ.62

³¹⁶ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ.414

³¹⁷ ΔΕΦΑΘ (ΑΝΑΣΤ) 176/2013, 205/2013, 333/2013, 442/2013, 476/2013, 524/2013

³¹⁸ ΔΕΦΑΘ (ΑΝΑΣΤ) 209/2013, 291/2013, 374/2013

³¹⁹ ΔΕΦΑΘ (ΑΝΑΣΤ) 174/2013, 201/2013, 216/2013

απορριπτέος από τα διοικητικά δικαστήρια, με το σκεπτικό ότι αυτού του είδους η βλάβη αποκαθίσταται πλήρως σε περίπτωση ευδοκίμησης της αίτησης ακύρωσης.

Ειδικότερα, κατά τη νομολογία των διοικητικών εφετείων κατά τα έτη 2012-2015, επιλαμβανόμενων επί πληθώρα αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης πράξεων θέσης υπαλλήλων σε αργία, προκύπτει ότι πέραν της εμμονής στην πάγια θέση περί μη χορήγησης αναστολής εκτέλεσης στις πράξεις που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων, γινόταν δεκτό το αίτημα περί προσαύξησης αποδοχών της αργίας έως το ποσοστό 75% (βλ.Παράρτημα, Διάγραμμα 3) .

Ειδικότερα, με τις διατάξεις της παρ. 8 της υποπαραγράφου Z.3 της παραγράφου Z του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, οριζόταν πριν την κατάργησή τους με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν.4325/2015 τα εξής «Το αρμόδιο για την εκδίκαση αίτησης αναστολής εκτελέσεως δικαστήριο, η οποία στρέφεται κατά πράξης με την οποία διαπιστώνεται η θέση υπαλλήλου σε κατάσταση αυτοδίκαιης αργίας ή με την οποία ο υπάλληλος τίθεται σε δυνητική αργία, μπορεί, εφόσον πιθανολογείται σοβαρά κίνδυνος βιοπορισμού του υπαλλήλου ή της οικογένειάς του, να διατάσσει, ως προσωρινό μέτρο, την αύξηση των αποδοχών της αργίας μέχρι το 75% των νόμιμων αποδοχών του υπαλλήλου».

Εξαιρέσεις από τον κανόνα της μη χορήγησης αναστολής εκτέλεσης των πράξεων θέσης υπαλλήλου σε αργία και κάμψη του απόλυτου προβαδίσματος του δημοσίου συμφέροντος έναντι του τεκμηρίου αθωότητας του υπαλλήλου και των εννόμων αγαθών που θίγονται από τη θέση του σε αργία απαντώνται σε ελάχιστες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, με την αρ. 52/2014 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά έγινε δεκτή η αίτηση αναστολής υπαλλήλου που είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία λόγω πειθαρχικής δίωξης του για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους λαμβάνοντας υπόψη ότι από την

διεξαχθείσα ποινική ανάκριση για το αδίκημα αυτό δεν προέκυψαν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής του.

Με την αρ. 156/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης έγινε δεκτή η αίτηση αναστολής υπαλλήλου που είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία, λόγω πειθαρχικής παραπομπής του για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους ενόψει καταδίκης του με πρωτόδικη ποινική απόφαση σε φυλάκιση έξι μηνών με τριετή αναστολή, με το σκεπτικό ότι η υπηρεσία δεν βλάπτεται από το πειθαρχικό παράπτωμα που αποδίδεται στον αιτούντα ενόψει των πραγματικών περιστατικών που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του³²⁰. Έκρινε επίσης, ότι η εκτέλεση της πράξης θέσης σε αργία θα επιφέρει στον υπάλληλο δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη εξαιτίας της δραστηκής μείωσης των μέσων βιοπορισμού του ιδίου και της μητέρας του. Περαιτέρω, η ανωτέρω απόφαση, σταθμίζοντας τις ανάγκες της υπηρεσίας έκρινε ότι το συμφέρον αυτής εξυπηρετείται από την εύρυθμη λειτουργία της εν μέσω της θερινής υλοτομικής περιόδου με την ανάληψη των καθηκόντων του τελούντος σε αργία υπαλλήλου και την έγκαιρη έκδοση των αναγκαίων πράξεων. Με άλλα λόγια, με την ανωτέρω απόφαση έγινε κατ' ουσίαν δεκτό ότι στην προκειμένη περίπτωση, η απομάκρυνση του υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του και η θέση του σε αργία βλάπτει τελικώς το συμφέρον της υπηρεσίας.

Επίσης, με την αρ. 210/2013 απόφαση, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, αφού έλαβε υπόψη τα όσα κρίθηκαν με το αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς και συνεκτιμώντας την υλική βλάβη που

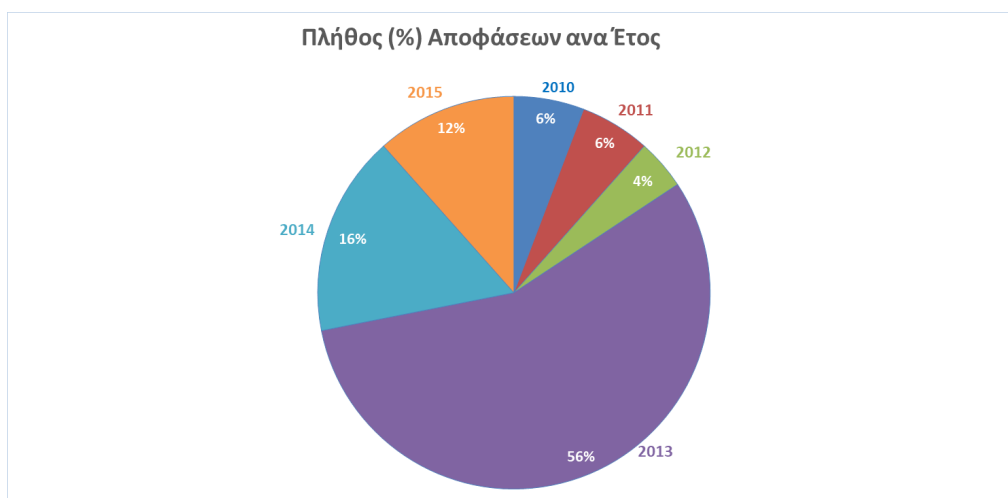
---

³²⁰ Κρίθηκε ότι υπέπεσε στο ποινικό αδίκημα της παράβασης καθήκοντος κατ' εξακολούθηση, διότι υπό την ιδιότητα του ως Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Δασών Καστοριάς «αποσκοπώντας να προσπορίσει σε άλλους παράνομο όφελος και να βλάψει κάποιους άλλους, στην Καστοριά, από τον Ιούλιο του έτους 2009 μέχρι τις αρχές του μηνός Αυγούστου του έτους 2011, παρέβη σκοπίμως την υποχρέωση του να μεριμνά για την ίση κατανομή των δημοσιευτέων πράξεων της Διευθύνσεως Δασών Καστοριάς στις καθορισμένες (από τη Γενική Γραμματεία Τύπου) εφημερίδες που πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του αυτής ήταν να προκληθεί βλάβη σε βάρος του ιδιοκτήτη της εβδομαδιαίας νομαρχιακής εφημερίδας με τον τίτλο «ΟΔΟΣ» επ' ωφελεία των ιδιοκτητών άλλων εφημερίδων»

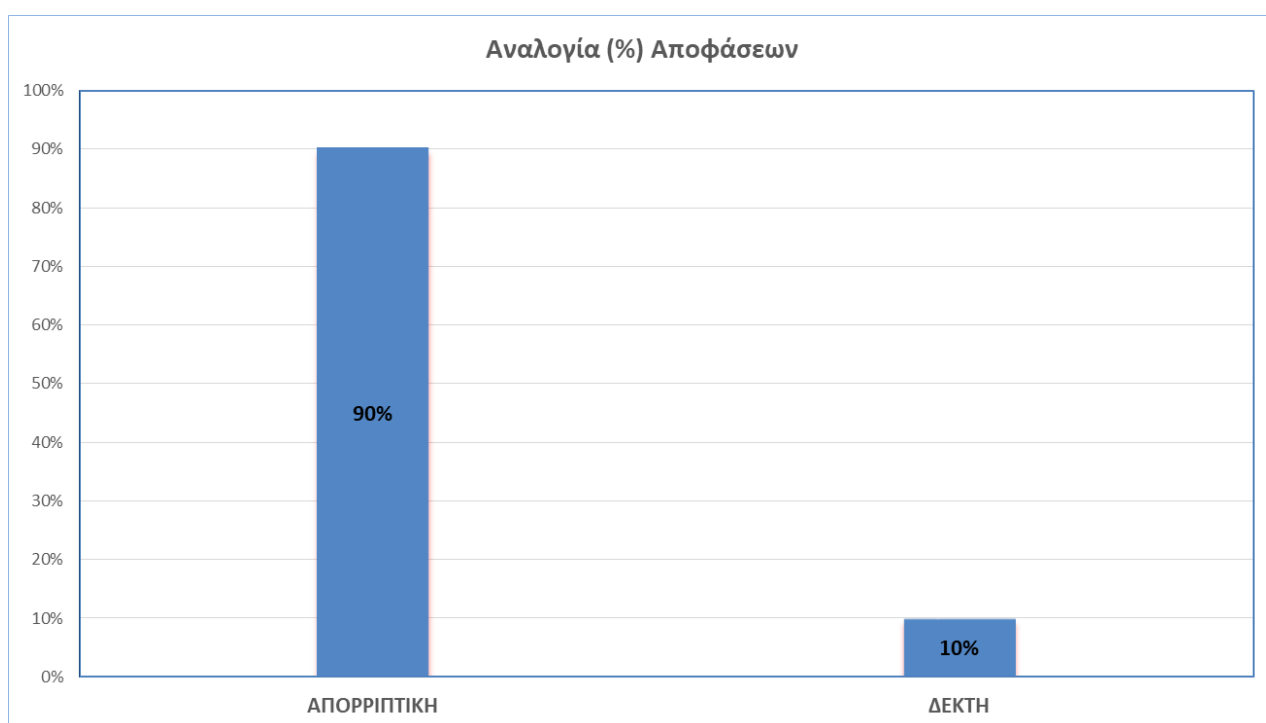

υφίσταται ο αιτών από την αποστέρηση του μισθού του καθώς και την ηθική μείωση που υφίσταται, έκανε δεκτή την αίτηση αναστολής υπαλλήλου που είχε τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία, λόγω πειθαρχικής παραπομπής του για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους.

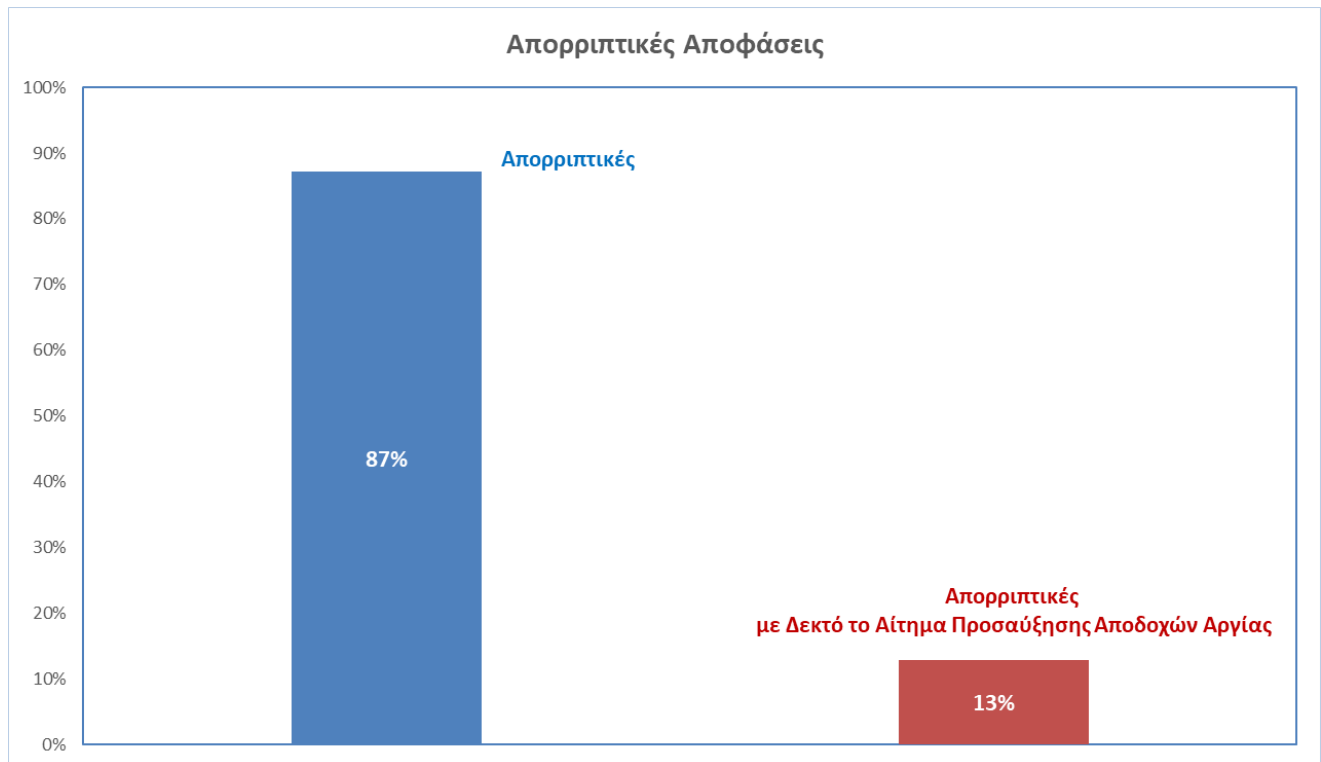
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1: Στο ανωτέρω διάγραμμα αποτυπώνεται το πλήθος (σε ποσοστό %) των ασκηθειών αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης κατά πράξης θέσης σε αργία υπαλλήλου κατά τα έτη 2010-2015

Διάγραμμα 2: Στο ανωτέρω διάγραμμα αποτυπώνεται η αναλογία απορρικτικών – δεκτών αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης πράξεων θέσης υπαλλήλου σε αργία κατά τα έτη 2010-2015

Διάγραμμα 3: Στο ανωτέρω διάγραμμα αποτυπώνονται οι ασκηθείσες αιτήσεις αναστολής εκτέλεσης κατά τα έτη 2012 – 2015 και το ποσοστό εξ αυτών που έκανε δεκτό το αίτημα του υπαλλήλου (βάσει της ήδη καταργηθείσας διάταξης της παρ. 8 της υποπαραγράφου Ζ.3 της παραγράφου Ζ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012) για προσαύξηση αποδοχών αργίας έως του ποσοστού 75% των μηνιαίων αποδοχών του

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με τις διατάξεις του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα καθορίστηκαν κατ' αυστηρό περιορισμό οι περιπτώσεις απομάκρυνσης του δημοσίου υπαλλήλου από την ενεργό άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων δίχως η απομάκρυνση αυτή να συνεπάγεται τη λύση της δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης του.

Η αργία αποτελεί ένα εξαιρετικό διοικητικό μέτρο προσωρινού χαρακτήρα, η λήψη του οποίου δικαιολογείται για τους περιοριστικά αναφερόμενους στο δημοσιοϋπαλληλικό κώδικα υπηρεσιακούς λόγους ή λόγους δημοσίου συμφέροντος και πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς.

Διαχρονικά, από τη θέσπιση του υπαλληλικού κώδικα με το ν.1811/1951 έως και τον υπαλληλικό κώδικα του ν.3528/2007 οι λόγοι θέσης του υπαλλήλου σε καθεστώς αυτοδίκαιης ή δυνητικής αργίας παρέμεναν όμοιοι. Με τις διατάξεις του ν.4057/2012 το νομοθετικό πλαίσιο της αργίας και του πειθαρχικού δικαίου μεταβλήθηκε με κύριο χαρακτηριστικό τη διεύρυνση των περιπτώσεων της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία, την αποκλειστική απαρίθμηση των πειθαρχικών παραπτώματων, τη συγκρότηση αμιγώς πειθαρχικών πρωτοβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων και την επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής των πειθαρχικών παραπτώματων. Στόχος των μεταρρυθμίσεων ήταν ο εξορθολογισμός του πειθαρχικού δικαίου σε μια προσπάθεια αποτελεσματικής αντιμετώπισης της παραβατικότητας των δημοσίων υπαλλήλων και της διαφύλαξης του κύρους και της εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας.

Με τις διατάξεις του ν.4093/2012 αυστηροποιήθηκαν έτι περισσότερο οι προϋποθέσεις θέσης του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία και επήλθε μια γενίκευση επιβολής του εξαιρετικού διοικητικού μέτρου της αργίας, ιδίως της αυτοδίκαιης. Με τις διατάξεις του ν.4325/2015, με τις οποίες καταργήθηκαν οι αλλαγές που είχαν επέλθει στο θεσμό της αργίας με τους ν.4057/2012 και 4093/2012, επανακαθορίστηκαν οι περιπτώσεις αυτοδίκαιης και δυνητικής

αργίας στα πλαίσια κατ' ουσίαν της αρχικής μορφής ισχύος των άρθρων 103 και 104 ΥΚ.

Ο θεσμός της αργίας αποτυπώνει μια στάθμιση δύο εννόμων αγαθών. Το πρώτο είναι το δημόσιο συμφέρον υπό την ειδικότερη έκφανση του συμφέροντος της δημόσιας υπηρεσίας και το δεύτερο το τεκμήριο αθωότητας. Στο πλαίσιο της στάθμισης αυτής ο νομοθέτης πρέπει να τηρεί την αναγκαία ισορροπία, η οποία επιβάλλεται από τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας.

Προκειμένου ο ερμηνευτής του δικαίου να καταλήξει σε συμπεράσματα ως προς τον αναγκαίο βαθμό προσβολής κάθε αγαθού, ώστε να ανεύρει το μέτρο της υποχώρησης ενός εκ των δύο εννόμων αγαθών, καταφεύγει στη διαδικασία της *in concreto* στάθμισης μεταξύ των αντιτιθέμενων εννόμων αγαθών. Η στάθμιση σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέτει την εφαρμογή πρόσφορων και γενικά αποδεκτών κριτηρίων με τη συνεκτίμηση και των άλλων εννόμων αγαθών που θίγονται από τη θέση του υπαλλήλου σε αργία.

Στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας του υπαλλήλου η επίλυση της σύγκρουσης μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος και του τεκμηρίου αθωότητας αποβαίνει ως επί το πλείστον υπέρ της διαφύλαξης του συμφέροντος της υπηρεσίας. Η απόρριψη των αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης κατά της πράξης θέσης του υπαλλήλου αποτελεί τον κανόνα, με το επιχείρημα ότι δεν είναι δυνατή η δικαστική αναστολή εκτέλεσης των διοικητικών πράξεων που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση δημοσίων υπαλλήλων. Οι εξαιρέσεις στον κανόνα αυτόν εντοπίζονται σε ελάχιστο ποσοστό και αφορούν περιπτώσεις μέγιστης διακινδύνευσης των συνθηκών βιοπορισμού του υπαλλήλου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελόπουλος Θ., Δίκαιον των Πολιτικών Υπαλλήλων εν Ελλάδι, Εν Αθήναις, 1923
- Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, Εκδ. Π.Ν. Σάκκουλας, 2012
- Βενιζέλος Ε., Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1990
- Βλαχόπουλος Σ., Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Βλαχόπουλος Σ., Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων: τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2007
- Βλαχόπουλος Σ., Θεμελιώδη Δικαιώματα, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017
- Βλαχόπουλος Σ., Το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων σε Ξ.Κοντιάδης, Αχ. Αιμιλιανίδης, Χ.Ανθόπουλος (Επιμ.) Η δημόσια διοίκηση μετά την κρίση, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2019
- Γαληνού Ε., Πόνη Χ., Κοινωνική Ασφάλιση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016
- Γιαρένη Ι., Παράβαση καθήκοντος, Πειθαρχική και Ποινική Προσέγγιση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012
- Γκέρτσος Β., Πρεβεδούρου Ε., Πυργάκης Δ., Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2019
- Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα, 4^η έκδ., Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2012
- Δαγτόγλου Π., Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 6η έκδ., 2014
- Κατράς Ι., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2015

Κοτσαλής Λ., Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2014

Κοτσαλής Λ., Μενουδάκος Κ. (επιμ.), Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018

Κούνδουρος Α., Μαργαρίτης Κ., Η αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου σε Χ. Χρυσανθάκης (επιμ.), Διοικητικό Εφετείο - Εφαρμογές Διοικητικού Ουσιαστικού & Δικονομικού Δικαίου, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017

Κτιστάκη Σ., Κονδύλης Β., Τζιράκη Ε., Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' άρθρο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018

Λαζαράκος Γ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006

Λαζαράτος Π., Το δικαίωμα ακρόασης στη διοικητική διαδικασία, Εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1992

Λαζαράτος Π., Διοικητικό Δικονομικό δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

Λύτρα Σ., Το πειθαρχικό φαινόμενο στο σύγχρονο ελληνικό δημόσιο δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1989

Μαγγανάς Α., Χρυσανθάκης Χ., Βανδώρος Δ., Καρατζά Λ., Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Νομολογία & Ερμηνευτικά Σχόλια, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011

Μάνεσης Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Τομ.Α΄-Ατομικές Ελευθερίες, 4^η έκδ, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1982

Μακρής Ι., Ευθύνη οργάνων ΟΤΑ Α' βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015

Μαυριάς Κ., Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982

Μυλωνάς Ι. Πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα, 1994

Κύβελος Σ., Διαφορές υπαλλήλων και δημοσίων λειτουργών σε Π. Μαρινάκης (επιμ.) Δικαιοδοσία και Αρμοδιότητα Διοικητικών Δικαστηρίων, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2017

- Παναγόπουλου Θ., Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, Εκδ. Σταμούλη, 2014
- Πανταζής Ν., Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων - Πρακτικά θέματα πειθαρχικής διαδικασίας, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015
- Παπαϊωάννου Ζ., Εφαρμογές δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου με βάση τη νομολογία των δικαστηρίων, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000
- Παπαχατζή Γ., Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου, Τόμοι Α΄ και Β΄, 7^η Έκδοση, 1991
- Παυλίδου Ε., Η δεσμευτική ενέργεια των αποφάσεων της ποινικής και πολιτικής δικαιοδοσίας στη διοικητική δίκη, Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014
- Σαρμάς Ι., Η δίκαιη ισορροπία, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2018
- Σαρμάς Ι./Κοντιάδης Ξ./Ανθόπουλος Χ., ΕΣΔΑ Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2021
- Σισιλιάνος Λ.Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017
- Σπηλιωτόπουλος Επ., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος 1, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017
- Σπηλιωτόπουλος Επ., Χρυσανθάκης Χ., Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021
- Σπυρόπουλος Φ., Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2η έκδ., 2020
- Σπυρόπουλος Φ., Κοντιάδης Ξ., Ανθόπουλος Χ., Γεραπετρίτης Γ., Σύνταγμα - Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2017
- Συμεωνίδης Ι., Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014
- Συμεωνίδης Ι., Η πρόσβαση στα έγγραφα και λοιπά στοιχεία της διοίκησης, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2018
- Τάχος Α., Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1996

Τάχος Α., Συμεωνίδης Ι., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Τόμος Α΄ και Β΄, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007

Χριστοφορίδης Σ., Δυσμενή μέτρα κατά δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014

Χρυσανθάκης Χ. (επιμ.), Διοικητικό Εφετείο - Εφαρμογές Διοικητικού Ουσιαστικού & Δικονομικού Δικαίου, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017

Χριστοφορίδου Σ., Η συνταγματική προστασία της αξιοπρεπούς διαβίωσης (Ως εγγύηση ελευθερίας και ως υποχρέωση του κράτους πέρα από τη φιλανθρωπία), Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

Χρυσόγονος Κ., Βλαχόπουλος Σ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2017

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Αλιβιζάτος Ν., Το τεκμήριο αθωότητας και οι παράπλευρες συνέπειές του, ΠοινΔικ 1/2017, σελ.7-9

Βλαχόπουλος Σ., Η εφαρμογή της αρχής *nullum crimen nulla poena sine praevia lege* στο πειθαρχικό διοικητικό δίκαιο, ΔιΔικ 3/1999, σελ.564-583

Κυβέλος Σ., Οι νέες ρυθμίσεις του Ν.4325/2015 για το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων, ΘΠΔΔ 2015, σελ. 461-464

Μαργαρίτης Λ., Σημεία επαφής πειθαρχικού και ποινικού δικαίου - Έρευνες ελεγκτικών οργάνων και ποινική διαδικασία (Μέρος Β΄) ΠοινΔικ, 7/2019, σελ.812-824

Μαθιουδάκης Ι., Το νέο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων (ν.4057/2012), ΔιΔικ 2013, σελ. 1164-1178

Μπουζιάς Α., Η προσωρινή δικαστική προστασία στις υπαλληλικές διαφορές. Η περίπτωση των διπλωματικών υπαλλήλων, ΔιΔικ 4/2018, σελ.596-601

Ναυπλιώτης Γ., Η ανάπτυξη της προσωπικότητας στο χώρο του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, ΔιΔικ 5/1991, σελ. 1031-1039

Ναυπλιώτης Γ., Ατομικές ελευθερίες με ειδική συνταγματική επιφύλαξη και υπαλληλική σχέση, ΔιΔικ 2/1994, σελ. 257-270

Πικραμένος Μ., Οι μείζονες μεταβολές στη δημόσια διοίκηση και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ΘΠΔΔ 5/2015, σελ. 465-481

Συμεωνίδης Ι., Πτυχές της έννοιας του δημόσιου συμφέροντος, ΔιΔικ 4/1990, σελ. 764-768

Συμεωνίδης Ι., Τα πειθαρχικά συμβούλια των δημοσίων υπαλλήλων πριν και μετά το Ν.4057/2012, ΘΠΔΔ 2017, σελ. 566-574

Παπαδημητράκης Γ., Το τεκμήριο αθωότητας υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ, ΠοινΔικ 2017, σελ. 134 επ.

Παρασκευόπουλος Ν., Αυτοδίκαιη αργία δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών, ΕφημΔΔ 4/2013, σελ. 568-572

Ρέμελης Κ., Η αναδρομική εφαρμογή της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία επί εκκρεμών πειθαρχικών υποθέσεων, ΕφημΔΔ 6/2012, σελ. 786-800

Τσιρωνάς Α., Η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων (μία συνταγματική «αναθεώρηση» που ξεκίνησε ήδη στην πράξη), ΘΠΔΔ 8-9/2014, σελ. 691 -709

Τσιρωνάς Α., Η επιρροή της αναστολής εκτελέσεως της ποινής στην αυτοδίκαιη έκπτωση υπαλλήλου λόγω ποινικής καταδίκης (Παρατηρήσεις στην αρ.ΣτΕ 3890/2013 Τμήμα Γ'), ΔιΔικ 5/2014, σελ. 1272-1277

Χρυσανθάκης Χ., Παρατηρήσεις στην ΔΕφΙωαν 170/2014 (Ακυρ) (Κράτος δικαίου - Κύρωση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου - Παρέμβαση Δικηγορικού Συλλόγου σε δίκη στην οποία τίθενται συνταγματικά ζητήματα), ΘΠΔΔ 8-9/2014, σελ. 761-763

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΣτΕ	ΣτΕ Ολ 869/2018 ΣτΕ Ολ 1128/2016 ΣτΕ Ολ 1125/2016 ΣτΕ Ολ 1120/2016 ΣτΕ Ολ 2288/2015 ΣτΕ Ολ 2287/2015 ΣτΕ Ολ 2196/2014 ΣτΕ Ολ 2195/2014 ΣτΕ Ολ 2194/2014 ΣτΕ Ολ 2193/2014 ΣτΕ Ολ 2192/2014 ΣτΕ Ολ 1900/2014 ΣτΕ Ολ 94/2013 ΣτΕ Ολ 4447/2012 ΣτΕ Ολ 668/2012 ΣτΕ Ολ 2152/2000 ΣτΕ Ολ 2857/1985 ΣτΕ 2611/2020 ΣτΕ 2609/2020 ΣτΕ 2450/2020 ΣτΕ 534/2020 ΣτΕ 1528/2019 ΣτΕ 555/2019 ΣτΕ 245/2019 ΣτΕ 1626/2018 ΣτΕ 1281/2018 ΣτΕ 966/2018 ΣτΕ 318/2018 ΣτΕ 91/2018	180
------------	---	-----

ΣτΕ 2703/2017
ΣτΕ 1169/2017
ΣτΕ 949/2017
ΣτΕ 901/2017
ΣτΕ 773/2017
ΣτΕ 1878/2016
ΣτΕ 1431/2016
ΣτΕ 1231/2016
ΣτΕ 1191/2016
ΣτΕ 1098/2016
ΣτΕ 940/2016
ΣτΕ 900/2016
ΣτΕ 383/2016
ΣτΕ 3242/2015
ΣτΕ 2611/2015
ΣτΕ 2348/2015
ΣτΕ 1987/2015
ΣτΕ 926/2015
ΣτΕ 4759/2014
ΣτΕ 4600/2014
ΣτΕ 4333/2014
ΣτΕ 4226/2014
ΣτΕ 3362/2014
ΣτΕ 3286/2014
ΣτΕ 3140/2014
ΣτΕ 2985/2014
ΣτΕ 2972/2014
ΣτΕ 2767/2014
ΣτΕ 1413/2014
ΣτΕ 651/2014

ΣτΕ 4750/2013
ΣτΕ 4684/2013
ΣτΕ 4610/2013
ΣτΕ 3938/2013
ΣτΕ 3890/2013
ΣτΕ 3502/2013
ΣτΕ 3029/2013
ΣτΕ 1478/2013
ΣτΕ 94/2013
ΣτΕ 4861/2012
ΣτΕ 3262/2012
ΣτΕ 921/2012
ΣτΕ ΕΑ 486/2012
ΣτΕ ΕΑ 476/2012
ΣτΕ 474/2012
ΣτΕ 293/2012
ΣτΕ ΕΑ 153/2012
ΣτΕ 4397/2011
ΣτΕ 4169/2011
ΣτΕ 3732/2011
ΣτΕ 3012/2011
ΣτΕ 1711/2011
ΣτΕ 1502/2011
ΣτΕ 1421/2011
ΣτΕ 504/2011
ΣτΕ 326/2011
ΣτΕ ΕΑ 285/2011
ΣτΕ ΕΑ 113/2011
ΣτΕ 4060/2010
ΣτΕ 3191/2010

ΣτΕ 1571/2010
ΣτΕ 1165/2010
ΣτΕ ΕΑ1118/2010
ΣτΕ 1040/2010
ΣτΕ ΕΑ 985/2010
ΣτΕ 108/2010
ΣτΕ 3667/2009
ΣτΕ 3032/2009
ΣτΕ 2233/2009
ΣτΕ 1702/2009
ΣτΕ 1681/2009
ΣτΕ 1680/2009
ΣτΕ 1679/2009
ΣτΕ 1678/2009
ΣτΕ 1399/2009
ΣτΕ 1242/2009
ΣτΕ ΕΑ 1001/2009
ΣτΕ ΕΑ 621/2008
ΣτΕ ΕΑ 365/2008
ΣτΕ 27/2008
ΣτΕ 3745/2007
ΣτΕ 3370/2007
ΣτΕ 2975/2007
ΣτΕ 2903/2007
ΣτΕ 2721/2007
ΣτΕ 1758/2007
ΣτΕ 1680/2007
ΣτΕ 1536/2007
ΣτΕ ΕΑ 1323/2007
ΣτΕ 185/2007

ΣτΕ 3496/2006
ΣτΕ 2776/2006
ΣτΕ 1911/2006
ΣτΕ 1104/2006
ΣτΕ ΕΑ 922/2006
ΣτΕ 422/2006
ΣτΕ ΕΑ 401/2006
ΣτΕ ΕΑ 300/2006
ΣτΕ 249/2006
ΣτΕ 1902/2005
ΣτΕ 1834/2005
ΣτΕ 1432/2005
ΣτΕ ΕΑ 884/2005
ΣτΕ ΕΑ 699/2005
ΣτΕ 579/2005
ΣτΕ ΕΑ 305/2005
ΣτΕ 4027/2004
ΣτΕ 3300/2004
ΣτΕ 2364/2004
ΣτΕ 2163/2004
ΣτΕ 1682/2004
ΣτΕ 1543/2004
ΣτΕ ΕΑ 428/2004
ΣτΕ 3971/2003
ΣτΕ 3718/2003
ΣτΕ 2845/2003
ΣτΕ 2612/2003
ΣτΕ 2223/2003
ΣτΕ ΕΑ 723/2003
ΣτΕ ΕΑ 670/2003

ΣτΕ ΕΑ 643/2003
ΣτΕ 588/2003
ΣτΕ ΕΑ 124/2003
ΣτΕ 15/2003
ΣτΕ 3260/2002
ΣτΕ 2914/2002
ΣτΕ 2903/2002
ΣτΕ 2288/2002
ΣτΕ 1027/2002
ΣτΕ ΕΑ 134/2002
ΣτΕ 3622/2001
ΣτΕ 1889/2001
ΣτΕ 1566/2001
ΣτΕ 1051/2001
ΣτΕ 340/2001
ΣτΕ 255/2001
ΣτΕ 629/2000
ΣτΕ ΕΑ 592/2000
ΣτΕ 3249/1999
ΣτΕ 3844/1998
ΣτΕ 22/1998
ΣτΕ 1999/1997
ΣτΕ 1862/1997
ΣτΕ 1861/1997
ΣτΕ 1860/1997
ΣτΕ 1859/1997
ΣτΕ 1693/1977
ΣτΕ 1480/1997
ΣτΕ 3907/1996
ΣτΕ 1533/1996

	<p> ΣτΕ 3727/1994 ΣτΕ 2318/1994 ΣτΕ ΕΑ 344/1994 ΣτΕ 1241/1993 ΣτΕ ΕΑ 130/1993 ΣτΕ 2363/1992 ΣτΕ 140/1992 ΣτΕ ΕΑ 30/1992 ΣτΕ ΕΑ 619/1991 ΣτΕ ΕΑ 310/1990 ΣτΕ 1506/1989 ΣτΕ 4635/1987 ΣτΕ 3121/1987 ΣτΕ 649/1987 ΣτΕ 4826/1986 ΣτΕ 1957/1975 ΣτΕ 1548/1970 ΣτΕ 1226/1966 ΣτΕ 197/1966 </p>
ΑΠ	ΑΠ Ολ 40/1998

<p>ΕλΣυν</p>	<p>ΕλΣυν Ολ 1820/2021 ΕλΣυν Ολ 1290/2020 ΕλΣυν Ολ 2143/2017 ΕλΣυν Ολ 477/2014 ΕλΣυν Ολ 1980/2013 ΕλΣυν Ολ 1680/2009 ΕλΣυν 244/2021 Δεύτερο Τμήμα ΕλΣυν 52/2020 Τμήμα ΙΙ ΕλΣυν 1197/2018 Τμήμα ΙΙ ΕλΣυν 1002/2018 Τμήμα V ΕλΣυν 344/2018 Τμήμα ΙΙ ΕλΣυν 1401/2017 Τμήμα VII ΕλΣυν 1400/2017 Τμήμα VII ΕλΣυν 998/2017 Τμήμα Ι ΕλΣυν 18/2017 ΚΠΕ Ι Τμήματος ΕλΣυν 1254/2016 Τμήμα Ι ΕλΣυν 460/2016 Τμήμα Ι ΕλΣυν 175/2016 Τμήμα Ι ΕλΣυν 7/2016 Τμήμα Ι ΕλΣυν 281/2015 ΚΠΕΔ Ι Τμήματος ΕλΣυν 168/2014 ΚΠΕΔ Ι Τμήματος ΕλΣυν 2794/2011 Τμήμα Ι ΕλΣυν 997/2011 Τμήμα Ι ΕλΣυν 51/2010 Τμήμα Ι ΕλΣυν 1392/2006 Τμήμα Ι</p>

ΔΕΦ	ΔΕΦΑθ 751/2020 ΔΕΦΘεσ 327/2020 ΔΕΦΠατρ 30/2017 ΔΕΦΑθ 3021/2015 ΔΕΦΑθ 2372/2015 ΔΕΦΑθ 2243/2015 ΔΕΦΑθ 164/2015 ΔΕΦΠατρ 506/2015 ΔΕΦΑθ 3212/2014 ΔΕΦΘεσ 218/2014 ΔΕΦΙωαν 170/2014 ΔΕΦΠειρ 52/2014 ΔΕΦΑθ 3399/2013 ΔΕΦΑθ 2561/2013 ΔΕΦΑθ 1751/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 524/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 493/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 476/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 453/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 444/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 442/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 399/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 374/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 357/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 333/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 291/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 289/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 268/2013 ΔΕΦΑθ (Αναστ) 258/2013
------------	---

	<p> ΔΕφΑθ (Αναστ) 238/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 229/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 216/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 211/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 210/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 209/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 205/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 201/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 179/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 174/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 176/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 142/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 133/2013 ΔΕφΑθ (Αναστ) 132/2013 ΔΕφΘεσ 217/2013 ΔΕφΑθ 210/2013 ΔΕφΘεσ 156/2013 ΔΕφΛαρ 64/2013 ΔΕφΛαρ 60/2013 ΔΕφΑθ 180/2012 ΔΕφΑθ 2143/2002 </p>
ΔΠρ	ΔΠρΑθ 14863/2019

ΝΣΚ	ΝΣΚ Ολ 343/2008 ΝΣΚ Ολ 264/2000 ΝΣΚ Ολ 708/1991 ΝΣΚ 44/2021 ΝΣΚ 149/2020 ΝΣΚ 255/2019 ΝΣΚ 242/2019 ΝΣΚ 60/2019 ΝΣΚ 9/2019 ΝΣΚ 239/2017 ΝΣΚ 196/2017 ΝΣΚ 161/2017 ΝΣΚ 46/2017 ΝΣΚ 25/2017 ΝΣΚ 8/2017 ΝΣΚ 89/2016 ΝΣΚ 244/2015 ΝΣΚ 94/2015 ΝΣΚ 184/2014 ΝΣΚ 53/2014 ΝΣΚ 9/2014 ΝΣΚ 3/2014 ΝΣΚ 143/2013 ΝΣΚ 457/2012 ΝΣΚ 382/2012 ΝΣΚ 55/2013 ΝΣΚ 239/2009 ΝΣΚ 186/2009 ΝΣΚ 109/2009 ΝΣΚ 92/2009
------------	--

	<p>ΝΣΚ 348/2008</p> <p>ΝΣΚ 501/2007</p> <p>ΝΣΚ 221/2007</p> <p>ΝΣΚ 529/2006</p> <p>ΝΣΚ 70/2006</p> <p>ΝΣΚ 312/2002</p> <p>ΝΣΚ 94/2001</p> <p>ΝΣΚ 178/2000</p> <p>ΝΣΚ 610/1999</p> <p>ΝΣΚ 608/1999</p> <p>ΝΣΚ 416/1998</p> <p>ΝΣΚ 577/1991</p>
ΕΛΛΑ	<p>ΕΔΔΑ Lizaso Azconobieta κατά Ισπανίας, αρ.προσφ. 28834/08, 28.06.2011</p> <p>ΕΔΔΑ Κώνστας κατά Ελλάδα, αρ.προσφ.53466/07, 24.05.2011</p> <p>ΕΔΔΑ Vanjak κατά Κροατίας, αρ. προσφ.29889/04, 14.01.2010</p> <p>ΕΔΔΑ Ismoilov και λοιποί κατά Ρωσίας, αρ.2947/2006, 24.04.2008</p> <p>ΕΔΔΑ Σταυρόπουλος κατά Ελλάδα, αρ.προσφ. 35522/04, 27.09.2007</p> <p>ΕΔΔΑ Μαμιδάκης κατά Ελλάδα, αρ. προσφ.35533/04, 11.01.2007</p> <p>ΕΔΔΑ Pandy κατά Βελγίου, αρ.προσφ.13583/02, 21.09.2006</p> <p>ΕΔΔΑ Matijasevic κατά Σερβίας, αρ.προσφ.23037/04, 19.09.2006</p> <p>ΕΔΔΑ Allenet de Ribemont κατά Γαλλίας, αρ.προσφ. 15715/89, 10.02.1995</p>

	ΕΔΔΑ Englert κατά Γερμανίας, αρ. προσφ.10282/83, 25.8.1987
--	--